FEYZÜ'L FURKÂN

Doç. Dr. Hasan Tahsin FEYİZLİ

2

TEFSİRLİ KUR'ÂN-I KERÎM MEALİ

server yayınları

21. Enbiyâ Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 112 âyettir. 44. âyet için “Medenî” diyenler vardır. Enbiyâ, “peygamberler” demektir. Peygamberlerden bahsettiği için bu adı almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. İnsanların hesâb(a çekilme zaman)ı yaklaştı. Hal böyle iken onlar, hâlâ gaflet içinde yüz çevirmektedirler.

2-3. Rablerinden kendilerine yeni bir öğüt (ve ikaz) gelmeyegörsün, hemen onunla alay ederler. (Hem de) kalplerinden onu oyuna/eğlenceye alarak (dinlerler). Zulmedenler (aralarında) gizlice şöyle fısıldaşırlar. “Bu (Muhammed) de sizin gibi bir insan değil mi ki? Siz artık göre göre (bu) sihire mi gid(ip uy)acaksınız?” [bk. 17/47; 41/26]

4. (Peygamber onlara:) “Rabbim gökte ve yerde olan (her) sözü bilir. O hakkıyla işitendir, bilendir.” dedi.

5. (Onlar:) “Hayır! Bu (âyetler), karmakarışık rüyalardır. Hayır! Onu o uydurmuştur. Hayır! O bir şairdir. (Şâyet böyle değilse,) o halde bizden öncekilere (mucize) gönderildiği gibi, o da bize bir âyet (mûcize) getirsin.” dediler.

6. (Resulüm!) Bunlardan önce helak ettiğimiz (kavimler içinde böyle diyen) hiçbir şehir/belde (halkı) iman etmemişti. Şimdi bunlar mı iman edecek?

7. Biz senden önce de, kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını (peygamber olarak) göndermedik. Eğer bilmiyorsanız zikir ehline (müttakî âlimlere) sorun. [krş. 16/43]

8. Biz onları yiyip içmeyen bir beden sahibi yapmadık ve (dünyada) ebedî kalıcı da değillerdir.

9. Sonra biz, onlara verilen sözü(müzü) yerine getirdik, hem kendilerini hem de dilediğimiz kimseleri kurtardık, (inkâr ve isyanda) aşırı gidenleri de helak ettik.

10. Andolsun ki biz, size içinde zikriniz (şan, şeref, ahkâm ve öğüdünüz) bulunan bir Kitab indirdik. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?

11. Biz (şımaran ve güçsüz halka) zulmeden nice şehri kırıp geçirdik ve onların ardından başka kavimler meydana getirdik. [bk. 17/16-17; 22/45]

12. Onlar azabımızı hissettikleri zaman, oradan (şehirlerinden) hemen kaçmaya koyulurlar.

13. “Kaçmayın, içinde şımartıldığınız şeylere ve yurtlarınıza dönün. Çünkü siz sorguya çekileceksiniz.” (denildi).

14. (Kurtulamayınca:) “Eyvah bize! Gerçekten biz zalim kimselermişiz.” dediler.

15. Onların işte bu feryatları, biz onları biçilmiş bir ot, sönmüş bir ateş haline getirinceye kadar devam etti.

16. Biz göğü, yeri ve ikisi arasındaki şeyleri oyun oynamak üzere (ve eğlencelik olsun diye) yaratmadık.[1] [bk. 38/27; 53/31]

17. Eğer bir eğlence edinmek dileseydik, onu elbet kendi tarafımızdan (şânımız için) edinirdik. Ne var ki biz böyle (eğlence ve oyun olsun diye) yapmadık. [bk. 30/8; 38/27; 44/38-39]

18. Hayır! (Biz gerçeği söyler, gerçeği yaparız,) biz hakkı batılın üzerine fırlatırız da o bunun beynini parçalar. Bir de bakarsın ki o (batıl) yok olup gitmiştir. (Allah’a karşı yalan olarak) yakıştırdığınız sıfatlardan dolayı vay siz(in haliniz)e! [bk. 17/81]

19-20. Göklerde ve yerde olanlar ancak O’nundur. O’nun nezdindeki (melek)ler O’na kulluk etmekten kibirlenmezler ve yorulmazlar. Gece ve gündüz (nefes alıp verir gibi) ara vermeden (O’nu) tesbih ederler. [bk. 4/172]

21. Yoksa yeryüzünde onlar (o müşrikler, Allah’tan başka), ölüleri diriltecek birtakım tanrılar mı edindiler?

22. Eğer göklerde ve yerde Allah’tan başka ilâhlar olsaydı, elbette ikisi(nin idare ve düzeni) de bozulurdu.[2] Arşın Rabbi olan Allah, onların uydurup yakıştırdıkları sıfatlardan yüce (ve münezzeh)tir. [bk. 23/91]

23. O(’na) yaptığından sorulmaz (O’nu sorguya çekecek yoktur), insanlar ise sorguya çekilirler. [bk. 15/92-93; 23/88]

24. Yoksa O’ndan başka ilâhlar mı edindiler? De ki: “(Yaptığınızın doğruluğunu ispatlayacak) kesin delillerinizi getirin. İşte benimle beraber olan (müslüman)ların Kitab’ı; üstelik benden öncekilerin Kitab’ı da (ortada).”[3] Fakat onların çoğu hakkı bilmezler, bu sebepten dolayı da yüz çevirirler.

25. Nitekim, senden evvel hiçbir peygamber göndermedik ki ona: “Şüpheniz olmasın ki benden başka hiçbir ilâh yoktur, o halde bana kulluk edin!” diye vahyetmiş olmayalım. [bk. 16/36, 43-45]

26. “Rahmân (olan Allah) çocuk edindi.” dediler. O’nun şânı yücedir (ve bunlardan uzaktır). Hayır! Onlar(ın evlat dedikleri melekler) kerîm (şerefli) kullardır. [krş. 16/57]

27. Onlar, O’ndan önce (izinsiz) söz söylemezler ve (ancak) O’nun emriyle hareket ederler.

28. (Allah) onların önlerinde ve arkalarında olan şeyleri (yani yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. (Melekler) O’nun razı olduğu kimseden başkasına şefaat edemezler ve O’nun korkusundan titrerler. [krş. 2/255; 20/109; 53/26; 78/38]

29. Onlardan kim: “O (Allah)’ın yanısıra ben de bir ilâhım.” derse,[4] işte onu cehennemle cezalandırırız. Zalimlere işte böyle ceza veririz.

30. Küfre sapanlar/inkâr edenler, gökler ve yer (bir madde halinde) birleşik iken onları (büyük bir patlama ile) ayırdığımızı ve her canlı şeyi sudan yarattığımızı bilmediler mi? Onlar hâlâ inanmazlar mı?

(Yüce Allah’ın, “Her canlı şeyi sudan yarattık.” buyurması, müfessirlere göre, “Her şeyi sudan canlı kıldık, yahut her canlı şeyi su sebebiyle yarattık.” manasındadır. Canlılarda % 80-90 temel unsur su olmuştur. Mucize dışında, gözle görülen her canlı -bitkiler dahil- susuz oluşmamış ve susuz yaşayamaz demektir. Yüce Allah, insanı (toprak ve su karışımı) çamurdan yaratmaya başlamış ve kendi bünyesinde geçirdiği safhalardan sonra ona ruh vermiştir. İnsandaki rûhî haller ve şahsiyet, lisan orijini, kendisini kontrol etme ve ileriye yönelik düşünme gibi özellikler, hiçbir varlıkta yoktur. Sonra onun neslini de ondaki nutfe (meni)den başlayarak, yine türlü safhalardan geçirerek, evrim veya başka varlığa dönüşüm yoluyla değil, her canlıyı kendi tür ve özelliklerine göre

ayrı ayrı yaratmıştır.[5] Peygamberimiz de, “Allah Âdem’i kendi (şu görünen) suretinde yaratmıştır.” buyurmuştur.[6]) [bk. 7/166; 22/5; 23/ 12-14; 30/50; 32/7-9; 35/11; 76/1-2]

31. Onları (insanları, seyri ve dönmesi sırasında) sarsmasın diye yeryüzünde baskılar (dağlar, kıtalar) yarattık. (Gidecekleri) yeri bulsunlar diye orada geniş yollar var ettik. [bk. 16/15-16; 79/32]

32. Göğü de (düşmekten ve bozulmaktan) korunmuş bir tavan yaptık. O (inkâr ede)nler ise bunun alametlerinden yüz çevirmektedirler. [bk. 12/105; 50/6; 51/47; 91/5]

33. Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O’dur. Her biri bir yörüngede yüzmekte (dönerek gitmekte)dirler.

34. (Resûlüm!) Biz, senden önce hiçbir insana, (dünyada) ebedî hayat vermedik. Şimdi sen ölürsen onlar ebedî mi kalacaklar? [krş. 55/26]

35. Her nefis ölümü tadacaktır. Bir imtihan olarak sizi şer ile de hayır ile de deniyoruz.[7] (Sonunda) ancak bize döndürüleceksiniz.

36. (Ey Resûlüm!) O küfre sapanlar seni gördükleri zaman, seni alaya almaktan başka bir şey yapmazlar: “Sizin tanrılarınızı diline dolayan (adam) bu mu?” (derler.) Halbuki onlar, Rahmân (olan Allah)’ın zikrini (Kitab’ını) inkâr edenlerin ta kendileridir.[8] [bk. 25/41-42]

37. İnsan (öyle acelecidir ki sanki) aceleden yaratıldı. (Bekleyin, acele etmeyin) size âyetlerimi (azabımı) göstereceğim. Benden (azabın) acele olmasını istemeyin. [bk. 17/11]

38. “Eğer doğru söylüyor iseniz bu (sözünü ettiğiniz) tehdit ne zaman?” derler.

39. O inkârcılar, ne yüzlerinden ne de sırtlarından ateşi savamayacakları ve kendilerine yardım olunmayacağı zamanı bir bilseler (bunu söylemezler)di. [bk. 7/41; 14/50; 23/104; 39/16]

40. Belki (bu azap günü), onlara ansızın gelecek de kendilerini şaşırtacaktır. Artık onu geri çeviremezler ve kendilerine mühlet de verilmez.

41. (Resûlüm!) Andolsun ki senden önceki peygamberlerle de alay edildi. Ama

onlarla alay edenleri, o alay ettikleri şey (o azap çepeçevre) kuşatıverdi.

42. De ki: “Geceleyin ve gündüzün (gelecek tehlikelere karşı) Rahmân (olan Allah’ın azabın)dan sizi kim koruyacak?” Fakat yine de onlar, Rablerini anmaktan yüz çevirmektedirler.

43. Yoksa onları biz(im azabımız)a karşı koruyacak birtakım ilâhlar mı var? (O ilâhlaştırdıkları şeyler) kendilerine bile yardım etmeye güç yetiremezler. Onlar bizden dostluk (ve yakınlık) da görmezler.

44. Doğrusu biz, onları ve atalarını (bu dünyadan) faydalandırdık. Öyle ki ömür(leri) kendilerine (hiç bitmeyecekmiş gibi) uzun geldi. Şimdi bizim (emrimizin), yeryüzüne gelip onu çevresinden eksilttiğimizi (topraklarının ellerinden çıktığını) görmezler mi? (Durum böyle iken,) galip gelenler onlar mı?

45. De ki: “Ben ancak sizi vahiyle uyarıyorum.” (Fakat) sağırlar uyarılsalar da çağrıyı duymazlar.

46. Andolsun ki onlara Rabbinin azabından en ufak bir esinti dokunsa: “Eyvah bize! Doğrusu biz zalim kimselermişiz.” derler.

47. Kıyamet günü için adaletle tartan terazileri koyarız. (Bu sayede) artık hiç kimse hiçbir şekilde haksızlığa uğratılmaz. (Yapılan şey) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onu getiririz. Hesap görücü olarak biz yeteriz. [bk. 4/40; 18/49; 31/16]

48. Andolsun ki biz, Musa’ya ve Harun’a eğriyi doğrudan ayıran (Tevrat’)ı, (günahlardan) sakınanlar için bir ışık ve öğüt olarak verdik.

49. O (günahlardan sakına)nlar, görmedikleri halde Rablerinden korkarlar. Onlar kıyamet saatinden de (korkup) titrerler.

50. İşte, bizim indirdiğimiz bu (Kur’an), mübarek (fayda ve feyiz kaynağı) bir öğüttür. Şimdi bunu inkâr edenler siz misiniz?

51. Andolsun ki biz, daha önce İbrahim’e de doğruyu bulup bilme kabiliyeti vermiştik. Elbette biz onu(n peygamberliğe ehil olduğunu) biliyorduk. [krş. 6/75]

52. O zaman o, babasına ve kavmine: “Sizin kendileri için toplan(ıp

tapın)dığınız bu heykeller nedir?” demişti.[9]

53. (Onlar:) “Babalarımızın onlara tapageldiklerini gördük.” dediler.

54. (İbrahim:) “Andolsun ki siz de, babalarınız da açık bir sapıklık içindesiniz.” dedi.

55. (Onlar:) “Sen, bize gerçeği mi getirdin, yoksa (bize) oyunbazlık yapanlardan mısın?” dediler.

56. (O da) dedi ki: “Hayır! Rabbiniz, göklerin ve yerin Rabbidir. Onları O yaratmıştır. Ben de buna şâhitlik edenlerdenim.”

57. “Allah’a yemin ederim ki siz arkanızı dönüp (bayrama) gittikten sonra, putlarınıza elbette bir tuzak kuracağım.”

(Hz. İbrahim, bu sözü kendi kendine söylemişti. Fakat sadece bir kişinin onu duyduğu rivayeti de vardır.)

58. Derken, (onlar gidince İbrahim) o putları paramparça etti. Yalnız büyük putu, belki ona müracaat ederler diye bıraktı. (Baltayı da onun boynuna astı.)

59. (Onlar dönünce:) “Bunu ilâhlarımıza kim yaptı? (Her kimse,) hiç şüphesiz o, zalimin tekidir.” dediler.

60. “Bunları diline dolayıp duran bir genci işittik; kendisine İbrahim deniliyor.” dediler.

61. (Nemrut’un adamları:) “Onu insanların gözü önüne getirin. Böylece (onun çekeceği cezaya)[10] şâhitlik ederler.” dediler.

62. (İbrahim gelince ona:) “Ey İbrahim! İlâhlarımıza bunu sen mi yaptın?” dediler.

63. (İbrahim de:) “Hayır! Belki de şu büyükleri yapmıştır! Eğer konuşuyorlarsa onlara sorun.” dedi.[11]

64. Bunun üzerine kendi vicdanlarına döndüler de (içlerinden): “Hakikaten, asıl haksız kimse sizlersiniz, sizler!” dediler.

65. Sonra kafalarındaki (eski inançları)na döndüler: “Doğrusu, bunların konuşmayacaklarını sen de bilirsin.” (dediler).

66. (İbrahim) dedi ki: “Öyleyse, Allah’ı bırakıp da hiçbir surette size fayda ve zarar vermeyecek olan şeylere mi tapıyorsunuz?”

67. “Yuh; size de, Allah’tan başka taptıklarınıza da! Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?”

68. (Nemrut’un adamları bunun üzerine:) “Eğer bir iş yapacaksanız yakın onu da, (böylece) ilâhlarınıza yardım etmiş olun.” dediler. [bk. 29/24]

(Onu büyük bir ateşe attılar. Hz. İbrahim, zulmetmeye karar vermiş bu örgütlü putperestlere karşı: “Allah bana yeter.” deyip teslim olmuştu.)

69. Biz de: “Ey ateş! İbrahim’e karşı serin ve selamet üzere ol.” dedik.

70. Ona bir tuzak kurmak istediler. Biz de onları (dünya ve âhirette) daha fazla hüsrana uğrayanlar(dan) kıldık.[12]

71. Onu ve Lût’u, içinde âlemlere bereket verdiğimiz yere (ulaştırıp) kurtardık.

(Rivayete göre Irak’ta idiler, Şam’a geçtiler. Hz. İbrahim oradan Filistin’e, Hz. Lût da oraya bir günlük mesafedeki Sodom’a yerleşti ve kendisine orada peygamberlik verildi.)

72. Ona (İbrahim’e) İshak’ı ve fazladan da (torunu) Yakub’u verdik, her birini de iyilerden kıldık. [bk. 2/133; 11/71; 19/49]

73. Onları(n üçünü de) emrimizle doğru yola çağıran önderler yaptık. Kendilerine hayırlı işler yapmalarını, namazı dosdoğru kılmalarını, zekât vermelerini vahyettik. Onlar sadece bize kulluk eden (kimse)lerdi.

74. Lût’a (gelince,) ona da bir hüküm (hikmet, peygamberlik) ve ilim verdik ve onu çirkin işler yapmakta olan o memleketten kurtardık. Hakikaten onlar, yoldan çıkmış kötü bir kavim idiler.

75. Onu rahmetimize (korumamıza) dahil ettik; çünkü (o) iyilerdendi. [bk. 15/57-76; 29/26]

76. Nuh’u da (hatırla!) Hani o (bunlardan) daha evvel yalvarmıştı da biz onun duasını kabul edip kendisini ve ailesini o büyük sıkıntıdan kurtarmıştık. [bk. 54/9-10; 71/26-28]

77. Âyetlerimizi yalanlayan kavimden onu kurtardık.[13] Hakikaten onlar kötü bir kavim idiler. Biz de onların hepsini (suda) boğduk.[14] [krş. 11/40]

78. Davud ve Süleyman’ı da (hatırla!) Hani onlar, bir kavmin davarının (gece çobansız olarak) yayılıp zarar verdiği ekin (tarlası) hakkında hüküm veriyorlardı. Biz de hükümlerine şâhit idik.

(Rivayet edilir ki: Bir veya birkaç kişinin davarı, geceleyin birinin ekinine girmişti. Kendisine başvurulan Hz. Davud, zararın kıymeti, davarlara eşit olduğu için, onların tarla sahibine verilmesine hükmetti. Henüz 11 yaşında olan oğlu Süleyman (as.) ise, “Davar, ekin sahibine verilmeli. Ekin, eski haline gelinceye kadar o bunların yününden, sütünden faydalanmalı. Tarla, davar sahibinde kalmalı ve ona bakmalı. Ekin (veya bağ) eski halini alınca, herkes kendi malına tekrar sahip olmalı.” demişti. Bu hükmü babası da uygun buldu. Tabii ki ona bunu Allah ilham etmişti.)[15]

79. Biz bu (hükmü) Süleyman’a hemen (ilhamla) anlattık. Biz her birine hüküm (hikmet ve peygamberlik) ve ilim verdik. Dağları ve kuşları, Davud ile beraber (Allah’ı) tesbih etsinler diye (ona) boyun eğdirdik. (Bunların hepsini) yapan bizdik. [bk. 34/10]

80. Ona, savaşınızda sizi korusun diye zırh (yapma) sanatını öğrettik. Peki, (bütün bunlar için) şükrediyor musunuz?

81. Süleyman’ın hizmetine (de) şiddetli esen rüzgarı (verdik). Onun emriyle o, içine bereketler verdiğimiz yere akıp gider (ve kendisini de götürür)dü. Biz her şeyi biliriz. [bk. 34/12; 38/36]

82. Şeytanlardan (inci için) denize dalanları ve bundan başka işleri yapanları da (onun emrine verdik). Biz onları (kendisi için) gözetim altında tutuyorduk. [bk. 34/13; 38/37-38]

83. Eyyüb’ü de (hatırla!) Hani o Rabbine: “Hakikaten bana (bu dermansız) dert geldi. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin.” diye yalvarmıştı.

84. Biz de onun duasını kabul ettik. Kendisinin derdini kaldırdık ve ona

tarafımızdan bir rahmet ve ibadet edenlere de bir hatırlatma/bir ibret olarak, hem ailesini hem de onlarla birlikte (diğer kaybettiklerinin) bir katını daha verdik. [bk. 38/41-44]

85. İsmail'i, İdris'i ve Zülkifl'i de (hatırla! Bunların) her biri sabredenlerdendi.

86. Onları da rahmetimizin içine aldık. Çünkü onlar iyilerdendi.

87. Zünnûn'u (balık sahibi/Yunus'u) da (hatırla!) Hani (o kavmine) kızarak gitmişti de kendisini sıkıştırmayacağımızı (kurtulacağını) zannetmişti. Nihayet (balığın karnında) karanlıklar içinde (kalınca): "Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni (noksanlıklardan) tenzih ederim. Doğrusu ben (bu hareketimle) kendine zulmedenlerden oldum." diye yalvarmıştı. [bk. 37/ 139-149]

88. Biz de onun duasını kabul ettik ve onu sıkıntıdan kurtardık. İşte biz iman edenleri böyle kurtarırız.

89. Zekeriya'yı da (hatırla!) Hani o Rabbine: "Rabbim! Beni tek başıma (evlatsız) bırakma. Gerçi (vermesen de) sen, vârislerin en hayırlısısın." diye niyaz etmişti.

90. Biz onun da duasını kabul edip ona Yahya'yı armağan ettik ve eşini[16] de kendisi için (doğurmaya) elverişli kıldık. Gerçekten bunlar(ın hepsi) hayır işlerinde yarışırlar, umarak ve korkarak bize dua ederlerdi. Onlar (gerçekten) bize karşı derin saygı gösterenlerdi.

91. Irzını (herkesten) koruyan/iffetli (Meryem')i de (hatırla!) Biz ona ruhumuzdan üflemiş, onu ve oğlunu âlemlere bir ibret (ve kudretimize bir işaret) kılmıştık. [bk. 66/12]

92. Şüphe yok ki bu sizin ümmetiniz bir tek ümmettir (dininiz bir tek dindir)[17] Ben de sizin Rabbinizim. O halde bana kulluk edin. [krş. 23/52]

(Bütün mü'minler/müslümanlar kardeştirler (49/10). Hepsi bir ümmettir. Bu yüzden kavmiyetçilik/ırkçılık ve bu anlamda milliyetçilik fikirleri, Kur'an'ın ifadelerine aykırıdır.)

93. (Çünkü geçmiş ümmetler) kendi aralarında (din) işlerinde parçalan(ıp bölük bölük ol)dular. Her biri yine ancak bize döneceklerdir. [krş. 23/53]

94. Kim iman etmiş olarak sâlih (Allah'ın rızasına uygun) işler yaparsa, artık onun çalışması inkâr edilmez (boşa gitmez). Şüphesiz biz onu yazarak kayda geçirmekteyiz.

95. Helak et(meye hükmet)tiğimiz bir memleket için (kurtuluş) imkânsızdır. Artık onlar (hayata ve imana) dönmezler.[18]

96. Nihayet (kıyamet alametlerinden olan) Ye'cûc ve Me'cûc (setleri yıkılıp) açılınca onlar her tepeden akın ederler. [bk. 18/94-99]

97. Verilen gerçek söz (olan kıyamet) yaklaştığında inkâr edenlerin gözleri birden faltaşı gibi açılacak: "Eyvah bize! Doğrusu biz bundan gaflet içinde idik ve (kendimize) zulmeden kimselerden olduk." (diyecekler).

98. Şüphesiz, siz ve Allah'tan başka taptıklarınız/tapındıklarınız (Allah yerine bağlandıklarınız) (krş. 2/165-167; 4/56), cehennemin yakıtısınız. Siz (hep beraber) ona gireceksiniz.

99. Eğer onlar (gerçek) ilâhlar olsalardı, oraya girmezlerdi. Oysa hepsi (tapan ve tapılanlar) orada ebedî kalacaklardır.

100. Onlar orada inim inim inlerler ve orada artık (cehennemin uğultusundan dolayı hiçbir şey) işitmezler.

101. Tarafımızdan kendileri hakkında (halis iman ve amellerinden dolayı) en güzel (olan cennet saadet)i takdir edilmiş olanlar ise, o (cehennem ateşi)nden uzaklaştırılmıştır. [bk. 11/106]

102. Onun (cehennemin) en ufak sesini bile duymazlar. Canlarının çektiği (nimetler) içinde ebedî kalacaklardır. [bk. 10/26; 55/60]

103. (Kıyamet günündeki) en büyük korku/dehşet (Sûr'a ikinci üfleyiş) onları üzmez. Melekler, onları: "İşte bu, (dünyada) size vaadedilen (mutlu) gününüzdür." diyerek karşılar.

104. O gün, göğü, yazılı kağıt tomarını dürer gibi düreriz. (Sonra) ilkin başlayıp yarattığımız gibi aynen yaratacağız ki bu bizim için verilmiş bir sözdür. Şüphesiz biz bunu yapacağız.

105. Andolsun ki zikirden (Tevrat'tan) sonra Zebur'da da: "Yeryüzünde,

şüphesiz sâlih (Allah’a itaat eden, dürüst ve iyi çalışıp orayı imar eden) kullarım mirasçı (hükümran) olacak.” diye yazmıştık. [bk. 24/55]

106. Muhakkak ki bu (Kur’an’)da kulluk edenler tâifesi için yeterli bir tebliğ (ve öğüt) vardır.

107. (Ey Muhammed!) Biz seni âlemlere ancak bir rahmet olarak gönderdik. [krş. 34/28]

108. De ki: “Bana, ‘ilâhınız ancak bir tek ilâh’tır’ diye vahyolunuyor. Artık (buna göre) müslüman oluyor musunuz?”

109. Eğer (dâvetinden) yüz çevirirlerse de ki: “(Bana emrolunanları) sizin hepinize ‘aynen/eşit’ bir şekilde bildirdim. Artık tehdit edildiğiniz şey yakın mı, yoksa uzak mı bilmem.”

110. “Şüphesiz O, sözün açığını da bilir, gizlediklerinizi de bilir.”

111. “Bilmiyorum, belki o (azabın gecikmesi) sizin için bir imtihan ve (ecelinizin geleceği) bir zamana kadar sizi bir faydalandırmadır.”

112. (Peygamber) dedi ki: “Ey Rabbim! (Onlarla aramızda) hak ile sen hüküm ver. Bizim Rabbimiz çok merhametli, sizin yakıştırdıklarınız (iddialarınız)a karşı yardımı istenendir.”[19]

[1] Merhum şair Necip Fâzıl şöyle demişti: “Otuz yıldır saatim işlemiş ben durmuşum / Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum.”

[2] Kâinatta iki ilâh olsaydı elbette birinin istediğini diğeri istemez ve böylece yerin, göğün ve diğer yaratıkların düzeni bozulurdu. İşte bu “Bir” esasına aykırı olarak hangi devirlerde Allah’a ve emirlerine karşılık, yerel sahte ilâhlık/rablık taslayanlar çıkmış ve kendi emir ve otoritesini hâkim kılmış ise, o yerlerin toplumunda ve hayat düzeninde ikilem, ayırım, bölünme ve düşmanlıklar oluşturmuşlardır. [bk. 79/24]

[3] Tevhid esaslı olması bakımından ilâhî kitapların aslı aynı olup hepsi tevhidi emreder, şirkten ve tâğûttan men eder (İbni Kesîr (Sâbûnî), II, 502; Beydâvî).

[4] Firavun ve benzerleri, kendi kendilerine ilâhlık/rablık taslayıp Hz. Musa’nın getirdiği Allah’ın dinini dışlayarak “Benim yönetimimde o geçmez.” diyerek din

gibi birtakım kurallar oluşturmuş ve insanları ona uymaya zorlamışlardır.

[5] Sezen, s. 39; Morris, s. 157-168; Bâr, s. 46, 54 ve dipnotu.

[6] Buhârî, “İsti’zan” (79), Bab 1, hadis no: 1.

[7] Hanginiz şükürde, sabırda ve sâlih amelde bulunacak veya isyan edecek diye. [bk. 2/156-157, 214; 18/7; 29/2; 67/2]

[8] Âyet-i kerîmede tanrılar (ilâhlar) çoğul gelmektedir. Çünkü Allah’tan başka tapınılan varlıklar, putlar veya putlaştırılanlar ve Allah’ın hükümlerini reddederek Firavun gibi hükümranlık sürenler de putlaşmışlardır. Firavun’un buyruklarına istekle bağlananlar da onu rab edinmişlerdir. [bk. 9/31]

[9] Her devirde peygamberlerin Allah’tan getirdiği tevhid inancından uzaklaşanlar, kafalarında Allah fikri olsa bile yine de heykel putlara tapınmışlardır. Hz. İbrahim ile şirke ve heykel putlara karşı tevhid mücadelesi tekrar başlamıştır.

[10] İbni Kesîr (Sâbûnî), II, 512.

[11] Hz. İbrahim, bundan başka iki yerde daha dînî zaruretten dolayı doğruyu söyleyememiştir. Biri putları kırmak için “hastayım” deyip bayrama gitmemesi (37/88-89), diğeri de hicret ederken, Edun kasabasında, yolunu çevirip hanımı Sâre anamızı melike götürmek isteyenler, “Bu kimdir?” diye sorunca, (din yönünden,) “Kız kardeşimdir.” demesidir.

[12] Allah “Azîzün zü’ntikâm” yani gücü her şeye yeten, zalime zulmünün karşılığını verendir.

[13] Nasara” fiili, “min” ile kullanılınca “kurtarma” anlamına gelir. “Min” harfini “alâ” mânasına alanlara göre anlam şöyledir: “Âyetlerimizi yalanlayan kavme karşı biz ona yardım ettik.”

[14] Çirkin işler yapan, Allah’ın peygamberlerini ve âyetlerini yalanlayan, kabullenmeyen toplumların sonu hep kötü olmuştur.

[15] Beydâvî; Celâleyn.

[16] Bundan önce geçen âyetlerde (3/40; 19/5, 8) çocuğu olmayan veya iman

etmeyen eşler için karısı denildiği halde burada eşi denilmiştir.

[17] Celâleyn.

[18] Yahut; “(Hesap için) bize dönmemeleri imkânsızdır.” (Mevdûdî, III, 301). Âyetin yukarıdaki anlamında “lâ” harfi zâid olarak alınmıştır (Celâleyn).

[19] Âyetin başı, Âsım kıraatinin dışındaki diğer kıraatlere göre; “kul” yani “Ey Muhammed! De ki:” ifadesiyle başlar (Palevî, s. 95). Gerek emirle, gerek bu emir doğrultusunda olan Hz. Peygamber’in duası ile önce hicret vukû buldu, ardından Bedir gazvesinde zafer, sonra da Mekke’nin fethi gerçekleşti.

22. Hac Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 78 âyettir. Bir görüşe göre 52-55. âyetler Mekke ile Medine arasında inmiştir. Adını 27. âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ey insanlar! Rabbinizin emrine uygun yaşayın. Gerçekten (kıyamet) saati(ni)n sarsıntısı çok büyük (dehşetli) bir şeydir. [bk. 56/4-5; 69/14-15; 99/1-2]

2. Onu gördüğünüz gün, her emzikli emzirdiğini unutup terkeder, her gebe (kadın) yükünü düşürür. Sen, insanları sarhoş (imiş gibi) görürsün, halbuki onlar sarhoş değillerdir. Fakat Allah’ın azabı pek şiddetlidir.

3. Kimi insanlar da bilmeden[1] Allah hakkında tartışır ve (bu hususta) azgın şeytan (ve benzerlerin)e uyar.

4. O (şeyta)nın hakkında yazılmıştır ki: “Kim kendisini dost edinirse kesinlikle onu saptırır ve o kimseyi (cehennemin) alevli ateşine iletir.”

5. Ey insanlar! Şâyet öldükten sonra dirilmekten şüphe etmekte iseniz (ilk yaratılışınızı hatırlayın). Kesinlikle bilin ki biz, sizi (ilk önce karışmış çeşitli renk) topraktan, (insan olarak yarattıktan) sonra (sırasıyla onun içinden çıkan) nutfe (aşılanmış yumurta/zigot halin)den sonra bir alaka,[2] sonra (üzerinde uzuvlarının bir kısmı belirli bir kısmı belirsiz küçük bir et parçaından) bir mudgadan[3] yarattık ki size (ne olduğunuzu ve kudretimizi) açıklayalım. Rahimlerde dilediğimizi, belirtilmiş bir vakte kadar durduruyoruz, sonra sizi bir

bebek halinde çıkarıyoruz.[4] Derken olgunluğa erişmeniz için (sizi büyütüyoruz). İçinizden kimi (erken) öldürülüyor, kimi de daha önce bazı şeyleri bilirken, sonra (artık çocuk gibi) hiçbir şey bilmez hâle gelmesi için erzel-i ömr'e (ömrün en kötü devrine) itiliyor. Yeri de görürsün ki kupkurudur. Fakat biz ona su indirdiğimiz zaman harekete geçer, kabarır ve her güzel çiftten (nice) nebat bitirir.

(Yüce Allah, âyet-i kerîmenin son kısmı ile, yeryüzü ve bitkilerin kuruduktan sonra yeniden canlanmasına, insanların da öldükten sonra tekrar aynı şekilde dirileceğine misal vermektedir.)

6. Bu da, Allah'ın gerçek(ten var) oluşu(nun delili)dir. (Ve her şeyin O'nun iradesiyle gerçekleşmesidir.) Hiç şüphesiz ölüleri O diriltir ve her şeye hakkıyla kâdir olan da (yine) O'dur.

7. Elbet o (kıyamet) saat(i) gelecektir. O(nun geleceği)nde şüphe yoktur. Şüphesiz ki Allah, (o gün) kabirlerde olan kimseleri diriltecektir. [krş. 36/78-80]

8-9. (Buna rağmen) insanlardan kimi, ne bir yol göstereni ne de aydınlatıcı bir kitabı olmaksızın bilgisizce (insanları) Allah yolundan saptırmak için kibirle yanını bükerek/kasılıp böbürlenerek Allah hakkında tartışır![5] Onun için dünyada bir rezillik vardır. Kıyamet günü de ona (cehennemin) can yakıcı azabını tattıracağız.

10. (O vakit kendisine:) "İşte bu, senin kendi yaptığın (günahlar) yüzündendir. Yoksa Allah kullara zulmedici değildir." (denilecektir).

11. Kimi insanlar da (dinin bütününe inanmadığı halde) yalnız bir kenar(ın)dan (tutup kendi çıkarı için) Allah'a ibadet eder. Kendisine bir hayır dokunursa (gönlü) bununla rahatlar. Eğer ona (hastalık, fakirlik gibi) bir kötülük dokunursa yüz üstü dönüverir (Allah'tan şikayete başlar ve dinden bile döner). O dünyada ve âhirette ziyana uğramıştır. İşte bu apaçık ziyanın ta kendisidir.

12. O, Allah'ı bırakır da kendisine ne zarar ne de fayda veren şeylere (gidip dert yanıp) yalvarır (ve şikayet eder). İşte bu, sapıklığın (haktan) uzaklaşmışlığın ta kendisidir.

13. O, (böylece) kendisine zararı faydasından daha yakın olana yalvarır (tapar). O, ne kötü yardımcı ve ne kötü dosttur!

14. Şüphesiz ki Allah, iman edip de sâlih ameller işleyenleri, alt tarafından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Elbette Allah istediğini yapar.

15. Kim Allah'ın, o (Peygamberi')ne dünyada ve âhirette asla yardım etmeyeceğini sanıyorsa (ve yardımı görünce öfkeleniyorsa, her çareye başvursun, öfkesinden) semaya bir sebep (alet/araç) bulup uzansın, sonra O'(nun vahiy ve yardımı)nı kesmeye çalışsın[6] da (hele) bir baksın onun tuzağı, öfkelenmekte olduğu şeyi hiç giderebilecek mi?

16. İşte biz onu (Kur'an'ı) böyle apaçık âyetler halinde indirdik. Şüphesiz Allah (kullarının niyet ve amellerine göre) dilediğini doğru yola iletir.

(Allahu Teâlâ'nın dilemesini, halis niyetle sâlih amel yaparak ve dua ederek istememiz lazımdır.) [krş. 76/30]

17. Şüphesiz o iman ed(ip müslüman ol)anlarla, o yahudiler, sâbiîler, hıristiyanlar, mecûsîler ve (Allah'a) eş tanıyanlar var ya, Allah kıyamet günü bunların arasını mutlaka ayıracak (haklarında layık olan hükmünü verecek)tir. Çünkü Allah her şeye şâhittir. [bk. 2/62; 3/113-114]

18. Görmüyor musun ki göklerdekiler, yerdekiler, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanlardan bir çoğu, şüphesiz bizzat Allah'a secde ediyor. (İnsanlardan) bir çoğunun da üzerine azap hak olmuştur. Allah kimi hor kılar (alçaltır)sa, artık onu yükseltecek yoktur. Şüphe yok ki Allah ne dilerse (onu) yapar. [bk. 17/44][7]

19-20-21. Bunlar, Rableri (ve O'nun dîni) hakkında çekişen iki hasımdır. (Bunlardan) inkâr edenler için ateşten elbiseler biçilmiştir. Bu kimselerin başlarının üstünden kaynar su dökülecektir. (Öyle ki) onunla karınlarının içindeki her şey ve hatta derileri bile eritilir. (Bir de) onlara demirden topuzlar vardır.

22. Ne zaman (o) ıstıraptan dolayı oradan çıkmak isteseler, oraya geri çevrilirler ve "tadın yangın azabını!" (denilir).

23. Şüphesiz ki Allah, iman edip sâlih amellerde bulunanları alt tarafından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Orada altın bilezikler ve inci(ler) ile süslenirler. Orada elbiseleri de ipektir.

24. Onlar (dünyada) sözün en güzeli (olan tevhid kelimesi)ne eriştirilmişler ve

çok övülmeye lâyık olan (Allah')ın yoluna iletilmişlerdir.

(Tevhid kelimesi ve ifadesi çok yücedir. Çünkü bu kelime ile insanlar, hem ruhlarında hem de toplumlarında inkılâp yapıp bütün putlarını kırmışlardır. Böylece şirkten kurtulup insana değil Allah'a kullukla yücelmişlerdir.)

25. Gerek küfre sapanlar, gerekse Allah'ın yolundan ve yerli olsun misafir olsun bütün (mü'min) insanları ziyarette eşit kıldığımız Mescid-i Haram'dan (insanları) alıkoymakta olanlar (bilmeli ki) kim orada zulümle yanlış yola sapmak isterse, ona pek acıklı bir azap tattıracağız.

26. Bir zaman Beyt(ullah)'ın yerini İbrahim'e belirlemiş (ve O'na şöyle vahyetmiş)tik: "Bana hiçbir şeyi eş tutma, tavaf edenler, (ibadet için) duranlar, rükû ve secde edenler için evimi temiz tut."

27. (Resûlüm!) İnsanlar içinde haccı ilan et;[8] gerek yaya, gerekse uzak yoldan (hızlı yol alan) zayıf/arık develer üzerinde sana gelsinler.

28. Gelsinler de, böylece kendileri için (dünya ve âhirete ait) birtakım faydalara şâhit olsunlar ve o belirli günlerde de (Allah'ın) kendilerine rızık olarak verdiği (bilinen dört ayaklı)[9] kurbanlık hayvanlar (boğazlanırken) üzerine Allah'ın ismini ansınlar. Onların etinden hem kendiniz yiyin hem de darlık içinde olan fakirlere yedirin. [krş. 3/96-97]

29. Sonra (maddî ve mânevî) kirlerini gidersinler, adaklarını yerine getirsinler. Beyt-i Atîk'i (en eski ev olan Kâbe'yi) tavaf etsinler.

(Hacıların kirlerini gidermelerinden maksat saçlarını tıraş etmek, bıyıklarını kısaltmak, tırnaklarını kesmek, koltuk altlarını, avret yerlerini tıraş etmek ve genel bir temizlik yapmaktır.)

30. İşte (durum/emir) bu(ndan ibaret). Kim Allah'ın hürmet (edilmesini istediği hüküm)lerine saygı gösterirse, işte o (saygı), Rabbi nezdinde kendisi için hayırlıdır. Size (âyetlerde) okunanlar dışında (kalan) hayvanlar, sizin için helal kılındı. Artık murdardan/pislikten, evsân (put ve putlaşanlar)[10]dan ve yalan sözden kaçının. [bk. 5/3, 90; 6/145; 16/115]

31. Allah'ı birley(ip O'na yönel)in ve O'na ortak koşmayanlar olarak (bu yasaklardan kaçının). (Bilesiniz ki) Allah'a ortak koşan kimse, sanki gökten savrulup düşmüş de kuşların (didikleyip) kapıştığı veya rüzgarların uzak bir yere

sürükleyip götürdüğü kimseye benzer. [bk. 6/71]

(Bu âyet-i kerîmede yapılan benzetmeyle, Allah'a ortak koşanların yani "Allah var" dedikleri halde O'nun hükümlerini benimsemeyerek O'ndan başka varlıkları yüceltip ilâhlaştıran veya putlaştıranların Allah katında paramparça ve değersiz hâle geldiği bildiriliyor.)

32. Bu böyledir. Kim Allah'ın (dininin) alametlerine (hükümlerine) saygı gösterirse gerçekten bu, kalplerin takvâsından (Allah'a saygısından ve karşı gelmekten sakınmasından)dır.

33. O (alamet)lerden (olan kurbanlık hayvanlardan) belli bir zamana kadar (süt ve yünlerinde) sizin için menfaatler vardır. Sonra (kurbanlık olarak) varacakları yer Beyt-i Atîk (Kâbe)'dir. [bk. 48/25]

34. Biz her ümmet için kurban kesmeyi meşru kıldık ki kendilerine (Allah'ın) rızık olarak verdiği (dört ayaklı) kurbanlık hayvanlar (boğazlanırken) üzerine (yalnız) Allah'ın ismini ansınlar. Sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. O halde O'na teslim olun. (Resûlüm!) İtaatkâr ve mütevâzi olanları müjdele!

35. (Onlar ki) Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, başlarına gelen (sıkıntı)lara sabreden, namazı dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden (hayır için) harcayanlardır.

36. Kurbanlık deve (ve sığır)lara gelince, onları da sizin için Allah'ın (dininin) alametlerinden kıldık. Onlarda sizin için hayır vardır. O halde (develer) birer ayakları bağlı sıra sıra ayakta dur(up boğazlan)ırken,[11] üzerlerine Allah'ın adını anın. Yanları üstü düşüp ölünce de onlardan hem siz yiyin hem de kanaat edip istemeyen fakirlere ve isteyen (fakir)lere yedirin. İşte böylece şükredesiniz diye onları sizin fayda ve hizmetinize verdik.

37. O (kurban)ların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır. Fakat sizden O'na (yalnız) takvânız (saygı ve itaatiniz) ulaşır. Size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı tekbir edesiniz (büyüklüğünü anasınız) diye onları sizin fayda ve hizmetinize verdi. (Resûlüm!) Güzel hareket edenleri (cennetle) müjdele!

(Kurban, kendisi ile Allah'a yaklaşılan şey demektir. Yani Allah'a yaklaştıran sebeplerdendir ki ancak bu eylemin içinin takvâ ile doldurulması gerekir. Yok eğer bu hareket, takvâdan ve Allah'ı içimizde hissetme ve O'na bağlılığımızı sunma şuurundan uzak olursa, artık bu kurban, sevâbı olmayan bir gelenek işi

haline dönüşür. Allah Resûlü, Mekke'de Kevser sûresiyle kurban kesme emrini yerine getirmiş, bu âyette de kurban kesen mü'minler takvâ sahibi olmaları konusunda uyarılmıştır. Peygamber (sas.) de hadîs-i şerîfinde ehemmiyetinden dolayı, "Kim (bayram günü) namazı kılmadan önce kurban kesmişse onu iade etsin…" buyurmuştur.[Buhârî])

38. Şüphesiz ki Allah, iman edenleri (inkârcılara karşı) savunur. Çünkü Allah, hiçbir haini ve hiçbir nankörü sevmez.

39. Kendilerine savaş açılan (mü'min)lere, zulme uğradıklarından dolayı, (artık savaş için) izin verildi. Şüphesiz ki Allah, onlara yardım etmeye elbette kâdirdir. [Cihad emrinin safhaları için bk. 3/142; 9/5, 14-16; 15/94; 16/125; 22/39; 47/31]

40. O (mü'min) kimseler, sırf: "Rabbimiz Allah'tır." dediklerinden (putlara inanmadıklarından) dolayı, haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah, bazı insanları (azgınlığını ve şerrini) diğer bazısıyla defetmeseydi, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler muhakkak yıkılıp giderdi.[12] Allah kendi (dini)ne yardım eden (onu hayata hâkim kılmak için gayret eden)lere elbette yardım eder. Şüphesiz ki Allah çok kuvvetlidir, her şeye galiptir. [bk. 1/4; 3/104; 9/31 ve açıklaması; 41/30; 46/13; 47/7]

(İktidar sahibi Mekkeli müşrikler, Kelime-i tevhid ile "Rabbim Allah'tan başkası değildir, artık O'nun kulluğuna girdim, gereğine göre yaşayacağım, sizin putlarınızdan ayrıldım." diyen mü'minlere her türlü eziyet ve mahrumiyeti reva görüyorlardı. Allah da böylelerini, sünneti gereği, her zaman defetmiş, tevhid şirke galip gelmiştir.)

41. O (mü'min) kimseler ki kendilerine yeryüzünde iktidar, mevki (ve servet) versek (şımarıp sapmazlar,) namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, (İslâmî ölçülerde) iyiliği emrederler ve kötülükten menederler. (Çünkü bilirler ki, bütün) işlerin sonu ancak Allah'a ait(tir ve O'na dönecek)tir.

42-43-44. (Ey Muhammed!) Seni yalanlıyorlarsa (üzülme, bil ki) onlardan önce, Nuh kavmi, Âd ve Semûd (kavimleri), İbrahim kavmi, Lût kavmi ve Medyen halkı da (peygamberlerini) yalanlamışlardı. Musa da yalanlanmıştı.[13] Ben de kâfirlere (imtihan olarak önce) mühlet verdim, sonra onları (azapla) alıverdim. Beni inkâr nasıl olurmuş (görsünler)!

45. Nice şehirler vardır ki, biz onları (halkını) zulmedip dururlarken helak ettik. Şimdi (artık) duvarları, (o çöken) tavanlarının üzerine yıkılmıştır. Nice

kullanılmaz kuyu(ları) ve nice (bomboş kalan) sağlam/muhteşem saray(ları) vardır! [bk. 17/17; 21/11]

46. Hiç yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki bu sayede düşünen kalpleri yahut (olanları) duyacak kulakları olsun. Gerçek şu ki gözler kör olmaz, fakat (asıl) göğüslerde olan kalpler/basîretler kör olur. [bk. 20/128; 32/26]

(İnsanda asıl olan kalp gözünün görmesi/basirettir. Gerçek körlük bunun körlüğüdür. İşte inkârcıların kafalarındaki gözler değil kalp gözleri kördür; ibret almazlar. Hakikat ne kadar meydanda olursa olsun idrak etmezler.)

47. (Ey Resûlüm!) Senden, azabın (kendilerine) acele gelmesini istiyorlar. Allah (acele etmez,) sözünden de asla caymaz. Bununla beraber Rabbinin yanında bir gün, sizin saydıklarınızdan bin yıl gibidir.[14] [krş. 32/5]

48. Nice memleket (halkı) vardır ki zalim olduğu halde ona mühlet verdim. Sonra onu (azabımla) alıverdim. Dönüş ancak banadır.

49. (Resûlüm!) De ki: “Ey insanlar! Ben sizin için sadece apaçık bir uyarıcıyım.”

50. İman edip sâlih ameller işleyenler için bir mağfiret ve bol rızık vardır.

51. Âyetlerimizi (küçümseyip akıllarınca) âciz (geçersiz) bırakmaya çalışanlar ise,[15] kesinlikle cehennem ehlidirler.

52. Biz, senden evvel hiçbir resûl ve nebî göndermedik ki o, (dâvâsına ait bir şey) temenni ettiği zaman, onun emeline dair şeytan, (insanların kalbine) bir vesvese atmış (duyduklarını saptırmış)[16] olmasın. Fakat Allah, şeytanın atacağı şeyi derhal giderir, sonra da Allah kendi âyetlerini (fitneden koruyup) sağlamlaştırır. Allah hakkıyla bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.

53. (Allah’ın böyle yapması) şeytanın (ortaya) atacağı şeyi kalplerinde bir hastalık olanlara ve kalpleri katılaşanlara bir imtihan (konusu) yapması içindir. Şüphesiz ki zalimler, derin bir ayrılık içindedir.

54. (Ve yine,) kendilerine ilim verilenlerin, o (Kur’an’)ın, Rabbinden (gelen) bir gerçek olduğunu bilip de ona iman etmeleri, böylece kalplerinin ona saygı duyması (ve bağlanması) içindir. Elbette Allah, inananları mutlaka doğru yola iletir.

55. Küfre sapanlar/inkâr edenler ise, kendilerine ansızın o saat (ölüm veya kıyamet) veya (artık hayır getirmeyen) kısır bir günün azabı gelinceye kadar ondan (Kur'an'dan) şüphe üzere kalmaya devam ederler.

56. O gün mülk (hükümranlık, hâkimiyet) Allah'ındır. (O,) insanlar arasındaki hükmünü verir. İman edip de sâlih (sevaplı) ameller işleyenler nimeti bol olan cennettedirler. [bk. 25/26; 82/19]

57. Kâfir olanlar ve âyetlerimizi yalanlayanlar için ise pek alçaltıcı bir azap vardır.

58. Allah yolunda göç edip de sonra öldürülen veya ölenlere gelince, muhakkak ki Allah onları en güzel rızıkla(rla) besleyecektir. Şüphesiz Allah rızık verenlerin en iyisidir. [bk. 4/100]

59. O, onları hoşnut olacakları bir yere mutlaka yerleştirecektir. Çünkü Allah (her şeyi) bilendir, Halîm'dir (hemen ceza vermeyendir).

60. İşte böyle. Her kim kendisine yapılan cezanın (kötülüğün, haksızlığın ancak) misli ile karşılık verir de sonra (tekrar) saldırıya uğrarsa, Allah ona elbette yardım eder. Şüphesiz Allah çok affeden, çok bağışlayandır.

61. Bu böyledir. Kesinlikle (bilesiniz ki) Allah (istediğini yapar,) geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar(ak uzatır kısaltır). Şüphesiz Allah (her şeyi) işitendir, görendir.

62. Bu böyledir. Şüphesiz Allah, hakkın ta kendisidir. O'nun dışında yalvardıkları (sığındıkları putlar/ilâhlar) da batılın ta kendisidir. Doğrusu O Allah, (her şeyden) yücedir, çok büyüktür. [bk. 4/139; 10/65; 31/30]

(Görüldüğü gibi batıldan maksat, Allah'ı bırakıp başkasına tapma ve bağlanma olup aynı zamanda O'nun rızasına aykırı iş ve hareketlerdir.)

63. Görmedin mi, Allah gökten yağmur indirir de, yer (onunla) yemyeşil oluverir. Doğrusu Allah çok lütufkârdır, (her şeyden) haberdardır. [krş. 10/ 61; 27/25; 31/16]

64. Göklerde ve yerde olanlar(ın hepsi) O'nundur. Doğrusu Allah elbette Ganî'dir (hiçbir kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacı yoktur), övülmeye lâyıktır.

65. Görmedin mi, Allah yerde olan şeyleri ve emri (kanunu) ile denizde akıp giden gemileri sizin fayda ve hizmetinize vermiştir. Göğü de kendi izni olmadan, yere düşmemesi için O tutuyor. Şüphesiz Allah insanlara karşı çok şefkatli, çok merhametlidir. [bk. 31/29; 45/13]

66. Size (önce) hayat verip sonra öldürecek, sonra yine diriltecek olan ancak O'dur. Gerçekten insan, çok nankördür. [bk. 2/28; 40/11; 45/26]

67. Biz her ümmet için, (kendi çağlarında) uygulamakta oldukları bir ibadet tarzı (şeriat) koyduk. (Son din İslâm da gönderilen bir şeriattır.) O halde (ona uyup) bu işte, seninle asla çekişmesinler. Artık sen Rabbine davet et. Şüphesiz sen dosdoğru bir yol (olan İslâm) üzeresin.[17] [krş. 2/148; 5/48]

68. Eğer seninle (dinde) mücadele ederlerse (onlara): "Allah yaptıklarınızı daha iyi bilendir." de. [bk. 10/41; 46/8]

69. "Ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında Allah, kıyamet günü aranızda hüküm verecektir." [bk. 32/25; 60/3]

70. Bilmez misin ki Allah gökte ve yerde ne varsa (hepsini) bilir. Çünkü bu(nların hepsi), Kitab'da (Levh-i Mahfûz'da)dır. Gerçekten bu (bilme), Allah'a göre pek kolaydır.

71. (Onlar) Allah'ı bırakıp da O'nun, delil olarak hakkında hiçbir şey indirmediği ve kendilerinde de ona dair bir bilgi bulunmayan şeylere taparlar. Zalimlerin (hiçbir) yardımcısı yoktur.

72. Kendilerine açık olarak âyetlerimiz okunduğu zaman, inkâr edenlerin yüzündeki inkâr (belirtisin)i anlarsın. Neredeyse âyetlerimizi karşılarında okuyanlara saldıracaklar. (Resûlüm!) De ki: "Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? Ateş! Allah onu inkârcılara vaadetmiştir. O ne kötü (bir) dönüş yeridir!"

73. Ey insanlar! İşte size bir temsil getirildi. Şimdi onu iyi dinleyin: Sizin Allah'ı bırakıp da yalvar(ıp/tap)tıklarınız; hepsi bir araya toplansalar dahi asla bir sineği bile yaratamazlar. Eğer sinek onlardan bir şey kapsa, onu ondan kurtarmaya bile güçleri yetmez. İsteyen de âciz (kendisinden) istenen de.

(Yani putun önüne varıp tapan, isteklerini, yapacaklarını veya şikayetlerini söyleyen de âciz, put da âciz. İslâm öncesi câhiliye devrinin müşrik Arapları,

heykel putlarının önünde törenler tertip ederler, övgü ve şikayetlerini dile getirirler, birtakım adaklarla istekte bulunurlardı. İşte yüce Allah, bu ilkellik ve câhiliye âdetlerini veciz şekilde bildiriyor.)

74. Onlar Allah'ı gereği gibi (anlayıp) takdir edemediler. Doğrusu Allah çok kuvvetlidir, mutlak üstündür.

75. Allah meleklerden de, insanlardan da elçiler seçer. (Bununla birlikte) kesinlikle Allah (her şeyi) işitendir, görendir.

76. (Allah) onların önlerindekini de arkalarındakini de (yaptıklarını da yapacaklarını da) bilir. (Bütün) işler, ancak Allah'a döndürülür. [bk. 72/28]

77. Ey iman edenler! Rükû edin, secde edin,[18] Rabbinize kulluk edin (emirlerine uygun yaşayın) ve hayır işleyin ki umduğunuza erişesiniz.

(Bu ve benzeri âyetlerin tatbîki, dünya ve âhiret için umduğuna kavuşmanın teminatıdır.)

78. Allah uğrunda (gereği gibi) hakkıyla (ve ancak O'nun için) cihad edin.[19] Allah'a (teslimiyet gösterip emirlerine) sımsıkı yapışın. Sizi (cihad için) O seçti ve din konusunda da üzerinize hiçbir zorluk yüklemedi. Tıpkı babanız İbrahim'in dini(nde olduğu) gibi. O (Allah) daha önce(ki kitaplarda) ve bu (Kur'an')da size "müslümanlar" adını verdi. Tâ ki peygamber size şâhit olsun, siz de insanlara şâhit olasınız. Artık namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve Allah'a (emirlerine) sımsıkı yapışın. Mevlânız (sahibiniz) O'dur. (O) ne güzel Mevlâ ve ne güzel yardımcıdır! [krş. 3/103]

[1] Zira bilgisi olsa tartışmaz.

[2] Alaka, döllenmiş yumurtanın (zigotun) Rahim duvarına yapışması (zona pellusida)'ndan sonraki devredir.

[3] Mudga, et halinde küçük bir parça (2-2,5 cm).

[4] Özetle diyebiliriz ki: Kadının yumurta hücresi, erkeğin sperma hücresi ile döllenmesinden sonra artık canlı bir varlıktır ve bir hafta içinde bir hücre topluluğu halinde rahim duvarına 11 gün içinde gelip yapışır. Bu yapışma (zona pellusida)dan sonra "dut" gibi asılır ve gömülüp kanla beslenmeye başlar. İşte bu, hücrenin alaka (embriyo) safhasıdır. Mudga (fetus) safhasına kadar bu cenin

(embriyo), bir et parçası halini alır ve çıkan somitlerle organ yerleri belli olur. Sekizinci haftanın sonunda, ceninin dış görünümü bir insan şeklini alır. Artık hızla gelişen ceninin (23/13-14) kemikleri, kasları ve derisi teşekkül etmiş olarak büyümeye devam eder. Nihayet doğumla neticelenir. Canlı doğmak kaydıyla, çocuğun hak ve hukuku da cenin halinde iken başlar (Bâr, s. 81-107). (Ayrıca bk. 39/6). Cenin canlı oldukça miras hakkı devam eder. Hilkati tamamlanmış cenin düşürülürse diyeti verilir (Müslim (Davudoğlu), II, 1309; Molla Hüsrev, s. 125).

[5] Oysa Allah'ın varlığı hakkında tartışan ateistler, görünmeyen akıllarının varlığını kabul etmeleriyle çelişkiye düştüklerini bilmezler. [bk. 31/20]

[6] Bu yukarıdaki mâna, "Tavana bir ip uzatıp sonra (protesto için nefesini) kessin (kendini assın, yardım yine kesilmez)." şeklinde verilen mânaya nispetle vâkıaya daha mutâbıktır. [bk. Râzî, XVI, 280]

[7] Secde âyeti konusunda bk. 7/206.

[8] Rivayete göre, İbrahim (as.), Ebû Kubeys dağına çıkarak insanları haccetmeye davet etmiştir. Hasan-ı Basrî'nin rivayetine göre bu hitap Hz. Peygamber'edir. Beydâvî de bunu nakletmiştir. Hz. Peygamber, Vedâ haccında âyetin gereği olan haccı duyurmuştur (Ayntâbî, III, 198).

[9] Bu hayvanlar En'âm sûresinde (6/142-144) belirtilen kurbanlıklar olup; deve, inek koyun ve keçidir. Hacda ceza dışında kesilen kurban şükür kurbanı olup vâciptir; zenginliğinden dolayı keseceği kurban yerine geçmez. Hacda ceza veya nezir kurbanı dışındaki kurbanların etinin yenmesi hususunda fıkıh kitaplarında imamların bazı değişik görüşleri vardır.

[10] Arapça'da insan heykellerine (neden yapılırsa yapılsın) "vesen" denilmiştir. İbni Âbidîn, "Vesen, cüssesi olan, insan suretinde ağaçtan, taştan, gümüş ve saireden yapılan heykellerdir. Çoğulu 'evsân' şeklindedir. Sanem ise cüssesiz surettir." diye kaydetmiştir. Müşrik Araplar'ın bunların dışında hevâ ve hevesini veya bir eşyayı yahut kendi cinsinden birisini dünyevî gaye ve pâyelerle yüceltip putlaştırmaları da çok olmuştur. [bk. 25/43; 29/25; 45/23]

[11] Develer ayakta boğazlanırken ön ayaklarının biri katlanıp bağlanır.

[12] Çünkü "Allah'ı tanıyoruz" deseler bile O'nun hüküm ve hâkimiyetini kabul etmeyen müşrikler, bütün mâbetlere düşmanlık ederler.

[13] Burada Hz. Musa'nın yalanlanmasının meçhul sîgası ile ifade edilmesinin sebebi onun diğer peygamberler gibi kavmi tarafından değil, Kıptîler tarafından yalanlandığına işaret etmek içindir (Beydâvî).

[14] Şu halde zaman izâfîdir. Özellikle insanlar, zamanın çabuk geçmesini istediklerinde bir türlü geçmek bilmeyişi bunu gösterir. Kaldı ki bizim hesabımıza göre bin yıl olan zaman parçası Allah katında bir gün kadardır. Bu âhiret azabına karşı bir uyarıdır.

[15] Yahut, "Âyetlerimiz(i geçersiz bırakma) hususunda birbirlerini âciz bırakırcasına yarışanlar ise…" [krş. 34/5, 38]

[16] Mehmed Vehbi, IX, 3562.

[17] En doğru yol, Allah'ın son gönderdiği ve bütün hükümlerin tamamlandığı din, İslâm olup artık tartışmaya lüzum yoktur. Bundan önceki bütün dinler hem tahrif edilmiş hem de hükmü kalmamıştır. Dolayısıyla Yahudilik ve Hıristiyanlığı, İslâm ile eşit göstermek yanlıştır. [bk. 2/83 ve açıklaması]

[18] İmam Şâfiî âyette geçen secdeyi tilâvet secdesi olarak almıştır, Hanefîlere göre ise buradaki secde namazda yapılması istenen secdedir.

[19] Cihad ancak, müslümanlara cephe alan/düşmanlık eden ve savaş açanlara karşı, Allah nizamının hâkim olması için yapılır.

23. Mü'minûn Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 118 âyettir. Adını, baş tarafında mü'minlerin konu edilmesinden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Mü'minler muhakkak felâh bulmuş (umduklarına ermişler)dir.

2. Onlar, namazlarında huşû içinde (kalbi ve bedeniyle tam teslimiyet halinde)dirler. [bk. 4/43]

3. Onlar, boş söz (ve iş)lerden yüz çevirirler. [bk. 25/72]

4. Onlar, zekât (vazifesin)i îfâ ederler.

5. Onlar, edep yerlerini/iffetlerini korurlar.

6. Sadece eşleri veya ellerinin sahip oldukları (kendi cariyeleri) ile (münasebet) kurarlar. Çünkü onlar (bundan dolayı) kınanmazlar. [bk. 4/24 ve açıklaması]

7. Kim bu (helal ola)ndan ötesini isterse, işte onlar haddi aşanlardır.

8. Onlar (o mü'minler) ki emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler.

9. Onlar ki namazların(ı vaktinde ve gereğince kılmay)a devam ederler.

("Ben inandım" diyenlerin umduklarına kavuşması kendi ölçülerine göre değil ancak bu ve benzeri âyetlerde belirtilen özellikleri taşımakla gerçekleşir.)

10-11. İşte onlar, vâris olanların ta kendileridir. Onlar (cennetlerin en yücesi) Firdevs'e vâris olacaklardır ki bu mirasçılar, orada ebedî kalacaklardır. [bk. 70/22-35]

12. Andolsun ki (biz, ilk) insanı çamurdan (süzülmüş) bir özden yarattık.

13. Sonra onu(n neslini, ondaki) bir nutfe (yani sperma ile yumurtayı aşılamış) olarak sağlam (ve emin) bir yer (olan rahim)e yerleştirdik.

14. Sonra (rahimde o) nutfeyi (zigotu) bir "alaka" yaptık; derken, o "alaka"yı da bir "mudga"ya, "mudga"yı da kemiklere çevirdik, o kemiklere de et giydirdik. Sonra onu bambaşka bir varlık yaptık.[1] (Varlıkları) yaratıp şekil verenlerin en güzeli olan Allah ne yücedir! [bk. 3/6; 22/5]

15. Sonra siz bunun ardından şüphesiz öleceksiniz.

16. Sonra siz kıyamet gününde mutlaka diriltileceksiniz.

17. Andolsun ki üstünüzde yedi yol (ve yedi tabaka gök) yarattık. Biz yaratma (işin)den gafil değiliz. [bk. 2/29; 17/44; 65/12; 71/15]

(Müfessirlerin çoğu âyetteki "yedi yol"u yedi kat gök veya göğün katmanları olarak yorumlamışlardır. Elmalılı da bunu, insanları kuşatan yedi idrak yolu olarak anlıyor ki bunlar, beş duyu ile akıl ve vahiy yollarıdır.)

18. Gökten suyu bir ölçü dâhilinde indirdik de onu yerde (faydası için) biz

durdurduk. Şüphesiz biz onu gidermeye de kâdiriz.[2]

19. İşte onunla size hurma bahçeleri, üzüm bağları meydana getirdik. Bu bahçelerde sizin için birçok meyveler vardır ve siz onlardan yersiniz. [bk. 16/11; 36/34-35]

20. Yine onunla Tûr-ı Sînâ'da yetişen bir (zeytin) ağac(ı yarattık) ki (meyvesi) yiyenler için hem yağ hem de katık (olarak zeytin) verir.

21. Sağmal hayvanlarda da sizin için elbette bir ibret vardır. Karınlarının içindekinden size (süt) içiririz. Onlarda sizin için (daha) nice faydalar vardır, hem de onlardan yersiniz. [bk. 16/66]

22. Hem onların hem de gemilerin üzerinde taşınırsınız. [bk. 16/7; 40/79-81; 43/12-14]

23. Andolsun ki Nuh'u, kavmine gönderdik de (onlara): "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka hiçbir ilâhınız yoktur. Hâlâ emrine uygun yaşamaz/azabından sakınmaz mısınız?" dedi.

24. Kavminden ileri gelen inkârcılar da dedi ki: "Bu (Nuh) sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Size üstün gelmek istiyor. Eğer Allah (peygamber göndermek) isteseydi elbette melekleri indirirdi. Nitekim biz atalarımızdan da böyle bir şey işitmedik." [bk. 6/9; 17/90-95; 25/7]

25. "O kendisinde delilik bulunan birinden başkası değildir. Bu yüzden onu bir zamana kadar gözetleyin."

26. (Nuh:) "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşı bana yardım et." dedi.

27. Biz ona vahyettik ki: "Bizim nezaretimizde ve vahyimizle gemiyi yap. Bizim emrimiz gelip de tandır kaynadığı (yeryüzünde suların kaynayıp fışkırdığı) zaman ona, (hayvanların) her birinden (erkek ve dişi) birer çift ile aile halkını koy. Yalnız onlardan aleyhine söz geçmiş (kendileri cezayı hak etmiş) kimseler hariçtir. O zulmedenler hakkında (onları kurtarmak için) sakın bana başvurma! Çünkü onlar boğul(mayı hak et)mişlerdir!" [bk. 11/40; 26/119; 54/11-14]

28. Artık sen ve beraberindekiler gemiye çık(ıp yerleş)ince: "Bizi o zalimler (kâfirler) güruhundan kurtaran Allah'a hamdolsun." de.

29. Yine de ki: “Rabbim! Beni mübarek bir yere indir. Sen (yere) indirenlerin en hayırlısısın.”

30. Doğrusu bu (Nuh kıssası)nda nice ibretler vardır. Biz (insanları) elbette imtihan etmekteyiz.

31. Sonra onların ardından diğer bir nesil (olan Âd kavmini) var ettik.

32. Onların içinde de kendilerinden bir peygamber (olan Hûd’u) gönderdik. “Allah’a kulluk edin, sizin için O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O’nun azabından sakınmaz mısınız?” (dedi).

33. Kendilerine dünya hayatında refah verdiğimiz halde, kâfir olan ve âhirete kavuşmayı yalanlayan kavminden ileri gelenler (şöyle) dediler: “Bu sizin gibi bir insandan başkası değildir. (Baksanıza) sizin yediklerinizden yiyor, içtiklerinizden içiyor.”

34. “Eğer kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz, o takdirde siz kesinlikle ziyana uğrayan (âciz) kimselersiniz demektir.”

35. “Siz öldüğünüz, toprak ve kemikler haline geldiğiniz zaman, gerçekten sizin (kabirlerden) çıkarılmış olacağınızı (diriltileceğinizi) mi size vaadediyor (ve sizi bununla mı korkutuyor)?”

36. “O tehdit edildiğiniz (öldükten sonra dirilmenin gerçek olması) ne kadar, hem de ne kadar uzak!

37. “Bu dünya hayatımızdan başkası yoktur. (Kimimiz) ölürüz (kimimiz de) yaşarız, biz öldükten sonra diriltilecek de değiliz.”[3]

38. “O, Allah’a karşı yalan uyduran bir adamdan başkası değildir. Biz ona inanan (kimse)ler de değiliz.”

39. (Peygamber:) “Rabbim! Beni yalanlamalarına karşı bana yardım et.” dedi.

40. (Allah:) “Onlar çok geçmeden elbette pişman olacaklar.” buyurdu.

41. Derken, onları o korkunç çığlık yakalayıverdi. Böylece onları sel sularının taşıdığı çer çöp haline getirdik. Artık defolup gitsin böylesi zalim kavim!

42. Sonra, onların ardından başka başka nesiller[4] (ve ümmetler) yaratıp yetiştirdik.

43. Hiçbir ümmet ecelini ne öne alabilir, ne de (onu) erteleyebilir.

44. Biz (ümmetlere) peyderpey peygamberlerimizi gönderdik. Hangi ümmete peygamber geldiyse onu yalanladılar, biz de onları birbiri ardınca (helak edip) gönderdik ve onları (ibretlik) hikayeler yaptık. Artık iman etmeyen kavim uzak olsun. (Onların canı cehenneme!)

(Allah'a iman etmemek, O'nu yok sayarak yaşamak veya peygamberinin getirdiklerini yalanlamak ve onlardan yüz çevirmek, mülkünde ve hâkimiyetinde yaşadığımız yüce Allah'a bir başkaldırıdır. Bunun cezası da, verdiği mühlet bitince, çeşitli devirlerde insanların başına gelmiştir.)

45-46. Sonra Musa'yı (ve kardeşi) Harun'u, mucizelerimizle ve apaçık bir delille Firavun ve ileri gelen yandaşlarına gönderdik. Ama onlar büyüklük tasladılar (iman etmeyi kibirlerine yediremediler). Zaten kibirlenen (ve dik başlı) bir toplum idiler.

(Allah'a iman; O'na teslim olma ve O'nun buyruğunun öne geçmesi demektir ki böyle bir iman Firavun ve yandaşlarının işine gelmezdi.)

47. "Kavimleri (olan İsrâiloğulları) bize kölelik ederlerken, şimdi bizim gibi iki insana mı iman edeceğiz?" dediler.

48. Onları yalanladılar ve helak edilenler güruhuna dahil oldular.

49. Andolsun ki biz Musa'ya, belki (kavmi) doğru yolu bulur diye Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik.

50. Meryem'in oğlunu ve annesini de (kudretimize işaret eden) birer ibret vesilesi yaptık ve onları oturmaya uygun, akar suyu olan bir tepede barındırdık.

51. Ey Resûller! Temiz/helal şeylerden yiyin, sâlih amel işleyin. Çünkü ben yaptıklarınızı hakkıyla bilenim.

52. Muhakkak ki bu sizin ümmetiniz (dininiz), bir tek ümmet (bir tek din/ İslâm')dır. Ben de sizin Rabbinizim. O halde emirlerime uygun yaşayıp azabımdan sakının.[5]

53. Ancak onlar (saparak din) işlerinde, gruplar halinde aralarında parçalandılar. Her grup ellerinde bulunanla (kendilerine pay çıkararak) övünüp sevinmektedir. [6] [krş. 21/92-93]

54. Sen onları, bir vakte kadar cehâlet ve sapıklıkları içinde bırak. [bk. 15/3; 86/17]

55-56. Kendilerine mal ve evlat verirken, onların iyiliklerine koştuğumuzu mu sanıyorlar? Hayır! Onlar (işin) farkına varamıyorlar. [bk. 9/55]

57-58-59. Buna karşı, Rablerinin (sevgisini kaybetme) korkusundan titreyenler, Rablerinin âyetlerine (gerçek anlamda) inananlar, Rablerine (hiçbir) ortak koşmayanlar…

60-61. Ve kalpleri, Rablerine döneceklerinden titreyerek, vereceklerini (esirgemeden) verenler/yapmaları gerekeni yapanlar var ya, işte onlar, hayırlı işlerde koşuşurlar ve bu uğurda yarış ederler.

(Yüce Allah'ın huzuruna mahcup olarak varmaktan kalpleri ürperenler ve O'nun azabından korkanlar, O'na kulluk ederler, O'nun yolunda infak ederler (76/8-12). Sâlih (sevaplı) işlerde bulunurlar, dindarlıklarıyla övünmez, kendilerini beğenmezler. Bu âyetin böylece somut bir tatbikçisi olan Hz. Ömer vefat etmeden önce, "Rabbimin azabından değil, O'na mahcup varmaktan korkuyorum." demiştir. Hasan-ı Basrî hazretleri de güzel bir ifadeyle, "Mü'min Allah'a itaat eder ama yine de korkar; münâfık ise hem Allah'a ve emirlerine baş kaldırır hem de O'ndan korkmaz." demiştir.) [bk. Mevdûdî, III, 385]

62. (Biz) hiç kimseye gücünün yettiğinden fazlasını teklif etmeyiz. Katımızda, gerçeği söyleyen (ve kulların yaptıkları yazılı bulunan) bir kitap vardır. Onlar haksızlığa uğratılmazlar.

63. Fakat o (kâfir ola)nların kalpleri bu hususta cehâlet ve gaflet içindedir. Onların bundan (bu şirk ve küfürden) başka birtakım (kötü) işleri daha vardır ki hep onlar için çalışırlar.

64. En nihayet (onların) varlıklı ve şımarık olanlarını azap ile (kıskıvrak) yakaladığımız zaman, hemen feryat ederler.

65. Bugün artık feryat ed(ip sızlan)mayın. Çünkü siz, bizim tarafımızdan yardıma mazhar olunmayacaksınız.

66-67. Size âyetlerimiz okunuyordu da, ona (Kur’an’a) karşı büyüklük taslayarak gerisin geriye dönüyor, geceleyin de (Kâbe’nin etrafında toplanarak) saçma sapan konuşuyordunuz.

68. (Peki) onlar hâlâ o sözü (Kur’an’ı) düşünmediler mi? Yoksa kendilerine, evvelki atalarına gelmeyen (bir kitap veya azap görmeyeceklerine dair güvence gibi) bir şey mi geldi?

69. Yoksa peygamberlerini (doğruluğu ve güzel ahlâkı ile hâlâ) tanımadılar da, bu yüzden mi onu inkâr etmektedirler?

70. Yoksa: “Onda bir delilik var.” mı diyorlar? Hayır! O, onlara hakkı getirdi. (Ne var ki) onların çoğu, haktan hoşlanmayanlardır.

71. Eğer gerçek(ler), onların batıl arzularına uysa (onlara göre olsa) idi gökler, yer ve onların içinde bulunan kimseler(in düzeni) mutlaka bozulup (helake) giderdi. Hayır! Biz onlara (Kur’an ile) şan ve şereflerini getirdik.Onlar ise o şan ve şerefleri (olan Kur’an’)dan yüz çevirmektedirler!

(Kur’an’ı rehber edinen ve onun yolunu takip eden pek çok millet, cihânın en büyük ümmetlerinden olma şerefine ulaşmıştır.)

72. (Ey Resûlüm!) Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun (da sanki onun için kabul etmiyorlar)? Rabbinin vereceği karşılık, (çok) daha değerlidir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır. [bk. 6/90; 34/47; 36/21; 38/86; 42/23]

73. Şüphesiz sen onları elbette doğru bir yol (olan İslâm’)a çağırıyorsun.

74. Ama âhirete inanmayanlar gerçekten (ısrarla bu doğru) yoldan sapmakta (küfrü, şirki, tâğûtî ve câhilî hayatı istemekte)dirler.

75. Şâyet biz onlara acıyıp da kendilerindeki sıkıntıyı giderseydik, yine şaşkın bir halde dolaşıp (yaratıcıyı hiçe sayan) azgınlıklarında/isyanlarında ısrar ederlerdi.

76. Andolsun ki biz onları (evvelce çeşitli) azaplar ile yakalamıştık. Yine de (onlar, uslanıp) Rablerine boyun eğmediler ve yalvarıp yakarmadılar.

77. Nihayet, azabı çetin bir kapı açtığımız zaman birdenbire onlar, (bu durum karşısında) ümitsiz (ve şaşkın) kalıverirler.

78. Sizin için (duymayı sağlayan) kulakları, (görmeyi sağlayan) gözleri ve (düşünmeyi sağlayan) gönülleri yaratan O’dur. (Halbuki siz) ne kadar az şükrediyorsunuz!

79. Sizi yeryüzünde yaratıp türeten O’dur ve ancak O’n(un huzurun)a toplanacaksınız.

80. Yaşatan da öldüren de O’dur. Gecenin, gündüzün değişmesi O’nun (eseri)dir. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

81. Hayır! Fakat onlar (da yine) evvelkilerin dediği gibisini dediler:

82. “Öldüğümüz ve toprak ve kemik haline geldiğimiz zaman, gerçekten biz mi diriltilecekmişiz?” dediler. [krş. 36/77-79; 79/11-14]

83. “Andolsun ki biz ve daha önce de atalarımız bununla tehdit edildik. Bu, evvelkilerin masallarından başkası değildir.” (dediler)

84. (Resûlüm! Onlara) de ki: “Eğer biliyorsanız (söyleyin bana) o yeryüzü ve içinde (bulunan)lar kimindir?”

85. “Allah’ındır.” diyecekler. “O halde (O’na itaati) düşünmüyor musunuz?” de.

86. (Yine sor:) “Yedi göğün Rabbi ve büyük Arş’ın Rabbi kimdir?” de.

87. “(Hepsi) Allah’ındır.” diyecekler. “O halde (O’na) karşı gelmekten korkup da emrine uymaz mısınız?” de.

88. “Biliyorsanız (söyleyin), her şeyin mülkü (ve idaresi) elinde olan ve O (daima) koruyan, kendisi korunmaya muhtaç olmayan kimdir?” diye sor. [bk. 15/92-93; 21/23]

89. (Yine:) “Allah’ındır.” diyecekler. “O halde nasıl büyülen(ip de yüz çevir)iyorsunuz?” de.

(Yukarıdaki âyet-i kerîmelerde görüldüğü gibi müşrikler de Allah’ı kabul ediyorlardı. Fakat Mekkeliler buna rağmen önemli bir işe başlamadan veya şehir devletine ait bir tören ve merasimden önce ya da bir yolculuktan dönünce en büyük put olan Hubel’i ziyaret ederek bağlılık ifadesi olan saygılarını gösterirlerdi. Aynı zamanda yukarıda 82-83. âyetlerde görüldüğü üzere, Hz.

Peygamber’in peygamberliğine, onun tebliğ ettiği Kur’an’a inanmıyor, bunları ciddiye almıyor, âhireti de inkâr ediyorlardı. [bk. Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam, Beyan Yayınları, 1995, I, 110])

90. Doğrusu biz onlara gerçeği getirdik. Onlar ise kesinlikle yalancıdırlar.

91. Allah, asla çocuk edinmemiştir. O’nunla birlikte başka bir ilâh da yoktur. (Olsaydı) o takdirde her ilâh kendi yarattığını (alıp) götürür ve onlar birbirlerine üstün gelmeye çalışırdı. Allah onların yakıştırdıklarından (ve noksanlıklardan) uzaktır. [bk. 21/22]

92. Görünmeyeni ve görüneni bilen (Allah), onların ortak koştuklarından (ilâhlaştırdıkları putlarından ve putlaştırıp bağlılık gösterdiklerinden) yücedir.

93-94. De ki: “Ey Rabbim! Eğer onların tehdit edildikleri şeyi bana mutlaka göstereceksen, Rabbim beni o zalimler güruhu içerisinde bırakma!”

95. (Resûlüm!) Biz, onları tehdit ettiğimiz (azab)ı sana göstermeye elbette kâdiriz.

96. (Fakat, yine de sen,) kötülüğü en güzel olan şeyle sav. Biz onların uydurup yakıştıracakları şeyleri en iyi bileniz.

97-98. Ve de ki: “Ey Rabbim! Şeytanların vesveselerinden (telkinlerinden) sana sığınırım. Ey Rabbim! Onların yanımda bulunmalarından sana sığınırım.”

99-100. Nihayet o (müşrik ola)nlardan birine ölüm geldiği (kötü ameli ve sonucu kendisine gösterildiği) zaman diyecek ki: “Rabbim! (Dünyaya) beni geri döndürünüz, tâki ben, terk ed(ip geldiğim o) yerde artık iyi/sevaplı iş yapayım.” Hayır! Bu onun söylediği (boş) laftan ibarettir. Artık (kıyamette) tekrar dirilecekleri güne kadar önlerinde bir engel vardır (rûhen de bedenen de başka bir şekilde dünyaya geri dönemezler). [bk. 6/27; 7/53; 14/44; 32/12; 42/44; 63/10-11]

(Âyetteki “berzah”, engel demek olup ölümle başlayan, yeniden dirilmeye kadar süren zamanı ifade eder. Berzah âleminde insanlar bir tür hayat sahibidir. İnsan kabirde rûhen hisseder, sıkıntı çeker, sevinir ve üzülür. Ya mutlu bir hayat sürer yahut da Firavun’da olduğu gibi kıyamete kadar her gün sabah akşam ateşe arz edilir (40/46). İnkârcılara, âsî mü’minlere kabir azabı vardır. Bu hususta Resûlullah (sas.), “Kabir, ya cennet bahçelerinden bir bahçe veya cehennem

çukurlarından bir çukurdur.” buyurmuştur.)[7]

101. Sûr’a üfürüldüğü zaman aralarında (bağlandıkları) soylar artık yoktur ve (birbirlerinin hallerini de) soruşturamazlar.[8] [krş. 80/34-37]

102. Artık kimlerin (sevapça) tartıları ağır gelirse, işte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

103. Kimlerin de tartıları hafif gelirse, işte onlar, kendilerine yazık edenlerden olup cehennemde ebedî kalacaklardır. [krş. 101/6-11]

104. (Cehennemde) ateş yüzlerine çarpıp kavurur da orada dişleri sırıtır halde kalırlar. [bk. 14/50; 21/39]

105. “Âyetlerim size okunurdu da siz onları yalan sayardınız değil mi?”

106. Derler ki: “Ey Rabbimiz! Bedbahtlığımız bizi yendi, biz de yoldan sapan bir toplum olduk.”

107. “Ey Rabbimiz! Bizi buradan (ateşten) çıkar. Eğer (bir daha Kur’an’dan ayrılıp sapıklığa) dönersek, işte o zaman kesinlikle zalimleriz (demek)tir.”

108-109-110-111. (Allah) buyurur ki: “Kesin sesinizi! Artık bana karşı konuşmayın. Çünkü kullarımdan bir zümre: ‘Ey Rabbimiz! İman ettik, bizi bağışla ve bize merhamet et, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın.’ dediklerinde onları alaya alırdınız. Öyle ki bu (iş), beni yâdetmeyi bile size unutturdu (da işiniz, inandığını yaşamak isteyenlerle uğraşmak oldu) ve siz onlara gülüp durdunuz. Bugün ben, o (mü’min)lere sabrettiklerinin karşılığını verdim. Şüphesiz ki onlar, kurtulup murada erenlerin ta kendileridir.”

112. (Allah cehennemliklere yine buyurdu:) “Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?”

113. (Onlar:) “Bir gün yahut günün bir kısmı kadar kaldık, tam olarak sayan (melek)lere sor (sayacak halimiz kalmadı).” derler. [krş. 20/103; 30/55; 79/46]

114. (Bunun üzerine Allah) buyurur: “(Buraya nisbetle elbette) ancak pek az kaldınız. Keşke (önceden) bilseydiniz (dünyaya tapmaz, isyankâr yaşamazdınız).”

115. “Sizi boş yere yarattığımızı ve bize hakikaten döndürülmeyeceğinizi mi

sandınız?” [krş. 75/36]

(Âyet-i kerîmede buyurulduğu üzere insan başıboş/sorumsuz içgüdüsüyle hareket eden bir varlık olarak değil, düşünce, akıl ve irade sahibi bir varlık olarak yaratılmıştır. Varlığını, gaye ve sorumluluğunu bildiği ölçüde nitelik bakımından diğer canlılardan ayrılmaya başlar. Böylece hayvansal müştereklikten yükselerek, nitelikçe “insanlaşan” insan kendini ve Yaradan’ını tanıdığı gibi, O’nun gözetim ve denetimi altında olduğunu ve tekrar O’na döneceğini de bilir. Başıboş yaratılmamış insanın, elbette hak ve özgürlükleri vardır. İnsanın hak ve özgürlükleri İslâm’a göre, yalnız diğerinin sınırında değil, aynı zamanda Allah’ın ve Peygamber’in koyduğu yasak sınırında biter. Allah’a gerçekten inanan kimse, hem O’na saygı duyarak hem de ceza vermesinden korkarak, O’nun sınırını çiğnemez. Artık böyle bir insan, hem Yaradan Rabb’ine hem de yaratılanlara karşı görevlerini aksatmadan tam olarak yerine getirmeye çalışır. Böylece hem kendine hem başkasına zarar vermez.) [bk. 7/179]

116. Gerçek hükümran olan Allah pek yücedir. O’ndan başka ilâh yoktur. (O,) yüce Arş’ın Rabbidir.

117. Kim Allah ile beraber, kendisi hakkında hiçbir delil bulunmayan başka bir ilâha tapar (Allah yerine ona bağlanır)sa, işte onun (görülecek) hesabı, ancak Rabbinin yanındadır. İnkârcılar elbette umduklarına kavuşup kurtulamazlar. [krş. 17/39; 50/26]

118. De ki: “Ey Rabbim! Bağışla, merhamet et, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın.”

[1] Ana rahmindeki başlangıçtan sonra diğer bir yaratılışa geçen insan, kendi aslındaki özel kabiliyetleriyle en güzel şekilde donatılmış olarak gelişmektedir (95/4). Çünkü bir türün DNA’sı sadece kendi türünü meydana getirmesi, ancak yüce yaratıcı Allah’ın eseridir. [“Alaka” ve “Mudga” için bk. 22/5 ve ilgili dipnotlar]

[2] Yağmur olayının gerçekleştiği tek gezegen dünyadır. Yağmur sularının hepsi yerin dibine inse, yahut sel halinde akıp gitseydi, yahut da yağmur yağmasaydı hayat biterdi. Bu yüzden Allah’a ne kadar hamd ve şükür edilse azdır.

[3] Bunlara dehriyyûn veya materyalistler denilir. [krş. 45/24 ve dipnotu]

[4] Salih, Lût ve Şuayb aleyhimüsselâm ve onlardan başka diğer peygamberlerin

nesilleri (Beydâvî).

[5] Bütün dinlerde aslolan âmentü (akâid/inanç) esasları aynıdır, değişmemiştir. Fakat amelde tâlî/furû'a ait hükümler değişmiştir (Beydâvî). [bk. 2/106 dipnotu]

[6] "Biz haktan yanayız." demeleri gerekirken "Hak/ doğru biziz." dediler.

[7] Tirmizî (Mollaahmetoğlu), II, 250, hadis no: 70; Taftazânî, s.156.

[8] Ama cennetlikler birbirinin hallerini soracaklar. [bk. 37/50]

24. Nur Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 64 âyettir. Sûre adını, nur âyeti denilen 35. âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. (Bu,) indirdiğimiz ve (hükümlerinin tatbikini) farz kıldığımız bir sûredir. Düşünüp öğüt alasınız diye içinde apaçık âyetler indirdik.

2. Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Eğer Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, onlara karşı acıma hissi, Allah'ın dinin(i tatbik)de sizi etkisi altına almasın. Mü'minlerden bir grup da onların azabına (cezasına) şahit olsunlar.[1]

3. Zinâkâr erkek; zinâkâr veya müşrik bir kadından başkasıyla evlenemez. Zinâkâr kadın da zinâkâr veya müşrik bir erkekten başkasıyla evlenemez. Çünkü bu (evlenme şekli) mü'minlere haram kılınmıştır.[2] [bk. 24/26-32]

4. Namuslu (ve hür) kadına (zina suçu) isnad(ın)da bulunup da sonra (bu hususta) dört şahit getirmeyenlere seksen değnek vurun ve onların şahitliğini ebedî olarak kabul etmeyin. İşte onlar (yalancılıkları dolayısıyla) fâsıktırlar.[3]

(Hükümler, kadın ve erkek için aynıdır.)

5. Ancak (hükmolunan bu cezaların infazından) sonra tevbe edip düzelenler hariçtir. Çünkü Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

(Tevbenin kabul zamanı içerisinde, tevbe etmeden ölenlerin cezaları, müşrik ve

kasten adam öldürenlerle beraber geçmektedir (25/68-69). Tevbe etmeleri halinde de, imanını tazeleme ve sâlih amelde bulunma şartı (25/70) getirilmiştir.)

6. Eşlerine (zina suçu) isnad edip de kendilerinden başka şahitleri olmayanlar(a gelince): Onlardan her birinin (dört şahit yerine kendi) şahitliği; kendisinin hakikaten doğru sözlülerden olduğuna dair dört defa Allah'a yemin ederek şahitlik etme(si)dir.

7. Beşincide; eğer yalancılardan ise, Allah'ın lanetinin kendi üzerine olması(nı dilemesi)dir.

8. Kadının da o (kocası)nın hakikaten yalancı olduğuna dair Allah'a yemin ederek dört (defa) şahitlik etmesi, azabı (cezayı) kendisinden giderir.

9. Beşincide; o (kocası)nın söylediğinin doğru olması halinde, Allah'ın gazabının kendi üzerine olması(nı dilemesi)dir. (Artık hâkim, bu karı kocayı boşar.)

10. Ya üzerinize Allah'ın lütfu, rahmeti olmasaydı ve hakikaten Allah, tevbeleri çok kabul eden hüküm (ve hikmet) sahibi olmasaydı (haliniz nice olurdu)?!

(Hz. Peygamber ile birlikte gittiği Benî Mustalik gazvesinden dönen Hz. Âişe (r.anhâ), kervanın konakladığı sırada, hâcet için dışarı çıkmıştı. Dönüşte gerdanlığının düştüğünü fark etti ve aramaya gitti. Tekrar karargâha geldiğinde ordu hareket etmiş, kendi devesini süren de onu üzerindeki hevdec (kapalı yer)inde sanıp deveyi sürmüştü. Nihayet artçı olarak gelen ve Hz. Âişe'yi gören Safvân (ra.), devesinden inip onu bindirmiş ve orduya yetiştirmişti. Bazı münâfıklar bu işi dedikodu konusu yaptılar. Hastalandığı için babasının evinde kalmakta olan Hz. Âişe, bunu duyunca günlerce ağladı. Hz. Peygamber de çok üzülmüştü. Aradan bir ay geçmişti… İşin aslı kendi içine doğsa bile Allah'tan takviyesini bekliyordu. İşte aşağıdaki âyetler onun iffetini ve masumluğunu bildirmektedir.)[4]

11. O iftirayı uydurup çıkaranlar, şüphesiz içinizden (münâfık olan küçük) bir gruptur. Siz onu, kendiniz için şer sanmayın. Bilakis o sizin için bir hayırdır. Onlardan herkese kazandığı günah (nipbetinde ceza) vardır. Onlardan (elebaşılık yapıp) o günahın büyüğünü yüklenen (Abdullah b. Übeyy) için de büyük bir azap vardır.

12. Erkek ve kadın mü'minlerin, kendi vicdanlarında iyi bir zanda bulunup da:

“Bu, apaçık bir iftiradır.” demeleri gerekmez miydi?

13. O(nlar iftiraları)na, dört şâhit getirmeli değil miydiler? Mâdem ki şâhitleri getirmediler, o halde onlar, Allah katında yalancıların ta kendileridir.

14. Eğer dünyada ve âhirette Allah’ın lütfu ve rahmeti üzerinize olmasaydı, içine daldığınız dedikodu yüzünden size kesinlikle büyük bir azap dokunurdu.

15. O zaman siz onu dilden dile aktarıyor, hakkında hiçbir bilginiz olmayan şeyi ağzınızda geveleyip duruyor ve bunu basit bir şey sanıyordunuz. Halbuki o, Allah’ın yanında çok büyük (bir günah)tır.

16. Onu işittiğiniz zaman: “Bunu söylememiz bize yakışmaz, hâşâ! Bu büyük bir iftiradır.” deseydiniz ya!

17. Eğer iman edenler iseniz o (iftira)nın benzerine dönmenizi Allah size, ebedî olarak yasak ediyor.[5]

18. Allah size âyetleri açıklıyor. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

19. Hayasızlığın (serbest bırakılıp) mü’minler içinde yayılmasını arzu edenler için, gerçekten dünyada ve âhirette acıklı bir azap vardır. (Bunları) Allah bilir, siz bilmezsiniz.

(İnsan tabiatının yanısıra, İslâm inanç ve ahlâk ilkelerine aykırı olan edepsiz sözler; cinsel arzuları uyandıran dar, şeffaf, açık saçık giysiler; zina, eşcinsellik vb. birer hayasızlıktır.) [krş. 2/168-169; 29/45]

20. Eğer üzerinize Allah’ın lütfu ve rahmeti olmasaydı ve Allah pek şefkatli ve merhametli bulunmasaydı (hemen cezanızı verirdi).

21. Ey iman edenler! Şeytanın adımlarına uymayın! Kim şeytanın adımları ardınca giderse, şüphesiz ki o hayasızlığı ve kötülüğü emreder.[6] Eğer sizin üzerinize Allah’ın lütfu ve rahmeti olmasaydı, asla hiçbiriniz temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini temize çıkarır. Allah (her şeyi) işitendir, bilendir. [bk. 2/168-169. Ayrıca krş. 2/208]

(Hz. Ebû Bekir’in Mistah adında fakir bir akrabası vardı. Hz. Âişe’ye yapılan iftira ile bu da alâkalandığı için Hz. Ebû Bekir, ona yardım etmemeye yemin

etmişti. Fakat aşağıda mü’minlerin lütufkâr davranmasını bildiren âyetle yardıma devam etti.)

22. Sizden fazilet ve servet sahibi olanlar; yakınlarına, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere (mallarından bir şey) vermekte kusur etmesinler.[7] (Hatalarını) affetsinler, hoş görsünler. Allah’ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

23. Hiç şüphesiz, namuslu/iffetli, fenalıktan habersiz mü’min kadınlara (zina suçu) atanlar, dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azap vardır.

24. O gün (kıyamette) dilleri, elleri ve ayakları (dünyada) yapmış olduklarına şâhitlik edecektir. [krş. 36/65; 41/20-23]

25. O gün Allah, onlara hak olan cezalarını tastamam verecek ve onlar da Allah’ın hak (ve adaletli) olduğunu açıkça bileceklerdir.

26. Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler, kötü kadınlara; temiz/iyi kadınlar, temiz/iyi erkeklere; temiz/iyi erkekler de temiz/iyi kadınlara (uygun)dur. Bu (temiz ola)nlar,[8] onların söyledikleri iftiradan uzaktır. Onlar için mağfiret ve (cennette) cömertçe bir rızık vardır. [bk. 24/3]

27. Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere (ve odalara girerken) izin almadan ve sahiplerine (seslenip) selam vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır. Herhalde bunu düşünüp anlarsınız.

28. Eğer orada bir kimse bulamazsanız, size izin verilinceye kadar içeriye girmeyin. Eğer size: “Geri dönün (müsait değiliz).” denilirse, hemen dönün. Bu sizin için daha nezih (bir hareket)tir. Allah yaptıklarınızı (hakkıyla) bilendir.

29. İçinde oturulmayan fakat sizin için bir faydalanma bulunan evlere (ve odalara) girmenizde üzerinize bir günah yoktur. Allah açığa vurduğunuzu da, gizlediğinizi de bilir.

30. Mü’min erkeklere söyle, gözlerini (harama istekle bakmaktan) sakınsınlar ve mahrem yerlerini (ırzlarını) korusunlar! Bu onlar için daha temiz (bir hareket)tir. Hiç şüphesiz Allah, onların yaptıklarından haberdardır.

31. Mü’min kadınlara da söyle: Gözlerini (harama istekle bakmaktan)

sakınsınlar, mahrem yerlerini korusunlar. Ziynetlerini/ziynet sayılan yerlerini meydana çıkarmasınlar/göstermesinler. Ancak (kendiliğinden) görünen (el, yüz) bu emrin dışındadır. Başörtülerini, yakalarının üstüne kadar (boyunlarını örtecek şekilde) koysunlar.[9] Ziynet (ve ziynet sayılan yer)lerini kendi kocalarından veya babalarından veya kocalarının babalarından veya kendi oğullarından veya kocalarının oğullarından veya kardeşlerinden veya kardeşlerinin oğullarından veya kız kardeşlerinin oğullarından veya kendi (mü'min)[10] kadınlarından veya ellerinin altındaki sahip oldukları (cariyeleri)nden veya kadına ihtiyaç duymayan (tamamen şehvetsiz) erkek hizmetçilerinden veya kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayacak çocuklardan başkasına aç(ıp göster)mesinler. Gizledikleri ziynetlerinin bilinmesi için ayaklarını vurmasınlar. Ey mü'minler! Hepiniz Allah'a tevbe edin (ve emirlerini yerine getirin) ki kurtuluşa eresiniz. [bk. 33/32-34, 59]

32. İçinizdeki bekârları, köle ve cariyelerinizden sâlih (evlenmesi uygun) olanları evlendirin. Eğer fakir iseler, Allah lütfuyla onları zengin eder. Allah lütfu ve ihsanı geniş olandır, O her şeyi bilendir. [bk. 4/25]

33. Evlenme (imkânı) bulamayanlar da Allah kendilerini lütfundan zengin ed(ip imkân ver)inceye kadar iffetli/namuslu kalsınlar (haramdan sakınsınlar). Ellerinizin altındaki (köle ve cariye)lerden mükâtebe (hür olmak için kazanıp bedel ödeme) isteyenlerle eğer onlar için bir hayır görüyor/bunu yapabileceklerini düşünüyorsanız hemen yazı(lı olarak sözle)şin. Allah'ın size verdiği maldan onlara da verin (yardımcı olun). Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, (hele de) namuslu kalmak isterlerse,[11] cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları zorlarsa, şüphesiz ki Allah, zorlanmaları sebebiyle (onları) çok bağışlayan, çok merhamet edendir.[12] [bk. 4/25]

34. Muhakkak ki size, hem (gereken şeyleri) açıklayan âyetler, hem sizden evvel gelip geçmişler(in)den misaller, hem de (Allah'ın emirlerine uyup azabından) korunanlar için bir öğüt indirdik.

35. Allah, göklerin, yerin (herşeyin) nuru(nu, aydınlığını veren)[13]dir. O'nun nurunun misali bir hücre içindeki (kuvvetli) bir lamba gibidir. O lamba bir cam içindedir. O cam sanki inciden bir yıldızdır ki güneşin doğduğu yere de, battığı yere de nispeti olmayan mübarek bir ağaçtan, zeytinden yakılır.[14] Onun (zeytinin parlak) yağı, kendisine bir ateş değmese bile neredeyse ışık verir. (Bu da) nur üzerine nurdur (ışığı pırıl pırıl aydınlıktır). Allah dilediği (layık gördüğü)

kimseyi nuruna kavuşturur.[15] Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi bilendir.

36. (O lamba,) Allah'ın, yükseltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde (ve mescidlerde)dir ki onların içinde sabah akşam O'nu tesbih eder. [Nur için bk. 4/174; 6/122; 39/22; 57/19, 28]

37. (İşte) nice adamlar (var)dır ki onları ne ticaret ne de alışveriş, Allah'ı anmaktan, namazı dosdoğru/gereğine uygun kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoyar. Onlar, (dehşetinden) kalplerin ve gözlerin halden hâle geçeceği bir günden korkarlar. [bk. 18/46; 63/9]

38. Çünkü Allah, kendilerini yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandıracak ve (ayrıca) lütfundan onlara daha fazlasını da verecektir. Allah dilediğine hesapsız rızık verir.

39. İnkâr edenlerin/küfre sapanların (iyi sandıkları) amelleri ise, düz arazide (ufukta görülen) bir serap gibidir (uzaktan parıldar), susayan, onu su zanneder. Nihayet o(nun yanı)na vardığı zaman, hiçbir şey bulamaz ve (tıpkı bunun gibi o kâfirlerin âhirette eli boşa çıkar da) yanında (sadece) Allah'ı bulur. O da onun hesabını eksiksiz görür. Allah hesabı çok çabuk görendir. [bk. 18/104; 88/2-7]

(Açıktan veya içten içe Allah'ı inkâr edenlerin veya gönderdiği hükümleri beğenmeyen, ona uymak isteyenleri dışlayıp baskı uygulayan, dini afyon sayan yahut yaptığı işlerde Allah'ın rızasını, emir ve yasaklarını hiçe sayıp böylece Allah'ı aradan çıkaranların şöhret ve menfaat uğruna yaptığı bütün iyi işlerin Allah yanında hiçbir değeri yoktur, âhiret azabı ise mahfûzdur.) [bk. 25/23; 47/1, 33-34]

40. Yahut (o inkârcıların amelleri) engin bir denizdeki karanlıklar gibidir ki onu bir dalga kaplar, onun üstünden diğer bir dalga, onun üstünden de (koyu) bir bulut ve (böylece) karanlıklar üstünde karanlıklar. O(rada bulunan kimse) elini çıkarsa neredeyse onu bile göremez. Allah kime (niyet ve ameline göre) bir nur (hidayet ve ışık) vermemişse, artık onun için bir nur (hidayet ve ışık) olamaz.

(İşte görülüyor ki küfür, insanı boğan karanlıklar denizidir. Küfre sapanlar, aklını Allah'ın istediği doğrultuda kullanmamış, Kur'an'ın rehberliğini ve Peygamber'in uyarılarını dışlamış, böylece bunların verdiği aydınlığı terk edip karanlıklar içinde kalmışlardır. Bu sebeple dünyada yaptıkları bütün iyi işler de boşa gitmiştir. Âhiret aydınlığı ise, iman edip sâlih amelde bulunanlaradır (bk.

47/1, 32; 57/12). Aynı zamanda yüce Allah bu misalle, engin denizlerin derinliklerine doğru karanlık tabakaların oluştuğunu bildirmektedir. Son yüzyıldaki bilimsel çalışmalar, denizlerdeki yoğunluk farkıyla iç dalgalar, hem de derinliklere doğru ışık miktarının azalması nispetinde kat kat karanlıklar olduğunu ortaya çıkarmıştır. “Belirli karanlıktaki bütün renkler simsiyah olarak algılanır.”) [bk. Kurter, s. 32]

41. Görmez misin ki göklerde ve yerdekiler ve havada kanat çırparak uçan (sıra sıra) kuşlar, bizzat Allah’ı tesbih ederler! Her biri duasını da, tesbihini de kesin şekilde bilir. Allah onların yaptıklarını hakkıyla bilendir. [bk. 17/44]

42. Göklerin ve yerin mülkü (ve idaresi) Allah’ındır. Dönüş de ancak Allah’adır.

43. Görmez misin ki, Allah bulut(lar)ı (dilediği tarafa) sevk eder, sonra on(lar)ın arasını birleştirir, sonra on(lar)ı üst üste yığar (yoğunlaştırır). Bir de bakarsın ki yağmur on(lar)ın arasından çıkmış. Gökten, oradaki dağlar (gibi bulutlar)dan dolu indirir de onunla dilediğine musibet (afet) verir, dilediğinden de onu çevirir. Şimşeğinin parıltısı neredeyse gözleri kör eder! [krş. 7/57 ve dipnotu]

44. Allah gece ile gündüzü (peş peşe getirerek, uzatıp kısaltarak) evirip çeviriyor. Hiç şüphesiz bunda (hakikatleri gören) basîret sahipleri için elbette bir ibret vardır.[16]

45. Allah (türlerine göre) her hayvanı (önce kendi şekil ve özellikleriyle ana maddesi) sudan (nutfeden) yarattı. Bunlardan kimi karnı üzerinde (sürünerek) yürür, kimi iki ayağı üzerinde yürür, kimi de dört (ayağı) üzerinde yürür. Allah dilediğini yaratır. Çünkü Allah, her şeye kâdirdir. [bk. 21/30 ve açıklaması]

46. Andolsun ki biz, (hakikatleri) açıklayan âyetleri indirdik. Allah dilediği kimseyi (halis niyet ve sâlih amellerine göre) doğru yola iletir.

47. (Münâfıklar:) “Allah’a ve Resûl’e inandık ve itaat ettik.” derler. Sonra içlerinden bir grup bunun arkasından yüz çevirir. İşte onlar inanmış değillerdir.

(Âyet-i kerîme göstermektedir ki yalnız dilden, “Allah ve Resûlü’ne inandık ve itaat ettik.” deyip de kalbinden tasdik etmemek münâfıklık, emirlerine itaat etmemek de fâsıklıktır. Allah ve Resûlü’nün emirlerini beğenmeyerek yüz çevirip de din dışı/dine aykırı olanlarla tatmin olmak ise imansızlık ve kâfirliktir.)

48. Onlar aralarında hükmetmek için Allah’a ve Resûl’ü(n hükümleri)ne çağırıldıkları zaman bir de bakarsın ki onların bir kısmı hemen yüz çevirir.

49. Şâyet hak (bu emir ve hükümler), kendileri (lehi)ne gözükürse, itaat ederek ona gelirler.

50. (Onların) kalplerinde (bir inkâr) hastalığı mı var? Yoksa şüphe mi ettiler? Yoksa Allah’ın ve Resûlü’nün kendilerine haksızlık edeceğinden mi korktular? Hayır! Asıl onlar, kendileri zalimdirler.

51. Aralarında hüküm verilmesi için Allah’a ve Resûlü’ne çağırıldıkları zaman, mü’minlerin sözü ancak: “İşittik ve itaat ettik.” demeleri (teslimiyet göstermeleri)dir. İşte asıl umduklarına erenler onlardır.

52. Kim Allah’a ve Resûlü’ne itaat eder, Allah’a saygı duyarak emirlerine uygun yaşarsa, işte asıl kurtuluşa erenler onlardır.

53. Eğer kendilerine (münâfıklara) emredersen, mutlaka (savaşa) çıkacaklarına dair var güçleriyle Allah’a yemin ederler. De ki: “Yemin etmeyin (sizden istenen) güzel bir itaattir.[17] Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”

54. De ki: “Allah’a itaat edin, Peygamber’e de itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz artık onun üzerine düşen, sadece kendisine yüklenen (vahyi duyurma ve açıklama görevi)dir. Sizin üzerinize düşen de, size yüklenen (itaat görevi)dir. Eğer ona itaat ederseniz, doğru yolu bulursunuz. Peygamber’in üzerine düşen apaçık bir tebliğden başkası değildir.”

55. (Resûlüm!) Allah, sizden iman edip de sâlih amel işleyenlere vaadetti ki: Kendilerinden öncekileri[18] (kâfirlerin yerine) hükümran kıldığı gibi, elbette onları da (dinlerini ve kitaplarını tahrif edenlerin yerine) yeryüzünde hükümran yapacak (devlet-hilâfet verecek), onlar için beğendiği dinlerini (İslâm’ı) mutlaka kendileri için iktidar yapıp sağlam temellere oturtacak ve korkularının ardından onları kesinlikle tam bir güvene erdirecektir.[19] (Çünkü onlar) hiçbir şeyi bana ortak koşmadan kulluk ederler. Artık kim bundan sonra nankörlük ederse işte onlar, yoldan çıkan (fâsık)ların ta kendileridir. [krş. 8/26; 14/14; 21/105]

56. Namazı dosdoğru/gereğine uygun kılın, zekâtı verin ve Peygamber’e itaat edin ki rahmete kavuşturulasınız.[20]

57. Sakın ha, o inkâr edenlerin, yeryüzünde (Allah’ı) aciz bırakan (kimse)ler

olduklarını zannetme! Onların varacağı yer ateştir. O ne kötü bir dönüş yeridir!

58. Ey iman edenler! (Köle ve hizmetçi olarak) ellerinizin sahip olduğu kimseler ve sizden olup da henüz bulûğa ermemiş (küçük)ler, şu üç vakitte (odanıza girmek isterlerse) sizden izin istesinler: Sabah namazından önce, öğleyin (istirahat için) elbiselerinizi çıkardığınız zaman ve yatsı namazından sonra. (Çünkü bunlar) sizin üstünüzün açılabileceği üç (mahremiyet) vaktidir. Bunlardan başka (zamanlarda girmelerinde) size de, onlara da bir günah yoktur. (Onlar, hizmet için) yanınızda dolaşabilir, birbirinizin yanında olabilirsiniz. Allah size âyetleri bu şekilde açıklar. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

(Bu âyet-i kerîmede ahlâkî bir eğitim verilmektedir. Küçük çocukların bile yatılacak zamanlarda, büyüklerin yanına rastgele girmesini önlemek, ilerde muhtemel kötü durumların ortaya çıkmasını engellemek içindir.)

59. Çocuklarınız bülûğ çağına ulaştıkları zaman, kendilerinden önceki (büyük)lerin izin istedikleri gibi, onlar da (yatak odasına girmek için) izin istesinler. Allah size âyetlerini bu şekilde açıklar. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

60. Hayızdan kesilmiş (doğurganlık vasfını kaybetmiş), evlilik ümit ve arzusu kalmamış (ihtiyar) kadınlara gelince: Ziynet ve ziynet sayılan yerlerini göstermeyerek, (süslenip bir çekiciliğe başvurmayarak) dışarıda giydikleri elbiselerini çıkarmalarında kendileri için bir günah yoktur. Ama sakınmaları (ve örtünmeleri) kendileri için daha hayırlıdır. Allah (her şeyi) işitendir, bilendir. [krş. 24/31]

61. (Bekçi olarak bırakıldıkları evlere izinsiz girmede, ihtiyaçları olan yemeği yemede) görme özürlüye, topala ve hastaya bir günah olmadığı gibi, size de; (kendi) evlerinizden[21] yahut babalarınızın evlerinden yahut annelerinizin evlerinden yahut erkek kardeşlerinizin evlerinden yahut kız kardeşlerinizin evlerinden yahut amcalarınızın evlerinden yahut halalarınızın evlerinden yahut dayılarınızın evlerinden yahut teyzelerinizin evlerinden yahut anahtarlarına sahip ol(up çalış)tığınız (evler)den yahut dostlarınız(ın evlerin)den yemenizde bir günah yoktur. (Güven ve meşru ölçüler dahilinde) birarada/toplu olarak veya ayrı ayrı yemenizde de üzerinize bir günah yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, Allah tarafından bereket ve güzel bir sağlık (dileği) olarak, kendi (ev halkınıza, kimse yoksa kendi kendi)nize selam verin.[22] Allah, size âyetleri böylece

açıklıyor ki düşünüp anlayasınız.

62. Gerçek mü’minler ancak, Allah’a ve Resûlü’ne (tam) inananlar ve o (Resûl) ile beraber topluca (veya topluma ait) bir iş için bulundukları zaman, ondan izin alıncaya kadar (ayrılıp) gitmeyenlerdir. (Resûlüm!) Doğrusu senden izin isteyenler, Allah’a ve Resûlü’ne gerçek anlamda inanan kimselerdir. Öyle ise, bazı işleri için senden izin istedikleri zaman, onlardan dilediğine izin ver ve onlar için Allah’tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir. [bk. 9/43-45]

63. Peygamber’in (sizi) çağırmasını, birinizin diğerini çağırması gibi tutmayın[23] (hemen koşun). Allah, sizden birbirinin arkasına saklanarak sıvışıp gidenleri kesinlikle bilir. (Peygamber’in) emrine aykırı davrananlar, kendi (baş)larına bir bela gelmesinden veya kendilerine acıklı bir azabın çarpmasından sakınsınlar.

64. İyi bilin ki göklerde ve yerde olanlar, şüphesiz Allah’ındır. O sizin ne (iş ve inanç) üzerinde olduğunuzu bilir, kendi (huzuru)na döndürül(üp götürül)dükleri gün, onlara yaptıkları şeyleri haber verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

[1] 1 Zina, akıl bâliğ iki cinsin iradeleriyle gayr-i meşrû ilişkide bulunmasıdır, suçtur. Zinanın tarifi için bk. 17/32 dipnotu. Zina eden âkil, bâliğ ve hür bekârlara celde (sopa), evlenmişlere de recm cezası, Hz. Peygamber’in uygulamasıyla sabit olmuştur. “Recm, bu âyetten önce oldu.” diyenler de vardır. İmam Suyûtî ise “Neshedilmeyen her âyet neshedilenin yerini tutar” demiştir. Fakat Hulefâ-i Râşidîn zamanında da “Hz. Peygamber uyguladı.” diye uygulanmıştır. Sahabe, tâbiîn, Haricîlerin bir kısmı dışında, ümmetin imam ve âlimleri bu konuda icmâ etmişlerdir. Gaye, hem Allah’ın hududunun çiğnenmemesi hem de müslümanların şerefinin, namusunun nesep ve neslinin temiz kalması, nesli ve toplumu bozan namussuzluk fitnesinin önlenmesidir. İslâm fıkhına göre bu cezaları uygulamanın şartı ise, zina edenleri dört kişinin birlikte açıkça görmeleri ve aynen şâhitlik etmeleri (4/15) veya zina edenlerin bilinçli ve ısrarlı dört kere itirafları ile cezalandırılmalarını istemeleridir. Bu şartlar dolayısıyla recm edilerek öldürme cezası oldukça zorlaşmış ve yok denecek kadar az uygulanmıştır. Cezada uygulama şekli yetkililere aittir. (San’ânî, IV, 4-7, Kurtubî XVI, 505; Suyuûtî el-itkan s. 33).

[2] Müşriklerle evlenme ancak tevbe edip İslâm’a girmeleri ile mümkün olur. [bk. 2/221]

[3] Dört şahit şartı aynı zamanda iftiraya meydan vermemek içindir.

[4] Vâhidî, s. 214-217 ve Münâfikûn sûresi.

[5] Âyetteki “ya’izuküm” lafzı İbni Abbas’a göre, “Size haram ediyor, sizi nehyediyor.” demektir (Hazîn, III, 354; Celâleyn).

[6] Âyet-i kerîmede fuhuş (hayasızlık) ile münker (kötülük) lafızlarının birlikte gelmesiyle aynı zamanda fuhuştan zina, münkerden de hırsızlık ve adam öldürmeyi içine alan genel suçlar kastedilmiştir (Behiy (Kavramlar), s. 253).

[7] Yahut, “Vermemek üzere yemin etmesinler.”

[8] Hz. Peygamber, Hz. Âişe ve Hz. Safvân.

[9] Yani, kadınlar saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyunlarını, gerdanlarını, sînelerini açık tutmayıp bu suretle iyice örtsünler ve o halde bu emri yerine getirebilecek baş örtüsü kullansınlar. Buna Arapça’da “hımar” çoğuluna “humur” denir ve bu bilinen baş örtüsüdür. Türban ise Fransızca’dan alınmış olup boyun kökünden alnın üstündeki kıl bitimine kadar saçları örten kulağı göğsü ve boynu açıkta bırakan bir örtüdür. Bu âyetten önce câhiliye kadınları, baş örtülerini boyunlarına bağlarlar, uçlarını arkaya bırakırlar, gerdan ve gerdanlıklarını açık tutarlardı. İşte bu âyet-i kerîme ile câhiliye dönemi örtünme şekli kalktı. Elmalılı’nın da dediği üzere, anlatılan ölçüler dâhilinde müslüman kadınların başlarını örtmesi farzdır (Elmalılı, IV, 3507). Hz. Peygamber’den beri de uygulama böyledir. Bunun aksini düşünmek, yüce Kur’an’ın emrini, menfaate ve arzuya uydurmaktır. Allah’ın hükmü ve müslümanların uygulaması böyledir. Buna karşılık “başını isteyen açsın, isteyen örtsün” ve benzeri söylemler Allah’ın emrine aykırıdır. İslâm, kadını bir bütün kabul eder. Bunun için de izin verilen yerlerin dışında kadının her yeri ziynettir, fıtraten güzeldir; erkeğin dikkatini çeker ve hislerinin uyanmasına sebep olur. Böylece İslâm, kadınlara hem şehvetle bakışı, eliyle, diliyle onları rahatsız edişi, hem de kadınların şehveti tahrike sebep olan açılışlarını, cilveli konuşma ve davranışlarını, cinsel bir taciz olarak haram kılmıştır. Bu da temiz bir aile ve cemiyet kurulmasını temin içindir. Örtünmenin şekli ise 33/59’da ve (Müslim (Davudoğlu), II, “Libas” 125, hadis no: 2128) gibi hadislerde belirtilmiştir. TC Diyânet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu da 03.02.1993 tarih ve 6 nolu karar ile bu belirtilen ölçülere uygun olarak kadınların tesettürlerinin ve başlarını örtmelerinin farz olduğunu yayınlamıştır.

[10] bk. Râzî, XVIII, 289. Mü’min olmayan kadınlar, yabancı erkek hükmündedir.

[11] Zina haram olduğundan usûl-i fıkıhta belirtildiği gibi burada mefhûm-u muhalefet yani “iffetli/namuslu kalmak istemeyenleri zorlayın” şeklinde anlaşılmaması için paranteze “hele de” kelimesi konulmuştur.

[12] Bunlar, asırlarca uygulanan kökleşmiş ve bir çırpıda kaldırılması mümkün olmayan kölelik müessesesini ortadan kaldırmak için İslâm’ın almış olduğu bir dizi tedbirden biridir. (Köle ve cariye için bk. 2/221; 5/89; 47/4.)

[13] bk. Kurtubî, XII, 256; Sâbûnî, II, 340.

[14] Tûr-i Sînâ’da o zeytin ağacından Hz. Musa’ya gözüken ışık ilâhî nurun ışığıdır. Bu nur, Allah’ın dilediği yerde ve kalpte parlar.

[15] Hidayetine eriştirir, Kur’an’a uymaya muvaffak kılar ve aydınlığa çıkarır (Zuhaylî (Tefsîr), s. 355 vd.).

[16] 43 ve 44. âyetlerin sonundaki “ebsâr” kelimesi aynı olduğu halde ayrı anlamlara gelmektedir. Buna edebiyatta “cinas” denir.

[17] Veya “Yemin etmeyin, itaatinizin durumu malumdur.”

[18] İsrâiloğulları’nı Mısır ve Şam’da.

[19] Bu âyet-i kerîme, Allah’ın dînini hâkim kılmak hususunda müslümanlara güven vermekte ve onlara kötülüğün ve inkârcılığın yaygınlaşması durumunda ümitsizliğe düşmemelerini bildirmektedir. [bk. 21/105]

[20] Peygamber’e (sas.) gerçek itaat, onun emirlerini tutmak, yasaklarından kaçınmak ve sünnetlerini yerine getirmekle mümkündür.

[21] Çocukların ve eşin evi, insanın kendi evi hükmündedir.

[22] Evde kimse yoksa bile “es-selâmu aleyküm” demek gerekir. Bu selama melekler mukabele ederler. Camilerde de böyledir (Celâleyn). Yahut “es-selâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihîn” diye selâm vermek gerekir.

[23] Yahut, Peygamber’i (sas.) çağırırken kendi aranızda birbirinizi çağırdığınız

gibi (ismiyle) çağırmayın. “Yâ Resûlallah!” diye nazikçe çağırın, anarken de saygıyla anın ve ismi anılınca salavat getirin. [bk. 49/1-3]

25. Furkân Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 77 âyettir. 68-70. âyetlerin Medine döneminde indiği rivayet edilir. İsmini birinci âyette geçen aynı kelimeden almıştır. Furkân, “hakkı batıldan ayıran” demektir ve aynı zamanda Kur’an’ın bir adıdır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Âlemleri (insanlar ve cinleri) uyarsın diye kulu (Muhammed’)e Furkân’ı (hakkı batıldan ayıran Kur’an’ı) indiren (Allah’)ın şânı yücedir (hayır ve bereketi çoktur). [bk. 17/1; 18/1-4]

2. O (Allah) ki göklerin ve yerin mülkü ve hâkimiyeti O’nundur. O, hiç çocuk edinmemiştir. Mülkünde ve hükümranlığında O’nun hiçbir ortağı yoktur. O, her şeyi yaratmış, (özelliklerini, miktarını ve mukadderatını) bir ölçüye göre takdir etmiştir.

3. (Böyle iken küfre sapanlar) O’ndan başka birtakım ilâhlar edindiler (onlara bağlılık gösterdiler), oysa onlar hiçbir şey yaratamazlar, zaten kendileri yaratılmışlardır. Onlar ne kendilerine gelen bir zarar(ı savuşturabilir) ne de kendilerine bir fayda sağlayabilirler. Onlar, öldürmeye, yaşatmaya ve ölüleri (âhiret hayatı için) diriltip kaldırmaya muktedir değildirler.

4. O kâfirler: “Bu (Kur’an) onun uydurduğu bir yalandan başkası değildir; başka bir topluluk (olan yahudi ve hıristiyanlar) da ona yardım etti.” dediler. Böylece haksız ve asılsız bir söz (yalan) uydurdular.

5. “(Bu âyetler) evvelkilerin masallarıdır. Onları (peygamber bir başkasına) yazdırmıştır. Sabah akşam onlar kendisine (ezberlemesi için) okunmaktadır.” dediler. [krş. 16/24]

6. De ki: “Onu, göklerin ve yerin sır(la)rını bilen (Allah) indirdi. (Çünkü) O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” [bk. 6/59; 14/38]

7. (Bir de) dediler ki: “Bu nasıl peygamberdir ki (bizim gibi) hem yiy(ip içiy)or, hem de çarşı (pazar)larda geziyor? Ona, kendisiyle beraber uyarıcı olacak bir

melek indirilmeli değil miydi?” [krş. 6/9; 17/90-95; 23/24]

8. “Yahut ona (gökten) bir hazine verilmeli yahut kendisinin içinden yiyeceği bir bahçesi olmalı değil miydi?” (Hâsılı,) o zalimler (mü’minlere karşı da): “Siz, büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz.” dediler.

9. (Resûlüm!) Bak, senin için nasıl misaller getirdiler de (böylelikle) saptılar. Artık onlar hiçbir (doğru) yol bulamazlar.

10. O (Allah) öyle yücedir ki dilerse sana, bu (söyledikleri)nden daha hayırlısını, alt tarafından ırmaklar akan cennetleri verir ve senin için köşkler yapar.

11. Halbuki onlar (kıyamet) saati(ni) de yalan saydılar. Biz de, o saati yalan sayanlara alevli bir ateş hazırladık.

12. (O ateş,) onları uzaktan gördüğünde, onun (kendilerine) öfkelenip kükreyişini ve uğultusunu işitirler.

13. Elleri boyunlarına bağlı olarak onun dar bir yerine atıldıkları zaman, (azabın şiddetinden dolayı) yok olmayı (ölüp kurtulmayı) dilerler.

14. Bugün, yok olmayı bir kez değil, birçok (defa) dileyin (çünkü durmadan diriltilip yakılacaksınız).[1] [krş. 20/74; 52/16; 87/13]

15. De ki: “Bu mu daha iyi, yoksa muttakîlere (Allah’ın emirlerine uygun yaşayan, karşı gelmekten sakınanlara) vaadedilen sonsuzluk cenneti mi? Ki bu, onlara bir mükâfat ve varılacak yer ola(rak bahşedile)cektir.”

16. Onlar için orada istedikleri herşey ebedî olarak vardır. Bu, Rabbinin üzerine aldığı ve (yerine getirilmesi) istenen bir vaadidir.

17. (Rabbin) onları ve Allah’tan başka (bağlanıp) taptıklarını[2] topladığı gün: “Şu kullarımı (emirlerimden) siz mi saptırdınız, yoksa kendileri mi yolu sapıttılar?” diye soracak.

18. Derler ki: “Senin şânın yücedir. Senden başka dostlar edinmek bize yakışmaz. Fakat sen, onları ve babalarını öyle nimet içinde yaşattın ki, (onlar azıtıp) zikri (Kur’an ve hükümlerini) unuttular ve yok olacak bir kavim oldular.” [bk. 2/166-167; 18/52; 29/25; 46/5-6]

19. İşte söylediklerіniz de (kendilerine bağlanıp taptıklarınız da) sizi yalancı çıkarmışlardır. (Sizin kendi kendinize saptığınızı söylemektedirler.) Artık ne (azabı) çevirmeye ne de (kendiniz için) bir yardım bulmaya güç yetirebilirsiniz. Sizden kim zulmeder (küfre/inkâra sapar)sa, ona büyük bir azap tattırırız.

20. (Ey Resûlüm!) Biz senden önceki peygamberleri başka (türlü) göndermedik. Onlar da mutlaka yiyip içer, çarşı (pazar)larda dolaşırlardı. Siz (insanlar)ı birbirinize (durumlarınızın farklılığıyla) bir imtihan (konusu) yaptık. (Bakalım bu farklı durumlarınıza) sabredecek misiniz? Rabbin (her şeyi) hakkıyla görendir. [bk. 12/109; 18/110; 21/8; 23/24]

(Servet sahibi Ebû Cehil ve benzerleri, Bilâl-i Habeşî (ra.) ve diğer fakir mü'minleri gördüklerinde birbirlerine, "Biz de müslüman olup bunlarla eşit mi olalım? Hatta onlar önce müslüman oldukları için bizden üstün bile sayılır." diyerek alay ederler ve böylece iman etmezlerdi. İşte bu âyette yüce Allah, bu farklılığın bir imtihan konusu olduğunu bildirmektedir.)

21. Bizimle karşılaşmayı ummayanlar: "Bize melekler indirilmeli veya Rabbimizi görmeli değil miydik?" dediler. Gerçekten onlar, kendi kendilerine büyüklük tasladılar ve büyük bir azgınlıkla haddi aştılar. [bk. 6/124; 15/7; 17/92]

22. Gün gelecek (azap edecek) melekleri görecekler. (Bilsinler ki) o gün, artık günahkârlara hiçbir müjde yoktur. (Melekler) onlara: "Size cennet de, sevinmek de yasak edilmiştir, yasak!" diyecekler. [krş. 6/93; 8/50; 15/8]

23. (Dünyada hayır namına) yaptıkları her bir işi ele alacağız ve onu dağılmış toz zerresi yapacağız. (Çünkü iman olmaksızın hiçbir işin değeri yoktur.)

24. O gün cennet ehlinin kalacakları yer çok iyi ve dinlenecekleri yer çok güzeldir.

25. O gün gök, beyaz bulutlarla (veya beyaz bulutlar halinde) parçalanacak ve melekler (amel defterleriyle) indirildikçe indirilecek. [bk. 2/210]

26. İşte o gün gerçek mülk (hâkimiyet) Rahmân'ındır. Kâfirler/inkârcılar için o, pek çetin bir gündür.

27. O gün o (her inkârcı) zalim, ellerini ısırıp: "Keşke ben, peygamberle beraber kurtuluş yolunu tutsaydım." diyecek. [bk. 33/66-67]

28. “Yazıklar olsun bana! Keşke falanı dost edinmeseydim.”

29. “Andolsun ki bana o (Kur’an) gelmişken, beni zikirden (Allah’ı anmaktan ve Kur’an’dan) o saptırdı. Zaten şeytan, (darlıkta) insanı yalnız ve yardımcısız bırakandır.”

30. Peygamber de (şikâyetle): “Yâ Rabbi! Benim kavmim bu Kur’an’ı (okumayı ve hükümlerine uymayı bırakıp hatta menedip onu)[3] terkettiler.” dedi.[4] [bk. 20/124-127; 41/26 ve dipnotu]

31. (Resûlüm! Sana olduğu gibi) her peygambere aynı şekilde, (onlara uymayan) günahkârlardan bir düşman var ettik. (Ancak dert edinme!) Doğru yolu gösterici ve yardımcı olarak Rabbin sana yeter. [bk. 6/112-113]

(Demek ki Kur’an’ın ve İslâm’ın hayatına hâkim olmasına karşı mü’minlere kendi kavminden düşmanlık yapanlar da çıkacaktır. Fakat mü’minler, batıla karşı sürdürdükleri mücadeleye devam etmeli, onlar karşısında ezilip büzülmemelidirler. Çünkü onların planları boşa çıkacaktır. Hakk’a bağlanan mü’minlere, maddî ve mânevî yardım için Rabbi kâfîdir.)

32. Küfre sapanlar/inkâr edenler: “Bu Kur’an ona bir defada topluca indirilmeli değil miydi?” dedi(ler). Oysa biz onu senin kalbine iyice yerleştirelim diye böyle (peyderpey) indirdik. Hem de onu tertîl üzere (tefekkür için bir okuyuşla)[5] okuduk. [bk. 17/106]

33. Onlar sana bir temsil getirmeye görsünler, (hemen o batıl karşılığında) biz sana gerçeği ve en güzel yorumu getiririz.

34. O yüzüstü (sürünerek) cehenneme toplananlar yok mu, onlar, yer bakımından çok kötü, yolca da en sapıktır.

35. Andolsun ki biz, Musa’ya Kitab’ı verdik ve kardeşi Harun’u da beraberinde vezir (yardımcı) yaptık.

36. (Haydi!) “Âyetlerimizi yalanlayan kavme gidin.” dedik. (Firavun ve halkı inkârda inat edince) biz de onları (suda) batırıp yok ettik.

37. Nuh kavmini de. (Onlar) peygamberleri yalanladıkları zaman, biz onları (tûfanda) boğduk ve kendilerini insanlara bir ibret yaptık. Biz, zalimlere (daima) pek acıklı bir azap hazırladık. [bk. 69/11-12]

38. Âd’ı, Semûd’u, Res halkını ve bu arada birçok nesilleri de (yok ettik).

(Res, örülmeyen kuyu demektir. Res halkı Hz. Şuayb’ın kavmi idi, puta taparlardı. Onu yalanladıkları için kuyunun başında toplandıkları sırada Hak Teâlâ onları büyük bir çöküntüyle helak etti. Diğer bir rivayete göre Res, Yemâme’de büyük bir kasaba olup peygamberlerini öldürdükleri için helak olmuşlardır. Başka rivayetler de vardır.) [bk. 50/12]

39. Her birine (öncekilerin uğradıkları azaba dair) misaller verdik. (Fakat küfürde ısrar ettikleri için) hepsini batırıp yerle bir ettik.

40. Elbette onlar (Kureyş müşrikleri ticaret için Şam’a giderlerken, önceleri halkına) felaket yağdırılmış olan o memlekete (yani Lût kavminin Sodom şehrine sık sık) uğramışlardı. (Acaba) onu (ibret için) görmüyorlar mıydı? Hayır! Onlar yeniden dirilmeyi ummuyorlar.

41. Seni gördükleri zaman: “Allah’ın peygamber olarak gönderdiği bu mu?” (diyerek) seni eğlenceye almaktan başka bir şey yapmazlar. [bk. 13/32; 21/36]

42. (Müşrikler) “Eğer biz (tapmada ve bağlılıkta) sebat etmeseydik, neredeyse bizi put/tanrılarımız(a bağlılık)tan saptıracak (Allah’a ve O’nun emirlerine bağlayacak)tı.” (derler). Onlar azabı gördükleri zaman, kimin yolunun daha sapık olduğunu bileceklerdir.

43. (Allah’ı ve hükümlerini unutup) hevâlarını/arzu ve heveslerini kendisine ilâh edinen kimseyi gördün mü? Artık ona sen mi vekil olacak (da onu koruyacak)sın?[6] [bk. 28/50; 45/23]

44. Yoksa sen, hakikaten onların çoğunun, (hakkı) dinlediklerini veya düşünüp anladıklarını mı zannediyorsun? Hayır! Öyle değil. Onlar hayvanlar gibidir, hatta yolca daha şaşkındırlar. [krş. 7/179]

45. Görmedin mi Rabbin gölgeyi nasıl uzattı/yaydı? Eğer dileseydi elbette onu hareketsiz kılar (dünya dönmez, gölgeyi de olduğu yerde bırakır)dı. Sonra biz güneşi, o (gölgenin olması)na bir delil kıldık.

46. Sonra onu, (uzayan gölgeyi güneşin yükselmesiyle) azar azar kendimize çekip alırız.

47. O (Allah) ki geceyi sizin (sükunetiniz) için bir örtü, uykuyu bir dinlenme

yapan, gündüzü de (çalışmak için) yeniden kalkış (ve yayılış vakti) kılandır. [bk. 28/73; 78/9-11]

48-49. O, (yağmur) rahmetinin önünde bir müjdeci olarak rüzgarları gönderendir. Onunla ölü (kupkuru) bir bölgeye can verelim, hem de yarattığımız nice hayvanları ve insanları onunla sulayalım diye gökten tertemiz bir su indirdik. [krş. 22/5; 35/9]

50. Andolsun ki onu, (suyu) ibret almaları için aralarında (yerlere göre) çeşitli şekilde evirip çevirmekteyiz. Ama insanların çoğu, ancak nankörlükte direndi(ler).

51-52. Eğer dileseydik her kasabaya bir uyarıcı (peygamber) gönderirdik. Öyleyse sen kâfirlere/inkârcılara boyun eğme, bununla (yani Kur'an'la) onlara karşı büyük bir cihada giriş.

53. O (Allah)'dır ki iki denizi (birbirine) salmıştır. Bu(nlardan) biri tatlı, susuzluğu keser, şu (diğeri) de tuzlu ve acıdır. (Allah) aralarına bir perde ve (karışmalarını) önleyen bir engel koymuştur.[7]

54. İnsanı (nutfe olarak)[8] sudan yaratıp da ona soy sop ve akrabalık bağı veren O'dur. Senin Rabbin her şeye kâdirdir.

55. (Böyle iken) Allah'ı bırakıp kendilerine ne fayda ne de zarar verecek şeylere kulluk ederler. Zaten kâfir(ler), Rabbine karşı (O'nun düşmanlarına) arka çıkar. [bk. 58/22]

56. Biz seni, sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.

57. De ki: "Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum, ancak Rabbine doğru bir yol tutmak isteyen kimse(ler olmanızı) istiyorum." [krş. 6/90; 34/47; 42/23]

58. Hiç ölmeyen, daima diri (Hayy ve Bâkî) olan (Allah')a güvenip dayan O'nu hamd ile tesbih et.[9] Kullarının günahlarından O'nun haberdar olması yeter.

59. O, gökleri, yeri ve aralarında olan şeyleri altı günde (devirde) yaratan, sonra Arş'ı hükmü altına alandır. Rahmân'dır. Bunu (ondan) haberi olana sor. [bk. 7/54; 11/7]

60. Onlara: "Rahmân'a secde edin." denildiği zaman, "Rahmân da nedir? Senin

bize emrettiğine mi secde edeceğiz?” dediler ve (bu secde emri) onların nefretini artırdı.[10]

61. Gökte burçları yaratan, içlerinde (ışık) saçan bir kandil (bir güneş) ve (yansıtıp) aydınlık veren bir ay var eden (Allah’)ın şânı yücedir.[11] [bk. 17/12; 28/71-73; 36/37-38]

62. O, (düşünüp) öğüt almak isteyen veya şükretmek dileyenler için, gece ile gündüzü birbiri ardınca getirendir.

63. Rahmân’ın (has) kulları o kimselerdir ki yeryüzünde mütevazi bir şekilde yürürler ve cahiller kendilerine laf atarsa (tartışmayıp): “Selametle (hoşça kal).” de(yip gider)ler.

64. Onlar ki gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyamda durarak geçirirler.

65-66. Onlar ki: “Ey Rabbimiz! Cehennem azabını bizden uzak tut, çünkü onun azabı devamlı bir azaptır. Doğrusu o (cehennem), ne kötü bir karargâh, ne kötü bir makamdır!” derler.

67. (Rahmân’ın o has kulları) ki harcadıkları zaman israf etmezler, cimrilik de yapmazlar, (harcamaları hususunda) bu (ikisi) arasında bir denge tuttururlar.[12] [bk. 3/180; 17/27-29; 59/9]

68. Yine onlar ki Allah’la beraber başka bir tanrıya yalvarıp tapmaz/tapınmazlar.[13] Allah’ın haram kıldığı canı, haksız yere öldürmezler. Zina etmezler. Kim bunları yaparsa, günahın(ın) cezasını bulur.

69. Kıyamet günü azabı katmerli olur ve onun içinde hor ve hakir bir şekilde ebedî kalır.

70. Ancak (küfürden, şirkten ve günahlardan) tevbe edip iman eden ve (Allah’ın rızasına uygun) iş yapanlar hariçtir. İşte Allah, onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

71. Kim (günahlarından) tevbe edip sâlih amel işlerse, gerçekten o, Allah’a tam bir yönelişle dönmüş (demek)tir.

72. Onlar ki yalana şâhitlik etmezler. Boş ve kötü sözlere rastladıkları zaman da, vakarlı bir şekilde (onlardan yüz çevirip) geçerler.

73. Onlar ki Rabbinin âyetleri hatırlatıldığı zaman, onlara karşı kör ve sağır davranmazlar (itaat için can kulağıyla dinlerler).

74. Ve onlar ki: “Ey Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve nesillerimizden gözler(imizin) nuru (olacak iyi insanlar) lütfet ve bizi (fenalıktan) sakınanlara rehber yap.” derler.

(Bu dua temiz toplum olmanın, dünya ve âhirette huzur bulmanın bir anahtarıdır.)

75. İşte bu (sayılan özelliklere sahip olarak Rahmân olan Allah’a kulluk görevini yapa)nlar[14] sabırlarından dolayı, cennetin en yüksek mevki(ler)i ile mükâfatlandırılacaklar ve orada bir sağlık dilekleri ve selam ile karşılanacaklardır.

76. Orada ebedî kalacaklardır. (O) ne güzel bir kalacak yer ve ne güzel bir makamdır!

77. (Resûlüm!) De ki: “Dua (ve ibadeti)niz olmasa, Rabbim size ne diye değer versin? (Ey inkârcılar!) Siz ise, (Allah ve Resûlü’nün bildirdiklerini) yalanladınız, bu yüzden (bu günah ve onun) cezası, boynunuza sarıl(ıp yakanızı bırakmay)acaktır.” [bk. 2/186]

(Dua, kulun Allah’a olan kulluğunu bilmesi, O’nun dergâhına gelmesi ve kalben O’nunla irtibat kurmasıdır. Yüce Allah; “Ey iman edenler! Namazla ve sabırla/metanetle yardım isteyin…” (2/153), “… duanızı kabul ederim…” (2/187) buyuruyor. Ancak, hâcet dualarının Resûlullah’ın öğrettiği bir şekil ve âdâbı vardır. “Kimin Allah’tan veya insanlardan bir ihtiyacı varsa, iki rekat namaz kıldıktan sonra kıbleye yönelmiş olarak avuç içleri semaya bakacak şekilde, ellerini birleştirmeden omuz istikametinde kaldırır. Allahu Teâlâ’ya hamd, Resûlü’ne salât ve selam getirdikten sonra Allah’a tam teslimiyetle huşû içinde ve yavaş/hafif sesle (7/55), meşru olan şeyleri O’ndan ister ve yardım diler. Gerektiğinde bütün mü’minler de duaya dahil edilir.”)[15]

[1] Âhirette dirildikten sonra ne yeniden dünyaya dönüş, ne de ölüp kurtulma vardır. Reenkarnasyon da mümkün değildir.

[2] Allah’a ibadet ve itaatle kulluk etmek istemeyenler başka varlıkları yüceltip ona bağlılık gösterirler ve dolayısıyla ona tapmış olurlar. [bk. 1/4; 9/31]

[3] İbni Kesîr (Çetiner), II, 631; Elmalılı, V, 3583.

[4] Fakat Hz. Peygamber, âlemlere rahmet olduğu için (21/107) diğerleri gibi beddua etmedi. Bk. 71/5-7, 26-27.

[5] Tertîl; lahnden, tegannî ve tasannu'dan (hatadan ve yapmacık nağmelerden) uzak ve tecvid kâidelerine uygun bir okuyuş ile. [krş. 73/4]

[6] Hevâ, vahye karşı gelip Allah'ın ilâhlık ve Rabliğini kabullenmeyenlerin en büyük putudur. İslâm'a uymayan her arzu ve davranış hevâdır. Yüce Allah'ı Rab ve kendisini O'nun kulu olarak tanımayan ve O'nun koyduğu yasaları dışlayıp çiğneyen kişiler, bazen kendi arzu ve heveslerinin kulu olurlar; bazen Allah'a karşılık kendilerini tam yeterli görüp (41/6-7), "Ben sosyal hayatımla ilgili işlerimde Allah'ın emirlerini kabul etmem, O'nun emirleri beni bağlamaz ve böyle de olmalıdır." diyerek kendi kendilerini/hevâsını rab durumuna getirir ve başkaları üzerinde hâkimiyet kurmaya ve onları Allah'ın emirlerine değil kendilerine boyun eğmeye zorlarlar. Böylece tâğûtlaşırlar. Bu durumda elbette birtakım zulümler meydana gelecektir. Hevânın hâkim olduğu yerde hayat fesada uğramıştır. Allahu Teâlâ ise artık bunları kurtaracak bir yardımcı olmadığını bildirmektedir (krş. 45/23). Aynı zamanda bu hevâ ve heveslerine tâbi olanların kalbi, daima ıstırap içindedir. Çünkü vicdan onu ayıplar. Böylece kalbinde ıstırap bulunan kimseler mesut yaşayamazlar.) [bk. 33/36; 42/21]

[7] Bu karışmaya mâni olan ilâhî engel, ancak çağımızda tespit edilebilmiştir. Bu engeli 1962'de Alman bilim adamları, Aden Körfezi ile Kızıldeniz'in birleştiği Mendep Boğazı'nda bulmuşlardı. Daha sonra bu su engelinin, bütün denizlerin birleşme noktalarında bulunduğunu tespit eden, ünlü Fransız su altı araştırmacısı Kaptan Cousteau olmuştur. [Ayrıca bk. 27/61; 55/19-20]

[8] İbni Kesîr (Sâbûnî), II, 635. [bk. 21/30]

[9] "Sübhânallâhi velhamdülillâhi" veya "Sübhânallâhi ve bihamdihî" de (Celâleyn).

[10] Bu âyet secde âyetlerinin büyüklerindendir. Çünkü Hanefîlere göre okuyana da, dinleyene de hemen secde etmek vâciptir. Diğer imamlara göre sünnettir. [Secde âyeti konusunda bk. 7/206]

[11] Âyet-i kerîmede geçen "burç" kelimesi astronomide, bir arada bulunan yıldız takımlarına denilir ki sayıları 12'dir. Aynı zamanda fezayı kesmiş gibi

görünen bir dairenin altıya bölünmesiyle elde edilen 12 kısımdan biri demektir. Bazı âlimler,“Burçlardan maksat, ayın menzilleri/konaklarıdır.” demişlerdir.

[12] Peygamberimiz (sas.), “Cömertin yemeği deva, cimrinin yemeği ise hastalıktır.” buyurmuştur.

[13] Dînî ilimler tetkik edildiği zaman görülür ki Allah’a inanmakla beraber, O’nun dışındakilere, tevhid inancına aykırı olarak ölü ve dirilere yapılan bağlılık gösterisi ve tapınma şekilleri ister ilkel, ister modern şekilde olsun şirktir, hepsinde bir putlaştırma vardır.

[14] 63. âyetten beri sayılan sıfatlara sahip olan “Rahmân’ın kulları.”

[15] Fetavâyı Hindiyye, V, 518; Belîk, s. 889.

26. Şu'arâ Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 227 âyettir. Şu’arâ, “şairler” demektir. Adını 224. âyetinde geçen şairler anlamındaki “eş-şu’arâ” kelimesinden almıştır. 224-227. âyetleri Medine döneminde inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Tâ, Sîn, Mîm.

2. Bunlar, apaçık (her şeyi açıkça ortaya koyan) Kitab’ın âyetleridir.

3. (Resûlüm!) İman etmeyecekler diye neredeyse kendini yiyip bitireceksin! [krş. 18/6; 35/8]

4. Biz istesek, (inkârcıların) üzerlerine gökten bir mucize indiririz de ona boyun eğerler (toptan inanırlar ama bunu istemedik).

5. Onlar Rahmân’dan kendilerine yeni bir öğüt gelince, kesinlikle ondan yüz çevirirler.

6. Hem de (onu) yalanladılar, (oysa) kendisiyle alay edip durdukları şeyin (azap) haberleri yakında onlara gelecektir.

7. (Peki onlar) yeryüzüne hiç bakmazlar mı? Biz orada her çiftten/her çeşitten

nice güzel bitkiler bitirdik.

8. Şüphesiz bunda elbette (kudretimize) bir işaret vardır. (Fakat) yine de çokları iman eden (kimse)ler değildir.

9. Hiç şüphesiz Rabbin, elbette O, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

10-11. Hani Rabbin, Musa'ya: "Git o zalimler topluluğuna, Firavun'un halkına! Onlar hâlâ azabımdan sakın(ıp kulluk et)meyecekler mi?" diye nida etmişti. [bk. 20/47]

12. (Musa) dedi ki: "Ey Rabbim! Onların beni yalanlamalarından korkarım."

13. "(Bu durumda) göğsüm daralır, dilim(deki tutukluk) çözülmez. Onun için Harun'a da peygamberlik ver (ve onu yanımda gönder)." [bk. 20/25-28]

14. "Onların, benim üzerimde bir de günah (isnadı) vardır (vaktiyle ben hata ile bir kıptîyi öldürmüştüm). Bundan dolayı beni öldürmelerinden korkuyorum." [bk. 28/15]

15. (Allah) buyurdu ki: "Hayır! (Korkma!) İkiniz de âyet (delil ve mucize)lerimiz ile gidin, şüphesiz biz sizinle beraberiz, (her şeyi) işitiriz."

16-17. Haydi varın da (ona): "Şüphesiz biz İsrâiloğulları'nı bizimle beraber gönderesin diye (gelmiş), âlemlerin Rabbinin (iki) peygamberiyiz!" deyin.

18. (Gidip emri duyurdular. Firavun Musa'yı tanıyıp ona:) "Biz, seni (küçük) bir çocukken yanımızda yetiştirmedik mi? Üstelik ömrünün kaç yılını aramızda geçirdin!"[1]

19. "Sonunda yaptığın o (öldürme) işini de sen yaptın. Doğrusu sen nankörlerdensin." dedi.

20-21-22. (Musa:) "Ben (bir yumruk vurmakla adamın öleceğini bilmeden) şaşkın bir vaziyette o işi yaptım. Sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım. Derken Rabbim bana hikmet ihsan etti ve beni peygamberlerden yaptı. Başıma kaktığın o nimet ise (aslında), İsrâiloğulları'nı kendine köle yaptığın içindi." dedi.

23. Firavun dedi ki: "Âlemlerin Rabbi de nedir?"

24. (Musa:) “Göklerin, yerin ve bunlar arasındaki şeylerin Rabbidir, eğer kesin olarak gerçeği bilen kimseler iseniz.” dedi.

25. (Firavun) etrafındakilere: “İşitiyor musunuz?” dedi.

26. (Musa: “O) sizin de Rabbiniz, evvelki atalarınızın da Rabbidir.” dedi.

27. (Firavun:) “Size gönderilen (bu) peygamberiniz kesinlikle delidir.” dedi.

28. (Musa:) “Eğer akıl erdir(ip düşünebil)iyorsanız (O), doğunun, batının ve bunlar arasında olanların da Rabbidir.” dedi.

29. (Firavun:) “Andolsun ki benden başka bir ilâh edinirsen, kesinlikle seni zindana atılanlar arasına koyarım.” dedi. [bk. 7/127; 28/38; 79/24]

(Çünkü Firavun, ülkesindeki otoritesiyle kendisini ilâh yerine koymuştu. Bunun için de Allah’ın teklif ve hükümleri ülkesinde uygulansın istemiyor, kendi buyruklarını hâkim kılmaya çalışıyordu.)

30. (Musa:) “Sana apaçık bir şey (bir delil) getirsem de mi?” dedi.

31. (Firavun:) “Eğer doğru (söyleyenlerden) isen haydi o (delili)ni getir!” dedi.

32. (Musa) bunun üzerine âsâsını yere attı, bir de (gördüler ki) o apaçık bir ejderha!

33. Elini de (koltuğundan) çekip çıkardı, bir de (gördüler ki) o bakanlara bembeyaz (görünen bir el)dir. [krş. 7/108; 20/22; 27/12; 28/32]

34. (Firavun,) etrafındaki ileri gelenlere: “Şüphesiz bu, çok bilgili bir sihirbazdır.” dedi.

35. “Sizi büyüsüyle yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Şimdi siz ne buyurursunuz?” [bk. 7/109]

36-37. Dediler ki: “Onu ve kardeşini meşgul et. Şehirlere toplayıcılar (münâdîler) yolla; bütün bilgin sihirbazları sana getirsin(ler).”

38. Derken sihirbazlar belirlenen bir gün belli bir vakitte[2] bir araya getirildi.

39. İnsanlara: “Siz de toplu halde (hazır) mısınız?” denildi.

40. (Firavun’un adamları:) “Umarız ki sihirbazlar galip gelir de, (böylece) biz de onlara uyarız.” (dediler).

41. Sihirbazlar (oraya) gelince Firavun’a: “Eğer üstün gelenler biz olursak bize mutlaka bir mükâfat var, değil mi?” dediler.

42. “Evet, hem o takdirde siz kesinlikle (bana en) yakın (olan)lardan (olacak)sınız.” dedi.

43. Musa onlara: “Atın atacağınız ne varsa!” dedi.

44. (Onlar da) iplerini ve sopalarını attılar ve: “Firavun’un izzet ve azameti adına, üstün gelenler kesinlikle biziz, biz!” dediler.

45. Musa da âsâsını bıraktı. Bir de (gördüler ki) o uydurdukları şeyleri yutuyor. [krş. 7/117-126]

46-47-48. Sihirbazlar derhal, secdeye kapandı(lar): “İman ettik âlemlerin Rabbine; Musa ve Harun’un Rabbine!” dediler.

(Firavun zulüm ve otoritesiyle kendisini rab ilan edip hâkimiyet kurduğu ülkesinde yetişen sihirbazların, ondan izin almadan âlemlerin Rabbine iman etmeleri ve Hz. Musa’nın getirdiklerine tâbi olmaları karşısında çılgına dönmüştü.) [bk. 7/121-122]

49. (Firavun:) “Ben size izin vermeden ona iman mı ettiniz? Elbet o size sihri öğreten büyüğünüzdür. Ama yakında (size ne yapacağımı) öğreneceksiniz. (Yemin ederim ki) kesinlikle ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve sizin hepinizi asacağım.” dedi.[3]

50. Dediler ki: “Zararı yok. Zaten biz Rabbimize döneceğiz.”

51. “Biz (senin kavminden O’na) inananların ilki olduğumuzdan, Rabbimizin hatalarımızı bağışlayacağını umarız.”

52. Musa’ya: “Mü’min kullarımı geceleyin (yola çıkarıp) yürüt. Çünkü siz takip edileceksiniz.” diye vahyettik. [bk. 20/77; 44/23]

53-54-55-56. Firavun da şehirlere: “Şüphesiz onlar (İsrâiloğulları) dağınık ve az bir topluluktur.[4] Buna rağmen onlar, bizi hep kızdırmaktadırlar. Biz ise uyanık

(ve hazırlıklı) olan bir topluluğuz.” diye (asker) toplayıcılar gönderdi.

57-58-59-60. Biz de onları (yani Firavun ve yandaşlarını, Mısır’daki) bahçelerden, pınarlardan, hazinelerden ve güzel/şerefli makam(lar)dan çıkardık. İşte böylece İsrâiloğulları’nı da (bütün) bunlara mirasçı yaptık. Şöyle ki: (Firavun ve yandaşları) güneş doğarken (Musa ve ashâbını yakalamak için) onların peşine düştüler. [bk. 7/137; 28/5]

61. İki topluluk (yaklaşıp) birbirini görünce, Musa’nın adamları: “Biz kesinlikle yakalandık.” dedi.

62. (Musa:) “Hayır! Rabbim benimle beraberdir, bana kurtuluş yolunu gösterecektir.” dedi.

63. Bunun üzerine Musa’ya: “Âsânı denize vur.” diye vahyettik. (Vurunca deniz) hemen yarıldı, her bölüm büyük bir dağ gibi oldu.

64. Diğerlerini de oraya yanaştırdık (onlar da açılan denize girdiler).

65. Musa’yı ve beraberindeki kimseleri toptan (denizi geçirip) kurtardık.

66. Sonra ötekileri (denizin kapanmasıyla suda) boğduk. [bk. 20/78]

67. Doğrusu bunda (kudretimizi gösteren) bir ibret vardır. (Buna rağmen) yine de çokları iman etmediler.

68. Hiç şüphesiz Rabbin, elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

69. (Resûlüm!) Onlara İbrahim’in haberini de oku:

70. Hani vaktiyle o, babasına ve kavmine: “Neye tapıyorsunuz?” demişti.

71. (Onlar da:) “Putlara tapıyoruz ve tapmaya da devam edeceğiz.” demişlerdi.

72-73. “Peki” dedi; “siz dua ettiğiniz zaman, sizi işitiyorlar mı, yahut size (taparsanız bir) fayda veya (tapmazsanız bir) zarar veriyorlar mı?”

74. “Hayır!” dediler; “biz atalarımızı böyle (ibadet) yaparlarken bulduk.”

75-76. (İbrahim:) “Şimdi gördünüz mü, siz ve geçmişteki atalarınız neye tapıyormuşsunuz?” dedi.

77. “Doğrusu âlemlerin Rabbinden başka o (tapıla)nlar(ın hepsi) benim düşmanımdır.”

78. “O (Rab) ki beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir.”

79. “Bana yediren, bana içiren O’dur.”

80. “Hastalandığım zaman bana şifa veren O’dur.”

81. “Beni öldürecek, sonra diriltecek olan O’dur.”

82. “Ceza günü hatamı bağışlamasını umduğum da O’dur.”

83. “Ey Rabbim! Bana hikmet (ve olgunluk) ver ve beni iyiler (zümresin)e kat.” [bk. 26/21]

84. “Bana, (benden) sonra gelecek (ümmet)ler arasında ’iyilikle yâd edilmeyi’ nasip eyle.”

85. “Beni Na’îm cennetinin vârislerinden kıl.”

86. “Babamı da bağışla. Çünkü o sapmışlardandır.” [krş. 9/113-114]

87. “(İnsanların dirilip) kabirlerden kaldırılacakları gün, beni utandırma!”

88. “O gün ne mal ne de oğullar fayda verir.”

89. “Ancak Allah’a (imanlı) temiz ve sağlam bir kalple gelenler hariçtir.”

90. (O gün) cennet, takvâ sahiplerine yaklaştırılır.

91. Cehennem de azgınlar için açığa çıkarıl(ıp gösteril)ir.

92-93. Ve onlara: “Allah’tan başka taptıklarınız (ve onların kuluymuş gibi bağlandıklarınız) nerede? Size (azaba karşı) yardım ediyorlar mı, yahut kendilerine yardımları dokunuyor mu?” denilir. [krş. 2/165-167]

94-95. Artık hem onlar, hem azgınlar, hem de İblis’in askerleri (Allah’a boyun eğmeyenler), toptan tepetaklak o (ateş)in içine atılırlar.

96. Orada onlar birbirleriyle çekişerek şöyle diyeceklerdir:

97-98. “Vallâhi biz, gerçekten apaçık bir sapıklıkta imişiz. Çünkü biz, siz (putlarımız/putlaştırdıklarımız)ı âlemlerin Rabbine eşit/denk tutuyor (hatta Allah’a değil, size bağlanıyor)duk.” [bk. 2/165-167]

99. “Bizi o (uyduğumuz) suçlulardan başkası saptırmadı.”

100-101-102. “Artık bizim için ne şefaatçiler var ne de yakın/candan bir dost. Keşke bizim için bir kere daha (dönüş) olsa da inananlardan olsaydık.”

103. Elbette bunda (alınacak) bir ibret (çıkarılacak bir ders) vardır. (Fakat) yine de çokları iman etmediler.

104. Şüphesiz Rabbin, elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

105. Nuh’un kavmi de gönderilen (peygamber)leri yalanladı.

106. Hani kardeşleri Nuh, onlara demişti ki: “Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uymaz mısınız?”

107. “Şüphesiz ben, sizin için (gönderilmiş) güvenilir bir peygamberim.”

108. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uyun ve bana itaat edin.”

109. “Buna karşı sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatım âlemlerin Rabbinden başkasına ait değildir.”

110. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uyun ve bana da itaat edin.”

111. (Onlar): “Arkana toplumun en düşük tabaka(sın)dan (bayağı) kimseler takılmışken biz sana iman eder miyiz?” dediler.

112. (Nuh) dedi ki: “Onların (daha önce neler) yapmakta olduklarına dair benim bilgim yoktur.”

113. “Onların hesabı Rabbimden başkasına ait değildir. (Bu inceliği) bir düşünseniz.”

114. “Ben o inananları (sizin için) kovacak değilim.”

115. “Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.”

116. Dediler ki: “Ey Nuh! (Bu işe) son vermezsen muhakkak recmedilenlerden olacaksın (taşlanarak öldürüleceksin).”

117. (Nuh:) “Ey Rabbim! Muhakkak ki halkım beni yalanladı.”

118. “Artık, benimle onlar arasında hükmünü sen ver. Hem beni hem de beraberimdeki inananları kurtar.”

119. Biz de onu ve onunla beraber olanları o dolu geminin içinde kurtardık.

120. Sonra (onların) ardından geride kalanları (suda) boğduk.

121. Şüphesiz bunda elbette bir ibret vardır. (Ama) yine de çokları iman etmediler.

122. Şüphesiz Rabbin, elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

123. Âd (kavmi) de gönderilen (peygamber)leri yalanladı.

124. Hani kardeşleri Hûd, onlara demişti ki: “Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uymaz mısınız?”

125. “Şüphesiz ben sizin için (gönderilmiş) güvenilir bir peygamberim.”

126. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uyun ve bana da itaat edin.”

127. “Buna karşı sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatım, âlemlerin Rabbi olan (Allah’)dan başkasına ait değildir.”

128. “Siz, her yüksek yerde[5] (övünecek ve boş şeylerle) eğleneceğiniz bir alamet (köşk, büyük yapılar) mı bina ediyorsunuz?”

129. “(Yoksa) ebedî kalacağınızı umarak (mı böyle) sağlam köşkler (ve kaleler) ediniyorsunuz?”

130. “Ve (bir kimseyi) yakaladığınız zaman zorbalar gibi yakalıyor (cezalandırıyor)sunuz öyle mi?” [bk. 9/109]

131. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uyun ve bana itaat edin.”

132. “Bildiğiniz (o nimetler)le size yardım eden ‘Allah’ın azabından sakınıp

emirlerine uygun yaşayın.”

133-134. “Size davarları, oğulları, bahçeleri, pınarları O verdi.”

135. “Doğrusu ben, üzerinize (gelecek) büyük bir günün azabından korkuyorum.”

136. Dediler ki: “Sen öğüt versen de, öğüt vermesen de bize göre birdir.”

137-138-139. “Bu (durumunuz) evvelkilerin huyundan/âdet ve uydurmalarından başkası değildir.” (Onlar:) “Biz azaba uğratılacak da değiliz.” diyerek onu (Hûd peygamberi) yalancı saydılar. Biz de kendilerini yok ettik. Şüphesiz ki bunda elbette bir ibret vardır. (Fakat) yine de çokları iman etmediler.

140. Şüphesiz ki Rabbin, elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

141. Semûd (kavmi) de gönderilen (peygamber)leri yalancı saydı.

142. Kardeşleri Salih, onlara demişti ki: “Hâlâ, (Allah’ın azabından) sakınmaz mısınız?”

143. “Hiç şüphesiz ben sizin için (gönderilmiş) güvenilir bir peygamberim.”

144. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uyun ve bana da itaat edin.”

145. “Buna karşı sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatımı vermek âlemlerin Rabbi olan (Allah’)dan başkasına ait değildir.”

146-147-148. “Siz burada bahçelerin ve kaynak sularının, ekinlerin ve tomurcukları dolgun yumuşak hurmalıkların içinde emin olarak bırakılacak mısınız (öyle mi sanıyorsunuz)?”

149. “Dağlardan da zevkle/şımararak[6] (gösterişli) birtakım evler yontup oyuyorsunuz.”

150. “Artık, (kendinize gelip) Allah’ın azabından sakınıp emirlerine uyun ve bana itaat edin.”

151-152. “Yeryüzünde (ilâhî emirleri dinlemeyip) karışıklık çıkaran ve (ortalığı) düzeltmeyip aşırı giden (beyinsiz)lerin emrine uymayın.”

153. Dediler ki: “Sen iyice büyülenmişlerdensin.”

154. “Sen de bizim gibi bir insandan başkası değilsin. Eğer doğru söylüyor isen haydi (bize) âyet (mucize) getir!”

155. (Salih) dedi ki: “İşte (mucize) bu dişi devedir. Onun (belli) bir (gün) su içme hakkı var, belli bir gün su içme hakkı da sizindir.” [bk. 54/28]

156. “Ona bir kötülük dokundurmayın. Sonra (pek) büyük bir günün azabı sizi yakalar.”

157. Derken onu ayaklarından biçip öldürdüler. Ancak sonra da pişman oldular.

158. Bunun üzerine azap onları (kıskıvrak) yakalayıverdi. Şüphesiz bunda elbette (alınması gerekli) bir ibret vardır. Böyle iken çokları iman etmediler. [bk. 11/61-68; 91/11-14]

159. Hiç şüphesiz Rabbin, elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

160. Lût’un kavmi de gönderilen (peygamber)leri yalanladı.

161. Kardeşleri Lût, onlara demişti ki: “Allah’ın azabından sakınmaz mısınız?”

162. “Şüphesiz ben sizin için (gönderilmiş) güvenilir (emin) bir peygamberim.”

163. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emrine uyun ve bana itaat edin.”

164. “Buna karşı sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatımı vermek âlemlerin Rabbi olan (Allah’)dan başkasına ait değildir.”

165-166. “Rabbinizin sizin için yarattığı eşleri bırakıyorsunuz da (bu kadar) insan içinden erkeklere mi gidiyorsunuz? Doğrusu siz haddi aşan bir kavimsiniz.”

167. Dediler ki: “Ey Lût! Andolsun ki eğer (bu sözlerine) son vermezsen, kesinlikle (buradan) çıkarılanlardan olacaksın.”

168. (Lût) dedi ki: “Doğrusu ben sizin (bu çirkin) işinizden nefret edenlerdenim.”

169. “Ey Rabbim! Beni ve aile (fertleri)mi bunların yaptıklarından kurtar!”

170-171. Biz de geride kalanlardan ihtiyar bir kadın (olan karısı) dışında, onu, ailesini (ve inananları) topyekün kurtardık.

172. Sonra (karısıyla) diğerlerini yok ettik.

173. Üzerlerine (helak eden) bir (taş) yağmur(u) yağdırdık. Uyarıl(ıp da yola gelmey)enlerin yağmuru ne kötü idi!

174. Şüphesiz bunda elbette bir ibret vardır. (Fakat) yine de çokları iman etmediler.

175. Şüphesiz Rabbin, elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

176. Eyke halkı da gönderilen (peygamber)leri yalanladı.[7]

177. Hani Şuayb onlara demişti ki: “Allah’tan korkmaz azabından sakınmaz mısınız?”

178. “Ben sizin için (gönderilmiş) güvenilir bir peygamberim.”

179. “Artık, Allah’ın azabından sakınıp emrine uyun ve bana itaat edin.”

180. “Buna karşı sizden bir ücret de istemiyorum. Benim mükâfatımı vermek âlemlerin Rabbi olan (Allah’)dan başkasına ait değildir.”

181. “Ölçeği tam ölçün de, eksik ölçen (ve hak yiyen)lerden olmayın.”

182. “Doğru terazi ile tartın.”

183. “İnsanlara eşyalarını (haklarını) eksik vermeyin. Yeryüzünde (ilâhî emirlere karşı) bozgunculuk yaparak karışıklık çıkar(ıp nizamı boz)mayın.”

184. “Sizi ve önceki nesilleri yaratan (Allah’)ın azabından sakınıp emirlerine uyun.”

185. Dediler ki: “Sen ancak (iyice) büyülenmişlerdensin.”

186. “Sen de bizim gibi bir insandan başkası değilsin. Doğrusu biz senin yalancılardan olduğunu sanıyoruz.”

187. “Eğer doğru (söyleyen)lerden isen, o halde üzerimize gökten bir parça

düşür.” [bk. 8/38; 17/92]

188. (Şuayb:) “Rabbim yaptıklarınızı daha iyi bilir.” dedi.

189. (Böylece) onu yalanladılar. Nihayet o gölge gününün azabı kendilerini yakaladı. Gerçekten o, büyük bir günün azabı idi.

(Güneşin bunaltıcı sıcağından içeride duramayıp. dışarıda beliren bulutların altında gölgelenmek için toplandıkları sırada, buluttan yağan ateş hepsini yakıp yok etti.)[8]

190. Şüphesiz bunda (büyük) bir ibret vardır. (Fakat) yine de çokları iman etmediler.

191. Senin Rabbin ise elbette, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

192. Kesinlikle bu (Kur’an), elbette âlemlerin Rabbinin indirmesidir.

193-194-195. Onu, Rûhu’l-Emîn (Cebrail) senin kalbine, korkutucu/uyarıcılardan olman için apaçık bir Arapça dille indirdi.

196. Hem şüphesiz ki bu (Kur’an ve Peygamber’in haberi ve bahsi), evvelkilerin kitaplarında da vardır.

197. İsrâiloğulları bilginlerinin (kitaplarında) onu bilmesi, (Kur’an’ın da ona gelen Allah kelâmı olduğuna) onlar için bir delil değil mi?

198-199. Biz onu, yabancı (Arapça bilmeyenlerin) birine indirseydik de onu onlara okusaydı, yine (bir bahane ile o inkârcılar) ona iman etmezlerdi.

200-201. Biz onu (kendi dilleriyle anlatarak Kur’an’ın)[9] o günahkârların kalbine girmesini sağladık. Ama onlar yine de acıklı azabı görünceye kadar ona inanmazlar.

202. O (azap) onlara, kendileri farkında değillerken ansızın gelecektir.

203. (O zaman: “İnanmamız için) bize mühlet verilir mi?” derler.

204. (Buna rağmen) hâlâ azabımızı çabuklaştırmak mı istiyorlar?

205. Gördün ya, artık onları senelerce yaşatıp faydalandırsak,

206. Sonra da tehdit edildikleri (azap) kendilerine gelse,

207. (Senelerce eğlence ve zevk içinde) faydalandırıldıkları şeyler, artık kendilerine (hiçbir) fayda vermez. [bk. 2/96]

208-209. Biz, hiçbir memleketi, o(nun halkı)na öğüt veren/hatırlatan (gönderdiğimiz) uyarıcılar olmadıkça helak etmedik. Biz zulmedenler değiliz. [bk. 17/15; 28/59]

210. Onu (Kur’an’ı) şeytanlar indirmedi.

211. Bu onlara yaraşmaz, hem de güçleri yetmez.

212. Şüphesiz onlar, (vahyi) işitmekten uzaklaştırılmışlardır. [bk. 37/7-10; 72/8-10]

213. O halde, sakın Allah ile beraber (tutup da) başka bir ilâha yalvarma, sonra azaba maruz bırakılanlardan olursun!

214. (Önce) en yakın akrabanı uyar (ve davet et).[10]

215. Mü’minlerden sana uyanlara (şefkat) kanadını indir.

216. Eğer sana karşı gelirlerse: “Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım (sorumlu değilim).” de.[11]

217. Sen (sadece) mutlak galip ve çok merhametli olan (Allah’)a güvenip dayan.

218. O (Allah) ki (namaza) kalktığın zaman seni görür.

219. (O,) secde edenler arasında (onların iyi bir kul olmalarını sağlamak için) dolaşmanı da (görür). [bk. 10/61; 52/48]

220. Şüphesiz ki O, (her şeyi) hakkıyla işitendir, bilendir.

221. Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi?

222. Onlar, her günahkâr, iftiracı (düzenbaz) üzerine iner.

223. Bunlar (şeytanın vesveselerine) kulak verirler ve onların çoğu yalancıdırlar.

224. (İslâm karşıtı) şairler(e ve şiirlerine gelince), onlara da yoldan sapan (ve azgın)lar uyar.

225-226. Görmüyor musun onlar, (nefse ve zevke hitap eden) her sahada hayal peşinde dolaşır (ölçüsüz konuşur)lar ve onlar yapmadıkları (ve yapamayacakları) şeyleri söylerler.

227. Ancak (şairlerden) iman edip sâlih amel (sevaplı iş) işleyenler, Allah'ı çok ananlar ve haksızlığa uğratıldıktan sonra (şiirle) haklarını alanlar böyle değildir. Zulmedenler de nasıl bir inkılâp ile döndürüleceklerini (devrileceklerini) bileceklerdir.[12]

[1] Firavun, İsrâiloğulları'nın erkek çocuklarını öldürttüğü sırada Hz. Musa, Allah'ın lütfuyla onun yanında büyümüştü. [bk. 20/39 vd.]

[2] "Yevmü'z-zîne" denilen bir bayram gününün kuşluk vakti (Beydâvî).

[3] Her dönemde böyle zalimler, inanan ve "Allah'tan gelenlere tâbi olacağız" diyen mü'minlere çeşitli hapis ve işkenceler uygulamışlardır. Çünkü Firavun, kendinden izinsiz Allah'a inanmayı ve inandığını yaşamayı ilkelerine aykırı buluyor ve ilâhlığına/rabliğine hakaret sayıyordu. [bk. 85/4-8]

[4] Hz. Musa ve ashâbının 1600, Firavun ve taraftarlarının ise 7000 kişi olduğu nakledilir (Mukâtil, s. 155).

[5] Âyet-i kerîmedeki "rî" kelimesi yüksek yer mânasına geldiği gibi, yol anlamına da gelmektedir.

[6] Âyet-i kerîmedeki "fârihîn" lafzı, "mahâretle" anlamına da gelmektedir.

[7] Âyet-i kerîmede geçen "Eyke", sık ağaçlık demek olup, Medyen'in yakınındadır. Hz. Şuayb Medyenli olup Eykeli olmadığından, 106, 124, 142 ve 160. âyetlerde geçtiği gibi burada "kardeşleri" denmemiştir (Taberî, XIX, 65).

[8] Beydâvî; Celâleyn.

[9] Yahut âyetteki "onu" (hû) zamiri küfürlerine gönderilir, o zaman mâna şöyle olur: "Biz onu (küfrü, kendi isteklerinden dolayı) o günahkârların kalbine öyle soktuk ki artık onlar, acıklı azabı görünceye kadar inanmazlar."

[10] Resûlullah (sas.), önceki peygamberler gibi bir belde ve bir kavme değil bütün çağlara, bütün âleme ve insanlara gönderildiği için (21/107; 34/28) Kur'an'ı tebliğ ve İslâm'a davet görevini, özelde (bu âyetle) yakınlarına, genelde bütün insanlara yapmış; özel daveti, genel daveti erteletmemiştir. [Genel davet ve uyarı için bk. 6/51, 92; 19/97; 36/6]

[11] Hz. Peygamber'e, inkâr ve azgınlıkla en çok karşı gelen amcası Ebû Leheb olmuştur.

[12] Müslümanlara zulmedenler, yaptıkları zulümle nasıl bir uçuruma yuvarlandıklarını, aynı zamanda İslâm'ın kendilerine karşı yapacağı hak ve adalet inkılâbının üstünlüğünü görmüşler ve göreceklerdir.

27. Neml Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 93 âyettir. 18. âyetinde Hz. Süleyman'ın ordusuna yol veren karıncaların (neml) zikri geçtiğinden sûreye bu ad verilmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Tâ, Sîn. Bu (okuna)nlar, Kur'an'ın ve (hakikatleri bildiren) apaçık bir Kitab'ın âyetleridir. (Ki:)

2. İnananlara (bir) doğru yol (rehberi) ve müjdedir.

3. O (inana)nlar, namazı dosdoğru/gereğine uygun kılarlar, zekâtı (eksiksiz) verirler, hem de âhirete kesinkes inanırlar.

4. Âhirete inanmayanlar var ya, onlara kendilerinin (kötü) işlerini süslü gösterdik.[1] Bu yüzden onlar 'şaşkınlık ve kalp körlüğü' içinde bocalarlar.

5. İşte onlar için azabın en kötüsü vardır. Âhirette en çok ziyana uğrayacaklar da yine onlardır.

6. (Ey Resûlüm!) Şüphesiz ki sen, (bu) Kur'an'ı, (her şeyi) bilen, hüküm ve hikmet sahibi (Allah) katından alıyorsun.

7. Hani, Musa (gece yolunu şaşırdığında) ailesine: "Gerçekten ben bir ateş

farkettim; ondan size ya (yol hakkında) bir haber getireyim, yahut da parlak bir kor getireyim de (ateş yakıp) ısınasınız.” demişti.

8. Oraya varır varmaz (kendisine) şöyle seslenildi: “Ateş(in yanıbaşın)da bulunan da etrafında bulunan da mübarek kılındı. Âlemlerin Rabbi Allah, eksiklerden münezzehtir (ve şânı yücedir).

9. “Ey Musa! Gerçek şu ki Ben mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah’ım.”

10. “Âsâ’nı bırak!” (Musa da âsâsını yere bıraktı ve) onu çevik bir yılan gibi hareket eder halde görünce dönüp arkasına bakma(dan kaç)tı. “Ey Musa! Korkma! Çünkü ben (yanınday)ım; huzurumda peygamberler korkmaz.”

11. “Ancak zulmeden hariçtir. Sonra (bu zalim) bir kötülüğün ardından bir iyiliğe döner (tevbekâr olur)sa, şüphesiz ben çok bağışlayıcı, çok merhamet ediciyim.”

12. “Elini koynuna sok da Firavun ve kavmine (göstereceğin) dokuz âyet (mucize ve delil)[2] arasında (o) kusursuz bembeyaz (bir el) olarak çıksın. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir kavimdir.” [bk. 7/108, 133; 20/22; 26/33; 27/12; 28/32]

13. Mucizelerimiz bütün parlaklığıyla apaçık onlara gelince: “Bu apaçık bir sihirdir.” dediler. [bk. 28/29-32]

14. Vicdanları onlar(ın doğruluğun)a kesin inandığı halde, sırf haksızlık ve kibirden dolayı (bilerek) inkâr ettiler. İşte bak, o fesatçıların sonu nasıl oldu?

15. Andolsun ki biz, Davud’a ve Süleyman’a bir ilim verdik de onlar: “Bizi, inanan kullarının bir çoğuna üstün kılan Allah’a hamdolsun.” dediler.

16. Süleyman, Davud’a (peygamberlik ve idarede) mirasçı oldu. Dedi ki: “Ey insanlar! Bize kuşların dili öğretildi ve bize her şeyden bolca verildi. Şüphesiz ki bu, apaçık (bir) lütfun ta kendisidir.”

17. Süleyman’ın cinler, insanlar ve kuşlardan oluşan askerleri toplandı. İşte bunlar (onun tarafından düzenli bir şekilde) sevk ve idare olunuyorlardı.

18. Nihayet karınca vadisi üzerine geldikleri zaman, (beyleri olan) bir karınca:

“Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkında olmadan sizi aman ha ezip telef etmesin!” dedi.

19. (Süleyman) onun sözüne gülercesine tebessüm etti: “Ey Rabbim! Bana, anneme ve babama lütfettiğin nimetine şükretmemi ve senin razı olacağın iyi bir iş yapmamı bana ilham et (beni muvaffak kıl). Rahmetinle beni iyi (mü’min) kullarının arasında (cennete) koy.” dedi.

20. (Süleyman) kuşları teftiş (ettik)ten sonra dedi ki: “Hüdhüd’ü neden göremiyorum, yoksa kayıplara mı karıştı?”

21. “(Gelince) kesin bir delil (makul bir mazeret) getirmediği takdirde, kesinlikle çetin bir azaba uğratacağım, yahut onu keseceğim!”

22. Derken çok geçmeden (Hüdhüd) gelip dedi ki: “Ben senin bilmediğin (bir hakikat)i öğrendim ve sana (Yemen’deki) Sebe (kavmin)den doğruluğu kesin bir haber getirdim.”

23. “Hakikaten ben, orada onlara hükümdarlık yapan bir kadın gördüm. Kendisine, (bir hükümdara gereken) her şey verilmiştir ve onun büyük bir tahtı da vardır.”

24. “Onun ve halkının, Allah’ı bırakıp güneşe secde ettiklerine de şahit oldum. Şeytan, onlara yaptıklarını süslemiş de kendilerini hak yoldan alıkoymuş. Bu yüzden onlar doğru yolu bulamıyorlar.”[3]

25. “Göklerde ve yerde gizlenen (yağmur, bitki ve diğer) şeyleri ortaya çıkaran, (nefislerinin) gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilenAllah’a secde etmeleri gerekmez mi?[4]

26. “O Allah ki kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur, büyük arşın Rabbi (sahibi)dir.”

27. (Süleyman da Hüdhüd’e:) “Doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mısın, bakacağız!” dedi.

28. “Bu mektubumu götür, onu kendilerine bırak. Sonra onlardan (biraz) uzaklaş da bak ne yapacak (ve ne cevap verecek)ler?”

29. (Hüdhüd mektubu götürüp atınca, Sebe melîkesi Belkıs) dedi ki: “Ey ileri

gelenler! Doğrusu bana çok önemli bir mektup bırakıldı.”

30-31. “O, Süleyman’dan (gelmekte)dir. O, Bismillâhirrahmânirrahîm (ile başlamaktadır). Bana karşı (gelerek) büyüklük taslamayın ve bana müslümanlar olarak (teslim olup) gelin’ diyor.”

32. “Ey ileri gelenler! Bana (bu) işimde bir fikir verin. Siz benim yanımda hazır bulunmadıkça ben hiçbir işi kestirip atacak değilim.” dedi.

33. Dediler ki: “Biz hem güçlüyüz hem de (gerçekten) savaşçı bir milletiz. Emir sana aittir. Sen neyi (uygun görüp) emredeceksen, artık bak gör!”

34. (Melike genelleme yaparak) dedi ki: “Hiç şüphesiz, hükümdarlar bir memlekete girdikleri zaman, orayı bozarlar (tahrip ederler), halkının şereflilerini beş paralık ederler. Bunlar da (âdet gereği) böyle yaparlar.”[5]

35. “Ben onlara bir hediye göndereceğim. Sonra da elçiler ne ile dönecek, bir bakacağım!”

36. Bunun üzerine (elçi, hediyelerle) Süleyman’a gelince (Süleyman) dedi ki: “Bana mal ile yardım mı ediyorsunuz? Allah’ın bana verdiği (nimetler), size verdiğinden (çok) daha iyidir. Fakat siz hediyenizle sevinir/böbürlenirsiniz.”

37. “(Ey elçi! Hediyelerinle) dön onlara! (Eğer teslim olup gelmezlerse) andolsun ki onlara, (asla) güç yetiremeyecekleri bir ordu ile geliriz ve kendilerini (esaretle) hor ve hakir olarak oradan çıkarırız.”

38. (Sonra Süleyman, emrindeki başkanlara:) “Ey ileri gelenler! Onlar bana müslüman olarak (teslim olup) gelmeden önce, hanginiz onun tahtını bana getirir?” dedi.

(Eğer müslüman olduklarını bildirselerdi veya aralarında bir güven antlaşması olsaydı dokunulmazlık altında olurlardı.)[6]

39. Cinlerden bir ifrit (kuvvetli bir cin): “Sen makamından kalkmadan önce, ben sana onu getiririm. Benim, bunu yapabilecek gücüm ve (bu konuda kendime) güvenim var.” dedi.

40. Kendisinde Kitab’dan bir ilim bulunan kimse (olan veziri Âsâf b. Berhiyâ) da: “Gözünü kırpmadan evvel, ben onu sana getiririm.” dedi. (Süleyman) o(nun

tahtı)nı yanında yerleşmiş olarak görünce: “Bu, Rabbimin (bir) lütfudur. (Bu da) şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni imtihan etmek içindir. Kim şükrederse, ancak kendi (faydası) için şükretmiş olur. Kim de nankörlük yaparsa, şüphesiz ki Rabbim zengindir (hiçbir şeyinde noksanlık olmaz), çok kerem sahibidir.” dedi.

41. (Yine) dedi ki: “Tahtını onun tanıyamayacağı hâle getirin (değişiklik yapın). Bakalım tanıyacak mı, yoksa tanımayacak mı?”[7]

42. Artık (Melike) gelince (ona): “Senin tahtın böyle mi?” denildi. (O da:) “Sanki bu odur. Zaten bundan önce bize ilim verilmiş (Allah’ın kudretini ve senin peygamberliğini anlamış) ve müslüman olmuştuk.” dedi.

43. (Fakat önceleri) Allah’tan başka taptığı şeyler (müslüman olmaktan) onu alıkoymuştu. Çünkü o inkâr eden bir kavimden idi.

44. Ona: “Köşke gir!” denildi. Onu(n avlusunu) görünce derin bir su zannetti[8] ve ayaklarını aç(ıp sıva)dı. (Süleyman:) “O billurdan (döşenip) düzeltilmiş bir avludur.” dedi. (Melike:) “Ey Rabbim! Hakikaten ben kendime yazık etmişim. (Şimdi) Süleyman ile birlikte, âlemlerin Rabbi olan Allah’a teslim oldum.” dedi.

45. Andolsun ki biz, Semûd (kavmin)e de “Allah’a kulluk edin.” (desin) diye kardeşleri Salih’i gönderdik. Bir de gördü ki onlar (inanan ve inanmayan olarak) birbirleriyle çekişen iki grup (olmuşlar). [bk. 7/73-77; 11/61-68; 26/141-159]

46. (Salih) dedi ki: “Ey kavmim! Niçin iyilikten önce kötülük işleme konusunda aceleci davranıyorsunuz? Allah’tan mağfiret dilemelisiniz ki bu sayede merhamet olunasınız.”

47. (Onlar:) “Senden ve seninle beraber olanlardan dolayı uğursuzluğa uğradık.” dediler. (Salih de:) “Sizin uğursuzluğunuz, Allah katında (amelinize karşılık yazılmış)tır. Belki siz, (çeşitli olaylarla) imtihan edilen bir kavimsiniz.” dedi.

48. O (Hıcr adlı baş)şehirde dokuz (çete başı) adam vardı ki o yerde (Allah’a itaate karşı diretip) bozgunculuk çıkarırlar, düzeltmeye uğraşmaz (ve iyiliğe yanaşmaz)lardı.[9]

49. (Onlar bir arada) Allah’a and içerek: “Biz mutlaka ona (Salih’e) ve ailesine, bir gece baskını yapalım (ve onları öldürelim). Sonra da (hakkını arayan) velîsine, (Salih) ailesinin öldürüldüğünde hazır değildik (görmedik) ve biz

kesinlikle doğru (söyleyen) kimseleriz.’ diyelim.” dediler.

50. (Böyle) bir tuzak kurdular. Biz de onlar hiç farkında değillerken (kendilerini helak eden) bir tuzak hazırladık.

51. İşte bak, tuzaklarının sonucu nasıl oldu, (nasıl) onları ve kavimlerini topyekün yok ettik! [bk. 8/30; 13/42]

52. İşte zulümleri yüzünden çöküp ıssız kalan evleri! Hiç şüphesiz, bunda, bilen bir kavim için elbette bir ibret vardır.

53. İnanıp da (küfür ve isyandan) sakınanları kurtardık. [bk. 7/73-79; 11/63-68]

54. Lût’u da (peygamber olarak gönderdik). Vaktiyle, o kavmine demişti ki: “Siz göz göre göre hâlâ o hayasızlığı yapacak mısınız? [krş. 7/80-84; 11/74-83; 15/57-77]

55. “Gerçekten, kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere mi yaklaşacaksınız? Doğrusu siz, ne yaptığını bilmeyen (beyinsiz) bir kavimsiniz.” [bk. 26/165-166]

56. Kavminin cevâbı da: “Lût ailesini memleketinizden çıkarın. Çünkü onlar, temizlik taslayan insanlardır.” demekten başka (bir şey) olmadı.

57. Biz de onu ve ailesini karısı hariç kurtardık. Onun da, geride (helak içinde) kalanlardan (olmasını) takdir ettik.

58. Üzerlerine (taş halinde) bir yağmur yağdırdık. Ne kötü idi uyarıl(dıkları halde iman edip yola gelmey)enlerin yağmuru! [bk. 26/161-173]

59. (Resûlüm!) De ki: “Hamdolsun Allah’a, selam olsun O’nun seçtiği kul (peygamber)lerine. Allah mı hayırlı yoksa (müşriklerin) ortak koştukları (Allah yerine kendisine bağlılık gösterdikleri) şeyler mi?”

60. Gökleri ve yeri yaratıp gökten sizin için su indiren kimdir? İşte biz onunla, sizin bir ağacını bile bitiremeyeceğiniz, gönül açan güzel bahçeler bitirdik. Allah ile beraber bir tanrı mı var?! Hayır! Onlar (haktan) sapan bir kavimdir. [bk. 6/99; 7/57; 16/11; 29/63]

61. Yahut, yeryüzünü durulacak bir yer yapan, aralarında ırmaklar meydana getiren, orada köklü (ve yüce) dağlar var eden ve iki deniz arasına bir perde

koyan kimdir? Allah ile beraber bir tanrı mı var? Hayır! Onların çoğu (bu gerçekleri) bilmezler. [bk. 25/53 ve dipnotu]

62. Yahut darda kalmışın, dua ettiği zaman isteğini karşılayan, kötülüğü/zararı aç(ıp gider)en ve sizi yeryüzünde hükümdarlar yapan kimdir? Allah ile beraber bir tanrı mı var?! Ne kadar sığ düşünüyorsunuz!

63. Yahut o kara ve denizin karanlıkları (ve tehlikeleri) içinde size (ilerisi için) yol gösteren ve rahmetinin (yağmurun)[10] öncesinde rüzgarları müjdeci olarak gönderen kimdir? Allah ile beraber bir tanrı mı var?! Allah, onların ortak koştukları (ilâhmış gibi bağlılık gösterdikleri) şeylerden çok yücedir.[11]

64. Yahut mahlûkâtı(n her birini) baştan yaratan, (öldükten) sonra onu (mahşerde diriltip aynen) iade edecek olan kimdir? (bk. 29/19-20) Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Allah ile beraber bir tanrı mı var?! De ki: “Eğer (var diyor da) doğru (söyleyen) kimselerseniz delilinizi getirin.” [bk. 17/56; 18/51; 34/22-23]

65. De ki: “Göklerde ve yerde olanlardan hiç kimse gaybı bilmez. Ancak Allah bilir. (Dolayısıyla onlar) ne zaman dirileceklerini de bilmezler.” [bk. 6/59; 31/34]

66. Fakat âhiret hakkındaki bilgileri (gelen peygamberlerle) kendilerine hep ulaşmıştır. Ama onlar, bu hususta şüphe içindedirler. Hatta, onlar bu konuda büsbütün kördürler.

67. İnkâr edenler dediler ki: “Biz ve atalarımız toprak olduktan sonra, gerçekten mi (diriltilip) çıkarılacağız?”

68. “Andolsun ki biz de, atalarımız da daha önce bununla tehdit edildik. Bu evvelkilerin masallarından başka bir şey değildir.”

69. (Resûlüm!) De ki: “Yeryüzünde gezip dolaşın da suçluların sonu nasıl olmuştur görün (ibret alın).”

70. (Resûlüm!) Onlar(ın inkârların)a karşı üzülme. (Sana) tuzak kurmalarından dolayı da bir sıkıntı duyma!

(Buraya kadarki âyetlerde, sadece müşriklerin yanlış inançları eleştirilip çürütülmekle kalınmamış, aynı zamanda inkârcıların iddialarına da cevap verilmiştir. Tabiat olayları üzerinde bu kadar ayrıntılı durulması bu sebepten

olmalıdır. İnanmayanların bu olaylar dolayısıyla tefekküre çağırılması söz konusudur.)

71. (İnkârcılar:) “Eğer doğru (söyleyen) kimselerseniz, bu tehdit (günü) ne zaman?” derler.

72. De ki: “Acele olmasını istediğiniz (azab)ın bir kısmı, başınıza gelmek üzeredir.”

73. Şüphesiz ki Rabbin insanlara karşı (yine de) lütuf sahibidir (azabını geciktirir). Fakat onların çoğu şükretmezler.

74. Muhakkak ki Rabbin, sînelerinin gizlediklerini de açığa vurduklarını da elbette bilir.

75. Gökte ve yerde gizli hiçbir şey yoktur ki apaçık bir Kitab (Levh-i Mahfûz)’da olmasın.

76. Şüphesiz ki bu Kur’an, İsrâiloğulları’na, hakkında ayrılığa düştükleri şeylerin çoğunu anlatmaktadır.

77. Doğrusu o, inananlara doğru yol için bir rehber ve bir rahmettir.

78. Şüphesiz Rabbin, onlar arasında hükmünü verecek (yerine getirecek)tir. O mutlak galiptir, her şeyi hakkıyla bilendir.

79. (Resûlüm!) O halde Allah’a güvenip dayan. Çünkü sen apaçık bir gerçek üzeresin.

80. Şüphesiz sen, (kalpleri) ölmüşlere duyuramazsın. Arkasını dönmüş kaçarlarken o sağırlara da davetini işittiremezsin.

81. Sen o (kalp gözü) körleri, sapıklıklarından çevirip doğru yola getirecek de değilsin. (Sen) âyetlerimize iman edecek kimseden başkasına duyuramazsın. İşte müslüman olanlar onlardır. [bk. 7/179; 27/80; 35/22]

82. (Kıyametin kopmasına dair) o söz başlarına gelince, onlara yerden bir Dâbbe[12] (garip ve acayip bir canlı) çıkarırız ki o, insanların âyetlerimize kesin olarak inanmadıklarını kendilerine söyleyecektir. (Artık tevbe kapısı kapanmış olup gerçek inananla inanmayan ortaya çıkacaktır.)

83. O gün (mahşer)de, her ümmetten âyetlerimizi yalanlayanları bir grup halinde toplarız. Artık onlar (hepsi bir arada) tutuklanıp (öylece hesaba) sevk edilirler.

84. Nihayet (hesap yerine) geldikleri zaman (Allah) buyurur: “Âyetlerimi, (evet) onları bir bilgiyle kavrayamadığınız halde (körü körüne) yalan mı saydınız? Yoksa neydi o (âyetlerimi geçersiz sayarak) yaptığınız?” [bk. 77/34]

85. Zulmettiklerinden dolayı hak ettikleri o söz (azap) onlar üzerine gerçekleşmiştir. Artık onlar konuşamazlar.

86. Görmediler mi, biz içinde dinlenmeleri için geceyi ve (çalışıp) görmeleri için de gündüzü yarattık. Hiç şüphesiz bunda, inanan bir toplum için elbette ibretler vardır.

87. Sûr’a üfürüldüğü gün, Allah’ın diledikleri hariç, göklerde olanlar ve yerde bulunanlar(ın hepsi) dehşete kapılırlar. Her biri, hor ve hakîr olarak (boyun büküp) O’na gelirler.[13]

88. Dağları görür de onları donmuş (hareketsiz ve yerlerinde durur) zannedersin. Halbuki onlar, bulutların geçmesi gibi geçip gider.[14] (Bu,) her şeyi sapasağlam yapan Allah’ın sanatıdır. Şüphesiz O, yaptıklarınızdan hakkıyla haberi olandır.

89. Kim (Allah’ın huzuruna) iyilik (ve tevhid)le gelirse ona, bu (hali)nden daha hayırlısı vardır. Onlar, o günün dehşetli korkusundan emniyettedirler. [krş. 6/160; 28/84]

90. Kim de kötülükle (ve şirkle) gelirse, yüzleri (üstüne) ateşe yıkıl(ıp yatırıl)ır: “Yaptıklarınızdan başkasıyla mı cezalandırılacaksınız?” (denilir.)

91-92. (De ki:) “Bana ancak, kendisini saygıdeğer kıldığı bu şehrin (Mekke’nin) Rabbine kulluk etmem ve Kur’an’ı (tebliğ için) okumam emredildi. Her şey O’nundur. Ve benim müslümanlardan olmam emredildi.” Artık kim doğru yolu bulursa, ancak kendi (fayda)sı için o yolu bulmuş olur. Kim de saparsa (ona da): “Ben, ancak (kötülükten ve kötü sonuçtan) uyaranlardanım.” de.

93. Yine de ki: “Allah’a hamdolsun. O, size âyetlerini (kudretinin delillerini) gösterecek, siz de onları tanıyacaksınız (fakat fayda vermeyecektir). Rabbin yaptıklarınızdan gafil değildir.” [krş. 41/53]

[1] İnanmadıkları için dünyaperest, maddeperest olurlar.

[2] Bu dokuz mucize ve delil için bk. 10/75; 17/101 ve dipnotu.

[3] Yahut, “Bu yüzden göklerde ve yerde gizlenen şeyleri ortaya çıkaran ve gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilen Allah’a secde etmeye yol bulamıyorlar.” diye tercüme edilebilir. Burada “yehtedûn”dan sonraki kısım mef’ûl mahallindedir, “lâ” zâittir (Celâleyn).

[4] Veya, bir önceki âyete bağlı olarak, “Hem de bu yüzden… gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilen Allah’a secde etmiyorlar.” [Secde âyeti konusunda bk. 7/206]

[5] Çünkü otoritesini kendi saltanat gücünden, hevâ ve hevesinden alanlar böyle yaparlar.

[6] Sa’dî, s. 549.

[7] Cinler, melike Belkıs’ı kötüleyerek, aklî dengesinin bozuk olduğunu söylemişlerdi (Semerkandî, IV, 419).

[8] Halbuki Hz. Süleyman, yaptırdığı köşkün avlusunu kristalle kapatmış, içine deniz hayvanlarının resimlerini koydurmuştu. Fakat o, bunu fark edemeyip, su zannetti. Böylece bir kez daha kendisini acziyet içinde gördü (Semerkandî, IV, 420).

[9] Nitekim dişi deveyi öldüren de bunların reisi idi.

[10] Beydâvî.

[11] Müşrikler “Allah var” derler. Fakat O’nun sevgisini ve yetkisini devre dışı bırakıp yerine birtakım eşya ve varlıkları yüceltirler. Yücelttikleri varlıkları putlaştırdıklarından onların huzuruna gidip sevinç, şikayet ve dileklerini onların huzurunda dile getirirlerdi. Böylece onlara tapmış olarak, onlar adına güç birliği yaparlardı. İşte yüce Allah, insan ve diğer varlıkları kendi yerine koyanlara bağlanmayı ortak koşma olarak nitelendirmektedir. [bk. 2/165; 6/97-102; 9/31; 17/56; 34/22]

[12] Kıyamet alametlerinden olan Dâbbe hakkında geniş bilgi için bk. Elmalılı, V, 3701-3704.

[13] Kur’ân-ı Kerîm’de üç çeşit sûr üfürülmesinden söz edilir. [Diğerleri için bk.

36/51-54; 39/68]

[14] Burada dağların geçip gitmesinde, dünyanın döndüğüne işaret vardır. Şimdi dünya ile birlikte dönüp giden dağlar, Sûr'a üfürüldüğü gün parçalanıp ufalanacak ve yerlerinden kaybolup gideceklerdir. Diğer taraftan Levha tektoniği alanında çalışmalarla varılan bilimsel netice kısaca şöyledir: Yer kabuğu "mağma"nın üzerinde yüzmekte olup üzerindeki dağlar ve diğer şeyler hareket halindedir. Bu hareket ortalama yılda 1-2 cm olup bu da insanın hissedebileceği bir hız değildir. Fakat jeolojik olarak mühimdir. İşte hareketsiz zannedilen dağların bu yönden de bulutlar gibi hareket ettiğini bilim ispat etmiştir (Hoşgören, s.19-22).

28. Kasas Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 88 âyettir. Adını 25. âyetteki aynı kelimeden almıştır. Kasas, "kıssalar" demektir. 85. âyet, hicret sırasında, 52-55. âyetler Medine döneminde inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Tâ, Sîn, Mîm.

2. Bunlar apaçık (her şeyi bildiren) Kitab'ın âyetleridir.

3. (Resûlüm!) İnanan kimseler için, Musa ve Firavun'un haberinden (bir kısmını) sana gerçek şekliyle okuyacağız.

4. Doğrusu Firavun, o yerde (Mısır'da) büyüklendi (ve zorbalığa kalkıştı. Sistem ve yönetimini sürdürmek için oranın) halkını birtakım gruplara böldü. Onlardan bir grubu (İsrâiloğulları'nı baskı altında) zayıf düşürerek oğullarını boğazlıyor, kızlarını da sağ bırakıyordu. Çünkü o bozgunculardan idi.

(Kâhin, Firavun'a, "İsrâiloğulları'ndan bir erkek çocuk peygamber olarak gelecek, saltanatını yok edecek." demişti. Bunun için Firavun da İsrâiloğulları'nın erkek çocuklarını yaşatmıyordu. Çeşitli zamanlarda Firavun benzerleri/kral tanrılar, benzer korku ve kaygılarla Allah yanlılarına işkence ve sindirme gibi çeşitli zulümlerde bulunmuşlardır.) [bk. 2/49; 14/16]

5. Biz de istiyorduk ki o yerde zayıf düşürülenlere ihsanda bulunalım, onları

(hayırda) önderler yapalım, onları (ötekilerin yerine) mirasçılar kılalım. [bk. 2/59]

6. Ve ayrıca onlara o yerde kudret (ve hâkimiyet) verelim, Firavun'a, (veziri) Hâmân ve askerlerine de, korkmakta oldukları şeyi (başlarına getirmek suretiyle) gösterelim.

7. Musa'nın annesine: "Onu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman, (bir sandık içinde) denize (Nil'e) bırak. Korkma ve (ayrılmana) üzülme! Çünkü biz, onu sana geri döndüreceğiz ve onu peygamberlerden yapacağız." diye (ilham ile) bildirdik. [bk. 20/39]

8. Nihayet (annesi Nil'e bırakınca) Firavun'un adamları onu (Nil'de) bulup aldı. Ama sonunda o, kendileri için bir düşman ve bir tasa (kaynağı) olacaktı. Şüphesiz Firavun, Hâmân ve askerleri gerçekten çok yanlış yolda idiler.

(Allah, daha emniyetli olduğu için Hz. Musa'nın azgın Firavun'un yanında yetişmesini murad etmişti.)

9. Firavun'un karısı (sandıkta bir çocuk olduğunu görünce, Firavun'a): "Benim için de senin için de göz aydınlığı (olsun). Onu öldürmeyin, olur ki bize faydası dokunur veya onu evlat ediniriz." dedi. Onlar (işin) farkında değillerdi.

10. Musa'nın annesi (bütün umudunu kaybedip) gönlü bomboş (içi yanarak) sabahladı. Eğer biz, (vaadimize) inananlardan olması için kalbini (sabırla) pekiştirmeseydik, neredeyse on(un kendi oğlu olduğun)u açıklayacaktı.

11. (Annesi, Musa'nın) kız kardeşine: "Onun izini takip et." dedi. (O da) onlara fark ettirmeden onu uzaktan gözetledi.

12. Biz daha önce ona, süt anneler(in sütünü emmesin)i haram etmiştik (onu bundan menetmiştik). (Musa'nın ablası onların telaşını gördü ve yanlarına geldi:) "Sizin için ona bakacak ve ona candan davran(ıp eğit)ecek bir aileyi göstereyim mi?" dedi.[1]

13. İşte (bu şekilde) biz onu, gözünün aydın olması, üzülmemesi ve Allah'ın vaadinin gerçek olduğunu bilmesi için annesine geri verdik. Fakat onların çoğu (bunu) bilmezler.

14. (Musa) ergenlik/yiğitlik çağına erişip de olgunlaşınca,[2] biz ona hüküm

(hikmet, peygamberlik) ve ilim verdik. Güzel hareket edenleri biz işte böyle mükâfatlandırırız.

15. (Musa,) halkının dalgın (ve meşgul) olduğu bir sırada şehre girdi ve orada kavga etmekte olan iki adam gördü.[3] Biri kendi tarafından, diğeri de düşmanından (Mısırlı bir Kıptî) idi. Derken kendi tarafından olan, düşmanından olana karşı yardım istedi. Musa da on(a, düşman kavminden olan)a bir yumruk vurup işini bitirdi (kasıtsız olarak öldürdü. Bunun üzerine:) "Bu şeytanın işindendir; çünkü o apaçık saptırıcı bir düşmandır." dedi. [bk. 20/40; 26/20-22]

16. (Musa pişman olup:) "Ey Rabbim! Gerçekten ben kendime yazık ettim, beni bağışla." dedi. Bunun üzerine (Allah) onu bağışladı. Çünkü O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

17. "Ey Rabbim! Bana lütfettiğin nimetler hakkı için, artık suçlulara asla arka çıkmayacağım." dedi.

18. (Musa) şehirde korku içinde (neticeyi) gözeterek sabahladı. (Sabahleyin) bir de gördü ki dün kendisinden yardım isteyen (adam, başka bir Kıptî'ye karşı) yine kendisinden feryat edi(p yardım isti)yor. Musa ona: "Hakikaten belli ki sen bir azgınsın." dedi.

19. Derken (Musa), yine her ikisinin de (kendisinin ve yardım isteyenin) düşmanı olan (adam)ı yakala(yıp ayır)mak isteyince, o adam (korkusundan) dedi ki: "Ey Musa! Dün bir cana kıydığın gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? (Demek ki) sen yeryüzünde bir zorba olmak emelindesin de, ortalığı düzeltenlerden olmak istemiyorsun." dedi.[4]

20. O sırada şehrin öbür ucundan koşarak bir adam geldi: "Ey Musa! İleri gelenler seni öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Hemen çık (git buradan). Hakikaten ben, sana öğüt veren (senin iyiliğini isteyen)lerdenim." dedi. [krş. 40/28]

21. Bunun üzerine (Musa) korkarak (ve etrafı) gözetleyerek oradan çıktı: "Ey Rabbim! Beni zalimler güruhun(un elin)den kurtar." dedi.

22. (Musa) Medyen tarafına yönelince: "Umarım ki Rabbim bana doğru (düzgün) yolu gösterir (de giderim)." dedi.[5]

23. Nihayet Medyen suyuna varınca, o (kuyu)nun başında (hayvanlarını) sulayan

bir grup insan buldu. Onlardan başka, (bir de koyunlarının suya yaklaşmasını) engelleyen iki kadın gördü. (Onlara:) “(Bu) haliniz ne?” dedi. (Onlar da:) “Çobanlar (hayvanlarına) su içirip götürünceye kadar biz (içlerine sokulup da hayvanlarımızı) sulayamayız. Babamız da çok ihtiyardır (bu yüzden iş bize kalıyor).” dediler.

24. Bunun üzerine (Musa) onlarınkini sulayıverdi. Sonra gölgeye dönüp çekildi: “Ey Rabbim! Doğrusu bana indirdiğin (lütfundan indireceğin) her türlü hayra muhtacım.” dedi.

25. Derken o iki (kız)dan biri utana utana yürüyerek ona geldi: “Bizim için (koyunları) sulamanın ücretini vermek için babam seni çağırıyor” dedi. Bunun üzerine (Musa), onun (babasının) yanına gelip (başından geçen) hikayeyi anlatınca, o: “Korkma, o zalimler topluluğundan kurtuldun.” dedi.

26. O (kız)lardan biri: “Babacığım! Onu ücretli (çoban) tut. Çünkü ücretle tuttuklarının en hayırlısı, (bu) güçlü ve güvenilir olan (adam)dır.” dedi.

27. (Kızların babası Şuayb, Musa’ya:) “Bana sekiz yıl çalışmana karşılık, bu iki kızımdan birini sana nikâhlamayı arzu ediyorum. Eğer on (yıl)a tamamlarsan, o da senin tarafından (bir lütuf)tur. Ben sana zahmet vermek de istemem. İnşaallah beni iyilerden bulacaksın.” dedi.

28. (Musa:) “Bu, seninle benim aramda (bir ahit)tir. Bu iki müddetten hangisini bitirirsem, artık bana karşı hiçbir haksızlık yok (demek)tir. Allah söylediğimize vekildir.” dedi.

29. Musa, (aralarında konuşulan) müddeti bitirip ailesiyle (Mısır tarafına) yola çıkınca Tûr’un (sağ) tarafından bir ateş farketti. Ailesine: “Siz durup bekleyin, çünkü ben bir ateş gördüm. Belki oradan size bir haber veya (ocak yakıp) ısınırız diye bir parça kor getiririm.” dedi.

30. Derken oraya varınca, o mübarek bölgedeki vadinin sağ kıyısındaki ağaçtan şöyle seslenildi: “Ey Musa! Şüphesiz âlemlerin Rabbi (olan) Allah benim, ben!” [bk. 20/10-14]

31. “Âsâ’nı (yere) bırak.” (Musa bıraktığı zaman) onun çevik bir yılan gibi titreyip hareket ettiğini görünce, arkasına dönüp bakmadan kaçtı. “Ey Musa! Buraya gel, korkma. Çünkü sen emniyette olanlardansın.” denildi.

32. “Elini koynuna sok, (o) kusursuz olarak bembeyaz (parlak bir halde) çıkacaktır. Korkudan dolayı (açılan) kollarını kendine kavuştur (ve kendini topla, kaçma). İşte bu iki (mucize), Firavun ve ileri gelenlerine (karşı) Rabbinden (sana verilen) iki kesin delildir. Çünkü onlar yoldan çıkan bir kavim oldular.” [bk. 20/22; 26/33; 27/7-13]

33. (Musa) dedi ki: “Ey Rabbim! Ben (yanlışlıkla) onlardan birisini öldürdüm. Onun için beni öldüreceklerinden korkuyorum.”

34. “Kardeşim Harun’un ifadesi benden daha düzgündür. Bunun için onu da benimle beraber, beni tasdik eden (ve destekleyen) bir yardımcı olarak gönder. Doğrusu, beni yalanlamalarından korkuyorum.” [bk. 20/26-31]

35. (Allah) buyurdu ki: “Senin pazunu (gücünü) kardeşinle pekiştireceğiz. İkinize de bir kudret (ve galibiyet) vereceğiz ki âyetlerimiz sayesinde asla size erişemezler. Siz ve size uyanlar galip geleceksiniz.” [bk. 20/30-36]

36. Musa, onlara açık açık âyetlerimizle gelince: “Bu uydurulmuş bir sihirden başkası değildir. Biz önceden yaşamış atalarımızdan bunu işitmedik.” dediler.

37. Musa: “Rabbim, kendi katından kimin hidayet getirdiğini ve (dünya) yurdun(un hayırlı) sonucunun kime ait olacağını daha iyi bilir. Şu gerçektir ki zalimler iflah olmaz.” dedi.

38. Firavun dedi ki: “Ey ileri gelenler! Sizin için benden başka ilâh olduğunu bilmiyorum (tanımıyorum). Ey Hâmân! Haydi benim için çamurun üzerinde ateş yak (tuğla hazırla) da bana yüksek bir kule yap! Belki ben Musa’nın ilâh’ını görürüm.[6] Çünkü ben onu yalancılardan sanıyorum” [krş. 40/36-37]

39. Kendisi ve askerleri o yerde haksız yere büyüklük tasladı. Onlar hakikaten bize döndürülmeyeceklerini sandılar.

40. Biz de Firavun’u ve askerlerini tutup denize attık. (Resûlüm!) İşte bak, o zalimlerin sonu nasıl oldu?

(Firavun kendi sistemini kurup ülkeyi idare bakımından bütün otoriteyi kendisinde topladığından, ordusu kuvvetli, etrafı da uygun ve müsait olduğundan, kendisini en yüce rab ilan etmişti (79/24). Onu onaylayan ve destekleyenler de, kurduğu zalim sistemin ileri gelenleri/Mele zümresi idi. Hz. Musa’nın Allah’tan getirdiği şeriata ne kendisi inanıp boyun eğiyor ne de

halkına göz yumuyordu. Hz. Musa tarafını tutanları hainlikle suçluyor ve onlara ölüm fermanı çıkarıyordu. Gayesi, getirdiği ve kurduğu sisteme insanlar hep boyun eğsinler, hep onu sevsinler, ondan korkup ona kul olsunlar idi. Nihayet tâğûtî hükümranlığı bitti. Allah onu ibretlik, korkunç bir ölümle öldürdü.)

41. Biz, o (inkârda direten, hakka karşı batılı savuna)nları ateşe (sokacak işlere) çağıran önderler yaptık. Kıyamet gününde de kendilerine yardım edilmez.

42. Bu dünyada biz onların arkalarına bir lanet taktık (her zaman lanetle anılacaklardır). Kıyamet gününde ise onlar, (yüzleri) çirkinleşmiş (nefretlik) kimselerden olacak. [bk. 11/98]

43. Andolsun ki biz, ilk devir nesillerin(den Nuh, Hûd, Salih ve Lût kavimlerin)i helak ettikten sonra, Musa'ya, düşünür (ve öğüt alır)lar diye (kavmindeki) insanlara, kalp gözleri için aydınlık (ve apaçık delil)ler; hem de doğru yol ve rahmet olarak, Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik.

44. (Ey Resûlüm!) Musa'ya (vahyedip) emri(mizi) bildirdiğimiz zaman, sen (Tûr'un) batı tarafında değildin. Onu görenlerden de olmadın. [krş. 3/44; 12/102]

45. Fakat biz (Musa'dan sonra) nice nesiller yarattık. Onların (devirlerinin) ömrü uzayıp gitti (onlar da vahyi ve şeriatı hem unuttular, hem değiştirdiler.) Sen Medyen halkı[7] içinde ikamet edip âyetlerimizi onlardan (ve başkalarından) oku(yup öğren)medin. Aksine (bütün haber ve bilgileri) gönderen biziz. [bk. 2/75]

46. (Musa'ya) seslendiğimiz zaman, (Resûlüm!) Sen Tûr'un yanında da değildin. Fakat Rabbinden bir rahmet olarak, senden önce kendilerine (uzun zamandır)[8] bir uyarıcı (peygamber) gelmemiş bir kavmi uyarman için (gönderildin). Olur ki düşünüp öğüt alırlar.

47. Kendilerinin işlediği (günahlar) yüzünden onlara bir felaket isabet edince: "Ey Rabbimiz! Bize bir peygamber gönderseydin de senin âyetlerine uyarak mü'minlerden olsaydık." diyecek olmasalardı (seni peygamber göndermezdik. Bu bahaneyi kaldırmak için seni gönderdik.) [krş. 4/165; 5/19; 6/156-157]

48. (Fakat) kendilerine tarafımızdan hak (Kur'an ve peygamber) gelince: "Musa'ya verilen (mucize)lerin bir benzeri, ona da verilmeli değil miydi?" dediler. Onlar, daha önce Musa'ya verilenleri inkâr etmemişler miydi? (Mekke kâfirleri Tevrat ve Kur'an için:) "İki sihir birbirine destek oldu." dediler. Hem:

“Doğrusu biz hepsini de inkâr edenleriz.” dediler.

49. De ki: “Eğer bu iddianızda tutarlı (doğru) iseniz, Allah katından, bunlardan (yani Tevrat ve Kur’an’dan) daha doğru bir kitap getirin de ben ona uyayım.”

50. Eğer sana cevap vermezlerse (ki cevap veremezler), bil ki onlar, sadece heveslerine uyuyorlar. Allah’tan (gelen bir delil veya vahye dayalı)[9] bir yol gösterici olmadan, kendi arzusuna (veya işine gelenlere) uyandan daha sapık kimdir? Şüphesiz ki Allah, zalimler toplumunu doğru yola iletmez.

51. Biz onlara gerçekten düşünsün (ve öğüt alsın)lar diye sözü(müzü vahiyle) birbiri ardınca ulaştırdık.

52. Kendilerine bu (Kur’an’)dan önce kitap verdiklerimiz(den bir çoğu) buna inanırlar. [bk. 2/121; 3/199; 17/107]

53. Onlara (Kur’an) okunduğu zaman: “O’na inandık. Doğrusu o, Rabbimizden (gönderilen) bir haktır. Şüphesiz biz ondan önce de müslüman olan kimseler idik.” dediler.

54. İşte onlara sabır (ve imanda sebat) etmelerinden dolayı, mükâfatları iki defa verilecektir. Onlar, kötülüğü iyilikle savarlar ve kendilerine rızık (olarak) verdiğimiz şeylerden hayra harcarlar.

55. Onlar boş/faydasız ve uygunsuz söz işittikleri zaman, ondan yüz çevirirler ve: “Bizim işlerimiz (amellerimiz) bize, sizin işleriniz de sizedir. Size selam olsun (hoşça kalın), biz cahil(lik eden)leri istemeyiz. (Cahil kimselerle oturup kalkmayız/arkadaşlık etmeyiz.)”[10] derler. [krş. 6/68]

56. (Resûlüm!) Şüphesiz sen, sevdiğini doğru yola eriştiremezsin. Fakat Allah dilediğini (iyi niyet ve amellerine göre) doğru yola eriştirir. O, doğru yola erişecek olanları daha iyi bilir. [krş. 2/171; 12/103]

(Resûlullah (sas.), kendisini her yönüyle himaye eden amcası Ebû Tâlib’in ölmeden önce iman edip müslüman olmasını çok istemişti. Fakat o, çevre ve mevkisinin verdiği gururu yenemeyip “Çevrem ve kadınlar beni ayıplar.” diyerek Allah’a ve Resûlü’nün tebliğine teslimiyet göstermeden/müslüman olamadan ölmüştü.)

57. “Eğer seninle beraber doğru yola (tevhide) uyarsak, yerimizden

(yurdumuzdan) koparıl(ıp atıl)ırız.” derler.[11] Biz, tarafımızdan onları, bir rızık olarak her şeyin mahsullerinin oraya toplandığı emniyetli bir Harem (olan Mekke)’de yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler.

58. Biz, (böyle) refahından şımarıp azmış (peygamberlerini ve ilâhî hükümleri tanımamış) nice memleketleri helak ettik. İşte onların meskenleri! Kendilerinden sonra ancak pek azı oturulabilecek halde kalmıştır. (Oralara hep) biz mirasçı olduk. [krş. 17/16-17; 34/17]

59. Senin Rabbin, memleketlerin ana merkez(ler)ine, âyetlerimizi onlara okuyacak bir peygamber göndermedikçe, o memleketleri helak edici değildir. Zaten biz, ancak halkı zalim (ve inkârcı) memleketleri (azapla) helak etmişizdir. [bk. 17/15; 26/208-209]

60. Oysa size verilen her şey, dünya hayatının (geçici) istifadesi ve ziynetidir. Allah’ın yanında olan ise daha hayırlı ve daha devamlıdır. Akıl erdiremiyor musunuz?

61. Kendisine, (iman ve sâlih amellerinden dolayı cennet gibi) güzel bir vaad ile söz verdiğimiz ve kendisi de (âhirette) buna kavuşan kimse, dünya hayatının (geçici) zevki ile faydalandırdığımız, sonra da kıyamet gününde (azap için tutulup huzurumuza) getirilen kimse gibi midir?

62. O gün (Allah) onlara seslenip: “Kendi zannınızca benim ortaklarım olduklarını iddia ettikleriniz nerede?” diyecek.

63. Üzerlerine (azap) söz(ü) hak olanlar[12] (o gün): “Ey Rabbimiz! İşte bunlar, bizim azdırdığımız kimselerdir. Kendimiz azdığımız gibi, onları da azdırdık. Artık (onlardan) uzaklaştığımızı sana arz ederiz. Zaten onlar, bize tapmıyorlar (aslında kendi arzu ve heveslerine tapıyorlar)dı.” derler.

64. (Onlara: “Haydi!) Çağırın (Allah’la) ortak (hale getirip bağlandığınız ilâh)larınızı!” denilecek. Onları çağıracaklar fakat, onlar kendilerine cevap vermeyecekler ve (karşılarında) azabı göreceklerdir. Keşke onlar (dünyada iken) doğru yola gelselerdi.[13]

65. O gün (Allah) onlara seslenip: “Peygamberlere ne cevap verdiniz?” diyecek.

66. O gün onlara haber yolları körelmiş/kapanmış (cevap imkânları ve bahane güçleri bitmiş)tir. Artık onlar birbirlerine de soramazlar.

67. Ama kim (bu dünyada) tevbe ve iman edip iyi (sevaplı) iş (ve hareket)ler yaparsa, o takdirde kurtuluşa erenlerden olmayı umabilir.

68. Rabbin dilediğini yaratır ve seçer. Seçmek, onlara ait değildir. Allah, eş koştukları şeylerden uzaktır ve (O'nun) şânı yücedir.

69. Rabbin, onların sînelerinde gizledikleri şeyi de açığa vurdukları şeyi de (çok iyi) bilir. [bk. 13/10]

70. O Allah, ki kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. Başta ve sonda (dünyada ve âhirette) hamd O'na mahsustur. Hüküm de yalnız O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz.[14]

71. (Resûlüm!) De ki: "Söyleyin bakalım? Eğer Allah üzerinize geceyi kıyamete kadar devamlı (karanlık) kılsa, Allah'tan başka, size ışık getirecek ilâh kimdir? Hâlâ (hakikatleri) işitmeyecek misiniz?"

72. De ki: "(Yine) bana söyleyin bakalım, eğer Allah, üzerinize gündüzü kıyamete kadar devamlı kılsa, içinde dinleneceğiniz bir geceyi, Allah'tan başka, size getirecek ilâh kimdir? Hâlâ (Allah'ın kudretini) görmez misiniz?"

73. (Allah) rahmetinden dolayı geceyi ve gündüzü yarattı ki hem (gece) içinde dinlenesiniz, hem de (gündüz) O'nun lütfundan (rızık) arayasınız ve (nimetlerine) şükredesiniz. [bk. 17/12; 25/47; 78/9-11]

74. O gün (Allah) onlara seslenip: "Benim ortaklarım sandıklarınız (putlar ve aşırı sevgiyle bağlanıp putlaştırdıklarınız) nerede?" diyecek. [bk. 2/165]

75. (O gün) her ümmetten (dünyadaki inkârlarına) birer şahit (peygamber) çıkarırız da: "Haydi, kesin delilinizi getirin!" deriz. Artık hak (dinin Allah'ın olduğunu bilecekler ve uydur(up tap)tıkları şeyler de kendi (huzur)larından kaybolup gidecek.

76. Kârun, Musa'nın kavminden (amcasının oğlu) idi. Ama onlara karşı azgınlık etti. Biz ona öyle hazineler verdik ki anahtarları(nı bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır geliyordu. Kavmi ona demişti ki: "Şımarma! Çünkü Allah (böbürlenip) şımaranları sevmez."

77. "Allah'ın sana verdiği (her türlü) şeyde[15] âhiret yurdunu da ara. Dünyadan (helalinden olarak) nasibini de unutma! Allah'ın sana iyilik ettiği gibi sen de

iyilik et. (Emirlerine muhalefet ederek) yeryüzünde bozgunculuk (yapmayı) isteme! Çünkü Allah bozguncuları sevmez.” [bk. 2/201-202; 63/10]

(Yüce Allah bu âyet-i kerîmede dünya ve âhiret nasibini aramada bir denge tavsiye etmektedir. Sonraki âyetlerde, aşırı hırsın ve tamamen dünyaya dalmanın, dünyaperestliğin ve onunla böbürlenmenin felaketini bildirmektedir. İslâm’ın bildirdiği ölçüler dâhilinde dünya ve âhiret dengesini temin için çalışmak, İslâm’ın öngördüğü yaşama biçimidir. Çünkü dinimiz, Allah’ın emirlerine uygun yaşamın yanında çalışıp helalinden kazanmayı ve helale harcamayı övmüş ve emretmiştir. Aksine haramı helali, günahı sevabı ve âhireti düşünmeden Allah’a kulluktan uzaklaşıp yalnız dünya için çalışmak, insanı aç gözlü, maddeperest, çıkarcı ve maksadı için her türlü acımasızlığı ve hainliği yapar hâle getirir. Âhiret nimetlerinden de nasibi olmaz. Hadîs-i şerîfe göre ‘büyük bir fitne çıkmadıkça’ yalnız âhirete çalışmak için toplumdan ayrılıp dünya işlerini bırakmak/el etek çekmekle, sosyal bir varlık olan insan, kendi yaratılışına, Allah ve Resûlü’nün emirlerine aykırı hareket etmiş olur). [bk. 57/20-21; 103/1-3]

78. (Kârun:) “Bu (servet) bana, ancak benim ilmim sayesinde verildi.” dedi.[16] O, kendisinden evvelki nesillerden, ondan daha güçlü ve taraftarları kendisinden daha çok nicelerini Allah’ın helak ettiğini bilmiyor muydu? Artık suçlulara günahları sorulmaz (cezaları verilir).

79. Derken (maddeperest Kârun bir gün), ziyneti (ve ihtişamı) içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını (sevip) isteyenler: “Keşke, Kârun’a verilen (mal) gibi bizim de olsaydı. Hakikaten o büyük bir nasip (ve şans) sahibidir.” dediler.

80. Kendilerine (mânevî) ilim verilenler ise: “Yazıklar olsun size! Allah’ın sevabı (mükâfatı), iman edip de sâlih amel işleyenler için (kahrından verdiği dünyalıktan) daha hayırlıdır. Ona da sabredenlerden başkası kavuşturulmaz.” dediler.

81. Nihayet biz onu da sarayını da yer(in dibin)e geçir(iver)dik. Artık Allah’a karşı, kendisine yardım eden bir topluluğu da olmadı. O, kendisini kurtaranlardan da değildi.[17]

82. Dün onun yerinde olmayı isteyenler, (sabahleyin): “Vay be! Demek ki Allah, kullarından dilediğine rızkı veriyor da, kısıyor da. Eğer Allah bize lütfetmeseydi, elbette bizi de (yere) batırırdı. Vay! Demek ki küfre sapanlar iflah olmaz!”

demeye başladılar.

83. İşte âhiret yurdu(ndaki cennet) ki: Biz onu, yeryüzünde (emirlerimizi yerine getirmede) büyüklenmek ve (onları ihlâl ederek) bozgunculuk etmek istemeyen kimselere veririz. (En güzel) sonuç (olan cennet), muttakîlerin (Allah'ın emrine uygun yaşayanların/karşı gelmekten ve onları yaşantı alanı dışına atarak saygısızlık etmekten sakınanların)dır. [krş. 2/33; 19/63; 38/49; 43/35; 89/10-14]

84. Kim iyilikle gelirse, onun için ondan daha hayırlısı vardır. Kim de kötülükle gelirse, o kötülükleri işleyenler, ancak yaptıkları kötülük kadar cezalandırılırlar. [krş. 6/160; 27/89-90]

85. Hiç şüphesiz bu Kur'an'ı (okuyup amel etmeyi) farz kılan (Allah), elbette seni dönülecek yere döndürecektir.[18] De ki: "Rabbim, hidayetle geleni de apaçık bir sapıklık içinde olanı da en iyi bilendir."

86. (Resûlüm! Bu) Kitab'ın, sana (vahiyle) indirileceğini ümit etmiyordun. (Bu,) ancak Rabbinden bir rahmet (olarak indirilmiş)tir. O halde inkârcılara arka çıkma!

87. Allah'ın âyetleri sana indirildikten sonra, onlar(ı tatbik etmek)ten sakın seni alıkoymasınlar! (Korkmadan, yılmadan) Rabbine (insanları) davet et. Asla müşriklerden[19] (ve de onlardan yana) olma!

88. Allah ile birlikte başka bir tanrıya yalvarıp tapma/tapınma![20] O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun zâtından başka (maddî) her şey yok olacaktır. Hüküm (ve mutlak hâkimiyet) sadece O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz. [krş. 55/26-27]

[1] Çünkü o da süt annelerin arasında saraya girmiş, çocuğun hiçbir kadının memesini emmek istemediğini görmüştü.

[2] Olgunlaşma yaşının 33 mü, 40 mı olduğunda ihtilaf edilmiş ise de "40" diyenler, Ahkâf sûresinin 15. âyetini delil getirerek görüşlerini sağlamlaştırmışlardır. Çünkü bu iki âyette "eşüdde" (bedenî) erginlik/yiğitlik çağı ifadesinden sonra bir ileri durumu ifade eden lafızlar kullanılmıştır. Burada "istevâ" lafzı ile aklî ve rûhî kuvvetin kemâle/mükemmelliğe yükselmesi ifade edilmektedir ki bu da zikredilen âyette belirtildiği gibi 40 yaştır. [bk. Râzî, XVII, 487]

[3] “Vecede” “gördü” anlamına da gelmektedir.

[4] Kıptî bunu duyunca, kâtilin Musa (as.) olduğunu anlamış ve derhal Firavun’a haber vermiş, o da Hz. Musa’nın öldürülmesi için ferman çıkarmıştır.

[5] Medyen, Akabe Körfezi’nin doğu kıyısında bir yerleşim yeridir. Mısır ile arası sekiz günlük yol mesafesinde idi. Firavun’un idaresi altında değildi.

[6] Firavun bunu alay etmek için söylüyordu. Bazıları bu sözün bir laftan ibaret kaldığnı söylemişlerse de, bazıları da böyle bir kulenin yapılıp yıkıldığını nakletmişlerdir. (bk. Elmalılı c. 6/187)

[7] Şuayb (as.) ve o halktan ona iman edenler.

[8] Gerek Hz. İsa ile Peygamberimiz arasındaki 538 senede, gerekse ceddi Hz. İsmail’den beri geçen tahminen 2500 sene içinde.

[9] Dinde kaynağını vahiyden almayan bütün yolgöstericilik ve deliller, kesinliği ve kalıcılığı olmayan batıl arzuların mahsulüdür.

[10] “Nâdanlar eder sohbet-i nâdanla telezzüz / Dîvânelerin hemdemi dîvâne gerektir.” (Ziya Paşa)

[11] Bu söz, iman zayıflığındandır. Çünkü tevhide inanmak, kalpteki ve dışarıdaki putları terketmek, müşriklerden korkmamak, samimi mü’minlerin işidir

[12] Şeytanlar, kötü ve fesatçı kimseler, küfre, şirke ve tâğût çağıranlar.

[13] Âyette görüldüğü gibi, suçlarını itiraf edenler yine de suçu kendilerinin peşinden gelenlere atmaktadırlar. Zaten nefislerine hoş gelmese onlar da o liderlere uymazlardı. Çünkü onlar Allah’ın emirlerini atıp yasaklarını yapan kimselerdi. [krş. 2/165-167; 9/31; 25/43]

[14] Eğer Allah’tan başka bir ilâh daha olsaydı, o da ayrı emirler verir, hükümler koyar ve her biri kendi emrinin geçerli olmasını isterdi. Böylece kâinatın nizamı ve insanların hayat düzenleri bozulur, şaşkınlık ve sıkıntı içinde bocalarlardı. [bk. 21/22]

[15] Allah (cc.) güç, kuvvet, mal, evlat, ilim vs. ne vermişse her birinde.

[16] Kârun Hz. Musa ve Hz. Harun'dan sonra Tevrat'ı İsrâiloğulları içinde en iyi bilendi (Celâleyn). Bir Arap şairi olan Hâfız İbrahim'in söylediği beytin anlamı buna ve benzerlerine çok uygun düşmektedir: "Güzel ahlâk ile bezenmeyen ilim, sahibini aşağıya atan binit hayvanı gibidir."

[17] İnsanı tuğyâna yani Allah'a ihtiyaç duymayıp isyan ve zulme sürükleyen en büyük etkenlerden biri malının çokluğu, diğeri de siyâsî otoritesi ile büyüklenip şımarmasıdır. Âdetullah gereği bunların her ikisi de helake götürücüdür (16/112; 28/58). İşte Kârun'da bu ikisi de vardı. Verilen mal/servet nimetiyle hem nankörlük yapıyor, Firavun gibi Allah'ı hesaba katmayıp emirlerini hiçe sayıyor, zevk ve sefa içinde yaşıyor, hem de halkın zayıflarını küçük görüp onlara zulmediyor, haklarını vermiyor, üstelik otoritesiyle kendisini ülkenin rabbi görüyordu. İşte bu sebeple Allah'ın gazabına ve azabına uğrayıp yandaşları ile helak oldu. [bk. 28/38-42; 79/24-25]

[18] Fetihle tekrar Mekke'ye kavuşturacaktır. Bu âyet, hicret sırasında Cuhfe'de nâzil olmuş ve bu müjde ile Resûlullah (sas.) teselli bulmuştur.

[19] Hevâlarını veya Allah'tan başka varlıkları ilâhlaştıran, Allah yerine ona bağlılık gösterenler.

[20] Allah'tan başka varlıkları putlaştırıp onlara yalvarma, bağlılık arzetme, sığınma, tapma ve tapınma şirk ve küfür olduğundan burada menedilmiştir. [bk. 29/41-42; 25/68 ve dipnotu]

29. Ankebût Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 69 âyettir. Ankebût, "örümcek" demektir. Adını 41. âyette kâfirlerin işinin örümcek ağına benzetilmesinden almıştır. 1-10. âyetler Medine döneminde inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Elif, Lâm, Mîm.

2. İnsanlar (dünyada Allah'a ibadet ve itaat etmeden, çeşitli çile ve güçlüklerle, bazen de verilen bol mal ve refah ile) imtihan edilmeden (sadece) "inandık" demeleriyle bırakılacaklarını mı sandılar? [bk. 2/214; 21/35]

(Kul için ilk derece, onun müslüman olmasıdır. Çünkü bunun altında küfür dereceleri bulunur. Bir kimse İslâm'a girmekle güzel bir başlangıç yapmıştır; artık pay almaya başlar. Bir kısmı gayret eder, imanı kalbine işler ve hareketlerine yansır. Allah'a kulluk görevlerini tam olarak yerine getirir, infak ve cihad ederek cennette yüksek dereceler kazanır. Bir kısmı da küfre girmez, ama görevlerini yerine getirmeyerek, nefsine düşkün olarak günahkârlar ve âsîler derecesine düşer.) [bk. Râzî, XVII, 586]

3. Andolsun ki biz, onlardan öncekileri de (sıkıntılarla) imtihan ettik. Allah elbette (iman yönüyle) doğru olanları da bilir, yalancıları da bilir.

4. Yoksa (gizli de olsa) kötülükleri yapanlar bizi geçip savuşacak (yakalanmayacak)larını mı sandılar? Ne kötü/fena hükmediyorlar!

5. Kim Allah'a kavuşmayı arzuluyorsa, bilsin ki (bunun için) Allah'ın tayin ettiği vakit elbette gelecektir. O, (her şeyi) işitendir, bilendir.

6. Kim (nefsini düzeltmede veya Allah yolunda) cihad eder/çaba gösterirse, ancak kendi (faydası) için cihad etmiş/çaba göstermiş olur. Çünkü Allah, elbette âlemlerden müstağnîdir. (Kimsenin ibadet ve cihadına ihtiyacı yoktur. Ancak O mükâfat vericidir.) [bk. 45/15]

7. İman edip de sâlih (sevaplı) işler yapanların günahlarını elbette örteceğiz ve mutlaka onlara yaptıklarının daha güzeliyle karşılık vereceğiz. [bk. 4/40; 16/96]

8. Biz insana anne ve babasına güzel davranmasını (ve iyilik yapmasını) tavsiye ettik. Bununla beraber eğer onlar, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için seninle uğraşırlarsa, onlara (bu hususta) itaat etme! (krş. 31/15) Dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yaptıklarınızı (ve karşılığını) haber vereceğim. [krş. 17/23-24; 31/15]

9. İman edip de sâlih (sevaplı) işler yapanları ise, elbette onları iyiler içine koyacağız.

10. Kimi insanlar da var ki: "Allah'a inandık." der, fakat Allah uğrunda eziyet gördüğü zaman, insanların eziyetini, Allah'ın azabı gibi sayar (da hemen dininde gevşemeye başlar). Andolsun ki (mü'minlere) Rabbinden bir yardım gelirse (münâfıklar): "Biz de hakikaten sizinle beraberdik." derler. (Halbuki) Allah, âlemlerin sînelerinde olan (iman ve nifak)ı en iyi bilen değil midir? [bk. 22/11]

11. Allah, elbette (gönülden/samimi) iman edenleri de bilir, (samimi olmayan) münâfıkları da bilir.

12. Küfre sapanlar/inkâr edenler, iman edenlere: “Bizim yolumuza uyun, (dediğimizi yapın, eğer yanlışsa) günahlarınızı biz yüklenelim.” derler. Oysa kendileri, onların günahlarından hiçbir şey yüklenip taşıyacak değillerdir. Şüphesiz ki onlar yalancıdırlar.

13. Ve hiç kuşkusuz onlar, hem kendi (günah) yüklerini, hem de kendi yükleriyle beraber (saptırdıkları kimselerden veya üzerlerinde kalan başkalarının haklarından dolayı) daha nice yükleri yüklenecekler ve uydurdukları şeylerden elbette hesaba çekileceklerdir.[1]

14. Andolsun ki biz, Nuh’u kavmine (peygamber) gönderdik de içlerinde bin seneden elli yıl eksik (950 yıl) kaldı. Nihayet onlar (yola gelmeyip) zulme devam ederlerken tûfan kendilerini yakalayıverdi.

15. Biz onu da, gemide bulunanları da kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret yaptık. [bk. 36/41-44; 54/15; 69/11-12]

16. İbrahim’i de (gönderdik). Hani o, kavmine demişti ki:[2] “Allah’a kulluk edin. O’nun emrine uygun yaşayın/karşı gelmekten sakının; eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.”

17. “Siz ancak, Allah’ı bırakıp birtakım putlara/heykellere tapıyorsunuz (onlara bağlılık gösterileri yapıyorsunuz). Bunun için de birtakım yalan (ve bahaneler) uyduruyorsunuz. Şüphesiz Allah’tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. O halde rızkı Allah katında arayın, (ibadet ve itaatle ancak)[3] O’na kulluk edin ve O’na şükredin. Siz ancak O’na döndürüleceksiniz.”

18. “Eğer (beni) yalanlarsanız, (bilesiniz ki) sizden önceki ümmetler de (peygamberlerini) yalanlamış (ve helak olmuş)lardı. Peygamberin üzerine düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir.”

19. Allah, varlıkları yaratmaya nasıl başlıyor, görmediler mi? Sonra onu (Mahşerde aynen diriltip) iade edecektir. Şüphesiz bu, Allah’a göre kolaydır. [bk. 30/17]

20. De ki: “Yeryüzünde gezip dolaşın, (Allah’ın) yaratmaya nasıl başladığına bakın. Sonra, Allah (tıpkı bunun gibi, kıyamette) son yaratmayı da yapacaktır.

Çünkü Allah her şeye kâdirdir.”

21. (Allah) dilediğine azap eder, dilediğine de merhamet eder. (Hepiniz) ancak O’na döndürüleceksiniz.

22. Siz ne yerde ne gökte (Allah’ı) aciz bırakacak değilsiniz. Sizin Allah’tan başka hiçbir dostunuz ve yardımcınız da yoktur.

23. Allah’ın âyetlerini ve O’na kavuşmayı (ve aynen dirilip hesabın görüleceğini) inkâr edenlere gelince; işte onlar, benim rahmetimden ümit kesmişlerdir. Üstelik onlar için acıklı bir azap vardır.

24. Kavminin (İbrahim’e) cevabı: “Onu öldürün veya onu yakın!” demelerinden başka bir şey olmadı. (Kavmi onu ateşe atınca) Allah da onu ateşten koru(yup kurtar)dı. Şüphesiz bunda iman eden bir toplum için ibretler vardır. [bk. 37/97-98]

25. (İbrahim kavmine) dedi ki: “Siz dünya hayatında, aranızda sevgi (ve dostluk) olsun diye Allah’ı bırakıp birtakım heykel putlar edindiniz. (Putların ve putlaştırdıklarınızın etrafında birleşip sevgi ve dostluk kurdunuz.)” (Oysa) sonra, kıyamet gününde (küfürle) birbirinizden uzaklaşacak[4] (putlara saygı ve tapınmada önderlik edenler ve onlara tâbi olanlar) birbirinize lanet edeceksiniz. Artık sizin barınağınız ateştir. Sizin için yardımcılar da yoktur. [krş. 7/138; 71/23]

(Dünyada Allah’ın rızasına uygun olmayan sevgi ve bağlılıklar âhirette kişinin aleyhine dönecektir.) [bk. 2/165-167; 43/67. Çağdaş putlar için bk. 22/30]

26. Bunun üzerine ona (İbrahim’e, önce yeğeni) Lût iman etti ve (İbrahim) dedi ki: “Ben, Rabbim(in emrettiği yer)e hicret edeceğim. Şüphesiz O, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibidir.” [bk. 21/71]

27. Biz ona (İsmail’den sonra) İshak’ı da, (torunu) Yakub’u da bağışladık. Peygamberliği ve kitapları da onun nesline verdik. Dünyada ona mükâfatını verdik. Şüphesiz o, âhirette de iyilerdendir. [bk. 19/49; 21/72]

28. Lût’a da (peygamberlik verdik), o kavmine dedi ki: “Gerçekten siz, sizden önce geçen milletlerden hiçbirinin yapmadığı bir hayasızlığı (çirkin işi) yapıyorsunuz.”

29. “Siz yine (kadınları bırakıp) erkeklere gidecek, (çocukların doğma) yolu(nu) kesecek[5] ve toplantılarınızda meşru davranmayacak (edepsizlik yoluna gidecek) misiniz?” Kavminin ona cevabı: “(Tehdidinde) doğru söyleyenlerden isen, Allah’ın azabını bize getir.” demelerinden başkası olmadı.

30. (Lût:) “Ey Rabbim! (Senin emrine uymayıp) bozgunculuk yapan[6] kavme karşı bana yardım et.” dedi.

31. Elçilerimiz (melekler), İbrahim’e (oğlu olacağına dair) müjdeyi getirince dediler ki: “Biz şu memleketin (Sodom’un) halkını helak edeceğiz. Çünkü oranın halkı (büsbütün) zalim kimselerdir.”

32. (İbrahim) dedi ki: “Ama içlerinde Lût vardır.” (Onlar:) “Biz orada kim olduğunu daha iyi biliyoruz. Onu ve ailesini elbette (Rabbimizin emriyle) kurtaracağız. Yalnız karısı geride (azapta) kalanlardan olacaktır.” dediler.

33. Elçilerimiz Lût’a gelince, (Lût) onlar hakkında (tecavüze uğrayacakları korkusundan dolayı) fenalaştı ve onlar yüzünden (içi) pek daraldı.[7] Dediler ki: “(Bizden yana) korkma ve üzülme. Doğrusu biz, geride (azapta) kalacaklardan olan karın hariç, (Rabbimizin emriyle) seni ve aileni kurtaracağız.”

34. “Muhakkak ki bu şehir (halkının) üzerine, yoldan çıkmış olmaları yüzünden, gökten bir azap indireceğiz.”

35. Andolsun ki biz, aklını kullanacak bir toplum için ondan (o helak ettiğimiz ülkeden ibret alınacak) apaçık bir işaret bırakmışızdır. [bk. 37/137-138]

36. Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı (gönderdik): “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Âhiret günü(nün mükâfatı)na umut bağlayın. Yeryüzünde (Allah’ın hükümlerine karşı) bozgunculuk yaparak kargaşa çıkarmayın.” dedi.

37. Ama onu yalanladılar (Allah’tan gelen emirlere itibar etmediler). Derken kendilerini şiddetli bir sarsıntı yakaladı da yurtlarında dizüstü çöküp kaldılar.

38. Âd ve Semûd’u da (yok ettik). Bu, onların (harap olmuş) evlerinden siz (Mekkeliler’)e belli olmaktadır. Şeytan kendilerine (kötü) işlerini süslü gösterip onları doğru yoldan çevirdi. Halbuki onlar ileriyi görebilirlerdi (ama görmediler; başlarına gelen felaketleri, günahlarına değil başka sebeplere bağladılar).

(Âyet-i kerîmede toplumların, Allah (cc.) ile ilgilerini kesip yaratılış gayelerinin

dışına çıkarak, O'na isyan halinde yaşadıkları takdirde, bir gün onlara ilâhî bir afetin gelmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır.) [bk. 8/53; 13/11]

39. Kârun'u, Firavun'u ve (veziri) Hâmân'ı da (yok ettik). Andolsun ki Musa'nın onlara açık deliller getirmesine rağmen onlar (iman etmeyip) yeryüzünde büyüklük tasladılar. Halbuki (azabımızdan) geçip savuşacak değillerdi.

40. İşte her birini günahı sebebiyle yakaladık. Onların bir kısmının üzerine taş yağdıran bir kasırga gönderdik, kimini korkunç bir çığlık aldı (batırıp yok etti,) kimini yere batırdık, kimini de (suda) boğduk. Allah onlara zulmetmiyordu, fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı. [bk. 25/38]

(Lût kavmi taş yağmuruna tutuldu. Hz. Şuayb ile Hz. Salih'in kavmi korkunç bir çığlık ile helak edildi. Kârun ve beraberindekiler yere batırıldı. Firavun ve kavmi de suda boğuldu. Âyet ve musibetler her topluma ayrı nitelikte geldiği gibi bir topluma da ayrı zamanlarda gelebilir. Helak ise sadece kâfirlere yöneliktir ve toptandır.)

41. Allah'tan başka (sığınacak, bağlanacak) velîler edinenlerin durumu, tıpkı kendisine (ağdan) bir ev edinen örümceğe benzer. Halbuki evlerin en zayıfı, elbet örümcek ağıdır, keşke bilselerdi!

(Ne yazık ki bunun böyle olduğunu bilmeyen ve ona tutunacak kadar gaflette olanlar vardır. Şurası bilinmeli ki hevâ ve hevese dayanan her şey -zulüm dahil- örümcek ağı gibi kolay ve çabukça yok olmaya mahkumdur.)

42. Şüphesiz Allah, onların kendisinden başka neye yalvarıp taptıklarını bilir. O mutlak galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.

43. İşte biz, bu misalleri insanlar için (ibret alsınlar diye) getiriyoruz. Ancak onları, âlimlerden başkası anlamaz.

44. Allah gökleri ve yeri, hakkınca (tam yerli yerince) yarattı. Hiç şüphesiz bunda inananlar için (Allah'ın varlığına ve kudretine) elbette bir işaret vardır. [bk. 53/31]

45. (Resûlüm!) Kitab'dan sana vahyedileni oku ve namazı da dosdoğru/gereğine uygun olarak kıl. Çünkü namaz hayasızlıktan/utanmazlıktan ve kötü sayılan şey(ler)den alıkoyar. Allah'ın zikri (namaz)[8] elbette ibadetlerin en büyüğüdür.

Allah yaptıklarınızı bilir.

46. İçlerinden zulmedenler hariç, Ehl-i Kitab ile ancak en güzel olan (usul)le mücadele edin ve deyin ki: “Bize indirilene de size indirilene de inandık. Bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da birdir (ve aynıdır) ve biz ancak O’na teslim olanlarız.” [bk. 3/64]

47. (Resûlüm!) İşte böylece sana, (önceki kitapların asıllarını tasdik eden ve doğrularını içine alan bu) Kitab’ı indirdik. Onun için, kendilerine kitap verdiklerimiz(den bir kısmı) ona inanırlar. Şu (Araplar’dan ve diğerleri)nden de ona inanacak (nice) kimseler vardır. Âyetlerimizi kâfirlerden başkası inkâr etmez.

48. (Resûlüm!) Sen bundan önce herhangi bir kitap okumuyordun, onu elinle de yazmıyordun. Şâyet böyle olmasaydı (o zaman, bu Kur’an’ı başka yerden okudun veya yazdın diye) batıla uyanlar (hevâ ve hevesine göre düşünen ve yaşayanlar), elbet şüphelenir(ler)di. [bk. 7/157-158]

49. Hayır! O (Kur’an), kendilerine ilim verilenlerin sînelerinde (parlayan) apaçık âyetlerdir. Âyetlerimizi de zalimlerden başkası inkâr etmez.[9]

50. “Ona, Rabbinden birtakım âyetler (mucizeler) indirilmeli değil miydi?” dediler. (Onlara:) “Âyetler (mucizeler) ancak Allah’ın katındadır. Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.” de.

51. (Resûlüm!) Kendilerine okunan (bu) Kitab’ı, sana bizim indirmemiz onlara yetmiyor mu? Hiç şüphesiz bunda inanan bir toplum için elbette (büyük) bir rahmet ve (kulluğunu yerine getirmede) bir öğüt/bir hatırlatma vardır.

52. De ki: “Benimle sizin aranızda şâhit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde olan (şey)leri bilir. (Gerçek ortada iken) batıla inanıp Allah’a karşı kâfir olanlar ise, ziyana uğrayanların ta kendileridir.”[10]

53. (Resûlüm!) Senden azabı hemen (getirmeni) istiyorlar. Eğer belirtilen bir vakit olmasaydı, o azap onlara çoktan gelmişti bile. (Fakat) hiç farkında olmadıkları bir sırada elbette o kendilerine gelecektir.

54. (Evet) senden azabı çabukça (getirmeni) istiyorlar; halbuki cehennem o kâfirleri zaten kuşatmıştır.

55. O gün azap, onları hem üstlerinden, hem ayaklarının altından bürüyecek ve (Allah, onlara): “İşlemiş olduğunuz (günahların cezasın)ı tadın!” diyecek. [bk. 7/41; 21/39; 39/16]

56. Ey iman eden kullarım! Şüphesiz benim arzım geniştir. O halde (İslâm’ın gereğini rahatça söylemek ve yaşamak nerede mümkünse, gidip orada) yalnız bana kulluk edin. [krş. 4/97; 39/10]

57. Her nefis ölümü tadacaktır. Sonra bize döndürüleceksiniz.

58-59. İman edip de sâlih (sevaplı) işler yapanlar var ya, elbette onları cennette, içinde ebedî kalacakları ve alt tarafından (su, süt, şarap ve baldan)[11] ırmaklar akan yüksek köşklere yerleştireceğiz. İşte ne güzeldir (böyle sâlih) amel işleyenlerin mükâfatı! Onlar, (sıkıntılara) sabreden ve yalnız Rablerine dayanıp güvenenlerdir.

60. Nice canlı (mahlûk) vardır ki rızkını (kendisi) taşıyamaz. Onlara da, size de Allah rızık verir. O, hakkıyla işitendir, bilendir.[12]

61. Andolsun ki eğer onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı? Güneşi ve ayı (yararlanmanız için) kim buyruğu altına aldı?” diye sorarsan; mutlaka: “Allah” derler. O halde nasıl (olup da Allah’a bağlanmaktan) çevriliyorlar. [krş. 31/25; 39/38; 43/9, 87]

62. Allah, kullarından dilediğine rızkı yayar (bol verir, dilediğine) kısar. Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir.

63. Eğer onlara: “Gökten suyu indirip onunla, ölümünden sonra yeri kim diriltti?” diye sorsan, mutlaka “(Tabiki) Allah.” derler. (Sen de:) “Bütün hamd Allah’ındır.” de. Fakat onların çoğu düşünmezler.[13] [krş. 6/99; 7/57; 16/11; 27/60]

64. Bu dünya hayatı, bir eğlence ve oyundan başka bir şey değildir. Âhiret yurdu (oradaki hayat) ise, elbette (asıl yaşanacak) ebedî hayat odur; keşke bunu bilselerdi.[14]

65-66. İşte (insanlar) gemiye bindikleri (ve kendilerini bir tehlike sardığı) zaman, artık dini yalnız Allah’a has kılarak (ve dinde samimi kimseler gibi) O’na yalvarırlar. Fakat (Allah), onları karaya çıkarıp kurtarınca, bir de görürsün ki onlar, kendilerine verdiklerimizle hem faydalanmak hem de nankörlük

yapmak suretiyle (yine Allah'a) ortak koşarlar (eski küfür hallerine dönerler). Ama yakında (bunun sonucunu) bilecekler. [bk. 17/67; 30/33-34; 31/32]

67. Görmüyorlar mı ki çevrelerindeki insanlar kapıl(ıp öldürülür veya esir edil)irken, biz Harem'i (Mekke'yi nasıl) emniyetli (bir yer) yaptık? Hâlâ batıla inanıyorlar da Allah'ın nimetlerine (karşı) nankörlük mü ediyorlar? [bk. 14/35; 106/1-4]

68. Allah'a yalan isnad eden veya kendisine hak (Peygamber ve Kitab) gelince onu yalanlayanlardan daha zalim kim olabilir? Kâfirler için barınılacak yer (zaten) cehennem değil midir?

69. Bizim uğrumuzda cihad eden (ve çaba gösteren)lere (gelince); biz onları elbette yollarımıza eriştiririz. Şüphesiz ki Allah iyilik (ve iyi iş) yapanlarla beraberdir.

[1] Kimse kimsenin günahını yüklenmez. Ancak, saptıran, hem kendisini hem de sapanı saptırmasının günahını yüklenir. Sapan da özrü kabul edilmeksizin, sapmasının ve işlediğinin günahını yüklenir. [bk. 16/25; 33/66-68; 38/59-61; 38/18; 70/10-11]

[2] Hz. İbrahim'in sözü 24. âyete kadar devam ediyor.

[3] Allah'a kulluk, yalnız ibadet etmekle değil, O'nun bütün emirlerine itaatle olur.

[4] Âyetteki "yekfurû", burada "teberra'e" (uzaklaştı) anlamındadır.

[5] bk. Taberî, XX, 93; Emiroğlu, IX, 23. Râzî de "yol kesme" kelimesine, "kadınlara gitme yolunu bırakma" anlamı vermiştir. (XVIII, 9) [krş. 7/81; 27/55.]

[6] Bozguncular, Allah'ın emrine muhalefet eden ve O'nu dinlemeyenlerdir.

[7] Çünkü Lût (as.), genç kılığına bürünmüş olarak gelenlerin melek olduklarını bilmiyor ve kavminin onlara sarkıntılık yapmasından korkuyordu.

[8] Beydâvî, II, 235; Nesefî (Tefsîr), III, 259; Elmalılı, V, 3768.

[9] Bir önceki âyette, Allah'ın âyetlerini inkâr edenlere "kâfirler" denmiştir. Bu

âyette, onların bir de, kendilerine zulmettiklerinden dolayı, kâfir olmakla kalmayıp aynı zamanda zalim de oldukları bildirilmektedir. Zalim olunca da hem kendilerine hem de başkalarına zulmettiklerine işaret vardır (Aydın, s. 102-103).

[10] Âyet-i kerîmede “batıla inanıp Allah’a karşı kâfir olanlar” ifadesi büyük bir uyarıdır. Allah’ı bırakıp tâğûtlara, putlara ve bunlara ait olan şeylere inanmak ve onlara bağlanmak, böylece batıla inanıp vahyi kabul etmemek küfürdür/kâfirliktir (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 41; Mehmed Vehbi, XI, 4226). [krş. 2/256]

[11] krş. 47/15.

[12] Kendilerine hicret emredildiği zaman sahâbîler den bazıları, “Biz, geçimimiz bulunmayan bir yere gidiyoruz.” demişlerdi. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

[13] 61, 62 ve 63. âyetlerde görüldüğü üzere müşrikler, Allah’ın yaratıcılığını kabul ederler. Fakat hâkimiyetini, emir ve hükümlerini kabule ve onlara uymaya gelince onlardan yüz çevirip putlara gider; dilek ve şikayetlerini bunlara bildirirlerdi. [bk. 4/60]

[14] Hz. Ali’ye, “Dünya nedir?” diye sormuşlar. O da, “Seni Mevlâ’dan alıkoyan her şey.” cevâbını vermiştir.

30. Rum Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Yalnız 17-18. âyetler Medine döneminde inmiştir. 60 âyettir. İranlılar ile Rumlar’ın yapacağı savaşta Rumlar’ın gâlibiyetinden bahseden olaydan hareketle sûreye bu ad verilmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Elif, Lâm, Mîm.

2-3-4-5. Rumlar, (Arabistan’a) en yakın bir yerde (İranlılar’a) yenildi. Ama onlar (bu) yenilmelerinden sonra birkaç (3-9) yıl içinde onları yeneceklerdir. (Bundan) önce de sonra da emir yalnız Allah’ındır. İşte o gün mü’minler Allah’ın yardımıyla sevineceklerdir. (Allah) dilediğine yardım eder (zafere ulaştırır). O, mutlak galiptir, çok merhametlidir.

(Mecûsî İranlılar'ın, 613-616 yıllarında, Suriye, Mısır ve Anadolu'da Bizanslıları yenmesine Mekke müşrikleri sevinmişlerdi. Müslümanlar da Bizanslılar'ın yenilgisine, Ehl-i Kitab olmalarından dolayı üzülüyorlardı. Bu yüzden müşrikler, Kitablılar'ın yenildiğini dillerine dolayarak, müslümanlarla alay ediyorlar ve, "Biz de onlara galip geleceğiz." diyorlardı. İşte ilk âyetler 3-9 yıl içinde İranlılar'ın yenileceğini bildirmektedir. Gerçekten 624 yılında Romalılar İran'a girdiler. Aynı gün müslümanlar da Bedir'de müşriklere galip geldiler.)[1]

6. (Bu) Allah'ın vaadidir. Allah vaadinden caymaz. Fakat insanların çoğu bilmezler.

7. Onlar, dünya hayatının (yalnız görünen) dış yüzünü bilirler (ona değer verirler). Fakat onlar âhiretten yana gafildirler.

8. (Onlar) kendi kendilerine hiç düşünmediler mi ki Allah; gökleri, yeri ve ikisinin arasında olan şeyleri (başka değil), ancak hak (bir nizam, ölçü ve gaye) ile muayyen bir vade için yaratmıştır. Böyle iken insanların çoğu, Rablerine kavuşmayı inkâr etmektedirler.

9. Yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bakmadılar mı? (Oysa) onlar, kendilerinden daha güçlü idiler. (Ekip dikmek, su ve maden çıkarmak için) toprağı sürmüş ve kazmışlar ve onu bunların imar ettiklerinden daha çok imar etmişlerdi. Peygamberleri de onlara açık deliller getirmişti. Allah, onlara asla zulmetmedi. Fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı.

(Allah'a hizmet ve itaati esas almayan her türlü medenî ve teknik ilerleme ve üstünlüklerin erdeme değil, zulme dönüştüğüne tarih şahit olmaktadır.) [krş. 35/44; 40/82-83; 43/8; 51/39-40]

10. Sonra Allah'ın âyetlerini yalanlayarak ve onlarla alay ederek kötülükte bulunanların sonu çok korkunç oldu.

11. Allah, mahlûkâtı önce meydana getirir; (öldükten) sonra onu (mahşer günü aynen yaratıp) tekrar eder (diriltir). En sonunda da ancak O'na döndürülüp götürüleceksiniz.

12. Kıyamet kopacağı gün, suçlular(ın ümitleri tamamen kesilince) susarlar.

13. Onların (Allah’a) ortak koştukları (ve O’nunla eşdeğer hâle getirip bağlandıkları)ndan da kendilerine şefaatçiler olmayacaktır. Onlar (o zaman) ortaklarını da inkâr edeceklerdir. [krş. 2/165]

14. Kıyamet saati gelip çattığında, (işte) o gün, (Kur’an’a uygun olarak inananlar ve inanmayanlar) ayrılacaklar. [krş. 27/82]

15. İman edip de sâlih (sevaplı) amel işleyenlere gelince, onlar (cennet bahçelerinden) bir bahçede (ağırlanıp) neşelendirilirler.

16. Fakat küfre sapıp da âyetlerimizi ve âhiret buluşmasını yalanlayanlara gelince, işte onlar da azabın içinde hazır edileceklerdir.

17. O halde akşama girdiğiniz zaman (akşam ve yatsıda), sabaha erdiğiniz zaman da (sabahta) Allah’ı tesbih edin (namaz kılın).

18. Göklerde ve yerde hamd O’na mahsustur. Yine siz, gündüzün sonunda (ikindide) ve öğle vaktine girdiğinizde de (namaz kılıp Allah’ı tesbih edin).[2]

19. Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. Yeri, ölümünden sonra O diriltiyor. İşte tıpkı bunun gibi, siz de (kabirlerinizden diriltilip) çıkarılacaksınız. [bk. 7/57; 22/5-7]

20. Sizi (ilk önce) topraktan yaratması, O’nun âyetlerinden (kudretinin delillerinden)dir. Sonra da siz, çoğalıp (yeryüzüne) yayılmış insanlarsınız.

21. Kaynaş(ıp huzura kavuş)manız için size kendi (cinsi)nizden zevceler yaratması ve aranıza sevgi ve merhamet koyması O’nun (kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz ki bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.

22. Gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin değişik olması da O’nun (kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda, bilgili (kimse)ler için ibretler vardır.

23. Gece ve gündüz gerek uyumanız, gerekse O’nun lütfundan (rızkınızı) aramanız,[3] O’nun (kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda işiten bir toplum için elbette ibretler vardır.

24. Size bir korku ve (yağmur) ümidi vermek için şimşeği göstermesi, gökten

yağmur indirip onunla ölümünden sonra yeri diriltmesi de, O’nun (kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda akıl erdirecek bir toplum için elbette ibretler vardır.

25. Göğün ve yerin O’nun emriyle (bu şekilde) durması, O’nun (kudretinin) delillerindendir. Sonra sizi yattığınız yerden çağırdığı zaman hemen (kabirlerinizden) çıkacaksınız. [bk. 22/ 65; 30/25; 35/41]

26. Göklerde ve yerde bulunanlar O’nundur. Hepsi O’na boyun eğmektedirler.

27. (Mahlûkâtı) ilkin yaratan, (öldükten) sonra onu (mahşer günü aynen yaratmayı) tekrar edecek olan O’dur. Bu, O’na göre pek kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat(lar) O’nundur. O, mutlak galiptir, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir. [bk. 32/12 ve açıklaması]

28. (Allah, mülkünde ve hükümranlığında ortağı olmadığını anlamanız için) kendinizden şöyle bir temsil getirdi: Sizi rızıklandırdığımız (mallarda ve onların idaresin)de birbirinizi saydığınız gibi, ellerinizin (altındaki) sahip olduğunuz (kölelerden) de (kendilerini aynı şekilde) saydığınız ve bu nimetlerde eşit haklara sahip olarak ortak yaptıklarınız var mıdır? (Elbette yoktur.)[4] İşte biz, akıl erdirecek bir toplum için âyetleri böyle açıklıyoruz.

29. Fakat zulüm (ve inkâr) edenler, (Allah’ın hükümleri yerine) ilim dışı olarak kendi keyiflerine uydular. Allah’ın sapıklıkta bıraktığını kim doğru yola iletebilir? Onlara hiç yardım eden de olmaz. [bk. 28/50]

30. O halde sen yüzünü doğruca, ‘Allah’ı birleyen’ olarak dine, (yani) Allah’ın, insanları üzerinde yarattığı fıtrata (İslâm’a) çevir. Allah’ın (İslâm’a kabiliyetli) yaratışında hiç değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.

31. Hepiniz O’na yönelerek, emrine uygun yaşayın; namazı da dosdoğru/gereğine uygun olarak kılın (fıtratın dışına çıkarak ve hevânıza taparak)[5] müşriklerden olmayın.

32. O (şirke sapan) kimseler (ve yahudiler çıkarları uğruna) dinlerini parçaladılar ve bölük bölük oldular. (Bunlardan) her grup kendi yanındaki (benimsedikleri) ile böbürlenmektedir.

(Müşrikler Allah’a inanmakla beraber put heykellere, geçmiş hükümdarlara,

kâhinlere, rahip ve bilginlere, sahte değerlere, yanlış gaye, arzu ve benzerlerine sarılıp tapınanlardır. Bunlardan her grup kendi benimsediklerini yüceltip onunla övündüler. İhtilaf içinde biri diğerini beğenmez oldu. Hakkı değil menfaati önde tuttular. Halbuki Allah'a gerçekten inananlar yalnız O'na kulluk ettiler; şirkin ve tâğûtun çarkına girip dinde ihtilafa düşmediler ve çekişip gruplaşmadılar. Çünkü Allah'ın dini bölünmez bir bütündür. Herkes ona bağlanır, onda bütünleşir.) [bk. 6/159]

33-34. İnsanlar bir sıkıntıya düşünce, Rablerine dönerek O'na yalvarırlar. Sonra (Rableri Allah,) onlara katından bir rahmet (ve rahatlık) tattırdığı zaman da hemen içlerinden bir grup kendilerine verdiğimiz şeylere nankörlük eder, (bunun sebebini başka şeylerde arar.) Böylece Rablerine ortak koşarlar. Hele (şimdilik) sefa sürün bakalım! Yakında (âkıbetinizi) bileceksiniz. [bk. 17/67; 29/66; 31/32]

35. Yoksa onlara bir delil (kitap) indirdik de, o mu (Allah'a) ortak koşmalarını (Allah'ı bırakıp başka varlıklara bağlanmalarını) söylüyor?

36. İnsanlara bir rahmet (iyilik, bolluk) tattırdığımız zaman, sevinip şımarırlar. Kendi işledikleri (günahlar) yüzünden kendilerine bir kötülük erişince de (Allah'ı unutup) umutsuzluğa düşerler. [bk. 11/9-10; 70/20-21]

37. Allah'ın rızkı dilediğine yayıp genişletmekte ve (dilediğine) daraltmakta olduğunu görmediler mi? Elbette bunda, inanan bir toplum için ibretler vardır.

38. Akrabaya, yoksula, yolda kalmışa, (iyilik ve yardımla) hakkını verin. Bu, Allah'ın rızasını dileyenler için daha hayırlıdır. İşte onlar kurtuluşa ve murada erenlerin ta kendileridir.

39. İnsanların mallarında artış olması için faizle verdiğiniz şeyler,[6] Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını dileyerek verdiğiniz zekâta gelince; İşte on(u veren)ler, (sevaplarını ve mallarını) kat kat artıranlardır.

40. Sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra sizi öldüren, daha sonra da (mahşerde) diriltecek olan Allah'tır. Ortak (koştuk)larınız içinde, bunlardan birini yapan var mıdır? O, onların ortak koştuklarından uzak ve yücedir.

41. İnsanların bizzat kendilerinin kazandıkları (günahlar ve cehaletleri)[7] yüzünden, karada ve denizde fesat (maddî mânevî bozulmalar, afet ve felaketler) çıktı (çıkar da). Bu ise yaptıklarının bir kısmını(n cezasını Allah'ın dünyada) onlara tattırması içindir. Olur ki onlar, (bu sayede kötü hallerinden) dönerler.

42. De ki: “Yeryüzünde gezip dolaşın da, öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bir bakın. Onların çoğu (Allah’a) ortak koşanlardan idi.”[8]

43. Geri çevrilmesi asla mümkün olmayan (ecel), Allah tarafından, bir gün erişmeden önce, yüzünü dosdoğru dine (İslâm’a) yönelt. O gün (kıyamette insanlar, cennet ve cehenneme gitmek üzere) bölük bölük ayrılırlar.

44. Kim küfre saparsa, küfrü/inkârı kendi aleyhinedir. Kim de sâlih amel işlerse, kendileri için (cennetteki yerlerine) hazırlanmış olurlar.

45. Çünkü (Allah), iman edip sâlih ameller işleyenleri lütf u keremi ile mükâfatlandırır. Elbette O, inkâr edenleri sevmez.

46. O’nun (kudretinin) delillerinden biri de rüzgarları (yağmurun) müjdecisi olarak göndermesidir ki size rahmeti (ile nimeti)nden tattırsın, gemiler emriyle ak(ıp git)sin, siz de O’nun lütfundan (rızık) arayasınız ve (verdiklerine) şükredesiniz.

47. (Resûlüm!) Andolsun ki biz, senden önce de birçok peygamberi kavimlerine gönderdik ve onlara açık deliller getirdiler. Biz de, o (inanmayıp) suç işleyenlerden intikam aldık. (Çünkü) mü’minlere yardım etmek üzerimize bir hak olmuştur. [bk. 10/103]

48. Rüzgarları gönderen Allah’tır. Onlar, (yağmur yüklü) bir bulutu kaldırıp yürütür. Derken (Allah) gökte onu dilediği gibi yayar, parça parça eder. Sonuçta onun arasından yağmur tanelerinin çıktığını görürsün. Artık onu dilediği kullarına ulaştırınca, derhal onları bir sevinç alır.

49. Halbuki onlar, daha önce o (yağmur), kendilerine indirilmezden evvel ümitlerini kesmişlerdi.[9]

50. İşte şimdi bak, Allah’ın rahmetinin eserlerine! Yeri, ölümünden sonra nasıl diriltiyor? Şüphesiz ki O, ölüleri de diriltecektir. O her şeye kâdirdir.

51. Andolsun ki sıcak, kavurucu bir rüzgar göndersek de o (ekinleri)ni sararmış görseler, ondan sonra kesinlikle (Allah’a karşı) nankörlük etmeye başlarlar.

52. (Ey Resûlüm!) Bunun için sen, (kalpleri) ölülere (söz) dinletemezsin. Hele arkalarını dönüp giden sağırlara (hiç) duyuramazsın.

53. Sen (kalp gözleri) körleri de, sapıklıklarından (ayırıp) doğru yola iletici değilsin. Sen, âyetlerimizi ancak iman edecek olanlara duyurabilirsin. Onlar da müslüman olur (selamete erer)ler.

54. Sizi, zayıf (meni/sperma)dan yaratan, sonra diğer zayıflığın (cenin ve sıbyanlığın) ardından size kuvvet veren (geliştiren), sonra kuvvetin ardından (yeniden) size bir güçsüzlük ve ihtiyarlık veren Allah'tır. (O) dilediğini yaratır ve O, hakkıyla bilendir, kâdir-i mutlaktır. [Erzel-i ömr için bk. 16/70]

55. Kıyamet kopacağı gün, günahkârlar, (dünyada ve kabirde) bir saatten başka kalmadıklarına yemin ederler. İşte onlar, tıpkı bunun gibi (dünyada da yalan söylüyorlar, haktan) dönüyorlardı. [bk. 20/103; 23/ 113; 79/46]

56. Kendilerine ilim ve iman nasip edilenler de: "Andolsun ki siz, Allah'ın kitabındaki (yazılıp takdir edilen) yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, yeniden dirilme günüdür. Fakat siz bilmiyor (ve inanmıyor)dunuz." derler.

57. Artık o gün, zulmedenlere mazeretleri fayda vermeyecek ve onlardan tevbe edip hoşnutluk dilemeleri istenmeyecektir.

58. Gerçekten biz, bu Kur'an'da, insanlara her çeşit temsiller getirdik. Andolsun ki (Resûlüm!) Eğer onlara bir âyet getirsen, o küfre sapanlar yine kesinlikle: "Siz ancak boş/saçma şeyler ortaya atıyorsunuz." derler. [bk. 6/111; 10/96-97; 15/14-15]

59. İşte Allah, (kendisini ve hakikatleri) bilmeyenlerin kalplerini böyle mühürler.

60. (Resûlüm!) Sabret. Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. İnanmayanlar seni (sabırda) hafif görmesin(ler).

[1] Beydâvî; Celâleyn; Elmalılı, V, 3796.

[2] Bu iki âyet-i kerîme, beş vakit namazın delillerinden biridir. [bk. 17/78; 50/39-40]

[3] Âyet şöyle de ifade edilir: "Gecede uyumanız, gündüzde O'nun lütfundan (rızkınızı) aramanız…" (Beydâvî). Yukarıdaki mânada, gece ve gündüzün hangisinde çalışılırsa, diğerinde uyunacağı ifadesi vardır.

[4] Çünkü köle ve uşak, efendisine ortak ve eşit olamaz. Allah'ın mülk ve

mutlak hâkimiyetinde de kullar ortak olamaz.

[5] Âlûsî, XXI, 40. Peygamberimiz (sas.): “Her çocuk İslâm fıtratı üzere doğar, sonra onu anne babası yahudi, hıristiyan veya mecûsî yapar.” buyurmuştur. İslâm’a alternatif/karşıt olan her fikir ve davranış küfre ve şirke götürür.

[6] Karşı taraftan, karşılığının daha fazla gelmesi gözetilerek verilen bağış ve hediyeler de faiz sayılmaktadır. Bu âyet, faiz konusunda birinci merhaledir (Beydâvî; Elmalılı, V, 3829). [Diğerleri için bk. 2/278-279; 3/130]

[7] Yani şirk, ahlâksızlık, çeşitli nefsî hareketler, beşerî ihtiraslar, zimmete geçirme, ihtikâr, kaçakçılık ve benzerleri. [bk. 7/56] Diğer taraftan insanlar cahilliğinin ve egoistliğinin bir sevki olarak kimyasal maddelerin kullanımı, zehirli atıklar ve ormanların tahribi gibi şeylerle ozon tabakasının delinmesi, atmosferin ısınması, hava, su ve toprağın kirlenmesi gibi şeyler…

[8] Bu âyetin tefsirinde, Elmalılı merhum şöyle der: “Onların ekserîsi müşrikti. Onlar şirk koşmakla, yani Allah’ın hüküm ve hikmetlerine karşı (onları beğenmeyip) kendileri ahkâm koymaya kalkışmakla, Allah’ın emirlerini işlerine karıştırmamaya, Allah’tan kurtulmaya çalıştılarsa da çaresini bulamadılar. Sonunda ister istemez Allah’ın hükmüne boyun eğerek kahrolup gittiler.”

[9] “Ve in kânû”, “Ve kad kânû” anlamında tefsir edilmiştir. Diğer mâna şöyledir: “Gerçi onlar, o (yağmur) kendilerine indirilmezden evvel ümitlerini kesmiş iseler de.”

31. Lokman Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 34 âyettir. Yalnız 27-29. âyetler Medine döneminde inmiştir. Adını içerisinde bahsi geçen hikmet sahibi Lokman’dan almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Elif, Lâm, Mîm.

2. Bunlar, hikmetli Kitab’ın âyetleridir.

3. (Bu âyetler) güzel davrananlara doğru yol gösterici ve rahmet olarak

(indirilmiştir).

4. O (iyi davranışta buluna)nlar namazı dosdoğru/gereğine uygun kılarlar, zekâtı (tastamam) verirler ve onlar âhirete de kesin inanırlar.

5. İşte onlar, Rablerinden (yana) bir doğru yol üzerindedirler. İşte onlar, kurtuluşa/maksûda erenlerin ta kendileridir.

6. Kimi insanlar da vardır ki (din hakkında) bir bilgisi olmaksızın, (insanları) Allah yolundan saptırmak ve onu (o yolu), eğlence edinmek için laf eğlencesi sözleri[1] satın alır (ve okur veya dinleyip seyreder). İşte onlar için aşağılayıcı bir azap vardır.[2]

7. Ona âyetlerimiz okunduğu zaman, sanki (o) kulaklarında bir ağırlık varmış da onu hiç işitmemiş gibi büyüklük taslayıp sırt çevirir. (Resûlüm!) Ona çok acıklı bir azabı müjdele![3] [bk. 21/2]

8. Doğrusu, iman edip de güzel işler yapanlar var ya, onlar için na’îm (bol bol nimet) cennetleri vardır.

9. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Allah’ın vaadi mutlaka gerçekleşir. O mutlak galiptir, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.

10. (Allah,) o gördüğünüz gökleri direksiz yarattı. Sizi (yer) sarsmasın diye yere köklü ve yüksek dağlar bıraktı ve orada her çeşit canlıyı yaydı. İşte biz, gökten yağmur indirip orada her güzel çiftten (bitkiler) bitirdik.

11. İşte bu(nlar), Allah’ın yarattığıdır. Peki bana gösterin bakalım O’ndan başkalarının ne yarattığını! Doğrusu zalimler apaçık bir sapıklık içindedir.

12. Andolsun ki biz, Lokman’a: “Allah’a şükret.” diye(rek) hikmet verdik.[4] Kim (Allah’ın nimetlerine) şükrederse, ancak kendi (fayda)sı için şükretmiş olur. Kim de (isyan ve itaatsizlik yoluyla) nankörlük ederse, şüphesiz ki Allah Ganidir (çok zengindir hiçbir şeye ve hiç bir kimseye muhtaç değildir). Hem de övülmeye layık olandır. [bk. 17/7]

13. Hani Lokman, oğluna öğüt vererek: “Ey yavrucuğum! Allah’a ortak koşma. Çünkü O’na ortak koşmak büyük bir zulümdür.” demişti.

(Zulüm bir şeyi kendi yerinden başka bir yere koymak, bir şeyi, bir kimseyi

gayesinin dışında kullanmak veya bir hakkı sahibinden alıp başkasına vermektir. Şirkin en büyük zulüm oluşu da Allah'a ait mâbûdiyet, hâkimiyet ve mâlikiyet gibi hakların Allah'tan başkasına verilmesinden dolayıdır.)[5] [bk. 4/48]

14. Biz insana, anne ve babasını(n hakkını gözetmeyi) tavsiye ettik. Annesi onu, kat kat güçlük (ve zahmetler)le (karnında) taşıdı. Onun (sütten) ayrılması da iki yıl içinde (olmuş)tur.[6] (İşte bunun için:) "Bana, anne ve babana şükret, dönüş ancak banadır." (dedik). [krş. 2/233; 17/23-24; 46/15]

15. Eğer (onlar) seni, hakkında bilgin olmayan şeylerde bana ortak koşmaya zorlarlarsa, onlara itaat etme! (Fakat) dünya (işlerin)de onlarla iyi geçin ve bana yönelen (mü'min)lerin yoluna uy. Sonra dönüşünüz ancak banadır. (O zaman) ben de yaptıklarınızı (ve karşılığını) size haber vereceğim. [krş. 29/8]

16. (Lokman:) "Ey yavrucuğum! Şüphesiz ki o (yaptığın iyilik ve kötülük) bir hardal tanesi ağırlığında olsa, hem de bir kaya içinde veya göklerde, yahut yer içinde bile olsa, Allah onu getirir (ve karşılığını verir). Çünkü Allah Latîftir, her şeyden haberi olandır."[7]

17. "Ey Oğulcuğum! Namazı dosdoğru/gereğine uygun olarak kıl, iyiliği emret, kötülüğü engelle. (Bu esnada) başına gelecek (musibet)lere sabret. Çünkü bunlar (Allah'ın emrettiği) kesinlikle (ve kararlılıkla) yapılacak işlerdir."

18. "İnsanları (küçümseyip) yanağını bükme/yüz çevirme ve yeryüzünde şımarık yürüme! Çünkü Allah, böbürlenen ve kendisini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez." [krş. 17/37-38]

19. "Yürüyüşünde ölçülü (ve kibirsiz) ol. Konuşurken sesini de alçak tut. Çünkü seslerin en çirkini elbette eşeklerin sesidir."

20. Göklerde ve yerde olan şeyleri, Allah'ın sizin istifadeniz için yarattığını, size açık ve gizli nimetlerini (bolca) tamamladığını görmez misiniz? Yine de, öyle insanlar vardır ki hiçbir ilmi, hiçbir rehberi, hiçbir aydınlatıcı kitabı yokken (hâlâ) Allah hakkında tartışır.

21. Onlara: "Allah'ın indirdiği (Kur' an'ı)na uyun."[8] denildiği zaman: "Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeylere uyarız." derler. Şeytan onları alevli ateşin azabına çağırıyorsa da mı (atalarının yolunda gidecekler)? [krş. 2/170; 43/22]

22. Kim iyi davranışlarda bulunarak (samimiyetle) özünü Allah’a teslim ederse, [9] hiç şüphesiz o, en sağlam kulpa yapışmış olur. (Bütün) işlerin sonu, ancak Allah’a (varacak)tır.

23. Kim de inkâr ederse, onun inkârı seni üzmesin. Onların dönüşü ancak bizedir. Biz de onlara yaptıklarını (ve karşılığını) haber veririz. Şüphesiz ki Allah, sînelerin özünü hakkıyla bilendir.

24. Onları (dünyada) biraz geçindirir, sonra onları ağır bir azap ile (karşılaşmaya) mecbur ederiz. [bk. 3/178; 19/84; 86/17]

25. Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” diye sorsan, mutlaka: “Allah” derler. Sen de (onların bu itirafından dolayı): “Hamdolsun Allah’a” de. Fakat onların çoğu (bunun anlamını) bilmezler.

26. Göklerde ve yerde(ki şeylerin hepsi), ne varsa Allah’ındır. Şüphesiz Allah Ganîdir (hiçbir şeye muhtaç değildir), hamde layık olan da O’dur.

27. Eğer yerdeki ağaçlar (birer) kalem olsa, deniz de (mürekkep olsa), ardından yedi deniz ona (katılıp) yardım etse yine (bunlar tükenir de) Allah’ın kelimeleri tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak galip, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.[10]

28. (Ey insanlar!) Sizin (toptan) yaratılmanız ve tekrar dirilmeniz, tek bir kişi(nin yaratılması) gibi (kolay)dır. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, görendir.

29. Görmedin mi Allah, geceyi gündüze katıyor, gündüzü de geceye katıyor (böylece onları uzatıp kısaltıyor). Güneşi ve ayı istifade(niz) için yaratmıştır. Her biri, muayyen bir vakte kadar (kendi yörüngesinde) akıp gidecektir. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır. [bk. 22/65; 45/13]

30. Bu böyledir. Çünkü Allah hakkın ta kendisidir. Muhakkak ki O’ndan başka yalvardıkları (sığındıkları putlar ve putlaştırılan şeyler) ise (tümüyle) batıldır. Şüphesiz Allah, çok yüce, çok büyüktür. [bk. 22/62]

31. Allah’ın nimeti (ve lütfu) ile gemilerin denizde akıp gitmekte olduğunu görmedin mi? Bu, (kudretinin) delillerinden bir kısmını size göstermek içindir. Muhakkak ki bunda, çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

32. (Gemide giderken) onları, gölge yapan (dağ ve kara bulut)lar gibi dalga sardığı zaman; (gönüllerinde bağlılık gösterdikleri putları atarak) artık dini

yalnız Allah’a has kılarak (ihlasla O’na) yalvarırlar. Sonra (Allah) onları karaya çıkarıp kurtarınca, içlerinden (yalnız) bir kısmı, dengeli (mutedil ve doğru) yolu tutar. Bizim âyetlerimizi nankör gaddarlardan başkası inkâr etmez. [bk. 29/66. Ayrıca krş. 17/67; 30/33-34]

33. Ey insanlar! Rabbinizin emrine uygun yaşayın, babanın çocuğuna fayda veremeyeceği, çocuğun da babasına fayda veremeyeceği bir günden korkun! Şüphesiz ki Allah’ın vaadi gerçektir. Dünya hayatı, sizi asla aldatmasın. O çok aldatıcı (şeytan ve dostları) da sizi Allah(’ın affı) ile sakın aldatmasın (günaha daldırmasın ve ibadetten alıkoymasın!)

34. (Kıyamet) saatin(in) ilmi şüphesiz ki Allah katındadır. Yağmuru (dilediği miktar ve şekilde) O indirir. Rahimlerde ne olacağını O bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir kimse hangi yerde öleceğini bilmez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (her şeyden) haberdardır.[11]

[1] Roman, hikâye, şarkı ve şiir türünden İslâm’a aykırı ve şehvetleri uyarıcı olarak yazılmış veya söylenmiş şeyler.

[2] Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Muhakkak ümmetimden birtakım topluluklar gelecektir ki, ferci (zinayı), ipek elbiseler giymeyi ve çalgı âletleri çalıp (şehvetli) eğlenceleri helal ve mübah/normal sayacaklar. Allah onların evlerini çökertip helak edecek, kalanları(n yaşayışlarını) da maymun ve domuza çevirecektir.” (Buhârî, “Eşribe” Bâb: 5; Münâvî, V, 395). Bu felakete/günaha sebep olabilen, İslâm’a aykırı ses, söz, resim ve görüntülerden kendisini ve aile fertlerini muhafaza etmek her müslümanın görevi olmalıdır. Bu hususta uzuvlarımızın da sorumlulukları vardır. [bk. 17/36]

[3] Celâleyn.

[4] Hz. Lokman’ın peygamber olup olmadığı hakkında ihtilaf edilmiştir. Fakat İslâm alimlerinin çoğuna göre o, bir peygamber değil, hikmet sahibi bir hakîm idi. Hz. Davud’dan önceki dönemde İsrâiloğulları’nın kadısı olup fetvâ verirdi. Allah ona hikmet yani ilim, diyanet, derin anlayış ve uygulayışta isabet verdi (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 64; Beydâvî).

[5] Elmalılı, V-VI, 3844.

[6] Yani çocuğun anne karnında taşınışı ile sütten ayrılması. 46/15. âyetten hareketle gebelik ve sütten kesiliş 30 ay olduğuna göre, gebeliğin, altı ay dahi

olabileceğine hükmedilmiştir. [bk. 46/15]

[7] Hem lütufkâr hem de ilmiyle en gizli şeyleri bilen, zerre miktarı iyilik ve kötülüğün hesabını sorandır. [bk. 21/47; 99/7-8]

[8] Allah'ın kitabına uyan elbette Resûlü'ne de uyar. [bk. 5/104]

[9] Şirksiz imanla emirlerine sarılırsa. [bk. 2/112 ve dipnotu]

[10] Âyetteki "yedi deniz" ifadesi sayı bakımından değil çokluk içindir (İzmirli, II, 214). [krş. 18/109]

[11] Ayrıca, Allah'ın zât ve sıfatlarının mahiyeti, ruhun (17/85), sûrun (6/73; 18/99; 36/51 vd.), dâbbenin (27/82), Arş, Kürsü, Levh-i mahfûz, Sidre-i müntehâ, Kalem ve Beyt-i ma'mûr, cennet ve cehennemin mahiyetleri ve âhiret halleri de Allah'ın bilgisindedir (bk. 6/59); insanların ne zaman diriltileceği (bk. 27/65); Kıyametin ne zaman kopacağı (bk. 7/187) bilgisi Allah'ın katındadır, mutlak gayblardandır. [bk. 2/3; 6/59]

32. Secde Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 30 âyettir. 18 ve 20. âyetler Medine'de inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Elif, Lâm, Mîm.

2. İçinde hiç şüphe olmayan (bu) Kitab'ın indirilmesi, âlemlerin Rabbi (tarafı)ndandır.

3. Yoksa: "Onu uydurdu!" mu diyorlar? Hayır! O (Kur'an), senden önce (asırlarca) kendilerine hiçbir uyarıcı (peygamber) gelmemiş olan bir kavmi uyarman için Rabbinden gelen bir gerçektir ki onlar, bu sayede doğru yolu bulsunlar.

4. Gökleri, yeri ve bunların arasında olan şeyleri altı günde (devirde, halde) yaratan, sonra Arş'ı hükmü altına alan (bütün yarattıklarının mâliki ve hükümranı olan) Allah'tır. Sizin için O'ndan başka hiçbir dost ve şefaatçi yoktur.

(Hâlâ) düşünüp öğüt almıyor musunuz? [krş. 7/54; 41/9-12]

5. Gökten yere kadar her işi O idare eder. Sonra işler O'na bir günde yükselir ki o günün miktarı, sizin saydığınız (günler)den bin sene eder. [bk. 22/47; 70/4]

6. İşte O, görünmeyeni de görüneni de bilen, mutlak galip ve çok merhametli olandır.

7-8-9. Yarattığı her şeyi güzel yapan ve (ilk) insanı yaratmaya da çamurdan başlayan, sonra onun neslini, hakir bir suyun özünden (spermadan) yaratan[1] sonra onu (tastamam) düzeltip ona kendi ruhundan üfleyen,[2] sizin için kulaklar, gözler ve gönüller yaratan O'dur. (Buna rağmen) ne kadar az şükrediyorsunuz!

10. (İnkârcılar): "Biz yerde (çürüyüp) kaybolduğumuz zaman, yeni bir yaratılışta mı olacağız?" dediler. Çünkü onlar, Rableriyle karşılaşmalarını da inkâr ederler.

11. De ki: "Üzerinize vekil kılınan ölüm meleği canınızı alacak, sonra da Rabbinize döndürüleceksiniz."

12. Günahkârların, Rablerinin huzurunda (utançtan) başlarını öne eğerek: "Ey Rabbimiz! (Şimdi her şeyi) gördük, işittik, bizi (dünyaya) geri gönder de sâlih amel işleyelim. Çünkü artık biz kesin inananlarız." (dediklerini) bir görsen! [bk. 6/27-28; 7/53; 14/44; 23/99-100; 42/44; 63/10-11]

(Bütün varlıkları yaratan Allah, bizleri de insan olarak yaratmış (4/1) fakat başıboş bırakmamıştır (75/36).

Sorumluluk yüklemiş ve hangimiz daha güzel (sevaplı) işler yapacak diye imtihan etmek için de ölümü yaratmıştır (67/2). Ölüm, dönüşü olmayan (2/16; 7/53; 26/101-102) bir uyanış ve gittiğimiz dünyada ölümsüzce yaşamaktır (87/13). Herkes dünyada yaptıklarının karşılığını orada eksiksiz görecektir (17/13-14, 71; 50/17-22; 99/7-8). Bunlar, kısaca kaynağı ilâhî olan en kesin bilgilerdir. Fakat insan kaynaklı, âhiret inancı olmayan çok tanrılı Hint dinlerinin, ilâhî dayanağı olmayarak ortaya attıkları reenkarnasyon (tenâsuh, ölen insan ruhunun insan veya bir hayvan cesedine girerek tekrar dünyaya gelmesi) olayı, hem akla hem İslâm'a aykırı hayalî bir tasavvur (kurgu)dur. Bunlar, Allah'ın yapmadığını, kendi akıllarına yaptırmak istemektedirler. Ancak Allah'ın emirlerine gönüllerini, kulaklarını ve gözlerini kapayanlar, Kur'an ifadesiyle 'onlar (mânen) hayvan gibidirler; hatta daha da aşağı!' (7/179).

Mü’minler de bunu böyle bilirler. Mühim olan hayvanî vasıflardan kurtulmayı bilmek ve Allah’a bu sıfatla gitmemektir. Her devirde Allah’a, Kitab’ına, peygamberlerine ve âhiret gününe inanmayan dinsizler yine de kendilerinin ürettiği bir tapacak bulmuş veya bulma peşindedirler.)

13. Biz dileseydik herkese (dünyada) hidayetini verir (doğru yola iletir)dik. (Ancak herkesi kendi iradesine bıraktık.) Fakat: “Kesinlikle cehennemi, cinlerden ve insanlardan bütün (günahkârlarla) dolduracağım.” şeklindeki sözüm haktır (gerçekleşecektir). [krş. 7/179; 10/99; 64/2; 76/3]

14. “O halde siz, bugününüze kavuşmayı unuttuğunuzdan (ve hevânıza göre yaşadığınızdan) dolayı tadın (azabı)! Doğrusu biz de sizi (şimdi cehennemde bırakıp) terk ettik.[3] Yapmakta olduklarınıza karşı tadın ebedî azabı!” (denilecek)

15. Bizim âyetlerimize ancak, kendilerine öğüt verildiği zaman büyüklük taslamayarak secdeye kapanan ve Rablerini hamd ile tesbih eden kimseler iman eder.[4]

16. Onlar (gece namazı için) yataklarından kalkarlar, korkarak ve umarak Rablerine yalvarırlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan da (hayır yolunda) harcarlar. [krş. 2/25]

17. Artık, yaptıklarına bir karşılık olarak, onlar için gözler aydınlığı nice (nimetlerin) saklandığını hiç kimse bilmez.

18. İman eden bir kimse, (Allah yolundan çıkarak) fâsık olan kimse gibi midir? Onlar (elbette) bir olmazlar. [krş. 11/23-24; 40/58; 45/21; 59/20]

19. İman edip de sâlih (Allah’ın rızasına uygun) amellerde bulunanlara gelince: Onlar için, (bu yapmış olduklarına karşılık) bir ağırlama/bir konaklama yeri olarak (barınacakları) Me’vâ cennetleri vardır.

20. Fâsıklara (hak yoldan çıkan, âsî olanlara) gelince, onların barınacakları yer de ateştir. Ne zaman oradan çıkmak isteseler, yine oraya geri çevrilirler ve onlara: “O yalan saydığınız ateşin azabını tadın!” denilir.

21. Belki (doğru yola) dönerler diye onlara, o büyük azaptan önce, yakın (dünya) azabın(ın çeşitlerin)den de mutlaka tattıracağız.

22. Kendisine Rabbinin âyetleriyle öğüt verilip de sonra onlardan yüz çeviren kimseden daha zalim kim olabilir? Muhakkak ki biz günahkârlardan öç alıcıyız.

(Demek ki Rabbinin âyetleriyle öğütlenip hayatına bu doğrultuda yön vermeyen, hevâ ve hevesine göre yaşayan kimse en zalim kimsedir.)

23. Andolsun ki biz, Musa'ya Kitab'ı verdik, sen de ona (onun gibi bir Kitab'a) kavuşacağından şüphe etme![5] Onu İsrâiloğulları'na bir rehber kılmıştık.

24. Sabrettikleri ve (Tevrat'taki) âyetlerimize kesin inandıkları zaman,[6] içlerinden (onları) emrimizle doğru yola çağırıp götürecek önderler yetiştirdik. [bk. 17/2]

25. Şüphesiz ki Rabbin, hakkında ayrılığa düştükleri şeylerde, kıyamet günü onların arasında hükmünü verecek (haklıyı, haksızı ayıracak)tır.

26. (Şimdi) yurtlarında gezip durdukları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, hâlâ onları doğru yola sevketmez mi? Doğrusu bunda elbette ibretler vardır. Hâlâ (öğüt) dinlemeyecekler mi? [bk. 19/ 98; 22/45-46]

27. Görmüyorlar mı ki biz kurak yere suyu sevkediyoruz da, onun sayesinde içinden hem hayvanlarının hem kendilerinin yediği ekini çıkarıyoruz; hâlâ görmeyecekler mi?

28. (Bir de:) "Eğer doğru söylüyorsanız, bu hüküm (kıyamet) günü ne zaman (bildirin!)" diyorlar.

29. (Resûlüm!) De ki: "Hüküm günü, küfre sapanlara (artık) iman etmeleri fayda vermeyecek ve onlara mühlet de verilmeyecek."

30. Artık onlardan yüz çevir (ve azaplarını) bekle. Çünkü onlar da, (zanlarınca senin helakini) beklemektedirler.[7]

[1] Nutfe, sperma demek olup dişi yumurtayı dölleyen ve üremeyi sağlayan hücredir. O da normalde dökülen milyonlarca hücreden yalnız bir tanesidir. Büyüklüğü ise milimetrenin on binde biri kadardır.

[2] Ruh'un Allah'a nisbet edilmesi, onun değerinin yüksekliğini belirtmek içindir. Kâbe'ye "Beytullah" denildiği gibi (Beydâvî).

[3] Mukâtil, s. 114.

[4] Secde âyeti konusunda bk. 7/206.

[5] Beydâvî; Elmalılı, VI, 3864. Yahut: “O (Musa)’nın Kitab’a kavuşmasından şüphede olma.”

[6] Yahut “…için.” Bu “zaman” kelimesine “için” mânası, “lemmâ” edatını “limâ” okuyan kıraatlere göredir.

[7] Tirmizî’nin rivayet ettiği bir hadîs-i şerîfte şöyle buyurulmuştur: “Peygamber Secde ve Mülk sûrelerini okumadan uyumazdı.” İbni Mes’ûd da, “Secde sûresini okumak kabir azabını önler.” buyurmuştur.

33. Ahzâb Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 73 âyettir. Ahzâb, hizb kelimesinin çoğuludur. Hizb topluluk, grup, parti anlamlarına gelir. Burada, 9. âyette müslümanlara karşı savaşmak için birleşen müşrik Arap kabileleri kastedilmektedir. Sûreye ad olan bu kelime, 20 ve 22. âyetlerde geçmektedir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ey Peygamber! Allah’ın emirlerine uygun yaşama konusunda sebat et. Kâfirlere ve münâfıklara itaat etme! Şüphesiz ki Allah hakkıyla bilendir, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.

(Müşriklerden ileri gelenler Uhud gazvesinden sonra Medine’ye teklif götürmüşlerdi. “Sen bizim taptıklarımızı diline dolamaktan vazgeç, biz de seni Rabbinle başbaşa bırakalım.” demişlerdi. İslâm’dan taviz vererek, putperest sistemlerini ayakta tutmaya yönelik uzlaşma teklifi yapan müşriklere ve “müslümanların kökünü kazıyalım” diyerek onlarla birlik olan, İslâm düşmanlığıyla dolu münâfıklara itaati/boyun eğmeyi yüce Allah yasak etmiştir.) [bk. 76/24]

2. Sen, Rabbinden sana vahyedilene uy! Hiç şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

3. Allah’a güvenip dayan. Vekil olarak Allah yeter.

4. Allah, hiçbir insanın (iç) boşluğunda iki kalp (iki vicdan, iki zıt şeyi beraber sevme duygusu) ile yaratmadı ve zıhar yaptığınız (:“Sen bana artık, annemin sırtı, yani annem gibisin.” dediğiniz) eşlerinizi, anneleriniz (gibi haram) yapmadı. Evlatlıklarınızı da (öz) oğullarınız (gibi) kılmadı. Bu sizin kendi ağızlarınızla söylediğiniz bir laf(tan ibaret olup evde yabancı hükmünde)dir. Allah gerçeği söyler ve O (doğru) yolu gösterir.

(Bu âyet-i kerîme, Câhiliye devrindeki üç yanlış hususu ihtar edip kaldırmıştır: 1. Cahiliyede bazı kimseler insanın iki kalpli/iki vicdanlı olanları olduğunu iddia ederlerdi. 2. Karısından ayrılmak isteyen kimse,“Sen bana annemin sırtı gibisin.” derdi. (Bu “sırt” ifadesi, şahsı belirtmek için kullanılır.) 3. Evlatlıklar, kendi babasının adıyla değil, evlat edinenin öz oğlu gibi onun adıyla çağırılırdı. Bunların laftan ibaret, geçersiz âdetler olduğu bildirilmiştir.)[1]

5. (Evlatlık aldığınız çocuklara gelince) onları, babalarına nisbetle (onların adıyla) çağırın. Bu, Allah katında daha adaletlidir. Babalarını bilmiyorsanız bile (ancak) dinde kardeşleriniz ve dostlarınızdır. (Ancak) yanıl(ıp yap)tıklarınızda size bir günah yoktur. Fakat kalplerinizin bile bile yaptığında (günah) vardır. Allah çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.

6. O Peygamber, mü’minlere kendi canlarından daha evladır (yakındır). Onun zevceleri de (mü’minlerin) anneleridir. Akraba olanlar, Allah’ın kitabında birbirlerine mü’minlerden ve muhacirlerden daha yakındır. (Miras artık akrabayadır.)[2] Ancak dostlarınıza bir iyilik (bir vasiyet) yapmanız hariçtir. Bu (hüküm), Kitab’da yazılmıştır.

7. (Resûlüm!) Hani vaktiyle biz, peygamberlerden (tebliğ ve davet hususunda) ahitlerini almıştık. Senden, Nuh’tan, İbrahim’den ve Musa ile Meryemoğlu İsa’dan da. (Evet) biz, onlardan kuvvetli bir söz almıştık. [krş. 3/81; 7/6]

8. (Bu da Allah’ın) o doğruluk üzere (olan peygamber)lere (tebliğ ve davet konusundaki) sözlerine sadâkatlarını sorması ve inkârcılara da pek acıklı azabı hazırlaması içindir.

9. Ey iman edenler! Allah’ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani (Hendek gazvesinde) üzerinize ordular[3] gelmişti de biz onların üzerine bir rüzgar ve görmediğiniz (meleklerden) ordular göndermiştik. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

10. O vakit (kâfirler) size hem üst taraftan (vadinin doğusundan), hem aşağı

taraftan (vadinin batısından) gelmişlerdi. O zaman gözler (korku ve şaşkınlıktan yerinden) kaymış, yürekler de gırtlaklara dayanmıştı da, Allah'a karşı (türlü) zanlarda bulunuyordunuz.

11. İşte orada mü'minler imtihana tâbi tutulmuş ve şiddetli bir sarsıntı ile sarsılmışlardı.

12. Hani münâfıklar ve kalplerinde (mânevî) bir hastalık (ve şüphe) bulunanlar: "Allah ve Resûlü bize (zafer diye) boş bir vaadden başka bir şeyde bulunmadı." diyorlardı.

13. O zaman yine onların bir kısmı da: "Ey Yesrib (Medine) halkı! Artık size (burada) duracak yer yok, haydi (evlerinize) dönün!" demişti. Onların bir kısmı da: "Hakikaten evlerimiz açık (korumasız)dır." diyerek Peygamber'den izin istiyordu. Halbuki onlar(ın evleri) açık değildi. Onlar kaçmaktan başka bir şey istemiyorlardı.

14. Eğer o (Medine')nin etrafından üzerlerine hücum edilse de, sonra kendilerinden karışıklık çıkarmaları (küfre dönüp müslümanlara saldırmaları) istenseydi, elbette buna katılırlar ve bunda pek az gecikirlerdi.

15. Halbuki onlar, bundan evvel (Uhud'da) arkalarına dön(üp kaç)mayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz(ün hesabı) sorulacaktır.

16. (Resûlüm!) De ki: "Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, (bilin ki) kaçmak size asla fayda vermez. O takdirde (kaçsanız) bile, (hayatta kalıp dünyadan) faydalanacağınız süre pek azdır." [bk. 4/78; 62/8]

17. De ki: "Eğer (Allah) size bir kötülük dilese veya size bir rahmet istese (bunlara engel olmak için) Allah'tan gelenlere karşı sizi kim saklayabilir?" Onlar kendileri için Allah'tan başka ne bir dost bulurlar ne de bir yardımcı.

18. Allah, içinizden (savaşta Peygamber'e yardımdan) alıkoyan (münâfık)ları ve kardeşlerine de: "(Savaşa gidip ölmeyin.) Bize gelin!" diyenleri elbet biliyor. Zaten bunların pek azı dışındakiler savaşa gelmezler.

19. (Gelseler bile) size karşı cimri olarak (ve gösteriş için gelirler). Bir de (savaşta) korku gelince, üzerine ölümden baygınlık çökmüş kimse gibi, gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. O korku gidince de hayra karşı cimri (fakat alınan ganimete düşkün) kimseler olarak, keskin dilleriyle sizi incitirler. Onlar,

(gönülden) inanmamışlardır. Allah, onların amellerini boşa çıkarmıştır. Bu Allah'a göre çok kolaydır.

20. Bunlar, (korkularından dolayı düşman) birliklerin(in Medine etrafından) henüz gitmediklerini sanıyorlardı. Eğer o birlikler (bir daha) gelse, (o münâfıklar) isterlerdi ki kendileri bedevî Araplarla çölde olsunlar da sizin haberlerinizi (oradan) sorsunlar. Esasen içinizde bulunsalar bile çok azı savaşırlardı.

21. Andolsun ki Allah'ı(n rızasını) ve âhiret gününü(n saadetini) umanlar ve Allah'ı çokça ananlar için Allah'ın Resûlü'nde, sizin için, pek güzel bir örnek vardır.

(Allah'ın Resûlü Muhammed (sas.), Kur'an'ı yaşama örneği ve onun muallimidir. O'nun hayatı ve sünneti bilinmeden Kur'an gayesine uygun anlaşılmaz. Allah'ı sevmek ve onun hoşnutluğunu kazanmak için de kimseyi değil, ancak prensip olarak onu örnek almak Kur'an ifadesidir (3/31). Onun hayatı ve sahih sünneti ortada iken, başkalarını öne çıkarmak veya onu devre dışı bırakarak, Allah ile Resûlü'nün ve kullarının arasını açmak, "Peygamber'in görevi yalnız Kur'an'ı getirmektir." demek, Allah'a ve Kur'an'a münâfıkça inanmak anlamına gelmektedir.) [bk. 4/80]

22. Mü'minler (o düşman) birlikleri(ni) görünce: "İşte bu, (bir imtihan vesilesi ve zafer olarak) Allah ve Resûlü'nün bize vaadettiği şeydir. Allah ve Resûlü doğru söylemiştir." derler. (Bu da) ancak onların iman ve teslimiyetini artırır (kuvvetlendirir). [bk. 9/124]

23. Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki Allah'a verdikleri sözde durdular. Onlardan kimi (can) adağını ödedi (çarpışıp şehit oldu), kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar (verdikleri sözü) hiçbir şekilde (asla) değiştirmediler.

24. Çünkü Allah sâdık kalan (mü'min)leri doğruluklarıyla mükâfatlandıracak, münâfıklara da dilerse azap edecek yahut tevbelerini kabul edecektir. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

25. Allah, o kâfir (birlik)leri(ni), hiçbir hayra (başarıya) erememiş bir halde, öfkeleriyle geri çevirdi. Allah savaşta (fırtına çıkarıp melekleriyle yardım ederek) mü'minlerin imdadına yetişti. Allah güçlüdür, mutlak galiptir. [bk. 33/9 ve dipnotu]

26. (Allah,) Ehl-i Kitab’dan (hainlik ederek) onlara yardım eden (Kureyza yahudi)lerini de kalplerine korku düşürerek kalelerinden indirdi. (Siz, onları kuşatıp) bir kısmını öldürüyor, bir kısmını da esir ediyordunuz.

27. Onların yerlerine, evlerine, mallarına ve henüz (fethedip) ayak basmadığınız topraklara da sizi mirasçı yaptı. Allah her şeye kâdirdir.

28. Ey Peygamber! (Bu sırada seni dünyalık isteyerek huzursuz eden) hanımlarına de ki: “Eğer siz dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerini vereyim ve sizi güzellikle serbest bırakayım.”

29. “Eğer; Allah’ı, Resûlü’nü ve âhiret yurdunu istiyorsanız, şüphe yok ki Allah, içinizden güzel hareket edenlere büyük mükâfat(lar) hazırlamıştır.”

(Resûlullah (sas.), bütün Arabistan’a hâkim olmuş ve halkın refah seviyesi artmıştı. Bu arada Resûlullah’ın hanımları da kendisinden daha iyi geçim, giyim kuşam ve ziynet istemiş, Resûlullah (sas.) da bundan huzursuz olmuştu. Çünkü o, dünyalık elde etmek ve beğenilmek için gelmemişti. İşte bunun üzerine bu iki âyet-i kerîme gelince onları dünyalık ile kendisini tercih etmek hususunda bir ay serbest bıraktı. Sonra Hz. Âişe’den başlamak suretiyle her bir hanımına ayrı ayrı sordu; hepsi de dünya isteklerinden vazgeçip Allah’ı, Resûlü’nü ve âhiret yurdunun güzelliğini istediler. Bu âyete “tahyîr” (muhayyer bırakma) âyeti denilir.) [bk. Emiroğlu, IX, 133]

30. Ey peygamber hanımları! İçinizden kim çirkinliği âşikâr bir günah işlerse, onun azabı iki kat artırılır. Bu, Allah’a göre kolaydır.

31. Sizden kim de Allah’a ve Resûlü’ne itaat eder, sâlih (sevaplı) amel işlerse ona mükâfatını iki kere veririz. Ona (cennette) bol bir rızık hazırlamışızdır.

32. Ey peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi bir (kadın) gibi değilsiniz. Eğer ‘Allah’a saygı duyuyor/emrine uygun yaşamak istiyorsanız’ (yabancı erkeklere karşı) edalı ve cilveli konuşmayın. Sonra kalbinde bir hastalık (kötü duygu) bulunan kimse, umuda kapılır (ve kendine bir pay çıkarır). Sözü uygun (ölçülü ve ciddi) şekilde söyleyin.

33. (Çoğu zaman, vakarla) evlerinizde oturun. Dışarıya da evvelki câhiliye zamanı/İslâm öncesi kadınlarının çıkışı gibi süslenip kendinizi teşhir ederek çıkmayın. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah’a ve Resûlü’ne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt! (Peygamberin ev halkı!)[4] Allah, sizden ancak kiri (günahı)

gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister. [krş. 24/31; 33/59]

34. Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti[5] hatırda tutun. Şüphesiz ki Allah, Latîf (her şeyin inceliklerini bilen)dir, hakkıyla haberdardır.

35. Şüphesiz ki müslüman olan (Allah'ın emirlerine teslim olan) erkeklerle, müslüman kadınlar; iman eden erkeklerle, iman eden kadınlar; itaat (ve ibadet)e devam eden erkeklerle, itaat (ve ibadet)e devam eden kadınlar; doğru erkeklerle, doğru kadınlar; sabreden erkeklerle, sabreden kadınlar; alçak gönüllü (ve saygılı) erkeklerle, alçak gönüllü (ve saygılı) kadınlar; sadaka veren erkeklerle, sadaka veren kadınlar; oruç tutan erkeklerle, oruç tutan kadınlar; mahrem yerlerini (haramdan) koruyan/hayalı erkeklerle, mahrem yerlerini (ve görünümlerini haramdan) koruyan/iffetli kadınlar; Allah'ı çok anan[6] erkeklerle (Allah'ı çok) anan kadınlar (var ya, işte) Allah, onlar için mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

(Bu âyet-i kerîmede hayalı kadın ve erkekler tabiri geçmektedir. Bir toplumda erkek ve kadınların hayasız olmaları ve ırzlarını (namus, iffet, şeref ve vakarlarını) korumamaları, toplumda câhiliye (İslâm öncesi) belirtilerini gösteren hususlardır. Böyle bir toplum, ilim ve endüstride ilerlemiş de olsa İslâmî ve insânî seviye yönünden câhiliye toplumu durumundadır. Kadınlarının haya ve ırzlarını koruyan toplum, çok gelişmemiş bile olsa, İslâm ve insanlık açısından medenî bir toplumdur.)[7] [bk. 24/59; 33/59]

36. Allah ve Resûlü bir meselede hüküm verdiği zaman, inanan bir erkek ve kadına, artık o işte, kendi (arzu ve heves)lerine göre (başka) tercih hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resûlü'ne karşı gelir (onlar tarafından verilmiş hükümleri beğenmez, kendi tercihlerine önem verir)se, kesinlikle o, apaçık bir sapıklıkla sapmış olur. [krş. 4/65]

(Allah ve Resûlü'nün, herhangi bir konuda koyduğu bir hüküm varken hiç kimse onun aksine bir tercih yapamayacağı gibi, başkası için de "isteyen yapsın, istemeyen yapmasın" diye bir serbesti tanıyamaz, bir ideolojik fikri dayatamaz. Çünkü ideolojiler hevâ ve heves putunun (25/43) söylem şekilleridir. Çünkü bu durumda yeni bir din icat etmiş ve sapıtmış olur ki Allah ve Resûlü'nün hükümlerine bağlı mü'minlerce itibar görmezler.)

37. (Resûlüm!) Hani Allah'ın kendisine (İslâm ile) nimet verdiği, senin de yine kendisine nimet ver(ip kölelikten azat et)tiğin kimseye (Zeyd'e): "Hanımın

(Zeyneb')i yanında tut, Allah'a saygılı ol (boşanma)." diyordun. Fakat (ona dair) Allah'ın açığa çıkaracağı (emri)ni, insanlardan korkarak içinde gizliyordun. Halbuki kendisinden korkmana Allah daha layıktır. Şimdi mâdem ki Zeyd, (kendi dileğiyle boşayıp) onunla ilişkisini kesti, biz de onu sana zevce yaptık ki (bundan böyle) evlatlıkların, kendilerinden ilişkisini kestiği hanımların(ı nikâhlama)da mü'minlere bir günah olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir. [8]

38. Allah'ın kendisine farz (ve takdir) buyurduğu şeyler(i yerine getirme)de Peygamber'e hiçbir vebal yoktur. Daha önce geçen (peygamber)lerde de, bu, Allah'ın âdeti olarak böyledir. Allah'ın emri takdir edilmiş bir kader (ve kat'î bir hüküm)dür.

39. (Peygamberler) öyle kimselerdir ki Allah'ın gönderdiklerini tebliğ ederler, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka hiçbir kimseden korkmazlar. (Dinlemeyenlere) hesap görücü olarak Allah yeter.

40. Muhammed, adamlarınızdan hiçbirisinin babası değildir; fakat o Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

41. Ey iman edenler! Allah'ı çok anın (zikredin).

42. O'nu, sabah akşam tesbih edin. [bk. 30/17-18]

43. Sizi karanlıklardan aydınlığa[9] çıkarmak için üzerinize rahmetini gönderen O'dur ve (sizin için) bağışlama dileyen de melekleridir.[10] (Allah) mü'minlere çok merhamet edendir.

44. (Mü'minler,) O'na kavuştukları gün, (Allah'ın) onlara yönelik iltifatı "selâm"dır. (Allah) onlara şerefli bir mükâfat hazırlamıştır. [bk. 10/10; 36/58]

45-46. Ey Peygamber! Muhakkak biz seni, (ümmetin üzerine) bir şâhit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak, hem de Allah'ın izniyle, bir davetçi ve nur saçan bir kandil olarak gönderdik.

47. (Resûlüm!) Mü'minlere, Allah'tan kendilerine, cidden büyük bir lütuf verileceğini müjdele!

48. Kâfirlere ve münâfıklara itaat etme, onların sana verdikleri eziyetlere (şimdilik) aldırma, Allah'a güvenip dayan. Koruyucu olarak Allah (sana) yeter.

49. Ey iman edenler! Mü’min kadınları nikâhlayıp da sonra kendileri ile (cinsî) temastan önce onları (bir talak ile de) boşadığınız zaman, sizin için üzerlerinde sayıp bekleyeceğiniz bir iddet hakkı yoktur (hemen başkasıyla evlenebilirler). Bu takdirde onlara nikâh haklarını verin ve kendilerini güzel bir şekilde salıverin.[11]

50. Ey Peygamber! Biz, mehirlerini verdiğin hanımlarını, Allah’ın sana ganimet (olarak) verdiklerinden elinin altında bulunan (kadın)ları,[12] seninle beraber (Medine’ye) göç eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayının kızlarını, teyzelerinin kızlarını sana helal kıldık. Bir de mü’min bir kadın kendisini Peygamber’e (mehirsiz) bağışlar ve Peygamber de onu nikâhlamak isterse, başka mü’minlere değil, yalnız sana mahsus olmak üzere bunu (helal kıldık). Öteki (mü’min)lerin hanımları ve ellerinin (altında) mâlik oldukları (cariyeleri) hakkında üzerlerine farz ettiğimiz şeyleri elbette biz bildirdik. (Bu da) sana bir zorluk (ve sıkıntı) olmaması içindir. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir. [bk. 4/3-5, 20-25]

(Hz. Peygamber’in hanımları mü’minlerin anneleri olup kimseyle evlenmediklerinden, onun yanında kalmalarına Allah müsaade etmiştir. Hz. Peygamber Medine’ye hicret etmeden önce Hz. Hatice vefat etmişti. Yüce Allah, verilen izin dahilinde mehirlerini vererek onun evlenmesine müsaade etmiştir. Ancak kendisini mehirsiz bağışlayan kadınları da yalnız kendine mahsus olarak almasına izin vermiş; fakat kötü niyet ve neticeler doğuracağından bu izni başkalarına vermemiştir.)

51. (Resûlüm!) Onlardan dilediğini (nöbetinden) geri bırakır, dilediğini de yanına alırsın. (Geçici olarak) ayrıldıklarından,[13] arzu ettiğine dönmekte de sana bir günah yoktur. Bu, gözleri aydın olup mahzun olmamalarına ve hepsinin, kendilerine verdiğin şeyle razı olmalarına en elverişli (ve münasip) olandır. (Çünkü onlar kendileri hakkında ilâhî emri uygulayacağını bilirler.) Allah kalplerinizde olanı bilir. Allah hakkıyla bilendir. Halîmdir (ceza vermede acele etmeyendir).

52. Bu (zevceleri)nden sonra başka kadınlar(la evlenmen) de, güzellikleri hoşuna gitse bile, bunları başka kadınlarla değişmen de sana helal değildir. Yalnız elinin mâlik olduğu (cariyeler) hariçtir. Allah her şeyi gözetendir. [bk. 33/28-29]

53. Ey iman edenler! Artık Peygamber’in evlerine, siz bir yemeğe çağrılmaksızın, vaktine (de) bakmaksızın, (vakitli vakitsiz) girmeyin. Ancak

davet edildiğiniz zaman girin; yemeği yiyince de hemen dağılın, söze dalıp eğleşmeyin. Çünkü bu, Peygamber’e eziyet veriyor, o da siz(e söylemek)ten çekiniyor. Fakat Allah, hak(kı açıklamak)tan çekinmez. Bir de onlardan (yani Peygamber’in hanımlarından) gerekli bir şey istediğiniz (veya sorduğunuz) zaman, perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz hem de onların kalpleri için daha temizdir. Sizin, Allah’ın Resûlü’ne eziyet vermeniz, kendisinden sonra onun hanımlarını nikâhlamanız asla mümkün değildir. Bu, Allah katında büyük (bir günah)tır.

54. Bir şeyi açığa vursanız da gizleseniz de şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla (gayet iyi) bilendir.

55. Onlara (Peygamber’in hanımlarına) ne babaları, ne oğulları, ne erkek kardeşleri, ne erkek kardeşlerinin oğulları, ne kız kardeşlerinin oğulları, ne (kendileri gibi mü’min) kadınları, ne de ellerinin (altında) mâlik oldukları (cariyeleri ile perdesiz görüşmeleri) dolayısıyla bir günah vardır. (Dayı ve amca da anne ve baba hükmündedir.)[14] Bununla beraber (Ey hanımlar!) Allah’a saygılı olup emrine uygun yaşayın, çünkü Allah her şeye hakkıyla şâhittir. [bk. 24/31]

56. Şüphesiz ki Allah ve melekleri Peygamber’e salât eder (onu kutsar/övgü ve iltifatla anar)lar! Ey iman edenler! Siz de ona salât-ü selam edin (kutsayın, onun şanını yüceltmeye ve ona tam bir teslimiyete özen gösterin).[15]

57. Hiç şüphesiz Allah’a ve Resûlü’ne eziyet ver(mek istey)enlere, (işte) onlara Allah dünyada ve âhirette lanet etmiş ve onlara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.

58. Mü’min erkeklere ve mü’min kadınlara hak etmedikleri (yapmadıkları) bir şeyden dolayı eziyet edenler, bir iftira(da bulunmuş) ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

59. Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mü’minlerin kadınlarına söyle: (Bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman, kendilerini baştan ayağa bolca örten, şeffaf olmayan) dış elbiselerini üzerlerine iyice giyinip örtsünler. Bu, onların (cariye veya hafifmeşrep değil, şerefli ve namuslu) bilinmelerine, (cinsel) taciz/sarkıntılık edilmemelerine daha elverişlidir. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.[16] [bk. 24/31 ve dipnotu]

60-61. Andolsun ki münâfıklar, kalplerinde (ahlâksızlıktan) bir hastalık bulunanlar ve şehirde kötü/yalan yanlış haber yayanlar eğer (bu hallerinden)

vazgeçmezlerse, seni elbette kendilerine musallat ederiz (savaşıp şehirden çıkarmanı emrederiz). Bundan sonra da orada, sana ancak pek az bir zaman komşu kalabilirler. Lanetlik olarak nerede ele geçirilirlerse, tutulur ve öldürülürler.

62. Daha önce gelen (münâfık)lar hakkında Allah'ın kanunu bu idi. Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın.

63. İnsanlar sana (kıyamet) saat(in)i sorarlar. De ki: "O'nun ilmi ancak Allah katındadır." Ne bilirsin, belki de o saat yakındır. [bk. 2/166-167; 16/1; 21/1; 25/27-29; 54/1]

64-65. Şüphe yok ki Allah, (kendisini veya hükümlerini tanımayıp) küfre sapanları lanetlemiş (rahmetinden kovmuş) ve onlara içinde ebedî kalacakları çılgın alevli bir ateş hazırlamıştır. Onlar artık ne bir dost ne bir yardımcı bulurlar.

66. O gün, onların yüzleri ateşte evirilip çevirilirken; "Ah! Keşke biz, Allah'a itaat etseydik, Peygamber'e de itaat etseydik." diyecekler.

67. Ve diyecekler ki: "Ey Rabbimiz! Doğrusu biz, efendilerimize ve büyüklerimize (onların isteklerine, hevâlarına ve çağırdıklarına) uyduk, (onlar) da bizi (hak) yoldan saptırdı." [krş. 2/165-167; 25/27-29]

68. "Ey Rabbimiz! Onlara azaptan iki kat ver ve onları büyük bir lanetle rahmetinden kov."[17]

69. Ey iman edenler! (Resûl'e karşı tıpkı) Musa'yı (iftira ile) incitenler gibi olmayın. Nihayet Allah onu, dediklerinden temize çıkardı. O, Allah yanında yüzü (itibarı) olan idi.

70-71. Ey iman edenler! 'Allah'a saygılı olun/emirlerine uyun' ve doğru söz söyleyin ki (Allah) işlerinizi düzeltsin ve sizin günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederse, muhakkak ki en büyük bir başarıya/kurtuluşa ermiş olur.

72. Doğrusu biz emaneti (emir ve yasakları) yerine getirme sorumluluğunu göklere, yere ve dağlara arz (ve teklif) ettik de (onlar) bunu yüklenmekten kaçındılar ve on(un getireceği sorumluluk)tan korktular da onu insan yüklendi. (Eğer bunun gereğini yapmaktan kaçınırsa) cidden o çok zalim, çok cahil (demek)tir.[18] [krş. 59/21]

73. Böylelikle Allah, (bu emanete hainlik eden) münâfık erkeklerle, münâfık kadınlara, Allah’a ortak koşan erkeklerle, Allah’a ortak koşan kadınlara azap edecek, mü’min erkeklerle, mü’min kadınların tevbelerini de kabul edecektir. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

[1] Beydâvî. Ayrıca, karısını annesine benzeterek veya: “Sen bana artık anam gibisin.” diyerek boşayanın boşamasından dönmesi ancak kefaretle câizdir. [bk. 58/1- 4]

[2] Bu âyetle, hicretin ilk yıllarındaki, Ensar ile Muhacirler arasındaki din kardeşliğine bağlı olan mirasçı olunma durumu kalkmış, bu ancak vasiyet hükmüne bağlanmıştır. [bk. 4/33; 8/75]

[3] Hicret’in beşinci yılında Mekkeli Kureyş müşrikleri ve Gatafân kabilesi bütün kolları ile birleşik ordu (ahzâb) halinde Medine üzerine yürümüş ve Medine’de oturan yahudi Benû Nadir ve Benû Kureyza kabileleri de müslümanlarla olan ittifak antlaşmalarını bozup “Muhammed ve O’nunla birlikte olanların kökünü kazıma” söylemiyle onlara katılmıştı. (İbni İshak, III, 299-310 vd.).

[4] Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin dahildir.

[5] İnce mânaları, Resûlullah’ın öğrettiği hüküm ve uygulamaları. [bk. 2/129, 152]

[6] İbadetle, tesbih, tahmîd, tekbir ve tehlîl ile. Kur’an tilâveti ve ilim ile meşgul olmak da zikir sayılır.

[7] Behiy (Kavramlar), s. 259.

[8] Kur’an’ da ismi geçen tek sahâbî Hz. Zeyd b. Hârise’dir. Hz. Hatice tarafından satın alınıp Resûlullah’a hediye edilmiş, o da onu azat etmiş, sonra da Zeyneb bint Cahş (r.anhâ) ile nikâhlamıştı. Peygamberimiz’in hatırı için evlenen Zeyneb, bir köle azadlısı ile evlenmeyi kendisine yediremiyordu. Bunu da Zeyd’e söylüyordu. Zeyd artık buna dayanamayıp Peygamberimiz’in “Hanımını yanında tut.” demesine rağmen boşamıştı. Bu arada Hz. Peygamber, Cenâb-ı Hakk’ın, onunla evleneceğine dair kalbine bildirdiğini gizliyordu. Fakat onda gözü yoktu. Olsa idi, daha önce kendisi alırdı. Ancak daha sonra Allah’ın emri üzerine onu nikâhlamıştı. Burada aslolan bir hikmetin, İslâm hukukuna ait bir hükmün ortaya çıkmasıdır. O da evlatlığın, evlat hükmünde olamayacağı,

dolayısıyla onun bir din kardeşi olup ayrıldığı hanımıyla da evlenilebileceğidir. Allahu Teâlâ bu hükmü Resûlü'nde uygulamış oldu.

[9] Cehâlet, küfür ve şirkten, ilme ve İslâm'a uygun hayata.

[10] Melekler mü'minlerin bağışlanmasını ister. [krş. 40/7-9]

[11] Kendileriyle nikâhlanıp da gerdeğe girmeden ve mehirleri belirlenmeden önce boşanan kadınların uygun hediyelerle gönülleri hoş edilmelidir. Eğer mehirleri belirlenmiş ise o zaman mehrin yarısı verilir. Ancak kendileriyle halvet-i sahîhada (başbaşa) bulunmamış olmak lazımdır. [bk. 2/236-237]

[12] Hz. Safiyye ve Cüveyriyye (Celâleyn).

[13] Resûlullah'ın, Nisâ sûresinin üçüncü âyeti gelinceye kadar istediği kadar kadınla evlenebilmesi mümkün iken, en genç ve enerjik çağlarında (25'ten 55 yaşına kadar) tek evli olarak yaşadı. Ancak 55 yaşında Hz. Ebû Bekir'in kızı Hz. Âişe ile evlenerek kendisini ikinci hanım olarak aldı. Bu ise, kız olarak aldığı tek hanımıdır. Bundan sonra hayatının kalan kısa müddeti içinde çeşitli sosyal ve siyâsî sebep ve maksatlarla hanımlarının sayısı dokuza kadar ulaşmıştı. Ancak meşru şartlara uygun olarak dörde kadar evlenmeye müsaade eden âyet-i kerîmeden sonra, yalnız Peygamber'e mahsus olarak, hanımları yanında kaldı. Çünkü Peygamber hanımları mü'minlerin annesi olup kimseyle evlenemezdi.

[14] Zebîdî, XI, hadis no: 1724. Mü'min kadınlar, kâfir kadınların yanında da açılıp saçılamazlar. [Râzî, XVIII, 289]

[15] Yüce Allah'ın peygamberine salavâtı; ona rahmet etmesi ve onun şânını yüceltmesidir. Meleklerin salavâtı Peygamber'in şânını yüceltme ve mü'minlere bağış dilemesidir. Mü'minlerin de Hz. Peygamber'e salât ve selam getirmesidir. Selef imamlarına ve müfessirlere göre bu emir, hükmün vâcip olduğunu ifade eder. Salât ve selam Allah'ın rahmetine, Peygamber'in şefaatine ve duaların kabulüne vesiledir. İsmi anılınca salavât getirmeyenlere, gerek Hz. Peygamber'in gerekse meleklerin bedduaları vardır. Salavât "Allâhümme salli alâ Muhammed" demek, selam "es-Selâmu aleyke eyyühennebiyyü" demektir; birçok çeşidi de vardır (Zebîdî, XI, Hadis no: 1725; Elmalılı, V, 3923).

[16] İslâm öncesi (câhiliyyede) satılık köle/cariye kadınların vücutlarının çoğu çıplak bulunur, göz ve gönül doldurucu oluşuna göre fiyat biçilirdi. İslâm'ın gelişi ile bu durumun kalkmasına rağmen, toplum ahlâkını bozan çağdaşlık

görünümü altında, gönüllü cariyelerin, nikâhsız/metreslerin veya zevk, macera ve teşhir düşkünü kadınların ortaya çıkıp çoğalması iffetsiz erkeklere hoş gelse de, meydana gelen gayr-i meşrûluklar ve neticeleri hakiketen çok üzücüdür.

[17] Allah'ın emirlerini gereksiz gören ve insanları hidayetten uzaklaştıran önderlerle, hayatı için bir tehlike olmadığı halde onların peşinden gidenler, hesap gününde birbirine düşman olacaktır. [bk. 2/165-167; 7/38; 31/21; 34/31]

[18] Eğer insan, ilâhî teklifi unutur, nefsine uyar ve aklını putlaştırarak işlerini Allah'ın emir ve yasakları doğrultusunda değil de kendi hevâ ve hevesine göre yaparsa, hem cahil hem de zalim olduğu bildiriliyor.

34. Sebe' Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 54 âyettir. Yalnız altıncı âyeti Medine döneminde inmiştir. Sûre, adını 15. âyette geçen kabile veya bölge adı olan Sebe' kelimesinden almıştır. Mekkî sûrelerin temel konularından olan tevhid, nübüvvet ve âhiret esaslarını açıklayan ve bu çerçevede bazı peygamber kıssalarına temas eden bir mahiyettedir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Hamd, göklerde olanlar ve yerde bulunanlar(ın tamamı) kendisinin olan Allah içindir. Âhirette de hamd, ancak O'nadır. O, hüküm ve hikmet sahibidir, (her şeyden) hakkıyla haberdardır.

2. Yere gireni de ondan çıkanı da; gökten ineni de, oraya çıkanı da O bilir. O, çok merhamet eden, çok bağışlayandır.

3. Küfre sapanlar/inkâr edenler: "(Kıyamet) saat(i) bize gelmez." dedi(ler). De ki: "Hayır! Görünmeyeni bilen Rabbim hakkı için o size kesinlikle gelecektir. Göklerde ve yerde zerre miktarı bir şey O'ndan gizli kalmaz. Bundan daha küçük ve daha büyük (her şey), apaçık bir Kitab'da (yazılı)dır." [bk. 7/187; 20/15]

4. Çünkü (Allah, o gün) iman edip de sâlih amel (sevaplı iş)ler işleyenleri mükâfatlandıracaktır. İşte onlar için bir mağfiret ve güzel bir rızık vardır.

5. Âyetlerimizi âciz (geçersiz, hayatın dışında) bırakmak için çalışanlara gelince,

işte onlar için korkunç ve acıklı bir azap vardır.

6. Kendilerine ilim verilen (gerçek bilgin)ler, sana Rabbinden indirilen (Kur’an’)ın, hakikatin ta kendisi olduğunu ve (onun) mutlak galip ve hamde layık (Allah’)ın yoluna hidayet ettiğini görürler.

7. O küfre sapanlar/inkâr edenler (birbirlerine, Peygamber’i kastederek): “Size, ölüp büsbütün parçalanmış olarak dağıldığınız zaman, mutlaka yeni bir yaratılış içinde olacağınızı haber veren bir adam gösterelim mi?” dedi(ler).

8. “Acaba Allah’a karşı bir yalan mı uydurdu, yoksa kendisinde bir delilik mi var?” (dediler). Hayır! Âhirete inanmayanlar, (orada) azaptadırlar. (Çünkü onlar burada haktan) uzak bir sapıklık içindedirler.

9. Onlar gökte ve yerde önlerinde ne var, arkalarında ne var bakmadılar mı? Eğer dilersek onları yerin dibine geçiririz. Yahut gökten üzerlerine parçalar düşürürüz. Şüphesiz bunda, Allah’a yönelen her kul için elbette bir ibret vardır.

10. Andolsun ki biz, Davud’a tarafımızdan bir üstünlük verdik. “Ey dağlar! (Davud’un yaptığı tesbihi) onunla beraber inleyip (yankılayıp) tekrar edin.” Kuşlara da (o tesbihe öterek katılın dedik). Ona demiri de yumuşattık. [bk. 21/79; 38/18]

11. “(Bedeni örtecek) uzun ve geniş zırhlar yap, örgüsünü ölçülü yap.” diye (vahyettik. “Ey Davud’la birlikte inananlar! Hepiniz) sâlih amel işleyin. Çünkü ben, yaptıklarınızı görmekteyim.” diye (vahyettik).

12. Süleyman’(ın emrin)e de, sabah estiğinde bir aylık, akşam dönüşünde yine bir aylık yol alan rüzgarı verdik. Erimiş bakırı da kaynağından sel gibi akıttık. Cinlerden bir kısmı da, Rabbinin izniyle, onun önünde (emrinde) çalışırdı. Onlardan kim emrimizden sapsa, ona alevli azaptan tattırırdık. [bk. 21/81; 38/36]

13. Ona (Süleyman’a) kalelerden, timsallerden,[1] büyük havuzlar gibi çanaklardan ve sabit kazanlardan dilediğini yaparlardı. (Allah buyurdu ki) “Ey Davud ailesi! (Allah’a) şükür için çalışın.” Kullarımdan (layıkıyla) şükreden azdır.

14. Sonra onun ölümüne hükmettiğimiz zaman, (dayandığı) âsâsını yemekte olan ağaç kurdundan başkası onun ölümünü göstermedi. Bu suretle (kurdun yediği âsâ kırılıp da, uzun müddet ona dayalı duran Süleyman’ın cesedi) yere yıkılınca

anlaşıldı ki, cinler gaybı bilmiş olsalardı, o zilletli azabın (o meşakkatli çalışmanın) içinde kalmazlardı.

15. Gerçekten, (Yemen'de yaşamış olan) Sebe' (halkı) için, oturdukları yerde bir ibret vardı. (Meskenleri) sağdan ve soldan iki bahçe ile çevrili idi. (Peygamberleri onlara): "Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin. (İşte) güzel bir memleket ve çok bağışlayan bir Rab!" (demişti).

16. Fakat (şükürden) yüz çevirdiler; bu yüzden üzerlerine Arim selini[2] gönderdik ve onların iki bahçesini ekşi (buruk) yemişli, acı ılgınlı ve biraz da sidre ağacından (ibaret, kötü) iki bahçeye çevirdik.

17. İşte, nankörlük ettiklerinden dolayı onları bu şekilde cezalandırdık. Biz hiç, nankör olandan başkasını cezalandırır mıyız?! [krş. 17/16-17; 28/58]

18. Onlar(ın yurdu) ile, içinde bereket verdiğimiz kasabalar arasında sırt sırta (birbirine yakın) nice kasabalar var ettik. Onlarda (birinden diğerine kolayca) gidip gelmeyi takdir etmiş, (kendilerine de): "Geceleri ve gündüzleri oralarda korkusuzca gezin (dolaşın." demiştik).

19. Onlar da (isyankâr bir eda ile): "Ey Rabbimiz! (Mesafemiz yakındır), seferlerimizin arasını uzaklaştır." dediler ve kendilerine yazık ettiler. Biz de onları (masallardaki) efsanelere çevirdik ve onları tamamen parçalanmış olarak dağıttık.[3] Şüphesiz bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

20. Andolsun ki İblis, onlar(ı saptıracağı) hakkındaki tahminini gerçekleştirdi. İman edenlerden bir kısmı dışında (hepsi) ona uymuşlardır.

21. Halbuki onun, kendileri üzerinde hiçbir nüfuzu/etkinliği yoktur. Ancak âhirete inanan ile, bu konuda ondan şüphe edeni (ayırıp) bilelim diye (ona bu fırsatı verdik). Rabbin her şeyi gözetip koruyandır. [krş. 15/39-43]

22. (Resûlüm!) De ki: "Allah'tan başka (İslâm dışı) inandıklarınızı (ve Allah yerine kendisine bağlılık gösterdiklerinizi) çağırın! Onlar, ne göklerde ve ne de yerde zerre kadar bir şeye sahip olabilirler. Bunlarda onların (Allah'a) bir ortaklığı yoktur. O'nun da onlardan bir yardımcısı yoktur." [krş. 17/56; 18/51; 27/59-64]

23. O (Allahu Teâlâ)'nın huzurunda, kendisinin (layık olanlara şefaat etmeleri

için) izin verdiği kimselerden başkasının şefaati fayda vermez. Nihayet kalplerinden korku giderilince (şefaat için): “Rabbiniz ne buyurdu?” derler. (Şefaat izni verilmiş olanlar da): “Hak olanı.” derler. O çok yüce, çok büyüktür. [bk. 2/255; 20/109; 21/28; 53/26; 78/38]

24. Onlara de ki: “Göklerden ve yerden size rızık veren kimdir?” (Bildikleri halde, sen) de ki: “Allah’tır. Bu böyle iken ya biz ya da siz (ikimizden biri) ya doğru yol üzerinde, yahut açık bir sapıklıktayız. (Düşünün.)” [krş. 10/31; 23/84-87; 31/25]

25. De ki: “Bizim işlediğimiz günahlardan siz sorumlu olmazsınız, sizin işlediklerinizden de biz sorumlu olmayız.”

26. De ki: “Rabbimiz (kıyamette) hepimizi bir araya toplayacak, sonra aramızda hak (ve adalet) ile hükmedecektir. O, en âdil hüküm veren,[4] (her şeyi) hakkıyla bilendir.”

27. De ki: “O’na şerîk saydıklarınızı bana gösterin. (Hiç onlarda ilâhlık özelliği var mıdır?) Hayır! Doğrusu O Allah, mutlak galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

28. (Resûlüm!) Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı (bir peygamber) olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler. [krş. 4/79; 21/107; 48/8]

(Matta İncili’nde Hz. İsa kendisi hakkında, “Ben İsrâiloğulları’nın koyunlarından başkasına gönderilmedim.” demiştir. Bunun gibi bütün geçmiş peygamberler kendi kavmine gönderilmişken Hz. Muhammed (sas.) bütün insanlara/bütün âlemlere gönderilmiştir. Resûlullah’ın bu hususta ki ifadesi şöyledir: “… (Önceki) peygamberler yalnız kendi kavmine gönderildi, ben ise bütün insanlara gönderildim.”) [Buhârî]

29. (İnkârcılar:) “Eğer (sözünüzde) doğru kimseler iseniz, bu tehdit (ettiğiniz kıyamet günü) ne zaman?” derler.

30. De ki: “(O) size vaadolunan, öyle bir gündür ki ondan ne bir saat geri kalırsınız ne de öne geçebilirsiniz.”

31. Küfre sapanlar: “Biz ne bu Kur’an’a ne de ondan önceki (kitap)lara asla inanmayız!” dedi(ler). O zalimleri, Rablerinin huzurunda tutuklanmış olarak

sözü (suçu) birbirlerine atıp dururlarken bir görsen! Zayıf sayılanlar, o büyüklük taslayanlara: “Siz (baskıcı ve yanıltıcı olarak başımızda) olmasaydınız, elbette biz inananlar(dan) olurduk.” derler.

(Âyet-i kerîmenin baş tarafında “zalimler” olarak anılanlar için son tarafta “büyüklük taslayanlar” ifadesi kullanılmıştır. Onların büyüklük taslamaları Allah’ın emirlerine itibar ve itaat etmedikleri içindir. Zalim olmaları da halkı kendilerine ve sistemlerine itaate zorladıkları içindir. Kelimenin “zalimler” şeklinde çoğul gelmesi ise gerek benzerlerini, gerekse onlarla aynı safta bulunarak onlara güç verenleri içine almasındandır.) [bk. 2/165-167; 23/66 -68; 4/97; 33/66-68]

32. Yine o büyüklük taslayanlar, orada zayıf sayılanlara: “Size hidayet geldikten sonra, sizi (imandan) biz mi çevirdik? Siz zaten günahkâr kimselerdiniz.” der(ler).

33. (Halktan) zayıf sayılanlar da, büyüklük taslayanlara: “Hayır! Gece gündüz hile (yapıp bizi imandan soğutarak), bize Allah’ı inkâr etmemizi ve O’na ‘denk tutulanları’ tanımamızı (Allah’a ve emirlerine bağlanmak yerine onlara bağlanmamızı) emrediyordunuz.” derler. Azabı gördükleri zaman, pişmanlıklarını (içlerine atıp) gizlerler. Biz de o inkâr edenlerin boyunlarına (ateşten) demir halkalar takarız. Onlar ancak yapmakta olduklarıyla cezalandırılmazlar mı hiç? [bk. 2/165-167; 24/39; 25/43; 30/42]

34. Biz hangi memlekete bir uyarıcı (peygamber) göndermişsek, mutlaka oranın varlıklı şımarıkları: “Biz, sizin gönderil(ip tebliğ et)tiğiniz şeyleri inkâr edenleriz.” dediler.[5]

35. Bir de (o refah düşkünleri): “Biz, mal ve evlat bakımından daha çoğuz, biz (sizin iddia ettiğiniz gibi) azaba uğratılacak da değiliz.” dediler.

(Allah’ın elçileri geldiğinde ilk karşı çıkanlar oranın ileri gelenleri; malından veya mevkiinden dolayı şımaranları olmuştur. Çünkü rahatlarına, lüks ve zevklerine düşkün olduklarından ve ilâhî hakikatler kendi çıkarlarına ters geldiğinden, kendi hayatlarına uygun, mevcut batıl düzeni koruma mücadelesi verirler. “Burada Allah’ın değil, ancak bizim dediğimiz olur.” derler. Ama onların düzeni, örümcek ağı gibidir ki hepsi tarih içinde yok olmuşlardır.)

36. (Resûlüm!) De ki: “Şüphesiz Rabbim rızkı, dilediğine genişletir, (dilediğine) daraltır. Fakat insanların çoğu bilmezler.”

37. (Ey insanlar!) Sizi, huzurumuza yaklaştıracak olan, ne mallarınız ne de evlatlarınızdır. Ancak iman edip sâlih amel işleyenler (bize yaklaşanlar)dır. İşte onlar var ya, kendilerine, yaptıklarının kat kat fazlasıyla mükâfat vardır ve onlar (cennette) yüksek makamlarda emniyet (ve huzur) içindedirler. [krş. 5/35; 10/18; 18/110]

38. Âyetlerimizi âciz (geçersiz, hayatın dışında) bırakmak için yarışırcasına çalışanlar(a gelince): İşte onlar azabın içinde olacaklardır. [krş. 22/51; 34/5]

39. De ki: “Şüphesiz Rabbim kullarından dilediğine rızkı yayar (genişletir) ve kısar da. Siz (hayır için) neyi harcarsanız, (Allah) onun yerine başka (daha iyi)sini verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.”

40. O günde (Allah), onların hepsini (mahşerde) toplayacak, sonra meleklere: “Bunlar mı size tapıyorlardı?” diyecek. [bk. 25/17]

41. (Melekler de): “Senin şânın yücedir. Bizim velîmiz (koruyucumuz) onlar değil, sensin! Fakat onlar, (bize değil) cinlere tapıyorlardı; çoğu onlara inanmışlardı.” diyecekler.

(Allah’tan uzaklaşan ve O’ndan gelen hükümleri hiçe sayıp küfre sapan insanlar, çeşitli devirlerde meleklere, cinlere (şeytanlara), elleriyle yaptıkları putlara, putlaştırdıkları insan ve hayvanlara tapmışlar ve onlara sığınmışlardır.)

42. İşte o gün (kıyamet)te, birinizin diğerine ne bir fayda ne de bir zarar vermeye gücü yeter. Zulmedenlere de: “Yalanlamakta olduğunuz ateşin azabını tadın!” deriz.

43. Onlara açık açık âyetlerimiz okunduğu zaman: “Bu, atalarımızın tapmakta oldukları şeylerden sizi vazgeçirmek isteyen bir adamdan başkası değildir.” dediler. (Yine:) “Bu (Kur’an), uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değildir.” dediler. Kâfir olanlar, hak (Kur’an) kendilerine gelince de (yine): “Bu apaçık bir sihirden başkası değildir.” dediler.

44. Halbuki biz onlara, (Kur’an’ dan önce) ders alacakları böyle kitaplar vermedik ve kendilerine senden önce bir uyarıcı (peygamber) de göndermedik.

45. Öncekiler de, (peygamberlerini) yalanladılar. Bunlar (Mekkeli müşrikler), dünyalıkça öncekilere verdiklerimizin onda birine bile erişemediler. (Buna rağmen) peygamberlerimi yalanladılar. Ama, benim inkâr edilişim nasıl oldu

(gördüler). [bk. 40/82]

46. De ki: “(Ey müşrikler!) Size sadece bir tek öğüt vereceğim: (Buradan sırf) Allah için ikişer ikişer ve(ya) teker teker kalkın, sonra (benim hakkımda) iyice düşünün. Arkadaşınızda (bende) hiçbir cinnet (eseri) yoktur. O, sizi şiddetli bir azap öncesinde uyaran (bir peygamber)den başkası değildir.”

47. De ki: “(Tebliğim için) sizden hiçbir karşılık istemiyorum, o (ücret) sizin olsun. Benim mükâfatım, ancak Allah’a aittir. O, her şeye şâhittir.” [bk. 6/90; 23/72; 38/86; 42/23]

48. De ki: “Şüphesiz Rabbim, hakkı (ortaya) koyan, gaybı (görünmeyen ve bilinmeyenleri) en iyi bilendir.”

49. De ki: “Hak (din olan İslâm ve Kur’an) geldi; zaten batıl, ne bir şey meydana getirebilir ne de eskiyi geri getirebilir.” [krş. 17/81]

50. De ki: “Eğer ben (haktan) saparsam, ancak kendi aleyhime sapmış olurum. Eğer doğru yolu bulmuşsam, Rabbimin bana vahyettiği (Kur’an ve hikmet) sayesindedir. Doğrusu O, hakkıyla işitendir, bize çok yakındır.”

51. (Resûlüm! O gün) korkup telaşa kapıldıkları zaman bir görsen! Artık hiçbir kaçış yoktur. (Azaba) yakın bir yerde yakalanmışlardır.

52. (O zaman:) “Ona (Peygamber’e ve Kur’an’a) inandık.” derler. Âma (âhiret gibi) uzak bir yerden (imana/tevbeye) el uzatmak onlar için nerede?! (Artık her şey bitmiştir. Orası tevbe ve iman yeri değildir.) [bk. 32/12]

53. Halbuki daha önce onu inkâr etmişlerdi. (Dönmesi) uzak bir yerden gayba (görülmeyen âhirete laf) atıp tutuyorlardı.

54. Artık kendileriyle, arzuladıkları şeyler arasına set çekilmiştir; tıpkı bundan önce benzerlerine yapıldığı gibi. Çünkü onlar (kıyamet ve azap hakkında) endişe veren bir şüphe içinde idiler.[6] [bk. 35/37; 39/57-58; 70/11-14]

[1] Bu “timsaller” burada put heykel olmayıp, Hz. Süleyman’ın bina ve eşyalarını süslemede kullanılan kuş, aslan gibi çeşitli figür ve motiflerdir (Nesefî (Tefsîr), III, 320; Mevdûdî, IV, 440-450).

[2] Arim seli, şiddetli yağmur sularının su setlerini yıkmasıyla meydana gelen

sel demektir. Âyette adı geçen sidr/sidre'ye Arabistan kirazı denilir. Yaprakları gölgelik veren bir ağaçtır (İsfehânî).

[3] Bu, Sebelilerin Allah'a karşı isyankâr bir tavırla istekte bulunmaları yüzündendir.

[4] Âyet-i kerîmedeki "fetih" kelimesi, aynı zamanda hüküm mânasındadır. [bk. 7/89]

[5] Yüce Allah, Resûlü'nü inkârcılara karşı üzülmemesi için bilgilendirmektedir.

[6] İnkâr edenlerin o gün âhirette arzu ettikleri şey, o günkü imanlarının faydasını görmek, böylece ateşten kurtulmak, cennete kavuşmak veya tekrar dünyaya gönderilip iyi davranışta bulunmak gibi boş temennilerdi (Beydâvî).

35. Fâtır Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 45 âyettir. 29 ve 32. âyetler Medine'de inmiştir. Fâtır, "yoktan var eden" demektir. Sûre adını ilk âyette geçen aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Gökleri ve yeri yoktan yaratan; melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun. (O) yaratmada, dilediğini (dilediği miktarda) artırır. (Herkesi ayrı bir kalıp, şekil, güzellik ve özellikte yaratır.) Hiç şüphesiz Allah, her şeye kâdirdir.

2. Allah insanlara rahmetinden her neyi açar (gönderir)se, onu tutup önleyecek yoktur. Her neyi de tutup kısarsa ondan sonra onu salıverecek de yoktur. O, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibidir.

3. Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Size gökten ve yerden rızık veren Allah'tan başka bir yaratıcı var mı? O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O halde nasıl (olup da imandan) çevriliyor (başka varlıklara tapıyor)sunuz?

4. (Resûlüm!) Eğer seni yalanlıyorlarsa (buna üzülme), bilesin ki senden önceki peygamberler de yalanlandı. (Sonunda, bütün) işler ancak Allah'a döndürülür.

5. Ey insanlar! Allah’ın verdiği söz (vaadi) gerçektir. O halde dünya hayatı sizi aldatmasın (ibadet ve taatten alıkoymasın). Çok aldatıcı (şeytan), sizi Allah’(ın affına güvendirmek)le aldatmasın. [krş. 31/33; 57/14; 82/6]

6. Şüphesiz şeytan size (apaçık) bir düşmandır. Siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateş ehlinden olmaları için çağırır.

7. İnkâr edenler için (gerçekten) pek şiddetli bir azap vardır. İman edip sâlih (sevaplı) amel işleyenlere gelince, onlar için de mağfiret (bağışlanma) ve büyük bir mükâfat vardır.

8. Hiç kötü işi kendisine süslü gösterilip de onu hoş gören kimse (iyi/sevaplı iş yapan, kötülüğü sevmeyen kimseye benzer) mi? Allah dilediğini (amelinin gereği olarak) sapıklık içinde bırakır, dilediğini de doğru yola iletir. O halde, onlar(ın sapıklığın)a karşı üzülüp de kendini mahvetme! Çünkü Allah, onların yaptıkları şeyleri hakkıyla bilendir. [krş. 47/14]

9. Rüzgarları gönderen Allah’tır. (Onlar, yağmur yüklü) bir bulutu kaldırıp yürütür. Derken biz onu, (toprağı) ölü bir bölgeye sevk ederiz. Onunla yeri ölümünden sonra (bitkiyle) canlandırırız. İşte (öldükten sonra) dirilip kalkma da (tıpkı) böyledir.

10. Kim şan ve şeref istiyorsa, (Allah’tan istesin ve bilsin ki) bütün yücelik Allah’ındır. O’na ancak (tevhidi bildiren) güzel kelimeler yükselir; sâlih amel de onu yükseltir.[1] Kötülükleri planlayıp kuranlara gelince: Onlar için şiddetli bir azap vardır. Onların tuzağı (ve planı) mahvolacak (boşa çıkacak)tır. [krş. 4/139 ve açıklaması; 10/65; 63/8]

(Sahih iman, sâlih ameli gerekli kılar. Çünkü riyâsız, şirksiz iman, hevâ ve hevesten kurtulup Allah’a teslimiyeti yani emirlere tam itaati gerektirir. Kişinin amelinin sahih ve sâlih olmasını istemesi de imanın sahih olmasını isteme bilincindendir. Kötülükleri planlama ve yapma ise sahih iman ve sâlih amel ile bağdaşmaz.) [bk. 1/4; 12/106]

11. Allah sizi (ilkin çeşitli cins) topraktan, sonra bir meniden yarattı, sonra da sizi çift çift yaptı. O’nun ilmi olmaksızın hiçbir dişi gebe kalmaz, doğurmaz da. Ömrü uzun olana uzun ömür verilmesi de, ömründen kısaltılması da mutlaka bir kitapta (yazılmış ve anne rahminde tespit edilmiş)tir.[2] Şüphe yok ki (bu sayılanlar) Allah’a göre kolaydır. [krş. 6/59; 21/30]

12. İki deniz(in suyu) bir (aynı) olmaz: Bu tatlıdır, susuzluğu keser, içimi boğazdan kolay geçer; bu da tuzludur, acıdır (boğazı yakar). Bununla beraber her ikisinden de taze et (balık) yersiniz, (inci, mercan gibi) takındığınız bir ziynet çıkarırsınız. (Allah'ın) lütfundan (rızkınızı) aramanız için gemilerin orada (denizi) yara yara gittiğini görürsün. Umulur ki artık şükredersiniz. [krş. 16/14; 25/53; 55/19-22]

13. (Allah) geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar (gece ve gündüzü uzatır, kısaltır). Güneşi ve ayı (emrinin altında) istifadeye sunmuştur. Her biri muayyen bir müddet için (kendi yörüngesinde) akıp gider. İşte (bunların hepsini yapan) Rabbiniz Allah'tır. Mülk/hükümranlık ancak O'nundur. O'ndan başka yalvardıklarınız/tapındıklarınız bir hurma çekirdeğinin zarına bile sahip değillerdir.

14. Eğer onları, (yardımınıza) çağırsanız, çağrınızı işitmezler; (bir hayvan cinsinden olup da) işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise, sizin (kendilerini yüceltip Allah'a) ortak koştuğunuzu inkâr ederler. (Bunları) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi, (hiç kimse) haber veremez.

15. Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise zengindir (hiçbir şeye ve hiçbir kimseye ihtiyacı yoktur) ve övülmeye layık olan ancak O'dur. [krş. 92/8-10]

16-17. Eğer O dilerse sizi giderir (yerinize) yeni bir halk getirir. Bu da Allah'a (göre) güç değildir.

18. Hiçbir günahkâr, başkasının (işlediği veya günahına sebep olmadığı) günahını yüklenip çekmez. Eğer (günah) yükü ağır olan kimse, (başkasını) onu taşımaya çağırsa, en yakını dahi olsa kendisine ondan herhangi bir şey yüklemek mümkün olmaz. Sen ancak görmediği halde Rablerine 'yürekten saygı duyan, O'ndan korkanları' ve namazı gereği üzere kılanları uyar(ıp korkut)abilirsin. Kim (günahlardan) temizlenirse, sırf kendisi için temizlenmiş olur. Dönüş ancak Allah'adır. [krş. 6/164]

("Rablerini görmedikleri halde O'na saygı duyup O'ndan korkanlar" ifadesi, "insanlardan uzak kendi başına iken de Allah'a saygı duyar ve O'nun azabından korkarlar" mânasını içermektedir.)

19-20-21. Ne kör ile gören, ne karanlıklar ile aydınlık, ne de gölge ile sıcak bir olur.

(Bunlar, mü’min ile kâfir, hak ile batıl, cennetle cehennem gibi birbirine zıt şeylerdir.)

22. Dirilerle ölüler de bir değildir. Şüphesiz ki Allah dilediğine işittirir. (Yoksa) sen, kabirlerde (imiş gibi) olanlara işittirecek değilsin![3]

23. Sen sadece bir uyarıcısın.

24. Şüphesiz ki seni, (rahmetimiz için) müjdeci ve (azabımız için) bir uyarıcı olarak hak (Kur’an) ile gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki (onların) içinden bir korkutan uyarıcı (peygamber) gelip geçmiş olmasın. [bk. 4/164; 40/78]

25. (Resûlüm! Bunlar) seni yalanlıyorlarsa (üzülme. Çünkü) onlardan öncekiler de (peygamberlerini) yalanlamışlardı. Halbuki onların peygamberleri kendilerine, açık açık deliller, (hikmetli) sahifeler ve aydınlatıcı kitaplar da getirmişlerdi.

26. Sonra ben, o inkâr edenleri tutup yakala(yarak cezaya çarptır)dım. Benim inkâr edilişim nasıl oldu (gördüler)!

27. Allah’ın gökten bir su indirdiğini görmedin mi? İşte biz o (indirdiğimiz su) ile renkleri çeşit çeşit meyveler çıkardık. Dağlardan da beyaz beyaz, kırmızı kırmızı, renkleri çeşitli ve simsiyah yollar (içinde maden bulunan tabakalar yarattık).

28. İnsanlardan, yerdeki canlılardan, davar (ve sığır gibi)lerden de yine böyle türlü renklerde olanlar vardır. Kulları içinde, Allah’tan ancak âlimler/bilginler korkar. Şüphesiz Allah mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır. [krş. 39/9]

(Bu âyet-i kerîmede, Allah’tan ancak âlimlerin korktuğu bildirilerek onlar taltif edilmekle beraber onların sorumluluklarının büyük olduğuna da işaret edilmektedir. Çünkü Allah’ın yüceliğini gereği gibi bilip O’na saygı gösteren ve emirlerine uygun yaşayanlar gerçek âlimlerdir. Onlar, mü’minleri kıbleye yönelttiği gibi, ifade ettiği anlamıyla da tevhide yöneltirler. Bunu Allah’ın emirlerine müdahele eden, kısıtlayanların çizgisinde değil resûllerin gönderilme gayesi olan tevhid mücadelesini rehber edinerek yaparlar (16/36; 39/15-18). Diğer yönüyle de Allah’a saygı duymayan, emrine uygun yaşamayanlar, O’nun yüceliğini bilmeyenlerdir. O’nun hükmüne bağlı olanın yeri ise cennettir (bk. 79/40-41). İlim edinmeye gelince: İnsanın aklını, düşüncesini aydınlatan fen ilimleridir; gönlünü aydınlatan ise din ilimleridir. Sadece fen ilimleriyle beslenen

insan hile, şüphe ve çıkarcılığa yönelir, menfaatperest olur (28/79). Sadece din ilimleriyle eksik kalınır, her ikisiyle birlikte insan yücelir ve mutluluğa ulaşır.)

29. Muhakkak ki Allah'ın kitabını okuy(up yolundan gid)enler, namazı dosdoğru kılanlar ve kendilerine rızık olmak üzere verdiğimiz şeylerden gizli ve açık olarak (Allah için) sarf edenler, asla durgunluğa (ve zarara) uğramayacak bir ticaret (bir kazanç) umabilirler.

30. Çünkü (Allah), onların mükâfatlarını eksiksiz öder ve lütfundan onlara fazla fazla verir. Çünkü O, çok bağışlayandır, şükrün karşılığını bol bol verendir.

31. (Resûlüm! İndirdiğimiz) Kitab'da sana önceki (ilâhî kitapların asılları)nı tasdik edici olarak vahyettiklerimiz, gerçeğin ta kendisidir. Şüphesiz ki Allah, kullarından hakkıyla haberi olan, (her şeyi) görendir.

32. Sonra o Kitab'ı (Kur'an'ı) kullarımızdan seçtiklerimize[4] miras bıraktık. Onlardan kimi, (onu okumayı ve ona uymayı terk ederek) kendisine zulmeden/yazık edendir. Onlardan kimi, ortada kalan,[5] kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda (ve Kur'an'a sahip çıkıp ona uygun yaşamada ve bu yarışmada) öne geçendir ki, işte bu da en büyük lütuftur. [krş. 56/10-12]

33. (Mükâfatları) Adn cennetleridir. Oraya girerler ve içinde (nice) altın bileziklerle ve inciyle süslenirler. Orada elbiseleri de ipektir.

34. Derler ki: "Bizden üzüntüyü gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu Rabbimiz çok bağışlayıcı, şükrün karşılığını bol bol verendir."

35. "O, bizi lütfundan (ebedî) kalınacak yurda koyup yerleştirdi. Orada bize hiçbir yorgunluk dokunmayacak, artık orada bize hiçbir bıkkınlık da gelmeyecektir."

36. Küfre sapanlara gelince: Onlar için cehennem ateşi vardır. Onlara (ölümle) hükmedilmez ki ölsünler. (Cehennemin) azabı da üzerlerinden hafifletilmez. İşte biz küfürde (ve nankörlükte) ısrar eden herkesi böyle cezalandırırız. [krş. 43/77]

37. Onlar orada şöyle bağrışırlar: "Ey Rabbimiz! Bizi çıkar ki (evvelce) yapmış olduklarımızı değil, sâlih amel işleyelim." (Bu istediklerine karşı onlara denilir ki:) "Size orada, iyice düşünecek kimselerin düşüneceği ve öğüt alacağı kadar bir ömür vermedik mi? Halbuki size uyarıcı (olarak peygamber) de gelmişti. Öyle ise tadın (bu azabı)! Artık zalimler için hiçbir yardımcı yoktur."

38. Şüphesiz ki Allah, göklerin ve yerin gaybını (bütün sırlarını) bilendir. Muhakkak O, gönüllerin özünü de hakkıyla bilendir.

39. Sizi yeryüzünde halifeler yapan (ve size hâkimiyet veren) O'dur. Artık kim inkâr ederse, inkârı kendi zararınadır. Kâfirlerin küfrü, Rablerinin kendilerine olan gazabından başka (bir şey) artırmaz. Kâfirlerin küfrü, yine kendilerine bir hüsran (ve felaket)ten başkasını da artırmaz.

40. (Resûlüm!) De ki: "Allah'tan başka yalvardıklarınız, ortak (koştuk)larınızı gördünüz mü? Bana gösterin, onlar yeryüzünde neyi yarattılar? Yoksa onların göklerde (Allah ile) bir ortaklığı mı var? Yoksa kendilerine bir kitap verdik de onlar (yaptıklarının doğruluğu için) ondan açık bir delil üzerinde midirler?" Hayır! O zalimler birbirlerini aldatmaktan başka bir vaadde bulunmazlar.

41. Şüphesiz ki Allah, gökleri ve yeri, (düzenleri bozulup) yok olurlar diye (kudret kanunlarıyla) tutmaktadır. Eğer onlar (bozulup) yok olurlarsa, ondan sonra bunları hiç kimse (yerinde) tutamaz. Gerçekten O, cezada aceleci değildir, çok bağışlayıcıdır. [bk. 22/65; 30/25]

42. Onlar (Kureyşliler), kendilerine bir uyarıcı (peygamber) gelirse, kesinlikle (diğer) ümmetlerin (her) birinden daha fazla doğru yolda olacaklarına dair, yeminlerinin en kuvvetlisiyle Allah'a yemin ettiler. Fakat onlara bir uyarıcı (ve azap ile korkutucu peygamber) gelince, bu, onların (Hak'tan) nefret etmelerinden başka bir şey artırmadı. [bk. 6/156-157; 37/ 168-169]

43. (Bu da onların yine putlarına bağlı kalıp) yeryüzünde büyüklük taslamaları, (Kur'an'ı ve İslâm'ı önlemek için) çirkin bir tuzak kurmaları (ve dalavere çevirmeleri) yüzündendir. Halbuki çirkin tuzak, sahibinden başkasına dolanmaz. Onlar, evvelkilerin (başlarına gelen azap) kanunundan başka bir şey mi bekliyorlar? Allah'ın kanununda asla bir değişiklik bulamazsın! Allah'ın kanununda asla bir sapma/değişme de bulamazsın. [krş. 17/77; 48/23]

44. Onlar, kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmeleri için yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı? Halbuki onlar, kendilerinden daha kuvvetli idiler. Göklerde ve yerde (olan) hiçbir şey, Allah'ı aciz bırakamaz. Şüphesiz ki O, hakkıyla bilendir, (her şeye) gücü yetendir.

45. Eğer Allah, insanları kazandıkları (günahlar) yüzünden (hemen) cezalandırsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat (Allah), onları belirlenmiş bir vakte kadar geciktirir. Vakitleri gelince de Allah muhakkak ki

kullarını görücü (gereğini yapıcı)dır. [krş. 16/61; 18/58; 86/11-17]

[1] Yahut, Ancak güzel söz Allah'a çıkar ve sâlih amel de Allah'a yükseltir" (Elmalılı, V, 3579-3590; Mehmed Vehbi, XI, 4561).

[2] Peygamberimiz (sas.), "Ömrün artması, sâlih zürriyet iledir. O sâlih zürriyet kendisinden sonra dua eder ve onun duasını Allahu Teâlâ kişiye kabrinde ulaştırır (sanki yaşıyor da iyi amel yapıyor gibi olur). İşte ömrün artması budur." buyurmuştur (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 142).

[3] Onlar rûhen/mânen ölüdürler. Yahut kulakları duysa bile yine İslâm'ın hakikatlerine karşı, duyup da anlamayan diğer yaratıklar gibi olurlar. [bk. 7/79; 11/24]

[4] Hz. Muhammed'in ümmetine veya bu ümmetin âlimlerine (Beydâvî).

[5] Hasan-ı Basrî, âyet-i kerîmedeki "kendine zulmeden/yazık eden"i münâfık, diğer bir rivâyette fâsık diye tefsir etmiştir. "İnsanın münâfıklıktan kurtulabilmesi için sözü ile işi ve bilgisi arasında çelişki olmaması lazımdır." demiştir. "Ortada kalan (muktesıd) kelimesini de "kâh sevap, kâh günah işleyen" diye açıkladığı rivayet edilmiştir. [bk. Kurtubî (Tefsir), XIV, 346; Taberî, XVIII, 32; Zuhaylî, s. 439; İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 147; Sâbûnî (Safve), II, 577-578]

36. Yâsîn Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Adını ilk âyetinden almıştır. 83 âyettir. Yalnız 45. âyeti Medine döneminde inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Yâ, Sîn.

2. Hikmet dolu Kur'an'a yemin ederim ki,

3. (Resûlüm!) Hiç şüphesiz sen, gönderilmiş (peygamber)lerdensin.

4. Dosdoğru bir yol üzerindesin.

5-6. (Bu Kur'an,) yegâne galip/yüce ve merhametli olan (Allah tarafın)dan, babaları (tevhid ile) uyarılmayan,[2] bu yüzden kendileri de gaflet içinde kalan

bir kavmi uyarman içindir.

7. Andolsun ki onların (inkârlarından dolayı) çoğunun üzerine (azap hakkındaki) o söz gerçekleşti. Artık onlar iman etmezler.

8. Biz, onların (şirk ve küfürde direnmelerinden dolayı) boyunlarına öyle bukağılar/demir halkalar geçirdik ki bunlar çenelerine kadar (dayanmış)tır; onun için başları (ve burunları) dikleşmiştir.

9. Onların hem önlerine bir set hem arkalarına bir set çektik, hem de onları kuşatıp sardık. Artık onlar (hakikati) göremezler.

10. Onları (azaba karşı) uyarsan da, uyarmasan da birdir; iman etmezler.

11. Sen ancak, zikre (Kur'an'a) uyan ve görmediği (halde) Rahmân (olan Allah)'dan korkan kimseyi uyarabilirsin. İşte sen, onu mağfiret ve güzel bir mükâfatla müjdele!

12. Hiç şüphesiz ölüleri biz; (sadece) biz diriltiriz! Önden gönderdikleri şeyleri ve (bıraktıkları iyi veya kötü bütün) eserleri yazarız. (Zaten biz) her şeyi apaçık bir kütük (ve tutanak olan Levh-i Mahfûz')da say(ıp zaptet)mişizdir.

13. Onlara, bir zamanlar elçilerin geldiği o şehir[3] halkını misal getir:

14. O zaman, kendilerine iki elçi gönderdik de onları yalanladılar. Biz de bir üçüncü (elçi) ile (o elçileri) destekledik. (Onlar) da dediler ki: "Gerçekten biz, size gönderilmiş elçileriz."

15. (O şehirliler:) "Siz de bizim gibi bir beşerden başkası değilsiniz. Hem Rahmân hiçbir şey indirmemiştir. Siz, sadece yalan söylüyorsunuz." dediler.

16-17. (Elçiler) dediler ki: "Rabbimiz biliyor ki hakikaten biz, size gönderilmiş elçileriz. Üzerimizdeki (vazife), açıkça tebliğden başkası değildir."

18. (O şehirliler:) "Doğrusu biz, sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık (kıtlık geldi). Eğer (bu davetten) vazgeçmezseniz, mutlaka sizi taşlayarak öldürürüz (recmederiz) ve (böylelikle) bizden size acıklı bir azap dokunur." dediler.

19. (Onlar da:) "Uğursuzluğunuz kendi beraberinizde(ki küfürden)dir. Size öğüt verilince mi (uğursuzluğa uğruyorsunuz)? Hayır! Siz (isyanda) haddi aşan bir

kavimsiniz.” dediler.

20-21-22-23-24-25. O şehrin öbür ucundan (bunların geldiğini duyan imanlı) bir adam[4] koşarak geldi ve dedi ki: “Ey kavmim! Gönderilmiş (bu elçi)lere uyun. Sizden hiçbir ücret istemeyen (bu) kimselere uyun. Onlar doğru yola erişmişlerdir. Ben, niçin beni yaratana kulluk etmeyeyim? Oysa ancak O’na döndürüleceksiniz. Ben, O’ndan başka ilâhlar edinir miyim? Eğer çok esirgeyen (Allah) bana bir zarar vermek dilerse, onların (o putların) şefaati bana hiçbir fayda vermez ve beni kurtaramazlar. Şüphesiz (böyle yaparsam o zaman) ben, apaçık bir şaşkınlık ve ziyan içinde olurum.[5] (Ey elçiler!) Ben sizin Rabbinize iman ettim, beni duyun (ve şâhit olun).”[6]

26-27. (Şehirliler tarafından taşlanılan o kimseye ölümü sırasında:) “Gir cennete.” denildi. (O da:) “Keşke kavmim, Rabbimin beni bağışladığı(nı) ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi (bu durumda elbette iman ederlerdi)!” dedi.[7]

28. O(nun şehit edilmesi)nden sonra, kavminin üzerine (helaki için) gökten bir ordu indirmedik, indirecek de değildik.

29. (Onların helaki Cebrail’e ait) bir çığlıktan başkası olmadı, hemen sönü(p gidi)verdiler.

30. Ne yazık şu kullara! Kendilerine bir peygamber gelmeye görsün, onunla mutlaka alay ederlerdi.

31. Görmediler mi, onlardan önce nice nesilleri helak ettik. Artık bunlar bir daha kendilerine dönmezler?

32. (Onların) hepsi de, toplanıp huzurumuza getirileceklerdir.

33. Ölü toprak, onlar için bir ibret (kudretimize bir delil)dir. Biz onu dirilttik, ondan taneler çıkardık; işte ondan yemektedirler.

34-35. Orada hurmalıklardan ve üzüm bağlarından nice bahçeler var ettik; (onların) içlerinden de pınarlar fışkırttık. Bunları, mahsulden ve ellerinin yaptıklarından yesinler diye yaptık. Hâlâ şükretmezler mi? [bk. 16/11; 23/19]

36. Yerin bitirdiği her şeyden, (insanların) kendilerinden ve daha bilemeyecekleri nice şeylerden çift çift yaratan (Allah’)ın şânı pek yücedir.

37. Gece de onlar için bir ibret (ve kudretimize bir delil)dir. Biz ondan gündüzü sıyırıp çıkarırız. Bir de (bakarsın ki) onlar karanlığa girmişlerdir.

38. Güneş de (bir delildir ki) kendi karargâhında (mihveri etrafında muntazam olarak) cereyan etmekte (dönerek gitmekte)dir. Bu mutlak galip, hakkıyla bilen (Allah')ın takdiridir. [bk. 7/54; 13/2]

39. Aya gelince; biz ona (dünyanın etrafında günlük devri ve seyri için) birtakım menziller[8] tayin ettik ki (her aylık devrinin) sonunda o, (kurumuş) eski hurma salkımının eğri çöpüne döner (son ve ilk hilâl şeklini alır).

40. Ne güneş aya erişir (geceyi önler) ne de gece gündüzü geçer (zamansız gelir). (Güneş, ay, dünya ve yıldızların) hepsi de bir felekte (bir yörüngede) yüzmektedirler.

41. Onların (doğup çoğalarak) nesillerini de (Nuh'a ait) o dopdolu gemide taşımamız, onlar için bir ibret (delil)dir.

42. Yine onlar için bunun gibi binecekleri (nice) şeyler yarattık.

43. Eğer dilesek, onları (denizde batırıp) boğarız. Bu takdirde kendilerinin feryadını duyacak (kurtarıcı) bulunmaz, (onlar) kurtarılmazlar da.

44. Tarafımızdan bir rahmet ve bir zamana kadar yaşatma olmadıkça (hayatta kalamazlar).

45. Onlara: "Önünüzdeki (dünya)[9] ve arkanızdaki (âhiret azabı)ndan sakının, belki acın(ıp esirgen)irsiniz." denildiği zaman (yüz çevirirler).

46. Kendilerine Rablerinin âyetlerinden herhangi bir âyet (ve mucize) gelmeye görsün, mutlaka ondan yüz çevirmişlerdi.

47. Onlara: "Allah'ın size rızık olarak verdiği şeylerden (Allah rızası için fakirlere) harcayın." denildiği zaman küfre sapanlar, inananlara: "Allah'ın dilediği takdirde yedireceği kimseye biz mi yedirecekmişiz? Siz ancak apaçık bir sapıklık üzeresiniz." dediler.

48. "(Haydi!) eğer doğru (söyleyen)lerden iseniz bu tehdit (ettiğiniz gün) ne zaman?" derler.

49. Onlar ancak, çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek korkunç sesi (ilk Sûr'a üfürülüşü)[10] beklerler.

50. (O zaman) artık bir vasiyette bulunamazlar, ailelerine de dönemezler.

51. (Nihayet dirilmek için ikinci defa) Sûr'a üfürülmüştür. Bir de (bakarsın ki) onlar, kabirlerden (kalkarak) Rablerine koşup giderler.

52. Derler ki: "Vay başımıza gelene! Uyuduğumuz yerden bizi kim uyandırıp kaldırdı? (Demek ki) bu, Rahmân'ın vaadettiği şeydir. (Meğer) gönderilen (peygamber)ler doğru söylemiş!" [bk. 2/166-167; 7/53]

53. (İsrafil tarafından Sûr'a üfürülüş) yalnız korkunç bir sesten başka bir şey değildir. Bunun üzerine onların hepsi (derhal) huzurumuza getirilirler.

54. Artık o gün (âhirette), kimse, hiçbir şekilde haksızlığa uğratılmaz. Siz de ancak yapmış olduklarınızın karşılığını alırsınız.

55. Doğrusu cennet ehli o gün, güzel bir meşguliyet (nimet ve saadet) içinde zevklenmektedirler.

56. Onlar ve eşleri, gölgelerde koltuklara (kurulup) yaslanmışlardır.

57. Onlar için, orada taze meyve(ler) ve istedikleri her şey vardır.

58. Çok merhametli olan Rabbin katından (onlara) söylenen söz "selâm"dır. [krş. 10/10; 33/44]

59-60-61. Ey günahkârlar! Bugün (bir tarafa) ayrılın! Ey Âdemoğulları! Ben size: "Şeytana kulluk etmeyin/tapmayın, çünkü o, sizin apaçık düşmanınızdır. Bana kulluk edin, işte doğru yol budur." diye bildir(ip emret)medim mi?

(Çünkü şeytan, Allah'a teslim olmayan veya olamayan insanları tıpkı kendisi gibi Allah'a isyan ettirir (2/34). Haramları hoş gösterir (7/16-17). Allah'a değil kendisine itaate (tapmaya) çağırır. Kendisine uyanlardan/tapanlardan kimi şeytanlaşır ve tâğûtlaşır, kimi kâfir ve münâfık, kimi de günahkâr olur. Çünkü insan Allah'ın emirlerini arkaya attığı zaman ya şeytana ya da hevâsına (arzu ve isteklerine) tapmış olur (25/43; 45/23). O'nun emirlerini "tarihseldir, yöreseldir vs." diyerek değersiz ve geçersiz sayarsa küfre batmış olur. Şeytan, Allah'ın uyarısının (6/116) aksine olarak "çoğunluğa uymalı" diye sapmış insanların

yolunu doğru gösterir, haramları alkışlattırır. Şeytan ve ona tapanların biricik düşmanı ise Allah'ın emirlerine teslim olanlardır. Öncelikli mücadelesi de yine onlarladır. (bk. 2/168-169 ve açıklaması). İşte yüce Allah, insanları böylece uyarmaktadır.)

62-63-64. Andolsun ki o (şeytan), sizden birçok nesli saptırmıştı. (Siz bunu) hiç düşünmüyor muydunuz? "İşte bu, tehdit edildiğiniz cehennemdir. Küfre/inkâra, saptığınızdan dolayı bugün girin oraya!"(denilecek). [bk. 2/168-169; 7/10-18]

65. O gün onların ağızlarını (kapatır) mühürleriz; yaptıkları şeyleri elleri bize söyler, ayakları da şâhitlik eder. [bk. 24/24; 41/20-22]

66. Eğer dilesek, (inkârcıların) gözlerini silip yok ederdik de yolda koşuşup dökülürlerdi; artık (yolu) nasıl[11] göreceklerdi? (Fakat inkârcılara mühlet verilmektedir.)

67. Yine dilesek, onların yüzlerini (isyankâr) oldukları yerde çirkin bir şekle çevirip (öylece) dondururduk da artık ne ileri geçip gidebilir ne de geri dönüp gelebilirlerdi.

68. Kime uzun ömür veriyorsak, onun yaratılışını baş aşağı ediyor (ihtiyarlığa getiriyor, gücünü azaltıyor)uz. (Buna da) hâlâ akıl erdiremiyorlar mı?

69. Biz O'na (Peygamber'e) şiir öğretmedik. (Bu) ona yakışmaz da. O(nun getirdiği) bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dan başkası değildir.

70. (Bu da kalbi ve ruhu) diri olan kimseler uyarılsın ve kâfirlere/inkâr edenlere (Allah'ın azap) sözü hak (gerçekleşmiş) olsun diyedir.

71. Bizim, kudretimizle meydana getirdiklerimiz arasından onlar için (deve, sığır, koyun cinsi) hayvanlar yarattığımızı hâlâ görmediler mi? Şimdi (böylece) kendileri de onlara sahip bulunmaktadırlar.

72. Onları, kendilerine boyun eğdirip emirlerine verdik. Onlardan bir kısmını binek edinirler, bir kısmını da yiyorlar.

73. Kendileri için onlarda daha nice faydalar ve içecek(leri süt)ler vardır. Hâlâ şükretmezler mi?

74. (Bunca nimetlere rağmen) onlar, kendilerine yardım edilir ümidiyle Allah'tan

başka (çeşitli) ilâhlar edindiler.

(Böylece Allah'ı bırakıp onlara tapınıp sığındılar, onlarla övünüp yücelik tasladılar.)

75. Oysa (o putların), onlara yardıma gücü yetmez. (Aksine) kendileri, onların (bakımı ve korunması için) hazır askerleri durumundadır.[12]

76. (Resûlüm!) Onların sözü seni üzmesin. Şüphesiz biz onların gizlediklerini de, açığa vurduklarını da biliriz.

77. İnsan, bizim kendisini bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi ki şimdi o (küçük aklıyla bize) apaçık hasım kesildi. [krş. 16/4]

78. (O,) kendi yaratılışını unutarak bize misal getir(meye kalkış)tı: "Şu kemikleri, hem de çürümüşken, kim diriltecek?" dedi. [krş. 17/49-52; 79/10-12]

79. (Resûlüm!) De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltecek. O, her yaratmayı bilendir."

(Buna imanımız kesin olmakla beraber bunun misalini tabiatta da açıkça görmekteyiz ki toprağa giren tane başak, tohum ağaç olma, rahme düşen sperm de insan olma yolundadır. İşte böylece toprağın altındaki çürümüş gözüken insan da ebedî âlemde, ilk yaratan tarafından, tekrar var edilecektir.)

80. Size yeşil ağaçtan ateş çıkaran O'dur. Şimdi siz ondan (çakıp) ateş yakıyorsunuz (düşünebiliyor musunuz)?

(Çöl Arapları'nca bilinen Merh ve Afar denilen iki ağaç vardır ki yemyeşil suları akarken bunlardan Merh'i Afar'a çakmak taşı gibi sürtünce ateş çıkarır. Yine kuru topraktan yeşil ağacı, yeşil ağaçtan da yanınca kızıl ateşi çıkaran O'dur. Böylece yüce Allah yaktığımız ateşin oksijenden, oksijeninin de yeşil ağaçtan olduğunu altıncı asırdan haber vermiştir. Aynı zamanda bu yeşil ağaçtan ve bitkilerden aldığımız oksijenle, besinlerden aldığımız karbonun vücudumuzda yanmasıyla da enerji sağlamaktayız.)

81. Gökleri ve yeri yaratan (Allah), onlar gibisini yaratmaya (âhirette diriltmeye) kâdir değil midir? Elbette (kâdirdir). O (her şeyi) yaratan ve bilendir. [krş. 17/99; 40/57]

82. Bir şeyi dilediği zaman, O’nun buyruğu sadece “ol” demektir. O da hemen oluverir. [krş. 16/40; 54/50]

83. O halde, her şeyin mülkü ve hükümranlığı kendi (kudret) elinde bulunan (Allah’)ın şânı çok yücedir. Siz ancak O’na döndürüleceksiniz.

(Selim akıl sahipleri bunu düşünür ve dünyada Rabbinin emrine göre yaşar.)

[1] Hadîs-i şerîfte bu sûrenin, Kur’ân-ı Kerîm’in kalbi olduğu bildirilmiştir. Yâsîn’in gerçek anlamını Allah bilir. Bazı bilginlere göre, “Ey insan!” Bazı bilginlere göre de, “Yâ seyyid” anlamındadır (Münâvî, II, 513). Hadîs-i şerîfte buyurulmuştur ki: “Bir kimse Allah’ın rızasını ve âhiret yurdunu dileyerek Yâsîn sûresini okursa, mağfiret olunur. Onu ölülerinize okuyunuz.”

[2] Bu uyarılmama, aslında asırlarca peygambere ulaşamama bakımından olduğu gibi, tevhid tebliğinin yasak edilmesiyle de olabilir. Çünkü Arap müşrikleri tevhide karşı çıkıyorlar, Kelime-i tevhîdi söyleyenlere, müşrik/putçu düzene karşı olduğunu söylüyorlar, Allah ve Resûlü’ne bağlılığını bildirenlere işkence ediyorlardı.

[3] Bu şehrin Antakya, elçilerin Hz. İsa’nın havârileri, muhatapların Roma imparatorluğunun hâkimiyeti altındakiler olduğu söylenmiştir.

[4] Habîbü’n-Neccâr olduğu rivayet edilir.

[5] Bu tavsiye üzerine kavmi, “Vay, sen de mi onların dinindensin?” diyerek karşı çıktılar.

[6] İbni Cerîr et-Taberî, konuşmada “Ey elçiler!” diye elçilere hitap etmenin mâna bakımından daha açık olduğunu söylemiştir (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 159).

[7] Öyle ölenler vardır ki yakınları ağlayıp üzülürken o kendisine ikram edilen nimetlerle sevinir.

[8] Menziller, ayın dünyanın etrafında kendi yörüngesinde, bir ay içinde dönerken katettiği 28 uğrak yeridir. Yine ay, dünya ile birlikte güneşin etrafında dönerken, her biri yıldızlar topluluğundan oluşan 12 burç (25/61) kat etmektedir. Bu 10/5; 15/16; 36/38-40. âyetler astronomi ilminin anahtarını teşkil etmektedir. [bk. 55/17 ve dipnotu]

[9] Celâleyn.

[10] İbni Kesir (Sâbûni), III, 165.

[11] Celâleyn.

[12] İslâm öncesi Kâbe'de, müşrik Araplar'dan her kabilenin bir putu vardı. İslâm'ın hâkim olmasıyla bu putlar yıkıldı. Fakat asırlar sonra, müslüman oldukları halde, birçoklarının kalplerinde, Allah yerine sevip bağlandıkları çağdaş putlar yer aldı. [bk. 2/165]

37. Sâffât Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 182 âyettir. Adını birinci âyetten almıştır. Melekler, cin, âhiret gibi konulardan bahseder, geçmiş peygamberlerin hallerini anlatır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4. (İbadet ve itaat için) saflar haline gelen, haykırıp (şeytanları, vahye musallat olmaktan uzaklaştıran/insanları günahtan hayra yönelten/bulutları) sevkeden, zikri (Kur'an'ı) okuyan (melek)lere andolsun ki şüphesiz sizin ilâhınız, elbette bir tek ilâh'tır.

(Bu âyetten meleklerin kastedildiği 164-165. âyet ve tefsirlerinden anlaşılmaktadır.)

5. (O,) göklerin, yerin ve bunlar arasındakilerin Rabbi ve doğuların da Rabbidir. [1]

6. Şüphesiz biz, (size) en yakın göğü bir ziynetle, yıldızlarla süsledik.

7. Ve (onu) azıp itaatten çıkan her şeytandan koruduk. [krş. 15/16-18; 67/5]

8-9. Onlar (o şeytanlar), "Mele-i a'lâ"yı (üstün melekler topluluğunu) asla dinleyemezler; her taraftan kovularak atılırlar. Onlar için dâimî bir azap vardır. [krş. 38/69-70]

10. Ancak, kim (o meleklerden) bir parça (söz) kaparsa, hemen onu (yakıp) delen parlak bir alev takip eder.

11. Şimdi o (inkâr ede)nlere sor (bakalım): Yaratılış/yaratma bakımından kendileri mi daha zorlu (ya da kuvvetli), yoksa bizim (o bütün) yarattıklarımız mı? Hakikat biz kendilerini (ilk önce) yapışkan bir çamurdan yarattık. (Âhirette diriltmek ise bundan daha kolaydır.) [bk. 40/57]

12. (Resûlüm!) Doğrusu sen, (onların Allah'ın kudretini inkâr etmelerine) şaşırıyorsun. Onlar da (seni) alaya alıyorlar.

13. Kendilerine öğüt verilse, öğüt tutmazlar.

14-15. Bir mucize gördükleri zaman alaya alırlar ve: "Bu apaçık bir sihirden başkası değildir." derler.

16-17. "Biz, sahiden ölüp de bir toprak ve kemik (yığını) olduğumuz zaman mı diriltileceğiz, evvelki atalarımız da mı (diriltilecek)?" derler.

18. De ki: "Evet, hem de hor ve hakir olarak."

19. İşte o (diriliş ânı) ancak korkunç bir ses (ikinci Sûr'a üfürüş)ten ibarettir. Hemen onlar (dirilip şaşkın şaşkın) bakacaklar.

20. Ve: "Eyvah bize! Bu, hesap ve ayrışma günüdür!" derler.

21. "(Evet) bu, yalan saymış olduğunuz (iyiyi kötüden) ayırma (ve hüküm) günüdür." (denilecek).

22-23. (Allah meleklerine buyurur ki:) "Toplayın zalimleri, onlara eşlik edenleri ve Allah'tan başka (putlaştırıp) tapmış olduklarını. Götürün onları cehennemin yoluna (dizin)."

24. "Tutuklayın onları. Çünkü onlar sorguya çekileceklerdir."

25. "Size ne oldu da, (şimdi azaba karşı) yardımlaşmıyorsunuz?" (denir.)

26. Doğrusu onlar o gün teslim olmuşlar (boyun eğmişlerdir).

27. Onlar birbirlerine dönüp (itham ederek) soru yöneltiyorlar.

28. (Dünyada İslâm'a uymayan işlerde kendilerine uyan kimseler, o uydukları ve yolunu takip ettiklerine:) "Doğrusu siz, bize sağdan (güya doğru görünüşlü) gelir

(bizi yanıltır)dınız.”

29. (Kendilerine uyulanlar da) derler ki: “Hayır! Siz zaten inanan kimseler değildiniz.”

30. “Hem bizim, sizin üzerinizde bir otoritemiz, baskımız da yoktu. Zaten siz sapık ve azgın bir toplum idiniz!”

31. “Ama artık Rabbimizin sözü (azabı) üzerimize hak oldu. (Artık) şüphesiz biz (azabı) tadacağız!”

32. “(Evet) biz de sizi yoldan çıkardık/azdırdık. Çünkü biz zaten yoldan çıkan/azgın kimselerdik (fakat sizi zorlamadık).”

33. Şüphesiz onlar, o gün, azapta ortaktırlar.[2]

34. Muhakkak biz, günahkârlara işte böyle yaparız.

35. Çünkü onlar, kendilerine: “Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.” denildiği zaman büyüklük taslıyorlardı.

36. (Peygamber’e karşı:) “Biz mecnun bir şair için, ilâhlarımızı terk mi edecekmişiz?” derlerdi.

37. Hayır! (O, bir mecnun ve şair değildir). Gerçeği getirmiş ve peygamberleri de tasdik etmiştir.

38. Doğrusu siz, o acıklı azabı elbette tadacaksınız.

39. Esasen, yapmakta olduklarınızdan başkasıyla da cezalandırılmazsınız.

40. Ancak, Allah’ın (O’na) gönülden bağlı olan (ihlaslı) kulları bu (azabı)n dışındadır.

41-42-43-44. İşte bunlar için (tadı ve özellikleri bizce) bilinen bir rızık, türlü meyveler vardır. Onlara Na’îm (nimeti bol) cennetlerde, birbirleriyle karşılıklı tahtlar üzerinde otururlarken ikramda bulunulur.

45-46-47. Onlara bembeyaz, içenlere lezzet veren bir kaynaktan dolu dolu kadehler dolaştırılır. On(u içmelerinden kaynaklanan) hiçbir sersemletme(baş

ağrısı ve sıkıntı) yoktur, ondan sarhoş da olmazlar.

48-49. Yanlarında da bakışlarını (yalnız erkeklerine) çevirmiş iri (güzel/ceylan) gözlü kadınlar vardır. Sanki onlar, gizlenmiş (el değmemiş) deve kuşu yumurtası gibidirler.

50. (Cennetlikler) birbirlerine dönüp (hallerini) sorarlar.

51. İçlerinden bir sözcü der ki: “Evet, benim (dünyada) bir arkadaşım vardı.”

52-53. “(Bana:) ‘Gerçekten sen de mi (dirilmeyi) kat’î tasdik edenlerdensin? Biz ölüp toprak ve kemik olduğumuz zaman mı (dirilip) hesaba çekilecekmişiz?’ derdi.”

54. (Sonra yanındakilere:) “Siz (onun) halini bilir misiniz?” dedi.

55. Derken baktı da onu çılgın ateşin ortasında gördü.

56. (Ona) dedi ki: “Allah’a yemin ederim ki az kalsın beni de mahvedecektin.”

57. “Eğer Rabbimin (hidayet edici) nimeti olmasaydı, hiç şüphesiz ben de şimdi orada bulunanlardan olurdum.” (dedikten sonra, yanındakilere:)[3]

58-59. “Biz (artık) ilk ölümden başka ölmeyeceğiz ve azaba da uğratılmayacağız, değil mi?” (diyecek.)

60-61. Şüphesiz bu, büyük kurtuluştur; çalışanlar artık bunun (gibi başarılar) için çalışsın.

62. Böyle bir (nimete) konma (ağırlanma) mı daha hayırlı, yoksa (cehennemliklerin) zakkum ağacı mı?

63. Gerçekten biz onu, zalimler için bir imtihan (ve âhirette bir azap şekli) yaptık. (Çünkü onlar: “Ateşin içinde ağaç mı olur?” derlerdi.)

64. Şüphesiz o (zakkum), çılgın ateşin dibinden çıkan (acı, dili damağa yapıştıran, kötü kokulu) bir ağaçtır. [Zakkum için bk. 17/60; 56/51-52]

65. Tomurcukları, şeytanların başları gibi (kötü)dür.

66. İşte onlar, bundan (zorla) yiyecekler ve karınlarını bununla (tıka basa)

dolduracaklardır.[4]

67. Sonra bunun üzerine, onlara kaynar su karışımı (bir içecek) vardır.

68. (İçtikten) sonra dönecekleri yer, elbet yine cehennemdir.

69-70. Çünkü onlar, babalarını (dünyada) sapmış kimseler halinde buldular. Kendileri de onların (sapık) izlerinden koşturdular.

71. Onlardan önce eski (millet)lerin çoğu da şeytana uyup sapmıştı.

72. Andolsun ki biz, onların içinden uyarıcı (peygamber)ler gönderdik.

73. İşte, bak uyarıl(ıp da yola gelmeyen, atalarının izinde gidip kula kulluk ed)enlerin sonu nasıl oldu?

74. Ancak Allah'ın ihlaslı (gönülden bağlı) kulları bunun dışındadır.

75. Andolsun ki Nuh bize seslen(ip dua et)mişti. Biz de duasını ne güzel kabul etmiştik! [bk. 54/10]

76. Biz (Tûfan'da) hem onu hem ailesini büyük sıkıntıdan (felaketten) kurtarmıştık.

77. Neslini de (kıyamete kadar) devamlı kalıcı kıldık.

78. Sonraki (gelen)ler arasında ona (iyi bir nam) bıraktık.

79. (Bütün) âlemler (insanlar) içinde Nuh'a selam olsun.

80. Şüphesiz biz, iyi hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız.

81. Çünkü o, bizim inanan kullarımızdandı.

82. Sonra (iman etmeyen) diğerlerini (suda) boğduk.

83. Şüphesiz İbrahim de onun (Nuh' un) taraftarlarından biriydi.

84. Çünkü o, Rabbine tertemiz bir kalple gelmişti.

85. Hani o, babasına ve kavmine: "Neye tapıyorsunuz?" demişti.

86. “Bir uydurma olarak Allah’tan başka ilâhlar mı istiyorsunuz?”

87. “Âlemlerin Rabbi hakkında zannınız nedir?” (dedi.)

(Hz. İbrahim’in kavmi, yıldızlara bakıp kâhinlik yaparlardı. Bayrama çıkarken kurban keserler, gelinceye kadar güya yemeleri için putların önüne nefis yemekler koyarlardı. Hz. İbrahim’i de bayrama götürmek istediler.)

88-89. (İbrahim de kehânet yapıyormuş gibi) yıldızlara bir göz attı da: “Ben hakikaten hastayım.” dedi. (Salgın vebâdan onları korkutup yanından göndermek istemişti.)

90. Derhal onun yanından çıkıp uzaklaştılar.

91-92-93. O da gizlice onların (put olan) ilâhlarına varıp: “Hani (yemekleri) yemiyor musunuz? Neyiniz var ki konuşmuyorsunuz?” deyip üzerlerine yürüdü. Onlara (elindeki balta ile) tüm kuvvetiyle vur(up kır)dı.

94. Derken (kavmi gelip durumu görünce) koşarak onun önüne geçtiler (neden kırdığını sordular).

95. (İbrahim:) “Kendi (ellerinizle) yonttuğunuz (meydanlara diktiğiniz kendilerini korumaktan aciz) şeylere mi tapıyorsunuz?” dedi.

96-97. “Halbuki sizi de, (bu) yaptığınız (ve taptığınız) şeyleri de Allah yaratmıştır (hiç yaratılan, yaratılana tapar mı?” deyince, onlar kızdılar:) “O nun için bir bina yapın da onu (içinde yakılan) çılgın ateşe atın.” dediler.

98. Bunun için ona bir tuzak kurmak istediler. Biz de (onu kurtarıp) onları çok aşağı duruma düşürdük. [bk. 21/51-70 ve dipnotu]

99. (İbrahim:) “Doğrusu ben Rabbim(in emrettiği yer)e gideceğim. O bana yol gösterir.” dedi.

100. “Ey Rabbim! Bana iyilerden (sâlih evlat) lütfet!” diye dua etti.

101. Biz de ona yumuşak huylu bir oğul müjdeledik.

102. Artık o (İsmail) beraberinde (işe) koşma çağına erişince (babası): “Ey yavrucuğum! Doğrusu ben rüyamda seni boğazladığımı görüyorum; artık

(düşün) bak, ne dersin?” dedi. (Oğlu:) “Ey babacığım! Emredildiğin şeyi yap. İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın.” dedi. [bk. 19/54]

103. Böylece ikisi de (Allah’ın emrine) teslim olunca (İbrahim) onu şakağı üzerine yatırdı.[5]

104. Biz ona (şöyle) seslendik: “Ey İbrahim!”

105. “Gerçekten rüyana sadakat gösterdin. Şüphesiz ki biz, iyi hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız.”

106. “Hakikaten bu, apaçık imtihanın ta kendisidir.”

107. (Oğluna karşılık) ona büyük bir kurbanlık (koç) fidye verdik.

108. Sonraki (gelen)ler arasında ona (iyi bir ün) bıraktık (ki sonrakilerce:)

109. “İbrahim’e selam olsun.” (denilmektir.)

110. İşte iyi hareket edenleri biz böyle mükâfatlandırırız.

111. Doğrusu o mü’min kullarımızdandı.

112. Ona iyilerden bir peygamber olarak İshak’ı müjdeledik.

113. Hem kendisine hem de İshak’a bereketler verdik. Her iki (oğlu)[6]nun neslinden iyi hareket edenler de vardır, kendilerine açıkça zulmedenler de.

114. Andolsun ki biz Musa’ya ve Harun’a lütuflarda bulunduk. [bk. 21/48]

115. Onları ve kavimlerini büyük sıkıntıdan kurtardık.

116. Üstelik, onlara yardım ettik de üstün gelen kendileri oldular.

117-118-119. Onlar(ın ikisin)e apaçık (ifadeli) Kitab (Tevrat)’ı verdik ve onları doğru yola eriştirdik. Sonraki (gelen)ler arasında da onlara (iyi bir ün) bıraktık.

120. “Musa ve Harun’a selam olsun.”

121. Şüphesiz iyi hareket edenleri biz böyle mükâfatlandırırız.

122. Doğrusu onlar(ın ikisi) de mü’min kullarımızdandı.

123. Şüphesiz İlyas da elbet İsrâiloğulları’na gönderilmiş (peygamber)lerdendi. [krş. 6/85-86]

124. Hani o kavmine demişti ki: “Allah’ın emrine karşı gelmekten/azabından sakınmaz mısınız?”

125-126. “Yaratanların en güzelini, sizin de Rabbiniz, evvelki atalarınızın da Rabbi olan Allah’ı bırakıp da Ba’l (adlı put)a mı yalvarıyorsunuz?”[7]

127. Bunun üzerine onu yalanladılar. Şüphesiz bunlar yakalanıp (cehenneme) getirileceklerdir.

128. Ancak Allah’ın gönülden bağlı (ihlaslı) kulları (bunlardan) hariçtir.

129-130. Sonraki (gelen)ler arasında kendisine (iyi bir ün) bıraktık; İlyas’a da selam olsun.[8]

131. Şüphesiz iyi hareket edenleri, biz böyle mükâfatlandırırız.

132. Doğrusu o, bizim mü’min kullarımızdandı.

133. Şüphesiz Lût da elbet gönderilmiş (peygamber)lerdendir.

134-135-136. O vakit hem onu, hem ailesi (sayılanları); ancak (geride) kalanlar arasındaki ihtiyar bir kadın (olan imansız karısı) hariç toptan kurtardık, sonra öteki (kalan ahlâksız inkârcı)ları da mahvettik.

137-138. Elbet siz, onlar(ın yurtların)a hem sabahleyin hem geceleyin uğruyorsunuz. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?

139. Şüphesiz Yunus da gönderilmiş (peygamber)lerdendi.

140. Hani o (kavmine vaadettiği azap hemen gelmeyince, Rabbinden izinsiz) dolu bir gemiye kaçmıştı.

(Gemi denizin ortasına gelince, fırtına bile yokken, batacak duruma geldi. Bunun üzerine o zamanki gemicilerin inancına göre, içlerinde bir suçlu veya efendisinden izinsiz kaçmış bir köle vardı ki onun bulunması gerekiyordu.)

141. Bunun için kur’a çektiler (kur’a üçüncü defa da Yunus’a isabet edince o,) kaybedenlerden oldu.[9]

142. (O: “Sahibinden izinsiz kaçan benim.” diye kusurunu itiraf ederek) kendisini kına(yıp denize at)mışken (emrim üzerine) balık hemen onu yuttu.

143-144. Eğer o çok tesbih edenlerden olmasaydı, insanların tekrar dirilecekleri güne kadar elbet onun karnında kalırdı.

145. (Ama o bizi tesbih etti) biz de onu hasta olarak (açık, boş) bir alana çıkarıp attık. [bk. 21/87-88]

146. Üzerine de (asmaya sarılmış) bal kabağı cinsinden (gölgelik) bir ağaç bitirdik.

147. Onu yüz bine hatta daha da fazla (kimse)lere (Ninova ve çevresine) peygamber gönderdik.

148. (Nihayet kavmi de onun arkasından, tehdit olundukları azabın geleceğini anlayınca) iman ettiler, biz de kendilerini (yaşayacakları) bir zamana kadar geçindirdik.

149. (Resûlüm!) Şimdi sor o (Mekkeli müşrik)lere: “Kız evlatlar Rabbinin de, oğullar kendilerinin mi?” [krş. 16/58; 17/40; 53/21-22]

150. “Yoksa biz melekleri dişi olarak yarattık da onlar (buna) şâhit midirler (ki ‘Melekler dişi’ diyorlar)?”

151-152. Haberin olsun ki hakikaten onlar, uydurmalarından dolayı: “Allah’ın çocuğu oldu.” diyorlar. Onlar elbette yalancıdırlar.

153. (Yoksa Allah) kızları, oğullara tercih mi etmiş?

154-155-156. Size ne oluyor? Nasıl böyle hüküm verebiliyorsunuz? Hiç mi düşünmüyorsunuz? Yoksa açık bir deliliniz mi var?

157. Eğer doğru söyleyenlerseniz, getirin kitabınızı!

158. Bir de (tuttular) O’nunla (Allah ile) cinler arasında bir hısımlık icat ettiler. Halbuki o cinler (insanlar gibi) kendilerinin de[10] (hesap için) getirileceklerini

elbette bilirler.

159. Allah, onların takıp yakıştırdıkları sıfatlardan yücedir, münezzehtir.

160. Ancak Allah’ın, gönülden bağlı olan (ihlaslı) kulları (onlardan) hariçtir.

161-162-163. (Ey inkâr edenler!) Siz ve taptıklarınız, O’na karşı (kimseyi) azdırabilecek değilsiniz. Siz ancak, cehenneme girecek olan kimseyi (azdırırsınız).

164-165-166. (Cebrail’e şöyle söyletildi:) “Biz (melekler)den, her birinin belli bir makamı vardır. Şüphesiz (Allah’ın huzurunda) o sıra sıra dizilenler biziz. (O’nu) tesbih (ve tenzih) edenler de elbette biziz.”

167. Gerçi (o puta tapanlar) şöyle diyorlardı:

168-169. “Eğer gerçekten yanımızda, evvelkiler(e inen)den bir kitap olsaydı mutlaka biz Allah’ın ihlaslı kulları olurduk.” [bk. 6/156-157; 35/42]

170. Şimdi ise (Kur’an gelince) onu inkâr ettiler (kabul etmeyip dışladılar). Artık ilerde (başlarına neler geleceğini) bilecekler.

171. Andolsun ki gönderilen peygamber kullarımız için bizim (şu) sözümüz geçmiştir:

172. “Hakikaten, kendilerine yardım edilecek (ve muzaffer olacaklar)dır.”

173. “Muhakkak bizim ordumuz kesinlikle galip gelecektir.” [bk. 58/21]

174. “Onun için, bir süre onlardan yüz çevir (onları önemseme).”

175. “Gözetle onları(n başına ne geleceğini), kendileri de yakında görecekler.”

176. Şimdi çarçabuk azabımızı mı istiyorlar?

177. Fakat o (azap) onların bölgesine inince, o (önceden) uyarılmış (olup da yola gelmeyen)lerin sabahı ne kötü olur!

178. Bir vakte kadar onlardan yüz çevir.

179. Bak, gör onlar(a gelecek azab)ı; onlar da görecekler.

180. Şan ve kudret Rabbi olan senin Rabbin, onların taktıkları sıfatlardan yücedir, münezzehtir.

181. Gönderilen peygamberlere selam olsun.

182. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

[1] Âyet-i kerîmede "doğu"lar çoğul olarak gelmiştir. Bu ise dünyanın yuvarlak olup her gün güneşin etrafındaki yörüngesinde dönerek gitmesiyle bir sene boyunca meydana gelen doğuş yerlerinin farklılığına ve onun çokluğuna işaret etmektedir. Eğer dünya dönerek gitmeseydi, güneş aynı yerden doğardı, gece, gündüz ve mevsimler olmazdı. "Batı"lar da aynı durumda olduğundan Cenâb-ı Hak burada zikretmemiştir. Diğer âyetlerde (55/17; 70/40) ikisini beraber zikretmiştir.

[2] krş. 2/165-167; 38/59-60.

[3] Beydâvî; Mehmet Vehbi, XII, 4713.

[4] Yalnız bu dünyadakinin bile tadına bakanların bütün gün dili damağı tutkallı gibi birbirine yapışıp durur; hem acımsı hem de kötü kokuludur.

[5] Her ikisi de Allah'ın emrine itirazsız teslim oldu. Hiç bir şey onlara engel olmadı. Buradan anlıyoruz ki Allah'a kulluk ve imtihanı kazanmak için, O'nun emirlerini yerine getirmede herhangi bir şeytânî engeli tanımamak gerekir. Kurban edilen ise Hz. İsmail'dir. Muharref Tevrat'ta geçtiği gibi Hz. Yakub değildir (Feyizli, s.109-113).

[6] Elmalılı, V, 4065.

[7] Şam bölgesindeki Bek isimli şehir, bu puttan dolayı Ba'lbek adını almıştır (Beydâvî).

[8] Hz. İlyas'ın vefatından sonra (M.Ö. 850) Kuzey Filistin'de onun yerine yanında 10-12 yıl yetişmiş olan Elyesa tebliğe memur edildi.

[9] Râzî, XIX, 13.

[10] Veya, onların böyle söylemeleri yüzünden hesap için getirileceklerini bilirler.

38. Sâd Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 88 âyettir. Başında geçen “sâd” harfinden dolayı bu adı almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Sâd. O şanlı şerefli (ve öğüt dolu) Kur’an’a Andolsun ki

2. Doğrusu o inkâr edenler, bir büyüklenme ve ayrılık (düşmanlık) içindedirler.

3. Biz kendilerinden önce nice nesilleri helak ettik de (nasıl) feryat ettiler. Halbuki artık kaçıp kurtulma zamanı değildi.

4. (Onlar) kendilerine, içlerinden bir uyarıcı (peygamber) geldiğine şaşıp kaldılar. O kâfirler dedi(ler) ki: “Bu yalancı bir sihirbazdır.”

5. “O ilâhları bir tek ilâh mı yapmış? Doğrusu bu cidden şaşılacak bir şeydir.”

6. Onlardan ileri gelenler (toplantıda): “Haydi (birleşip) yürüyün ve ilâhlarınız için (bağlılıkta) direnin! Çünkü sizden istenen (ve yapılacak) şey budur.” diyerek kalkıp gitmiş(ler)di.

(Her devrin inkârcı, müşrik ve münâfıkları, peygamberlerin getirdikleri tevhid inancına, yani tek ilâh olan Allah’a ve O’nun emirlerine bağlanmaya karşı gelerek, bu hususta zaman zaman tepkilerini böyle göstermişlerdir.)

7. “Biz bu (tevhid inancı)nı, son dinde işitmedik, bu bir uydurmadan başka bir şey değildir.”

8. “O Kur’an, artık (kimse kalmadı da) aramızdan ona mı indirildi?” (dediler.) Hayır! Onlar, benim vahyimden[1] şüphededirler. Doğrusu onlar, benim azabımı henüz tatmadılar.

9. Yoksa yanlarında, mutlak galip, (dilediğine) çokça lütufta bulunan Rabbinin rahmet hazineleri mi var?

10. Yoksa göklerin, yerin ve ikisi arasındaki şeylerin hükümranlığı (mülk ve idaresi) onların mı? Böyle ise sebeplere yapışarak (kendi imkânlarıyla göklere) yükselsinler.

11. Onlar (müşrikler), birtakım döküntü bölüklerden ibaret, burada bozguna uğratılacak basit bir ordudur.

12. Onlardan önce Nuh kavmi, Âd (kavmi), ordu ve saltanat sahibi Firavun da (peygamberleri) yalanlamıştı. [krş. 89/10 ve dipnotu]

13. Semûd (kavmi), Lût kavmi ve (Şuayb'ın kavmi olan) Eyke halkı da (yalanladı). İşte bunlar, o (Allah'a ve emirlerine çağıran peygamberleri yalanlayan) gruplardır.

14. (Onlardan) her biri peygamberleri yalanlamaktan başka (bir şey) yapmadılar. Azabım da (onlara) hak oldu.

15. Onlar da, (vakti geldiğinde) bir an bile gecikmeyen bir tek korkunç sese bakar.

16. (Onlar alay ederek:) "Ey Rabbimiz! Hesap gününden evvel bize (azaptan) payımızı çabuk ver." derler.

17. (Resûlüm!) Onların dediklerine sabret, güç kuvvet sahibi kulumuz Davud'u da hatırla! Çünkü o, 'Allah'a çokça yönelendi.'[2]

18. Gerçekten biz, dağları (onun emrine) boyun eğdirdik de (bu yüzden) akşam ve kuşluk vakti onunla tesbih ederlerdi.

19. (Her taraftan) gelip toplanmış kuşları da (ona boyun eğdirdik. Dağlar ve kuşlardan) her biri daima ona yönel(ip tesbihe katıl)ırlardı. [bk. 34/10]

20. Onun mülkünü (hükümdarlığını) güçlendirdik. Kendisine de hikmet (peygamberlik ve ilim) ile (dâvâlarda) hakkı batıldan ayırma/kesin hüküm verme kabiliyeti verdik.

21. (Resûlüm!) Sana o dâvâcıların haberi geldi mi? Hani (Davud ibadette iken, kapıdaki bekçilerden dolayı içeri giremeyen dâvâcılar) mâbede, (duvarından) tırmanıp girmişlerdi.

22. Davud'un yanına girdikleri zaman, (o da) bunlardan endişelenmişti. "Korkma" dediler, "biz, birimiz diğerine haksızlık etmiş iki dâvâcı(yız). Şimdi sen aramızda hak (ve adalet) ile hükmet, (haktan sapıp) zulmetme ve bizi yolun düzlüğüne (adalete) eriştir."

23. (Biri:) “Şu gördüğün benim (din) kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var, benim ise bir koyunum var. Böyle iken, ‘onu bana ver’ dedi ve konuşmada (tartışmada) bana üstün geldi.”

24. (Davud) dedi ki: “Andolsun ki (bu adam) senin koyununu, kendi koyunlarına (katmak ve tekeline almak) isteyerek sana zulmetmiştir. Zaten (mallarını ölçüsüz ve kuralsız birbirine) karıştıran (ortak)lardan çoğu, birbirlerine kesinlikle haksızlık eder. Ancak iman edip iyi iş (ve hareket)lerde bulunanlar bunun dışındadır. Ama onlar da ne kadar azdır!” Davud (bununla) sırf kendini imtihan ed(ip bela ver)eceğimizi zannetti[3] de hemen Rabbinden mağfiret (himaye) diledi, rükû ederek (secdeye) kapandı ve (tevbe ile bize) yöneldi.[4]

25. Biz de o(nun bu yanılması)nı bağışladık (ve onu himaye ettik). Çünkü yanımızda elbette onun bir yakınlığı ve güzelce döneceği bir yeri vardır.

26. Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife kıldık. O halde, insanlar arasında adaletle hükmet, keyfe uy(up ilâhî emre aykırı hüküm ver)me, yoksa (keyfî hüküm vermeler) seni Allah’ın yolundan saptırır. Doğrusu Allah’ın yolundan sapanlar var ya, onlar için, hesap gününü unuttuklarından dolayı şiddetli bir azap vardır.[5]

27. Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boşuna yaratmadık (bunlar rastgele olmuş şeyler değildir). Bu inkâr edenlerin zannıdır. Vay o inkâr edenlerin ateşteki haline!

28. Yoksa biz, iman edip de sâlih ameller işleyenlere, yeryüzünde (emirlerimize karşı) bozgunculuk edenler(e olduğu) gibi mi muamele ederiz? Yahut ‘Allah’ın emrine uygun yaşayan/ aykırı davranmaktan sakınanları,’ yoldan çıkanlar gibi mi tutarız?

29. (Kur’an) mübarek bir kitaptır ki onu sana, âyetlerini iyiden iyiye düşünsünler ve aklı olanlar öğüt (ve ibret) alsınlar diye indirdik. [krş. 47/24]

30. Biz Davud’a (oğlu) Süleyman’ı bahşettik. (Süleyman) ne güzel kuldu! Çünkü o daima (tesbih ve ibadetle Allah’a) yönelirdi.

31. Hani ikindi üzeri ona, üç ayağının üstünde durup bir ayağını tırnağının üzerine diken, çalımlı safkan koşu atları gösterilmişti de;

32. (Süleyman:) “Doğrusu ben, bu mal (yani at) sevgisine, sırf Rabbimi anmak

için yöneldim.”[6] demişti; (bu atlar koşarak uzaklaşıp) perde arkasında gizlenmiş gibi (gözden kayb)oluncaya kadar (bu sözü tekrarladı).

33. “Onları tekrar bana getirin.” (dedi). Artık onların bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.

34. Andolsun ki biz, Süleyman’ı imtihan ettik de (şiddetli hastalığı sırasında onu) tahtının üstüne bir ceset (gibi) bıraktık. (Bir müddet) sonra o yine (bize bağlılığı sayesinde eski sağlığına) döndü.

35. Dedi ki: “Ey Rabbim! Beni bağışla ve bana, benden sonra hiç kimseye yaraşmayan bir mülk (ve saltanat) ver. Çünkü sen çok lütufta bulunansın!”

36. Biz, rüzgarı onun emrine verdik. Onun emriyle dilediği yere tatlı tatlı (kolaylıkla) akar giderdi. [bk. 34/12]

37-38. Her (türlü) bina ustası ve dalgıç olan şeytanları (cinleri) ve (onlardan insanlara zarar vermemek için) demir halkalara bağlanmış diğerlerini de (emri altına verdik).

39. “(Ey Süleyman!) Bu bizim bağışımızdır. İster (dilediğine) bol nimet ver, ister tut (verme), hesabı (sorgusu) yoktur.” dedik.

40. Şüphesiz ona yanımızda, elbette bir yakınlık ve dönüp geleceği güzel bir yer vardır.

41. Kulumuz Eyyüb’ü de hatırla! Hani Rabbine: “Doğrusu şeytan bana bir dert ve azap (olacak vesvese)[7] dokundurdu.” diye seslenmişti.

42. “Ayağını (yere) vur. İşte hem yıkanılacak, hem de içilecek soğuk bir (su).” dedik.

43. Ve ona, ailesi (halkı)nı, onlarla beraber bir mislini daha, tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir ibret/bir hatırlatma olmak üzere bağışladık.

(Hz. Eyyüb’ün dağılmış ailesi tekrar toplandı ve bir misli daha çoğaldı. Bir hatasından dolayı karısına kızan Eyyüb (as.) iyi olunca ona yüz değnek vuracağına yemin etmişti de, Hz. Eyyüb yemininin yerine gelmesi için:)

44. “Eline bir (o kadar) demet sap al; (bir nevi göstermelik olarak) onunla vur da

yemininde durmamazlık etme.” (demiştik). Gerçekten biz onu sabırlı bulduk. O (Eyyüb) ne güzel kuldu! Hakikaten o daima (Allah’a) yönelirdi.

45. Kuvvet ve basiret sahipleri olan kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub’u da hatırla!

46. Doğrusu biz onları, halis olarak (âhiret) yurdunu düşünen, ihlaslı (gönülden bağlı kimse)ler yaptık.

47. Çünkü onlar, katımızda seçilmiş hayırlı (kimse)lerdir.

48. İsmail’i, Elyesa’ı ve Zülkifl’i de hatırla! Hepsi de hayırlı (insan)lardandır. [krş. 6/85-86; 37/129-130]

49-50. İşte bu (anlatılanlar) bir hatırlatma (ve öğüt)tür. Günahlardan sakınanlar için dönüp varılacak güzel bir yer vardır ki (o da) kapıları kendilerine açılmış Adn cennetleridir.

51. Onlar orada (tahtlara) yaslanarak birçok meyve ve içecek isterler.

52. Yanlarında bakışlarını (yalnız erkeklerine) çevirmiş aynı yaşta dilberler vardır.

53. İşte bu(dur), hesap günü için size vaadedilenler.

54. Şüphesiz bu, (cennetliklere) bizim (ihsan ettiğimiz) rızkımızdır ki onun bitip tükenmesi mümkün değildir.

55-56. Bu böyledir. Sapık ve azgınlara da elbet, dönüp varacakları kötü bir yer vardır: Cehennem! Onlar buraya gireceklerdir. O ne kötü bir yataktır!

57. Artık tatsınlar onu: Bu kaynar su ve irindir.

58. Onlara benzer, başkaları da vardır.

59. (Cehennemlik liderlere:) “İşte, (dünyada size uyup da peşinizden gelen ve şimdi) sizinle beraber (cehenneme) girecek olan bir güruh” (denilecek). Onlar da: “(Şimdi) onlara merhaba yok, çünkü onlar ateşe gireceklerdir.” diyecekler.

60. (Kendilerine uyanlar da:) “Hayır! Asıl size merhaba yok. (Bize, batılı/İslâm

dışı yolu hak diye gösterdiniz, böylece) bunu, bizim önümüze siz getirdiniz. (Burası) ne kötü durulacak yerdir!” (diyecekler.)

61. (Yine) onlar: “Ey Rabbimiz! Bunu (bu ateşi) bizim önümüze kim getirdiyse (kim sebep oldu ise), ona ateşte azabı kat kat artır.” diyecekler. [bk. 2/165-167; 7/38]

62. (Cehennemliklerin hepsi, mü’minleri kastederek:) “Bize ne oluyor ki kendilerini (dünyada aşağı ve) kötülerden saydığımız adamları (burada) görmüyoruz?” derler.

63. “Biz onları (hor görüp) eğlence edinirdik. Yoksa gözlerimiz onlardan kaydı da onun için mi (göremiyoruz)?”

64. İşte bu, yani ateş ehlinin birbiriyle (böyle) tartışması bir gerçektir.

65. (Resûlüm!) De ki: “Ben ancak (Allah adına) bir uyarıcıyım. Tek ve kahredici olan Allah’tan başka ilâh yoktur.”

66. “O, göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. Mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.”

67-68. De ki: “Bu (verdiğim haber), pek büyük bir haberdir! Siz ise ondan yüz çeviriyorsunuz.”

69. “Onlar (melekler kendi aralarında Âdem’in hakkında) tartışırlarken benim, mele-i a’lâ (o yüksek melekler topluluğu) ile ilgili hiçbir bilgim yoktu.”

70. “Ancak apaçık bir uyarıcı olmam için (bu bilgi) bana vahyediliyor.”

71. Rabbin o zaman meleklere buyurmuştu ki: “Ben, çamurdan bir insan yaratacağım.”

72. “Onun biçimini düzeltip içerisine de (hayat veren) ruhumdan üflediğim[8] zaman hemen (benim için) ona secdeye kapanın.”

73. Bunun üzerine meleklerin hepsi toptan secde ettiler.

74. Yalnız İblis (itaat edip de secde etmedi,) büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu.

75. (Rabbin) buyurdu: “Ey İblis! İki elimle (yani kudretimle) yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Büyüklük mü tasladın, yoksa yücelerden mi oldun?” [bk. 2/34; 7/12]

76. (İblis) dedi ki: “Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten, onu çamurdan yarattın.” [bk. 2/30-34; 7/12]

77. (Allah) buyurdu: “Hemen defol, çık oradan (cennetten)! Sen artık taşlanmış (rahmetimden kovulmuş) birisin!” [bk. 15/34-35]

78. “Şüphesiz, tâ ceza gününe kadar benim lanetim senin üzerinedir.”

79. (İblis:) “Ey Rabbim! O halde (hiç olmazsa insanların) tekrar diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver.” dedi.

80-81. (Allah) buyurdu: “Haydi sen, o bilinen gün (kıyamet)e kadar mühlet verilenlerdensin!”

82-83. (İblis) dedi: “Senin yüceliğine andolsun ki ihlaslı (sana gönülden bağlı) ve itaatli kulların hariç, o (insan)ların hepsini mutlaka azdıracağım.”

(Görülüyor ki şeytan, bir takım yandaşlar elde edip onları Allah’ın emrine/hükmüne itaat ettirmemeye çalışır. Onların kimi kâfir, kimi müşrik, kimi münâfık ve günahkâr olacak; pis ve haram şeyleri cazip görecekler, aynı zamanda Allah’ın emirlerine bağlı ve itaatli mü’minlere de düşman olacaklardır. Böylece şeytana tapmış olacaklardır. Ama ihlaslı mü’minler, şeytana ve hevâlarına aldanmayıp ibadet ve emirlerine itaatle Allah’a kulluk etmeye devam edeceklerdir.) [bk. 15/3940; 17/62; 39/11-14]

84. (Allah) buyurdu ki: “İşte bu (son ifade) doğru.”[9] Yine de doğruyu ancak ben söylerim.

85. Andolsun ki cehennemi, senin (cinsin)le ve onlardan sana uyanların hepsiyle dolduracağım. [bk. 15/28-44]

86. (Resûlüm!) De ki: “Bun(ları tebliğ)e karşı ben, sizden bir ücret istemiyorum ve ben kendiliğimden (uydurma bir şey) teklif edenlerden de değilim.” [bk. 6/90; 25/57; 34/47; 42/23]

87-88. O (Kur’an) bütün âlemler(in huzuru ve düzeni) için ancak bir öğüt (ve

uyarı)dır. Bir zaman sonra, onun verdiği haberi(n doğruluğunu) mutlaka öğrenip bileceksiniz. [bk. 6/67; 41/53]

[1] Âyetteki zikir, vahiy mânasındadır (Celâleyn).

[2] Yahut: “Nağme ve ahenkle Allah’ı tesbih ederdi.” (Elmalılı, V, 4088).

[3] Yahut “İmtihan ettiğimizi anladı.”

[4] İmam Şafiî’ye göre buradaki secde şükür secdesidir. Bu secde âyeti yerine Hac sûresinin 77. âyetini almıştır. [Secde âyeti konusunda bk. 7/206]

[5] Âyet-i kerîme bütün mü’minlere yöneliktir ve bundan çıkarılacak sonuçlar çoktur. [Konu ile ilgili diğer âyetler için bk. 5/49; 23/7; 42/15]

[6] Râzî, VII, 201; Elmalılı, V, 4096. Âyet-i kerîmedeki “hayr” kelimesi, burada olduğu gibi, “mal” anlamına da gelmektedir. [bk. 2/180]

[7] Şeytan yolunda olanlar, onun vesvesesiyle, “Eğer Allah Eyyüb’ü sevseydi, ona bu derdi vermezdi.” diyorlardı (Seyyid Kutub, XII, 391).

[8] Ruh için krş. 15/29; 32/9.

[9] Veya, “Doğru olan (senin değil benim andım)dır.”(Beydâvi; Celâleyn)

39. Zümer Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 75 âyettir. 53-59. âyetleri Medine döneminde inmiştir. Zümer, 71 ve 73. âyetlerde geçtiği üzere “zümreler, gruplar” demek olup adını da buradan almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Bu) Kitab’ın indirilmesi, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi Allah (tarafın)dandır. [bk. 26/192; 41/42]

2. (Ey Resûlüm!) Şüphesiz biz, bu Kitab’ı sana hak/gerçek olarak indirdik. O halde Allah’a, O’nun dinine ihlasl(a gönülden bağl)ı olarak kulluk et.

3. İyi bilin ki halis din, yalnız Allah’ındır.[1] O’ndan başkasını velî/dost

edinenler: “Biz, onlara ancak, bizi Allah’a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz.” (derler). Şüphesiz Allah, onlar (ile mü’minler) arasında, (bu şekilde) ayrılığa düştükleri şeylerde hükmünü verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı (olan, içten içe sevdikleri putlarını ve putlaştırdıklarını gündemde tutarak), nankör olan o kimseleri doğru yola iletmez. [bk. 2/165-167; 5/35]

4. Eğer Allah bir oğul edinmek isteseydi, yarattıklarından dilediğini seçerdi. O yücedir (bundan münezzehtir). O tek ve kahretmede sonsuz güç sahibi olan Allah’tır. [bk. 43/81]

5. (O) gökleri ve yeri hak (olarak ve hikmet) ile yarattı. O, geceyi gündüzün üzerine sarar, gündüzü de gecenin üzerine sarar (her birini uzatıp kısaltır). Güneşi ve ayı emri altına aldı (ve insanların faydasına verdi). Her biri, muayyen bir vakit için (yörünge ve mihverinde) cereyan etmektedir. İyi bilin ki O mutlak galiptir, çok bağışlayandır.

6. (Allah,) sizi bir tek nefisten yarattı, sonra ondan (onun maddesinden) eşini meydana getirdi. Size (deve, inek, koyun, keçi gibi) hayvanlardan sekiz çift yarattı.[2] Sizi annelerinizin karınlarında; üç karanlık içinde (nutfeden başlayarak) bir yaratıştan öbür yaratışa (geçirerek) yaratıp duruyor.[3] İşte ancak bu(nları yapan) Allah, Rabbinizdir (başkası değil). Mülk O’nundur. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Böyle iken nasıl (O’na iman ve itaatten) çevriliyor (başka rabler ediniyor, onlara kulluk ediyor)sunuz? [krş. 9/31]

7. Eğer küfre saparsanız, şüphesiz Allah’ın siz(in imanınız)a ihtiyacı yoktur. Bununla beraber kulları için küfre razı olmaz. Eğer şükreder (iman ve itaat eder) [4]seniz sizin (faydanız) için ondan razı olur. Hiçbir günahkâr, diğerinin günahını yüklenmez. Nihayet dönüşünüz yalnız Rabbinizedir. (O) size, yapmakta olduklarınızı haber verir. Çünkü O, gönüllerde (gizli) olanı bilir.

8. İnsana bir zarar dokunduğu zaman, Rabbine (yürekten) yönelerek O’na dua eder. Sonra (Allah) ona katından bir nimet verdiği (kurtulup rahata erdiği) zaman, evvelce O’na yalvarmış olduğunu (ve asıl kurtaranı) unutur da, O’nun yolundan (sapmak ve) saptırmak için (“bizi falancalar kurtardı” diyerek) Allah’a birtakım eşler koşar. (Resûlüm!) De ki: “Sen küfrünle biraz oyalanıp geçin. Çünkü sen artık ateş ehlindensin.” [bk. 10/12; 17/67]

(Bu tehlikeli davranıştan sakınmalı ve böyle davranışta bulunanları da uyarmalıdır.)

9. Yoksa o (sadece sıkıntıda iken dua eden kimse) hiç âhiret(in dehşetin)den korkan ve Rabbinin rahmetini uman, gece saatlerinde secde edip ayakta durarak taat ve ibadet eden kimse (gibi) midir? De ki: “Bilenlerle bilmeyenler hiç bir olur mu?” Ancak (bunları), temiz akıl sahipleri düşünürler. [krş. 35/28]

10. De ki (Allah şöyle buyuruyor): “Ey iman eden kullarım! Rabbinizin emrine uygun yaşayıp azabından sakının. Bu dünyada iyi hareket edenlere bir güzellik vardır. Allah’ın toprağı geniştir. (Dinin gereğini ve hükümlerini rahatça yaşayacağınız yere göç edebilirsiniz.) Ancak (Allah yolunda, taviz vermeden yaşamak için göç etmeye sabredip) dayanıp direnenlere mükâfatları hesapsız ödenecektir.” [bk. 29/56]

11. De ki: “Ben, dini yalnız Allah’a halis kılarak (ihlasla) O’na kulluk etmemle emredildim.”

12. “Ve (yine) müslümanların ilki olmam emredildi.”

13. De ki: “Eğer, Rabbime karşı gelirsem, şüphesiz ben, büyük bir günün azabından korkarım.”

14. De ki: “Ben, dinimi Allah’a halis kılarak (ihlaslı olarak) yalnız O’na kulluk ederim.”[5]

15. “Siz de O’ndan başka dilediğinize (bağlanıp) kulluk edin!” (Yine) de ki: “(Asıl böyle yaparak) aldananlar/ziyana uğrayanlar, kıyamet gününde hem kendilerini hem de kendine bağlı olanları ziyana uğratanlardır. Dikkat edin, bu apaçık ziyanın/aldanmanın ta kendisidir.” [bk. 2/165-167]

16. Onların üstlerinde ateşten tabakalar, altlarında da (ateşten) tabakalar vardır. İşte Allah kullarını bununla korkutuyor. “Ey kullarım! O halde benim emirlerime uygun yaşayıp azabımdan sakının.” [krş. 7/41; 21/39; 29/55]

17-18. Tâğûttan[6] ve ona kulluk etmekten kaçınıp da Allah’a yönelenler(e gelince): Onlar için müjde vardır. (Resûlüm!) Sözü dinleyip onun (hayra vesile olan) en güzeline uyan kullarıma müjde ver. İşte bu kimseler Allah’ın kendilerini doğru yola ilettiği kimselerdir ve işte bunlar akıl sahiplerinin ta kendileridir.

19. Üzerine azap kelimesi (hükmü) hak olan (kesinleşmiş) kimseyi, o ateşte olanı sen mi kurtaracaksın?

20. Fakat Rablerinin emirlerine uygun yaşayanlar var ya, (kâfirlerin üst ve altlarındaki ateşe karşılık,) onlar için (cennette) alt tarafından ırmaklar akan, üst üste yapılmış köşkler var. (Bu) Allah'ın vaadi(dir). Allah vaadinden dönmez.

21. Allah'ın gökten bir yağmur indirip de, onu yerdeki kaynaklara dahil (edip depo) ettiğini,[7] sonra onunla çeşitli renklerde ekinler (bitkiler) çıkardığını, daha sonra da kuruttuğunu görmedin mi? Nihayet sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra (Allah), onu bir çöp kırıntısına çevirir. Şüphesiz bunda akl-ı selîm sahipleri için elbette bir ibret (ve öğüt) vardır. [krş. 10/24; 18/45; 57/20]

22. Allah kimin göğsünü (niyet ve isteğinden dolayı, kabiliyet ve duygularını) İslâm'a açmışsa o, Rabbinden bir nur üzerinde olmaz mı hiç? Artık kalpleri, Allah'ı anmaya (O'nun hükümlerini kabullenmeye) karşı katılaşmış (böylece insânî fıtratını kaybetmiş, dünyalıklara ve nefsine tapmış) olanların vay haline! İşte onlar apaçık bir sapıklık içindedirler. [bk. 6/122; 57/19, 28]

(Allah'a olan sevgisinden dolayı kalbi İslâm'a açılan kimse, artık nura, aydınlığa, hidayete kavuşmuş kimsedir. Kalbi Allah sevgisiyle dolan kişinin hareket ölçüsü İslâm olur. Onun elinden, dilinden, fikrinden kimse zarar görmez. Dünyalığı için de çalışır. Fakat âhiret dengesini bozmaz. Allah'a sığınır ve O'na tevekkül eder. Her işinde nefsinin veya başkasının hoşlanmasını değil, Allah'ın hoşlanmasını/rızasını ön planda tutar. Bu kimseler kalbini Allah'a kapatmışlarla asla bir olamaz. Kalbini Allah'a kapatmış kimseler, yine de içlerinde bir şeyin eksik olduğunu hisseder; hürmet edeceği, seveceği ve önünde boyun eğeceği bir şey aramaya koyulurlar. Bunun için de taş, tahta veya nefsinin öne çıkardığı şeylerin önünde boyun eğmeye ve onu yüceltmeye çalışırlar.)

23. Allah, sözün en güzelini, hem aynı benzerlik (uyum ve ahenk)te, hem de tekrarlı (ve karşılıklı ifadeli)[8] bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, ondan (âyetleri dinlemekten dolayı) tenleri ürperir, sonra da bedenleri ve kalpleri Allah'ın zikri için yumuşar. İşte bu (Kitab), Allah'ın (son gönderdiği) rehberidir. Dileyene/dilediğine, bununla doğru yolu gösterir. Allah kimi de sapıklıkta bırakırsa, artık ona doğru yolu gösteren bulunmaz. [bk. 8/25; 57/16]

24. Kıyamet günü o kötü azaptan (elleri boyunlarına bağlı olduğu için) kendisini yüzüyle koruyan kimse(nin hali) nicedir? Zalimlere: "Kazandıklarınızı(n karşılığını) tadın!" denilir.

25. Onlardan evvelkiler de (peygamberlerini) yalanladılar. Bu yüzden farkına

bile varamadıkları bir yerden kendilerine azap geliverdi.

26. Allah, böylece onlara dünya hayatında rezilliği tattırdı. Âhiret azabı ise daha büyüktür. Keşke (bunu) bilselerdi.

27. Andolsun ki biz, bu Kur’an’da insanlara, belki öğüt alırlar diye her türlü misali verdik. [krş. 18/54; 29/43]

28. (Onu) hiçbir eğriliği olmayan (pürüzsüz) bir Arapça Kur’an olarak (indirdik).[9] Böylece, “ona uygun yaşa(yıp inkârdan ve şirkten sakın)sınlar” diye.

29. Allah (birçok ilâha kulluk edenle, bir tek Allah’a kulluk eden hakkında); kendisin(e emir verme)de çekişen ortak (efendi)lerin sahip olduğu (hizmetkâr) bir adamla, yalnız bir tek kişiye boyun eğmiş bir adamı misal getirdi. Bu ikisinin durumu hiç eşit olur mu? Hamd, yalnız Allah’a mahsustur. Fakat onların çoğu bilmezler?[10] [krş. 16/75-76]

30. (Resûlüm!) Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler.

31. Sonra (ey insanlar!) Şüphesiz siz Rabbinizin huzurunda dâvâlaşacaksınız.

32. Allah’a karşı yalan uydurandan ve kendisine gelen o doğruyu (Kur’ an’ı) yalan sayandan daha zalim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde barınacak(!) yer mi yok?

33. (Allah’tan) doğruyu getiren (peygamber) ve onu gereğiyle tasdik eden (mü’min)ler var ya! İşte onlar, takvâya eren (Allah’a saygı duyup emrine uygun yaşayan)ların ta kendileridir.

34. Rablerinin katında ne dilerlerse onlarındır. İşte bu, iyi davrananların/iyilik edenlerin mükâfatıdır.

35. Çünkü Allah, onların (geçmişte) yapmış olduklarının en kötüsünü bile örtecek ve kendilerine mükâfatlarını, yapmış olduklarının en güzeliyle verecektir.

36. Allah kuluna kâfî değil mi? (Resûlüm!) Seni O’ndan başkalarıyla (putlarıyla/tapındıklarıyla) korkutuyorlar. Allah kimi (böyle) sapıklığında bırakırsa, artık onu doğru yola getiren yoktur.

37. Allah kimi de doğru yola iletirse, artık onu hiçbir saptıracak yoktur. Allah mutlak galip ve (düşmanlarından) intikam alıcı değil midir?

38. Andolsun ki eğer onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” diye sorsan, elbette: “Allah” diyecekler. De ki: “Öyleyse bana söyleyin. Allah bana bir zarar vermeyi dilerse, sizin Allah’ı bırakıp yalvardıklarınız (başına toplanıp sığındıklarınız), O’nun bu zararını (benden) giderebilirler mi? Yahut (Allah), bana bir rahmet (bir iyilik) dilese, onlar O’nun rahmetini alıkoyabilirler mi?” De ki: “Allah bana yeter. Tevekkül edenler de ancak O’na güvenip dayanır(lar).”

39-40. De ki: “Ey kavmim! Bulunduğunuz hal üzere (olduğunuz küfür ve düşmanlıkta) çalışın. Şüphesiz ben de (bildiğim hak yolda) çalışmaktayım. Kendisini rezil edecek bir azap kime gelecek ve kimin üzerine dâimî bir azap inecek, yakında (bunu) bileceksiniz!”

(36 ve 38. âyetlerde müşriklerin tipik halleri sergilenmektedir. Mekkeli müşrikler, bir taraftan bütün mühim gün ve işlerinde önlerine giderek tapındıkları putlarına kutsallık yani dokunulmazlık tanımakta ve bunun için de: “Onlara dil uzatmayın, sizi çarpar, ayrıca biz de yapacağımızı yaparız.” diye insanları korkutmakta, bir taraftan da: “Göklerin ve yerin yaratanı kimdir?” diye sorulunca: “Allah” demekte idiler.)

41. (Resûlüm!) Şüphesiz ki biz sana (bu) Kitab’ı, insanlar(ın faydası) için hak olarak indirdik. Artık kim doğru yola gelirse (bu) kendi lehinedir. Kim de saparsa, (bu) ancak kendi aleyhinedir. Sen onların üzerine bir vekil değilsin. [bk. 11/12; 13/40]

42. Allah, (ölecek) insanların ruhlarını ölümü sırasında alır, ölmeyenin de uykusunda (alır). Sonra hakkında ölümü hükmettiğini tutar, diğerini muayyen bir vakte (eceline) kadar salıverir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir toplum için ibretler vardır.

(Bu âyet-i kerîmede ve En’âm sûresinin 60-64. âyetlerinde hem uyku ile ölüm hem de uykudan uyanmakla diriliş arasındaki benzerlik ve fark açıklanmaktadır. Uyku, zayıf ve küçük bir ölüm; ölüm ise büyük ve şiddetli bir uyku. Uykudan uyanış, hayata dönüş; ölümden diriliş ise ebedî yaşayıştır. Her iki halde de insanın ruhu bir hayattan başka bir hayata geçmektedir. Aralarındaki tek fark, insan uykuda (rüyada) bilinçli değildir. Fakat ölümden sonra yaşayışta yani dirilişte her şey onun için apaydınlıktır (bk. 6/60-61). İşte Kur’an açısından

ölüm; yokluk, kayboluş ve bitiş değil, aksine bir hayattan başka bir hayata geçiştir, bir değişimdir, bir başlangıçtır. Kazanılan mükâfatlara karşılık Allah'ın rızası ve cennet, cezalara karşılık Allah'ın gazabı ve cehennem olan, dönüşü ve sonu olmayan bir dünyada yaşamaktır.)

43. Yoksa (onlar) Allah'tan başka şefaatçiler mi edindiler? De ki: "Onlar, hiçbir şeye sahip olamaz ve düşünemezlerse de mi (şefaat edecekler)?"

44. De ki: "Bütün şefaat Allah'ındır (ancak O'nun izin verdiği şefaat edebilir). Göklerin ve yerin mülkü (ve hükümranlığı) yalnız O'nundur. Nihayet (hepiniz) ancak O'na döndürüleceksiniz." [bk. 2/255]

45. Allah, (hükmünde, hâkimiyetinde, zâtında, sıfatlarında eşsiz ve) 'Bir' olarak anıldığı zaman, âhirete inanmayanlar içlerinde tiksinti duyarlar (canları sıkılır). Fakat O'ndan başkaları (Allah ile ilgisi olmayan sevdikleri) anıldığı zaman, hemen neşelenirler.

46. De ki: "Ey gökleri ve yeri yaratan, görünmeyeni ve görüneni bilen Allah'ım! Kullarının üzerinde ayrılığa düştükleri şeylerde, yalnız sen hüküm verirsin."

(Peygamber Efendimiz teheccüde kalkınca namazdan sonra dua ederken âyette geçen bu ilâhî vasıfları da anardı.)

47. Eğer yeryüzündeki bütün şeyler ve onunla birlikte bir misli daha zulmedenlerin olsaydı, kıyamet gününde kötü azaptan (kurtulmak için) elbette onu fidye verirlerdi. Artık onlar için, o gün, hiç hesaba katmadıkları şeyler bile Allah tarafından ortaya çıkarılır. [krş. 5/36]

48. Kazandıkları kötülükler (o gün) ortaya çıkmış ve alay edegeldikleri (azap) da kendilerini çepeçevre sarmış (olacak)tır.

49. İnsana bir zarar dokunduğu zaman, bize dua eder. Sonra kendisine tarafımızdan bir nimet (bolluk ve mevki) lütfettiğimiz zaman: "Bu, bana ancak bilgi(m)den dolayı verildi." der. Hayır! O bir imtihandır, fakat onların çoğu bilmezler. [krş. 28/78-81]

50. Onlardan öncekiler de gerçekten bunu söylemiş(ler)di; ne var ki kazandıkları şeyler kendilerine hiç fayda vermedi.

51. Nihayet kazandıkları kötülükler, kendi başlarına geçti. Bunlardan

zulmedenlerin, yaptıkları fenalıklar(ın cezası) da başlarına gelecektir. Onlar (bunun) önüne geçip kurtulacak değillerdir.

52. Allah'ın, rızkı dilediğine yayıp dilediğine kıstığını (ve bir ölçüye göre verdiğini) hâlâ bilmediler mi? Şüphesiz bunda iman eden bir toplum için ibretler vardır.

53. De ki (Allah şöyle buyuruyor): "Ey nefislerine karşı (günah işleyip) aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü Allah (şirk koşan ve inkâr edenler dışında, dilediği kimseler için)[11] bütün günahları bağışlar. Şüphesiz O, çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir." [bk. 4/48, 116]

54. "(Bundan böyle) size azap gelmeden önce, Rabbinize dön(üp tevbe ed)in ve O'na (gönülden) teslim olun.[12] Sonra yardım olunmazsınız."

55. "Siz farkında bile değilken ansızın size azap gelip çatmadan önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline (Kur'an'a) uyun."

56. (Yoksa o azap günü, günahkâr) kişi: "Allah'a karşı aşırı gitmemden dolayı yazıklar olsun bana! Gerçekten ben (Kur'an ve mü'minlerle) hakikaten alay edenlerdendim." diye(rek üzüle)cektir.

57. Yahut: "Eğer Allah bana hidayet etseydi, elbette ben (günahlardan) sakınanlardan olurdum." diyecek.

58. Yahut azabı gördüğü zaman: "Keşke benim için (dünyaya) dönüş olsaydı da güzel hareket eden (mü'minler)den olsaydım." diyecektir.

59. (O gün Allah şöyle buyurur:) "Hayır! Âyetlerim sana geldi de sen onları yalanladın, (iman etmedin) büyüklük tasladın ve kâfirlerden oldun."

60. Allah'a karşı yalan uyduranları kıyamet gününde, yüzleri kapkara bir halde görürsün. (Allah'a karşı) kibirlenenler için cehennemde yer mi yok?

61. Allah, kendisine saygı duyup emrine uygun yaşayanları, (bu) başarıları sayesinde (bütün sıkıntılardan) kurtarır. Artık onlara kötülük (azap) dokunmaz ve onlar mahzun da olmazlar.

62. Allah, her şeyin yaratanıdır. O her şeye vekildir.

63. Göklerin ve yerin anahtarları (tasarruf ve idaresi)[13] O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, ziyana uğrayanların ta kendileridir.

64. De ki: "Ey (Allah bilgisinden yoksun) cahiller! Bana, Allah'tan başkasına mı kulluk etmemi emrediyorsunuz?" [bk. 1/4; 9/31; 39/14-15]

65. (Resûlüm!) Andolsun ki sana ve senden öncekilere vahyolundu ki: "Eğer (sen bile, putlardan birine değer vermek, saygı göstermekle bana) eş koşarsan, celâlim hakkı için amelin boşa gider ve ziyana uğrayanlardan olursun."[14] [bk. 6/88; 30/42]

66. "Hayır! (Sen) ancak Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol."

67. (Onlar) Allah'ı hakkıyla takdir edemediler. Halbuki kıyamet günü, yeryüzü tamamen O'nun tasarrufundadır. Gökler de O'nun kudretiyle[15] dürülmüştür. O, (onların) ortak koştuklarından uzak ve yücedir.

68. (Kıyamet kopunca, ilk) Sûr'a üflenecek,[16] artık Allah'ın dilediği (melekleri)nden başka,[17] göklerde olan ve yerde olanlar(ın hepsi) düşüp ölecektir. Sonra ona bir daha üflenecek, onlar hemen (dirilip) ayakta bakınıp duracaklar.

69. Yer, Rabbinin nuruyla parlayacak, kitap (amel defteri[18] ortaya) konulacak, peygamberler ve şâhitler getirilecek, onlar haksızlığa uğratılmaksızın aralarında adaletle hükmedilecektir. [bk. 10/47; 21/47]

70. Herkese yaptığı(nın karşılığı) tam olarak ödenir. O (Allah), onların yaptıklarını en iyi bilendir.

71. Kâfirler, bölük bölük cehenneme sürülürler. Nihayet oraya geldikleri zaman, onun kapıları açılacak ve bekçileri onlara: "Size, içinizden, Rabbinizin âyetlerini okuyan ve bugününüze kavuşmanız hakkında sizi uyaran (peygamber)ler gelmedi mi?" diyecekler. Onlar da: "Evet (geldi)." diyecekler. Fakat artık azap sözü, kâfirler üzerine gerçekleşecektir. [bk. 17/97; 40/4950; 52/13; 67/8-10]

72. (Onlara:) "Girin, içinde temelli kalacağınız cehennemin kapılarından. İşte, (Allah'a imana ve teslimiyete karşı) kibirlenenlerin yeri ne kötüdür!" denilir.

73. Rablerine saygı duyup emrine uygun yaşayanlar ise, bölük bölük cennete sevkedilecekler. Nihayet oraya gelip de kapıları açılınca, (cennetin) bekçileri

onlara: “Size (Allah’tan) selam olsun, tertemizsiniz. Artık ebedî olarak buraya girin!” diyecek.

74. (Cennetlikler:) “Bize verdiği (cennet) sözünü yerine getiren ve bizi, dilediğimiz kısmında oturacağımız cennet yurduna mirasçı yapan Allah’a hamdolsun. (Allah için) çalışanların mükâfatı ne güzelmiş!” diyecekler. [bk. 7/43; 35/34-35]

75. Melekleri görürsün ki arşın etrafını kuşatmış olarak Rablerini hamd ile tesbih ederler. (O gün) o (cennet ve cehennemlik ola)nlar arasında hak ile hükmedilmiş ve: “Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.” denilmiş (olacak)tır.

(Meleklerin özellikleri ile ilgili âyetler için bk. 4/172, 6/61, 7/206, 16/49-50, 19/64, 21/19-20,26-29, 34/1, 37/1-4,164-166, 38/67-69, 41/38, 42/5, 66/4, 70/4, 77/1-7.)

[1] Din yalnız Allah’ındır. İslâm, kaynağını Kur’an’dan alan ve bu doğrultuda insanları yönlendiren bir hukuk sistemi ve İlâhî dindir. Kimsenin onun üzerinde/uygulanmasında kendi hevâsına göre tasarruf hakkı yoktur. [bk. 39/14 ve dipnotu]

[2] Âyetteki “indirdi” kelimesi “yarattı” olarak tevil edilmiştir.

[3] Bu âyet-i kerîmede, genetik bir şifrenin projesi anlatılmaktadır. Bildirilen üç karanlık devre ve yer tıbben aşağıdaki şekilde belirtilmektedir: 1. Döllenme ve hücre safhasının oluştuğu fallop boruları. 2. Kırk günlük doku (alaka) safhası olan rahim içi. 3. Organ teşekkül safhası olan aminyon kesesi içi. Yüce Rabbimiz, kendisi bilerek yarattığı ve çözümünü ilme bıraktığı mesajı tâ o asırda vermektedir. Cenin yer itibariyle de üç karanlık yerde gelişmektedir. İçten dışa doğru, 1. Aminyon zarı: İçinde sıvı vardır, ısı geçirmez. 2. Korion zarı: Işık geçirmez. 3. Rahim duvarı zarları: Su geçirmez. (Bâr, s. 159-163; Özyazıcı, s. 64).

[4] Celâleyn.

[5] Din, insanların keyiflerine göre değil, yüce Allah’ın belirlediği, razı olduğu ve Resûlü’nün uyguladığı şekliyle yaşanmak ve hayata geçirilmekle Allah’a halis kılınmış olur. Müşrikler ise, Resûlullah’tan, kendi sistem, gelenek ve yaşantılarına uygun olacak ve onları değiştirmeyecek bir din şekli istiyorlardı. Resûlullah (sas.) bu istekleri doğrultusunda hareket etmeyince, “bölücülük

yapıyor” dediler. Yüce Allah bu âyetlerle insanın neyi tercih edip kime kulluk edeceğini bildirmektedir. [bk. 5/92; 6/102; 9/31; 39/64-66]

[6] Tâğût, bir anlamıyla insanları kendine kul olmaya zorlayan Allah’ın hükümlerini yaşanılır kılmaktan menedendir. [bk. 2/256 ve dipnotu]

[7] Gökten suyu indirip depolayanın Hakk (cc.) olduğuna dair bk. 15/22; 16/10.

[8] Müjde ve tehdit, rahmet ve azap, cennet ve cehennem gibi.

[9] Çünkü Arapça, Kur’an’ın mânasını en iyi ifade eden, çok geniş kapsamlı bir dildir.

[10] Âyet-i kerîmede tek itaat edilen “efendi” Allah (cc.); birbiriyle çekişen “birçok efendi” ise Allah’tan başka kendilerine tâbi olunan emir sahipleri; “köle” de halk olarak temsil ediliyor. Elbette Bir’e kul olmayan bine kul olur. Çünkü Allah’a tâbi olmayan efendiler kendilerini rab durumunda görmektedirler. Böylece çoğalan rabler de birbiriyle çekişirler. [krş. 1/4 ve dipnotu]

[11] Bu âyet-i kerîmedeki mağfiret kelimesi bütün günahların affına delâlet ettiği için, usül ilmine göre “mutlak”tır. Nisâ sûresindeki âyetlerde ise “şirkten başkası” denmekle artık şirkle mukayyed (kayıtlı) olmuştur, hüküm ona göredir.

[12] Ömrün son anlarındaki pişmanlık ve çaresizlik halindekinin iman etmesi ile, günah işleyecek gücü ve vakti kalmayanların tevbesi fayda vermez.

[13] Beydâvî; Nesefî (Medârik), IV, 64.

[14] Âyet-i kerîmede “târiz” vardır. Yani Resûlullah’ın şahsında bütün mü’minler ikaz edilmektedir.

[15] Âyet-i kerîmede geçen “sağ el” müteşâbih bir kelime olup halef (sonraki) âlimlere göre Allah’a nispetle (kudret) kelimesiyle tevil (ifade) edilmektedir. [bk. 3/7]

[16] Vukuundaki kat’iyetten dolayı mâzî olarak gelmiş olan fiiller, gelecek zamanla tercüme edilmiştir.

[17] Burada bahsi geçen, Allah’ın dilediği meleklerden maksat, dört büyük melek veya Arş’ı taşıyan melekler ya da cennet melekleri ve başlarındaki Rıdvan

ile cehennem bekçisi zebânîler ve başlarında Mâlik, denilmiştir (Beydâvî; Celâleyn).

[18] Elmalılı, VI, 4138.

40. Mü'min Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 85 âyettir. 56-57. âyetleri Medine döneminde inmiştir. Sûre, adını 28. âyette geçen aynı kelimeden almıştır. Bir diğer adı da “Gâfir”dir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hâ, Mîm.[1]

2-3. Bu Kitab’ın indirilmesi, mutlak galip ve (her şeyi) hakkıyla bilen, günahı bağışlayan, tevbeyi kabul eden, azabı şiddetli olan, hem de lütuf sahibi olan Allah tarafındandır. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Dönüş ancak O’nadır.

4. Allah’ın âyetleri hakkında, küfre sapan/nankörlük edenlerden başkası mücadele etmez. (Resûlüm!) Şimdi onların şehirlerde (rahatça) gezip dolaşması seni aldatmasın (zamanı gelince onların cezaları ihmal edilmez).

5. Onlardan önce Nuh kavmi ve bunlardan sonraki topluluklar da (peygamberlerini) yalanladı. Her ümmet, peygamberlerini yakala(yıp öldür)meye kastetti. Hakkı giderip yerine batılı koymak için mücadele edip durdular. Ben de onları (azabımla) tutup alıverdim. (İşte bak) benim azabım nasıl oldu?[2]

6. Böylece inkâr edenlere karşı Rabbinin: “Kesinlikle onlar ateş ehlidir.” (şeklindeki) sözü gerçekleşti.

7. Arşı taşıyanlar ve onun etrafındaki (tavaf eden melek)ler, Rablerini hamd ile tesbih ederler.[3] O’na iman ederler ve mü’minlerin bağışlanmasını da (şöylece) isterler: “Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kaplamıştır. Tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla, onları cehennem azabından koru!”

8. “Ey Rabbimiz! Onları ve atalarından, zevcelerinden, nesillerinden iyi olan (emrine uygun yaşayan)ları, kendilerine söz verdiğin Adn cennetlerine koy.

Şüphesiz, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi sadece sensin!” [bk. 13/23]

9. “Onları kötülüklerden koru. Sen kimi (bu dünyada) kötülüklerden korursan, o gün, muhakkak ona rahmet etmişsindir. Bu da en büyük kurtuluş (ve saadet)in ta kendisidir.”

10. Kâfir olanlara şöyle seslenilir: “Allah’ın (size olan) gazabı, (artık bugün) kendi kendinize (olan) kızgınlığınızdan daha şiddetlidir. Çünkü siz, (dünyada) imana çağırılıyordunuz da inkâr ediyordunuz.”

11. (Onlar da:) “Ey Rabbimiz! Bizi iki kere öldürdün ve iki kere dirilttin.[4] İşte günahlarımızı da itiraf ettik. (Acaba bu ateşten) çıkmaya bir yol var mıdır?” derler. [bk. 2/28; 22/66; 45/26]

12. (Onlara denilir ki:) “Bu (azap) şundandır: Bir olan Allah’a (iman ve itaate) çağrıldığınız zaman küfrettiniz (inkâra ya da nankörlüğe saptınız). O’na ortak koşulunca (O’nun yetkisi başkalarına verilince O’na) inandınız. Artık hüküm, O çok yüce, çok büyük (olan) Allah’a aittir.”

13. O (Allah), size (kudretine delâlet eden) alametleri gösteren ve sizin için gökten rızık (sebepleri) indirendir. (Allah’a) yönelen kimseden başkası ibret almaz.

14. O halde kâfirlerin hoşuna gitmese de dini yalnız Allah’a has kılarak O’na dua (ve ibadet) edin.[5]

15. (O,) dereceleri yükselten, arşın sahibi (olan Allah), o kavuşma gününün dehşetine karşı (insanları) uyarmak için emriyle ruhu (vahyi ve nübüvveti) kullarından dilediğine indirir.

16. O gün onlar, (kabirlerinden) ortaya çıkarlar. Onlar(ın yaptıkların)dan hiçbir şey Allah’a gizli kalmaz. (O kıyamet günü bütün varlıklar helak olunca Allah buyurur ki:) “Bugün mülk (hükümranlık) kimindir?” (Yine kendisi cevap verir): “Tek ve Kahhâr olan (gücü her şeye yeten) Allah’ındır.”

17. Bugün (âhirette) herkese, kazandığının karşılığı verilecektir. Bugün (kimseye karşı) hiçbir haksızlık yoktur. Şüphesiz ki Allah, hesabı pek çabuk görendir.

18. (Resûlüm!) Onları, yaklaşan (kıyamet) günü için uyar. O zaman, yürekleri (korkudan âdeta) gırtlaklarına dayanır; yutkunup dururlar. Zalimlere ne bir yakın

(akraba ve dost) ne de (sözü) dinlenecek bir şefaatçi vardır.

19. (Allah) gözlerin hain (bakış)ını da, göğüslerin gizlediği şeyleri de bilir.

20. Allah, adaletle hükmeder. O'ndan başka yalvarıp taptıkları ise, hiçbir şeye hükmedemez. Çünkü Allah, (her şeyi) hakkıyla işitendir, görendir.

21. (Onlar) yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı? Baksalar ya, kendilerinden öncekilerin sonu nasıl olmuştur? Onlar, kendilerinden hem kuvvet hem de yeryüzündeki eserler yönünden daha üstün idiler. Öyle iken, Allah onları günahları yüzünden kıskıvrak yakalayıverdi. Onları Allah'(ın gazabın)dan koruyan da olmadı. [bk. 30/9; 46/26-27]

22. Bu (dünya azabı)nın sebebi şudur: Onlara peygamberleri, açık deliller (mucizeler ve dinî, içtimâî hükümler) getirdi, onlar da inkâr ettiler. Bu yüzden Allah kendilerini kıskıvrak yakalayıverdi. Çünkü O'nun kudreti sonsuzdur, azabı pek şiddetlidir.

23-24. Andolsun ki biz, Musa'yı, mucizelerimizle ve apaçık delil ile Firavun'a, (veziri) Hâmân'a ve Kârun'a gönderdik de onlar: "(Bu) bir sihirbazdır, yalancının tekidir." dediler.

25. (Musa) onlara, tarafımızdan hakkı getirince de: "Onunla beraber, ona inananların oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın." dediler. (Fakat) kâfirlerin hilesi, ancak boşuna (bir uğraş)tır. [krş. 2/49; 14/6]

26. Firavun: "Bırakın beni, şu Musa'yı öldüreyim de o (kurtulabilecekse) Rabbine yalvaradursun. Çünkü ben onun, dininizi değiştirmesinden yahut bu yerde (ülkede sizlere ve düzenimize karşı) fesat çıkarmasından[6] korkuyorum." dedi.

27. Musa: "Şüphesiz ben, hesap gününe inanmadığından kendini büyük gören herkesten, benim de Rabbim sizin de Rabbiniz olan (Allah')a sığındım." dedi.

28. Firavun ailesinden (olan ve o ana kadar) imanını gizleyen mü'min bir adam[7] (orada) dedi ki: "Siz, bir adamı sırf 'Rabbim Allah'tır' dedi diye (tehlikeli görüp) öldürür müsünüz? Halbuki o, size Rabbinizden açık mucizeler de getirmiştir. Eğer o yalancı ise, yalanı kendi aleyhinedir. Eğer doğru söylüyor ise, sizi tehdit ettiğinin (en azından) bir kısmı size isabet eder. Şüphesiz Allah haddi aşan, yalana dadanan kimseyi doğru yola eriştirmez."

29. “Ey kavmim! Bugün (bu) yerde (Mısır’da İsrâiloğulları’na) galip (kimse)ler olarak hükümranlık sizindir. Fakat (Musa’yı öldürmeniz yüzünden) Allah’ın hışmı bize gelip çatarsa (ondan) bizi kim kurtarır?” (Buna karşı) Firavun: “Size ben, kendi görüşümden başkasını uygun görmüyorum ve ben size, ancak doğru yolu[8] gösteriyorum.” dedi.

30. İnanan (o kimse): “Ey kavmim! Doğrusu ben sizin için, (evvelki inkârcı) toplulukların (başlarına gelen azap) gününün benzerinden korkuyorum.” dedi.

31. “Nuh kavminin, Âd ve Semûd’un ve onlardan sonrakilerin durumu gibi. (Yoksa) Allah, (günahsız) kullara hiç (bir şekilde) zulmetmek istemez.”

32. “Ey kavmim! Cidden ben sizin için, o bağrışıp çağrışma, (o birbirinizden imdat isteme) gününden korkuyorum.” [bk. 7/44-50]

33. “O gün arkanızı dönüp kaç (mayı arzu ed)ersiniz. Artık sizi Allah’ (ın azabın)dan koruyacak hiç kimse yoktur. Allah kimi sapıklığa bırakırsa, onu doğru yola getirecek yoktur.”

34. “Doğrusu (Musa’dan) önce Yusuf da size açık deliller (mucizeler) getirmişti; size getirdiği şeylerden (o zaman) şüphelenip durmuştunuz. Nihayet o ölünce, ‘Allah, ondan sonra bir peygamber göndermez.’ demiştiniz. İşte Allah, aşırı giden şüpheci kimseleri böyle sapıklıkta bırakır.”

35. “Kendilerine gelmiş hiçbir delil olmaksızın, Allah’ın âyetleri hakkında tartışanlar, gerek Allah nezdinde, gerek iman edenler yanında buğzu/nefreti artırır (nefretle karşılanırlar). İşte Allah, her kibirli zorbanın kalbini böyle mühürler.”

36-37. Firavun (vezirine) dedi ki: “Ey Hâmân! Benim için yüksek bir kule yap. Olur ki ben o yollara (yani), göklerin yollarına erişirim de, çıkıp Musa’nın ilâhını görebilirim. Çünkü ben, onu mutlaka yalancı sanıyorum.” İşte böylece Firavun’un kötü işi kendisine cazip gösterildi ve (doğru) yoldan alıkonuldu. Firavun’un tuzağı elbette yok olacaktı. [krş. 28/38]

(Firavun, yüksek bir kule yaptırarak, çıkıp oradan Hz. Musa’nın Rabbini gözetlemek ve öyle bir şey göremediğini söyleyip onu ve inananlarını yalanlamak, böylece yeni inanacakları da engellemek istiyordu. Sonraki âyet onun çabalarının boş olduğunu ve anlamsızlığını ortaya koyar.)

38. O imanlı (adam) dedi ki: “Ey kavmim! Bana uyun ki sizi doğru yola ileteyim.”

39. “Ey kavmim! Bu dünya hayatı geçici bir faydalanma (ve eğlence)den ibarettir. Âhiret hayatı ise, doğrusu (işte) asıl (devamlı) durulacak yurt orasıdır.”

40. “Kim bir kötülük işlerse, (ona) ancak o kötülük kadar ceza verilir. (Fakat) erkek ve kadın kim de mü’min olarak sâlih (sevâbı olan) bir iş yaparsa, işte onlar cennete girerler; orada hesapsız rızıklandırılırlar.”

41. “Ey kavmim! Benim (karşılaştığım) bu ne haldir? Ben sizi kurtuluşa (ve cennete) çağırıyorum, siz de beni ateşe davet ediyorsunuz.”

42. “Siz beni, Allah’a karşı kâfirliğe/nankörlüğe ve kendileri hakkında hiçbir bilgim olmayan şeyleri O’na ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Ben de sizi O çok üstün, çok bağışlayan (Allah’)a davet ediyorum.”

43. “Hiç şüphe yok ki beni kendisine çağırdığınız (putlarınız)ın[9] ne dünyada ne de âhirette (ibadete) davet etme (yetkisi ve bağışlama gücü) vardır. Şüphesiz dönüşümüz Allah’adır. (Hareketlerinde) haddi aşanlar, ateş ehlinin ta kendileridir.” [bk. 35/14]

44. “Size söylediklerimi yakında hatırlayacaksınız. Artık ben işimi Allah’a bırakıyorum. Şüphesiz Allah kulları(nı) çok iyi görendir.”

45. Nihayet Allah, onu (o imana davet eden adamı), onların kurdukları tuzakların kötülüklerinden korudu, Firavun taraftarlarını da kötü azap kuşatıverdi (boğulup gittiler).

46. (Onların uğratılacağı azabın biri de) ateştir ki onlar sabah akşam (kabirde, kıyamete kadar)[10] o ateşe arz edileceklerdir. Kıyametin koptuğu gün de: “Firavun kavmini, azabın en şiddetlisine sokun.” (denilir).

47. O vakit, ateşin içinde (inkârcı önderlerle, onlara uyan takım) birbiriyle tartışacaklar. Güçsüzler takımı (dünyada) büyüklük taslayan (Allah’a teslimiyeti küçümseyen önder)lere: “Doğrusu biz (hak dine aykırı işlerde) size uymuştuk. Şimdi siz, bir parçacık (olsun) bizi ateşten kurtarabilir misiniz?” derler.

48. Büyüklük taslayan (güç ve yetki sahibi olan)lar da: “Biz hepimiz onun içindeyiz (biz kendimizi de kurtaramadık). Şüphesiz Allah, kullar arasında kat’î

hükmü verdi.” diyecekler. [krş. 2/166-167]

49. O ateşte olanlar, (bu kez de) cehennemin bekçilerine: “(Ne olur!) Rabbinize yalvarın da (hiç olmazsa) bir gün olsun, bizim azabımızı hafifletsin.” derler. [krş. 43/77]

50. (Bekçiler, onlara:) “Size, açık deliller (mucizeler)le peygamberleriniz gelmemiş miydi?” derler. “Evet (geldi).” diye cevap verirler. (Bekçiler de:) “O halde, (kendiniz Allah’a) yalvarın.” derler. Oysa, kâfirlerin yalvarması artık tamamen boşunadır. [bk. 17/15; 67/8-9]

51. Şüphesiz biz, peygamberlerimize ve iman edenlere hem dünya hayatında, hem de şâhitlerin (şâhitlik için kalkıp) dikileceği günde, elbette yardım edeceğiz.

52. O gün zalimlere, özür dilemeleri (mazeretleri) fayda ver(meyeceğinden izin de veril)meyecektir. Onlar için sadece lanet ve en kötü yurt (cehennem) vardır. [krş. 77/36]

53. Andolsun ki biz, Musa’ya hidayeti (mucizeleri ve Tevrat’ı) verdik ve İsrâiloğulları’na da o Kitab’ı miras bıraktık.

54. (Bunu onların) temiz akıl sahiplerine, doğru bir yol rehberi ve bir öğüt olarak (yaptık).

55. O halde (Resûlüm! Sen) sabret. Çünkü Allah’ın (zafer) vaadi gerçektir. (Küçük kusurlardan ibaret olan) günahına istiğfâr et[11] ve akşam sabah (devamlı) Rabbini hamd ile tesbih[12] et.

56. Kendilerine (Allah’tan) gelmiş bir delil olmaksızın, Allah’ın âyetleri hakkında mücadele eden (ve beğenmeyip içlerine sindiremeyen)ler var ya, (bu) onların içlerindeki asla ulaşamayacakları bir büyüklük (hevesin)den başka bir şey değildir. Hemen sen (onların şerrine karşı) Allah’a sığın. Çünkü O, hakkıyla işitendir, görendir.

57. Elbette, göklerin ve yerin yaratılışı, insanların yaratılışından daha büyüktür. Fakat insanların çoğu (bu kadarını) bilmezler. [krş. 17/99; 36/ 81-82; 46/33]

58. Kör ile gören; iman edip sâlih amel işleyenler ile kötülük yapan aynı olmaz. Ne kadar az düşünüyorsunuz! [krş. 34/18]

59. Hiç şüphesiz (kıyamet) saat(i) kesinlikle gelecektir. Onda asla şüphe yoktur. Fakat insanların çoğu inanmazlar.

60. Rabbiniz buyurdu ki: “Bana dua edin, (isteyin) size karşılık ver(ip duanızı kabul ed)eyim. Çünkü bana ibadet/kulluk etmeye karşı kibirlenip (buna) tenezzül etmeyenler, aşağılıklar olarak cehenneme gireceklerdir.” [bk. 2/ 153. krş. 40/47]

(Âyet-i kerîmede duanın kulluk için ne kadar önemli olduğu ifade edilmektedir. Esasen, dua etmek insanın tamamen Rabbine yönelmesi, O’nun dışındaki her şeyden uzaklaşması demektir. Rabbimiz yanında da ancak dua ve ibadetle değer kazanırız (2/ 153, 186; 25/77). Nitekim sevgili Peygamberimiz, “Dua ibadetin özüdür.” buyurmuştur.)

61. Allah, size dinlenmeniz için geceyi, (çalışmanız için de) aydınlık olarak gündüzü yaratandır. Şüphesiz Allah, insanlara karşı lütufkârdır; buna rağmen insanların çoğu şükretmezler.

62. İşte sizin Rabbiniz, her şeyi yaratan Allah’tır ki O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Böyle iken nasıl olup da (O’nu bir olarak tanımaktan) döndürülüyorsunuz?

(Bu âyet-i kerîmede bir uyarı vardır ki o da, Rabbin ancak Allah olmasıdır. Çünkü Rab, Allah olmazsa, O’na karşılık yüceltilen, sevilen ve kendisine bağlanılanlar rab olur.) [bk. 6/102; 9/31; 41/30]

63. İşte Allah’ın âyetlerini (kasten) inkâr etmekte olanlar, (inatla) böyle çevrilir(ler).

64. Yeryüzünü sizin için durulacak bir karargâh, göğü de (üstünüze) bina yapan, size şekil veren, şeklinizi de güzelleştiren, size temiz, helal şeylerden rızık veren (ancak) Allah’tır. İşte bu Allah, sizin Rabbinizdir. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir!

65. O, daima diridir. Hiçbir tanrı yoktur, ancak O (Allah) vardır. Dini yalnız O’na has kılın ve ihlaslı kimseler olarak O’na yalvarın. Hamd (sadece) âlemlerin Rabbi olan Allah’adır. [krş. 40/14]

66. (Resûlüm!) De ki: “Rabbimden bana açık deliller gelmekle, sizin Allah’tan başkasına yalvarıp taptıklarınıza kulluk etmem bana kesinlikle yasak edildi. Hem de ben, âlemlerin Rabbine teslim olmakla emredildim.”

67. Sizi (atanız Âdem’i) topraktan, sonra (ayrı ayrı) sizi bir meni(deki sperma)dan, sonra alakadan[13] yaratan; sonra bir bebek olarak (sizi dünyaya) çıkaran, sonra yiğitlik çağınıza eresiniz, sonra da ihtiyarlar olasınız diye yaşatan[14] O’dur. İçinizden kimine de (yiğitlik ve ihtiyarlık çağından) önce ölüm geli(p çata)r. Kiminizin ömrü (belli) bir vadeye kadar uzatılır. (Allah bunları) düşünesiniz diye (yapmakta)dır.

68. Yaşatan ve öldüren O’dur. Bir işin olmasını dilediği zaman, ona sadece“ol” der, o da oluverir.

69. (Resûlüm!) Allah’ın âyetleri hakkında (dil uzatıp) tartışanları görmedin mi? Nasıl da (hakikatleri kabul etmekten ve imandan) yüz çeviriyorlar?

70. (Onlar), o Kitab’ı, peygamberlerimizle gönderdiğimiz şeyleri (mesajları) yalanlayanlardır. Artık (o gün hakikati ve günahların neticesini) bilecekler.

71-72. O vakit, boyunlarında demir halkalar ve zincirler vardır. (Bu halde) sürüklenecekler; (önce) kaynar suda, sonra ateşte yakılacaklar.

73-74. Sonra onlara: “Allah’ı bırakıp da ortak koştuklarınız (Allah yerine sevip bağlandığınız şeyler) neredедir?” denilecek. Onlar da: “Bizden uzaklaşıp kayboldular. Daha doğrusu bundan önce biz, hiçbir şeye tapmamışız (meğer onların hiçbir hükmü yokmuş)!” diyecekler. İşte Allah, kâfirleri böyle şaşkın halde bırakır. [bk. 2/164-165, 167 ve dipnotu]

75. Bu (hâl), sizin yeryüzünde haksız yere şımarmanız ve böbürlenip taşkınlık yapmanız yüzündendir.

76. (Onlara denilir ki:) “İçinde ebedî kalmak üzere girin cehennemin kapılarından! (Bakın, Hakk’a karşı) kibirlenenlerin yeri ne kötüdür!”

77. (Resûlüm! İman etmeyenlere karşı) sabret. Çünkü Allah’ın (azap) vaadi gerçektir. Ya onları tehdit ettiğimiz (azab)ın bir kısmını sana gösteririz, yahut seni vefat ettiririz (de o azabı görmezsin. Nasıl olsa) onlar ancak bize döndürüleceklerdir.

78. Andolsun ki senden önce (de birçok) peygamberler gönderdik; onlardan kimini sana anlattık, kimini de anlatmadık. (Bilesin ki) hiçbir peygamber, Allah’ın izni olmadıkça bir âyet (veya bir mucize) getiremez. Allah’ın emri gelince de adalet yerine getirilir. Batıl taraftarları işte böylece hüsrana uğrarlar.

[bk. 4/164]

79. Kimine binesiniz ve kiminden de yiyesiniz diye sizin için hayvanlar yaratan (ancak) Allah’tır.

80. Onlarda sizin için (süt, yün, deri gibi birçok) faydalar da vardır. Gönüllerinizdeki bir ihtiyaca (arzuya) ulaşmanız için (karada) onların üstünde, (denizde de) gemilerin üstünde taşınırsınız. [bk. 16/7; 23/21-22; 43/12-14]

81. (Allah) size, (kudretine ait) âyet (ve delil)leri gösteriyor. Şimdi Allah’ın âyet (ve delil)lerinden hangisini inkâr edersiniz?

82. Onlar, yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmediler mi? Üstelik onlar, bunlardan hem daha çok, hem de kuvvet ve yeryüzündeki eserler bakımından daha güçlü idiler. (Fakat) kazanmakta oldukları şeylerin kendilerine (hiçbir) faydası olmadı. [krş. 30/9; 40/21; 46/26-27]

83. Peygamberleri kendilerine açık delil (ve mucize)lerle geldiği zaman, kendi yanlarındaki (beşerî) bilgilerle şımar(ıp gururlan)dılar. Sonunda (peygamberleri) alaya aldıkları şey(in cezası) kendilerini (çepeçevre) kuşatıverdi.

84. Artık şiddetli azabımızı görünce: “Allah’ın birliğine inandık ve O’na ortak koştuğumuz şeyleri de inkâr ettik.” dediler.

(Çünkü onlar Allah’tan başkalarını yüceltip Allah yerine onlara bağlanıyorlar, hayat tarzlarını Allah’ın gönderdiği kurallara göre değil, sevip bağlandıklarının kurallarına ve bilgilerine göre tertip ve tanzim ediyorlardı.)

85. Ama şiddetli azabımızı gördükleri zaman (son pişmanlık anındaki) inanmaları kendilerine fayda vermedi. Allah’ın kulları hakkında süregelen kanunu (bu)dur. İşte kâfirler (o zaman) orada hüsrana uğrayacaklardır.

[1] Bu ve bundan sonraki altı sûre (40-46) bu şekilde başladığı için, bu sûrelerin hepsine birden “Havâmîm” (yedi hâmîmler) denilir.

[2] Her devirde birtakım insanlar, Allah’ın Rabliğinden uzaklaşmış, küfre sapmış, buna karşılık şeytana ve onun yolundakilere uymuşlardır. Bu yüzden Allah’ın buyruklarına ve onlara uymak isteyen mü’minlere karşı hasım kesilmiş ve onlarla mücadele etmişler, Allah’ın da bir hesabı olduğunu düşünmemişlerdir.

[3] “Sübhânallâhi ve bihamdihî” derler (Beydâvî).

[4] Birinci ölüm hali rahimdeki canlanmadan önceki haldir. İkincisi, doğduktan sonraki ölümdür. Birinci dirilme rahimdeki canlanmadır. İkinci diriliş de öldükten sonrakidir.

[5] Dini Allah’a has kılmak; dînin gereğini yerine getirirken onun üzerine nefsin ve dış güçlerin izin verdiği kadarıyla yapabilmek gibi bir gölge düşürmemek, samimi olmak, başka şeyleri gönülden çıkarmaktır. Dinin emirlerini yerine getirmede Allah’ın hâkimiyeti geçerli olmalı ki din Allah’a has kılınmış olsun. [bk. 40/65; 98/5 ve dipnot]

[6] Mukâtil, s. 23.

[7] Bazılarına göre bu mü’min kişi, Firavun’un amcasının oğludur. [bk. 28/20]

[8] Hz. Musa’nın öldürülmesi işini.

[9] Put, Allah’a karşılık önde tutulan, bağlılık gösterilen veya tapılan her şey olabilir, bunu yapanlara da putperest veya müşrik denilir.

[10] Nesefî (Tefsîr), IV, 80-81.

[11] Peygamberlerin istiğfârı hususunda daima, “zenb” kelimesi kullanılır. Bunun mânası, açıkça bir günah ve isyan değildir. Ancak, bu bir yanılma, bir gaflet ve ihmaldir (Nedvî, I, 148). [bk. 47/19; 48/2]

[12] Bu aynı zamanda ümmete bırakılan bir sünnettir ki hem dille hem de fiille yapılır.

[13] “Rahim duvarına asılıp gömülen hücre topluluğu”ndan. [bk. 22/5 ve dipnotu]

[14] Celâleyn.

41. Fussilet Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 54 âyettir. Adını üçüncü âyette geçen aynı kelimeden almıştır. Fussılet, “ayrı ayrı açıklanmış” demektir. Bu sûrenin diğer isimleri; Secde, Secde Hâmîmî, Mesâbîh ve Akvât’tır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hâ, Mîm,

2. (Bu Kur’an) Rahmân ve Rahîm (olan Allah) katından indirilmiştir.

3-4. Bilecek (ve anlayacak kâbiliyetteki) bir toplum için hem müjde verici ve (âkıbet hakkında) uyarıcı hem de Arapça bir Kur’an olarak âyetleri genişçe açıklanmış bir Kitab’dır. (Buna rağmen) yine de onların çoğu (Kur’an’dan) yüz çevirmiştir; onlar (hakikati) işitmezler.

5. Dediler ki: “Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz sargılar içindedir (kapalıdır). Kulaklarımızda bir ağırlık, bizimle senin aranda bir perde vardır. Sen (dinine göre)[1] amel et, biz de şüphesiz (kendi dinimize göre) amel ederiz.”

6. (Resûlüm!) De ki: “Ben ancak sizin gibi bir insanım. Yalnız bana vahyediliyor ki: Sizin ilâhınız, ancak bir tek ilâhtır. Bu sebeple (hepiniz iman ve itaatle) O’na dosdoğru yönelin ve O’ndan mağfiret dileyin. Vay ‘Allah’a ortak koşan (Allah yerine başka varlıklara bağlanan)ların’ haline!”

7. (İşte) onlar zekâtı vermezler. Âhireti inkâr edenler de onlardır.

8. Hiç şüphesiz, iman edip sâlih (sevâbı olan) amel işleyenlere gelince, onlar için hiç kesilmeyen bir mükâfat vardır. [bk. 95/6]

9. De ki: “Gerçekten (bu) arzı[2] iki günde (veya iki devrede) yaratan (Allah’)a karşı nankörlük ediyor ve O’na eşler mi tanıyorsunuz? İşte O, âlemlerin Rabbidir.”

10. Hem de yeryüzünde (dengeyi sağlamak için) sabit ulu dağlar meydana getirdi, onda bereketler yarattı; orada isteyenler için onun (her mevsime göre çeşit çeşit yetişen) rızıklarını takdir etti. (Bunların hepsi) tam dört gündedir.[3]

11. Sonra (iradesi), bir duman (gaz) halinde olan göğe yöneldi. Ona ve yeryüzüne: “İkiniz de isteseniz de istemeseniz de (bir düzen ve uyum içinde var olup hükmüme) gelin.” buyurdu. Onlar da: “İsteyerek geldik.” dediler. [bk. 21/30-31]

12. Böylece onları yedi kat gök olarak iki günde[4] var etti ve (meleklere) her gökte (kendisine ait) işi vahyetti (bildirdi.) Dünya göğünü (yakın göğü)

kandillerle donattık ve (afetlerden) koruduk. İşte bu, üstün ve (her şeyi) hakkıyla bilen (Allah'ın) takdiridir.

13. (Resûlüm! Hâlâ imandan) yüz çeviririlerse, de ki: "Âd ve Semûd (kavimlerin)in yıldırımı gibi (mahvedecek) bir yıldırıma karşı sizi uyardım."

14. Peygamberler onlara: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin." diye (her fırsatta) önlerinden ve arkalarından geldiği zaman onlar: "Eğer Rabbimiz dileseydi, (bize) melekler indirirdi (oysa siz insansınız). Onun için biz, sizin (bize tebliğ için) gönderildiğiniz şeyleri inkâr ediyoruz." dediler.

15. Âd (kavmin)e gelince: (Onlar) yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve: "Bizden daha güçlü kimdir?" dediler. Onları yaratan Allah'ın, kendilerinden daha kuvvetli olduğunu (hâlâ) görmediler mi? Bizim âyetlerimizi bilerek inkâr ediyorlardı.

16. Bu sebeple onlara, dünya hayatında rezillik (ve perişanlık) azabını tattırmak için uğursuz (saydıkları) günlerde üzerlerine dondurucu bir kasırga gönderdik. Âhiret azabı ise daha rezil rüsva edicidir ve onlara yardım da edilmez (kurtulamazlar).[5]

17. Semûd (kavmin)e gelince: Biz onlara (da) doğru yolu gösterdik, fakat onlar körlüğü, doğru yolu görmeye tercih ettiler. Neticede, kazanmakta oldukları (günahlar) yüzünden kepaze (ve perişan) edici azap yıldırımı onları alıverdi.

18. İman eden ve Allah'ın emrine uygun yaşayan/aykırı davranmaktan sakınanları ise kurtardık.

19. Allah'ın düşmanları (mahşer yerinde) ateşe sürülmek üzere toplandıkları gün, hepsi bir araya getiril(inceye kadar orada bekletil)irler.[6]

20. Nihayet oraya geldikleri zaman, (dünyada) yaptıkları şey hakkında kulakları, gözleri ve derileri onların aleyhine şâhitlik edecektir. [krş. 36/65]

21. (Onlar) derilerine: "Niçin bizim aleyhimize şâhitlik ettiniz?" diyecekler. (Derileri de): "Her şeyi konuşturan Allah, bizi (de) konuşturdu. Sizi ilk defa yaratan da O'dur. (Şimdi de) yine O'na döndürülüyorsunuz." derler.

22. "Siz (fenalıkları yaparken, halktan utanıp gizleniyordunuz da) kulaklarınız, gözleriniz ve (cinsel)[7] derilerinizin aleyhinize şâhitlik yapacağını düşünerek

(sakınıp) gizlenmiyordunuz. Aksine yaptıklarınızdan çoğunu Allah'ın bilmeyeceğini sandınız." [bk. 36/65]

23. "İşte Rabbinize karşı beslediğiniz bu (kötü) zandır ki sizi helak etti. Bu yüzden ziyana uğrayanlardan oldunuz."

24. Şimdi dayanabilirlerse; artık ateş, onlara meskendir. (Özür dileyip Rablerinden) hoşnutluk isteseler bile[8] artık, özür (ve istek)leri kabul edilecek değildir.

25. Biz onlara (kendi isteklerine göre) birtakım yardakçılar katarız, onlar da onlara, hem önlerindeki (dünya zevklerine dalma)larını, hem de arkalarındaki (âhiretin inkârı)nı süslü gösterirler. Bu yüzden, kendilerinden önce, cin ve insanlardan gelip geçmiş ümmetler arasında (gerçekten azaba dair) söz onlara da hak oldu. Çünkü onlar (Allah'ın emirlerinden saptıkları için) böylece ziyana uğrayanlardan olmuşlardır.

26. Küfre sapanlar/inkâr edenler: "Bu Kur'an'ı (okunurken) dinlemeyin ve ona karşı gürültü (ve şamata) yapın. Belki böylece üstün geli(p duyulmasını engelle)rsiniz." dediler.

(O günkü müşrikler, inkârcılar, münâfıklar Kur'an okunurken, ondaki emir ve hikmetleri duyurmamak ve ilâhî tebliğin sesini boğmak ve bazı suçlayıcı söylemlerle gündem oluşturmak için şamata yapıyorlardı. Bugün de küfür âlemi ve yandaşları emperyalist metotla müslümanları çeşitli oyun ve eğlenceye daldırmak, gürültüler içinde boğmak, böylece Kur' an'a ve hükümlerine karşı duyarsız ve duygusuz hâle getirmek ve Kur'an'ı, hayatın dışına çıkarmak için çaba harcamaktadırlar. Özellikle kendi yörüngelerine giren kadrolarla halkı müslüman olan memleketlerde işleri daha da kolaylaşmaktadır. Buna karşı müslümanlar, sahâbîler gibi yollarına yılmadan devam etmelidir.)

27. İşte (biz de) o inkâr edenlere/kâfirlik yapanlara elbette şiddetli bir azabı tattıracağız ve elbette onları, yapmakta olduklarının en kötüsü ile cezalandıracağız.

28. İşte, Allah düşmanlarının cezası ateştir. Âyetlerimizi inkâr etmelerine karşılık olarak, o (ateş) onlar için ebedî kalma yurdudur.

29. O (Allah'tan gelenleri örtbas edip de) küfre sapanlar (cehennemde): "Ey Rabbimiz! Cin ve insanlardan bizi saptıranları bize göster, onları ayaklarımız

altına alalım da en aşağılıklardan olsunlar!” derler. [krş. 2/165-167]

30. (Ey mü’minler!) Şüphesiz “Rabbimiz Allah’tır” deyip de sonra (kulluk görevlerinde ve işlerinde) istikamet üzere (dosdoğru) olanlar[9] var ya, onların üzerlerine (ölümleri anında) melekler inerler de: “(İlerisi için) korkmayın, (bıraktığınız evlat ve ailenizden de) endişe etmeyin, size söz verilen cennetle sevinip neşelenin.” derler.

31-32. “Biz dünya hayatında da, âhirette de sizin dostlarınızız. Çok bağışlayan, çok merhamet eden (Allah’)tan bir ağırlama olarak canınızın çektiği şeyler orada sizindir ve orada sizin için (her) istediğiniz şey vardır.” (derler.)

33. (İnsanları ibadet ve itaat için) Allah’a çağıran, sâlih (sevaplı) ‘iş ve hareket’ yapan ve “şüphesiz ben müslümanlardanım” diyen kimseden daha güzel sözlü (olan) kimdir?[10]

34. İyilik(ler) de eşit değildir, kötülük(ler) de.[11] Sen (kötülüğü) en güzel olan (hareket)le sav. O zaman (görürsün ki) seninle kendisi arasında bir düşmanlık olan kimse, sanki yakın/candan bir dost (oluvermiş)tir. [krş. 26/101]

35. Bu (kötülüğü iyilikle önleme özelliği)ne, ancak sabredenler kavuşturulur. Ayrıca, buna, (sevaptan) büyük pay sahibi olandan başkası da kavuşturulmaz.

36. Eğer şeytandan bir fitnelik (ve vesvese) seni dürter (de iyi halden uzaklaştırır)sa hemen Allah’a sığın. Çünkü O, hakkıyla işiten ve bilendir. [bk. 7/200; 23/97-98]

37. Gece, gündüz, güneş ve ay (hepsi) O’nun (birliğinin ve kudretinin) alametlerindendir. Eğer sadece O’na ibadet ediyorsanız, ne güneşe, ne aya secde edin. Ancak ve ancak onları yaratan Allah’a secde edin.[12]

38. Eğer (secdeyi) kibirlerine yediremezlerse (kendi aleyhlerinedir, bilsinler ki) Rabbinin huzurundaki (melek)ler, zaten gece gündüz hiç usanmaksızın O’nu tesbih etmektedirler.

39. O’nun (kudretinin) alamet (işaret)lerinden (biri de şu)dur: Sen yeri boynu bükülmüş (kupkuru) olarak görürsün, oysa, biz onun üzerine su indirdiğimiz zaman harekete geçer ve kabarır. Ona can veren (Allah), elbette ölüleri de diriltir. Çünkü O, her şeye kâdirdir.

40. Âyetlerimiz hakkında sapıklık eden/batıla sapanlar[13] şüphesiz bize gizli kalmazlar. O şekilde ateşe atılan mı daha iyidir, yoksa kıyamet günü (azaptan) emin bir şekilde gelen mi? Artık dilediğinizi yapın (ne yaparsanız kendinize yapmış olursunuz). Şüphesiz ki O, (bütün) yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

41-42. Onlar, Kur'an kendilerine geldiği zaman, nankörlük etmişler/küfre sapmışlardır (dolayısıyla azaptan kurtulamayacaklardır). Halbuki o, cidden eşsiz bir kitaptır. Artık ne önünden, ne de arkasından (hiçbir şekilde) batıl ona yaklaşamaz (ve onu bozamaz).[14] O (Kur'an), hüküm ve hikmet sahibi, her türlü övgüye (hamde) layık olan (Allah) katından indirilmedir.

43. (Resûlüm!) Sana, senden önceki peygamberlere söylenen (söz)lerden başkası söylenmiyor. Şüphesiz senin Rabbin, hem mağfiret sahibi hem de çok acı veren bir azap sahibidir.

44. Eğer biz onu, yabancı bir (dilde) Kur'an yapsaydık, mutlaka: "Âyetleri genişçe açıklanmalı değil miydi? Arab'a, yabancı (dilden bir kitap olacak şey) mi?" diyeceklerdi. (Onlara) de ki: "O (Kur'an) inananlar için doğru yolu gösteren bir rehber ve şifadır. İnanmayanların ise kulaklarında bir ağırlık vardır ve o (Kur'an) onlarda bir körlük meydana getirmekte (onu görememekteler). Onlar, (sanki) uzak bir yerden çağırılıyorlar (gibi duymuyorlar/anlamıyorlar)." [bk. 17/82; 26/198-199]

45. Andolsun ki Musa'ya Kitab'ı verdik, onda da (inanmada ve tamamını alıp almamada) ayrılığa düşüldü. Eğer Rabbinden (azabın ertelenmesine ait) bir söz geçmemiş olsaydı, aralarında elbette iş bitirilirdi. Doğrusu onlar, bu (Kur'an')dan da kaygılı bir şüphe içindedirler.

46. Kim sâlih (sevâbı olan) bir iş yaparsa, kendi (fayda)sınadır. Kim de kötülük yaparsa kendi aleyhinedir. (Yoksa) Rabbin kullara hiç(bir şekilde) zulmedici değildir.

47. (Kıyamet) saatin(in) bilgisi(ni kimse bilmez), ancak O'na havale edilir; O'nun bilgisi olmaksızın meyvelerden hiçbiri tomurcuklarından çıkmaz. Hiçbir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz da. O (Allah), onlara (yani kendinin Rabliğine karşı başkalarına bağlanmakla ortak koşanlara): "Nerede ortaklarım?" diye seslendiği gün: "(Yâ Rabbi!) Sana arz ederiz ki bizden (buna) hiçbir şâhit yoktur." diyecekler.[15] [bk. 6/59; 13/8; 35/11; 79/42-44]

48. Önceden yalvardıkları/tapındıkları onlardan uzaklaşıp kaybolacak ve

kendileri için kaçacak bir yer olmadığını anlayacaklar. [krş. 2/165]

49. İnsan (Allah'tan) hayır (mal-mülk vs.) istemekten usanmaz (her şeyinin olmasını ister). Ancak kendisine bir kötülük (bir sıkıntı) dokunursa, hemen karamsar olur, (Allah'ın rahmetinden) ümidi keser.

50. Andolsun ki başına gelen bir felaket, bir sıkıntıdan sonra, ona tarafımızdan bir rahmet (ve refah) tattırırsak: "Mutlaka bu benim hakkımdır. (Ben) kıyametin kopacağını (filan) da sanmıyorum. Andolsun ki eğer (o müslümanların dediği gibi kopsa da) Rabbime döndürülsem bile, hiç şüphesiz benim için O'nun yanında elbet daha güzeli vardır." der. Fakat Andolsun ki inkâr edenlere yaptıklarını kesinlikle haber vereceğiz ve mutlaka, onlara en ağır azabı tattıracağız.

51. İnsana nimet verdiğimiz zaman, (buna rağmen şükürden, ibadet ve itaatten) yüz çevirir, büyüklük taslayıp uzaklaşırlar. Kendisine bir şer dokunduğu zaman da artık o, uzun uzun yakarır durur. [krş. 10/12; 11/9-11; 17/83]

52. (Resûlüm!) De ki: "Söyleyin bana eğer o (Kur'an) Allah katından ise ve ardından siz de onu inkâr etmişseniz, (böyle haktan) uzak bir ayrılığa düşen o kimseden daha sapık kim olabilir?"

53. İleride onlara, gerek ufuklarda (dünya ülkelerinde/dış dünyalarında), gerek kendi içlerinde (ve iç dünyalarında) âyetlerimizi göstereceğiz. Nihayet o (Kur'an')ın hak olduğu açıkça ortaya çıkacaktır. Rabbinin her şeye hakkıyla şâhit olması kâfî değil mi?

54. Dikkat et, onlar Rablerine kavuşmaktan şüphe içindedirler. Bilesin ki O (Allah, ilim ve kudretiyle)[16] her şeyi kuşatmıştır.

[1] Celâleyn.

[2] Semadan ayrılması ve yer olarak teşekkülü (Elmalılı, V, 4189).

[3] Müfessirler "dört gün"e dört vakit demişlerdir. [krş. 32/4]

[4] Müddetini Allah'ın bildiği iki günde veya iki devirde. Böylece yeryüzü ve gökyüzü altı günde yaratılmıştır.

[5] Âd kavmi Yemen taraflarında olup yedi gün sekiz gece süren kemer

fırtınasıyla helak olmuştur (bk. 54/19; 69/6-8). Son zamanlarda uydudan alınan görüntüler sayesinde, o civarda kumlar altında bir şehrin olduğu tespit edilmiştir.

[6] Sâbûnî (Safve), III, 120; Elmalılı, V, 4196; Derviş, s. 204.

[7] İbni Abbas böyle tefsir etmiştir. Çünkü Allahu Teâlâ haya sahibi olduğundan bu ifadeyi kullanmıştır (Bursevi, I, 430).

[8] Yahut, "İyi amelle hoşnutluk kazanmak için dünyaya tekrar dönmek isteseler de".

[9] Hz. Ebû Bekir'in inandığı gibi. Âyette geçtiği üzere eğer Rab, ancak Allah olur, Allah'ın emir ve hâkimiyetinin önüne geçen rab taslakları reddedilirse tevhid olur, aksi şirk olur. Peygamberimiz, "Bir kulun kalbi istikamet üzere olmadıkça imanı da istikamette olmaz…" buyurmuştur (Müsned, III, 198). [krş. 1/4; 6/102; 9/31; 46/13]

[10] İslâm'ın kendisine izzet ve şeref verdiği kimsenin "ben müslümanım" demesi kâfîdir. Çünkü İslâm, Allah'ın eksiksiz olarak gönderdiği dinin/sistemin adı, müslüman da ona teslim olan ve onunla şereflenenlerin adıdır. Demek oluyor ki müslümanı tanıtan en güzel ve en önce söylenecek söz Kur'an'a göre "ben müslümanım" demektir. Önüne getirilen başka bir isimle isimlenmeye asla gerek yoktur.

[11] İyilik ve kötülük zaten bir değildir. Bu âyette de iyilik ve kötülüğün kendi aralarında çeşitleri ve dereceleri olduğuna işaret edilmektedir (Celâleyn; Elmalılı, V, 4206).

[12] Secde kelimesi her ne kadar 37. âyette geçiyor ise de 38. âyetin sonunda secde yapılması daha uygun görülmüştür. Fakat İmam Şâfiî 37. âyeti esas alır. [Secde âyeti konusunda bk. 7/206]

[13] İnkâr edenler büyüklük taslayıp onları beğenmeyenler, hükümlerinin artık geçersizliğini söyleyenler.

[14] Güneş ışığı, üflemekle veya bağırıp çağırmakla söndürülmez.

[15] Geleceğe yönelik hükümler ihtiva ettiği için mâzî fiiller gelecek zaman olarak tercüme edilmiştir.

[16] İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 268; Beydâvî.

42. Şûrâ Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 53 âyettir. Adını 38. âyette geçen “işleri aralarında danışma iledir” anlamındaki “şûrâ” ibaresinden almıştır. 23, 24, 25 ve 27. âyetleri Medine döneminde inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hâ, Mîm.

2. Ayn, Sîn, Kâf.

3. (Resûlüm!) Mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi Allah, sana ve senden öncekilere işte şöyle vahyeder:

4. Göklerde olanların da, yerde olanların da hepsi ancak O’nundur. O, pek yücedir, çok büyüktür.

5. Neredeyse gökler (Allah’ın heybetinden) tâ üstlerinden yarılacak! Melekler, Rablerini hamd ile tesbih ederler ve yerdeki (mü’min)ler için mağfiret dilerler. Haberiniz olsun ki Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir. [bk. 40/7-9]

6. O’ndan başka (birtakım ilâh ve tâğûtları) velîler/dostlar edinenler var ya, Allah onları(n hallerini) gözetlemektedir. (Resûlüm!) Sen, onlar üzerinde bir vekil değilsin (yalnız uyarıcısın).

7. (Resûlüm!) Biz sana işte bu şekilde Arapça bir Kur’an vahyettik ki (bütün) şehirlerin anası (merkezi olan Mekke şehri sakinleri)ni ve etrafında bulunan (dünyadaki insan)ları uyarasın ve (onları) hakkında hiç şüphe olmayan o toplanma günü(nün dehşeti)ne karşı korkutasın. (O gün toplananlardan) bir kısmı cennette, bir kısmı da çılgın alevdedir.

8. Eğer Allah dileseydi, onları bir tek ümmet yapardı. Fakat O, dilediğini/dileyeni (niyet ve amellerine göre) rahmetine sokar. Zalimlerin ise ne bir dostu ne de bir yardımcısı vardır.

9. Yoksa O’nu bırakıp başkasını mı velî (dost ve yardımcı)lar edindiler. Oysa asıl

(ve hakiki) “dost ve yardımcı” Allah’tır. Ölüleri O diriltir. O, her şeye hakkıyla kâdirdir.

10. Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şey hakkında onun hükmü/çözümü Allah’(ın buyruğun)a[1] göredir. İşte O Allah, benim Rabbimdir. O’na dayanıp güvendim ve ancak O’na yönelirim.

11. (O) gökleri ve yeri yoktan yaratandır. Size de kendinizden eşler, hayvanlara da (kendilerinden) eşler yarattı. Bu (nizam içinde) sizin neslinizi devam ettiriyor. Hiçbir şey O’nun benzeri değildir. O, hakkıyla işitendir, görendir.

12. Göklerin ve yerin (hazinelerinin)[2] anahtarları yalnız O’nundur. (O,) rızkı dilediğine yayar (genişletir), dilediğine de kısar. Çünkü O, her şeyi hakkıyla bilendir.

13. (Allah) Nuh’a dinden buyurduğu şeyleri, size (de aynen) şeriat (din ve umûmî kanun) yaptı.[3] Gerek sana vahyettiğimiz, gerek İbrahim’e, Musa’ya ve İsa’ya vasiyet ettiğimiz şey: Dini dosdoğru tutmanız ve onda ayrılığa düşmemenizdir.[4] Fakat müşrikleri davet ettiğin şey (yani tevhid), onlara ağır geldi. Allah (niyet ve amellerine göre) dilediğini bu (tevhid dini)ne seçer ve (kendisine itaatle) yöneleni de buna eriştirir.

14. Onlar (Ehl-i Kitab ve diğerleri) ancak kendilerine (Allah’ın kitapları) bilgi geldikten sonra, aralarındaki dikbaşlılık/çekememezlik yüzünden (dinde) ayrılığa düştüler. Eğer belli bir vakte kadar (azaplarının ertelenmesine dair) Rabbinden bir söz geçmemiş olsaydı, aralarında elbet hüküm verilir, (işleri bitirilir)di. Arkalarından Kitab’a mirasçı kılınanlar da onun hakkında endişe dolu bir şüphe içindedirler. [krş. 41/45]

15. (Resûlüm!) İşte bunun için sen, (onları tevhid dinine) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların arzularına uyma ve de ki: “Ben Allah’ın indirdiği her Kitab’a inandım ve bana aranızda âdil davranmam emredildi. Allah, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de size aittir. Bizimle sizin aranızda artık hiçbir tartışma (konusu) yoktur. Allah (kıyamette) hepimizi bir araya toplayacaktır. Zaten dönüş ancak O’nadır.” [bk. 5/49; 10/41; 23/71; 38/26]

16. (İnsanlar tarafından)[5] kabul edildikten sonra, Allah (ve son dini) hakkında (hâlâ saptırmak için) tartışanlar var ya, onların delilleri, Rableri yanında boştur. Onların üzerine hem bir gazap vardır, hem de şiddetli bir azap onlar içindir.

17. Hak olarak Kitab’ı ve mîzânı (adalet ve ölçüyü) indiren Allah’tır. Ne bilirsin belki de (kıyamet) saat(i) yakındır?

18. Ona inanmayanlar (alay ederek) onun, acele gelmesini isterler. İnananlar ise ondan korkarlar ve onun (geleceğinin) gerçek olduğunu bilirler. İyi bilin ki o (kıyamet) saat(i) hakkında tartışan (ve ondan şüphe eden)ler, elbet (haktan) uzak bir sapıklık içindedirler.

19. Allah, kullarına çok lütufkârdır; dilediğini rızıklandırır. O, çok kuvvetlidir, (her şeye) galiptir. [bk. 11/6]

20. Kim (ameliyle) âhiret kazancını/sevâbını[6] isterse, onun kazancını artırırız. Kim de (bile bile âhiret sorumluluklarını terkeder ya da gerekli görmez de yalnız) dünya ekinini (menfaatini) isterse, ona da bundan veririz. Fakat âhirette ona (sevaptan) hiçbir nasip yoktur.[7] [bk. 2/114; 3/85; 5/41; 11/15-16; 17/18-19; 29/36; 87/11; 92/15]

21. Yoksa onların, Allah’ın izin vermediği şeyleri, dinde kendilerine meşru sayıp/hüküm koyan (Allah’a karşılık edindikleri) ortakları mı var?[8] Eğer (azabın kıyamet gününe ertelenmesine dair) O’nun sözü (hükmü) kesin olmasaydı, onların aralarında (dünyada), elbet hüküm veril(ir, işleri bitiril)irdi. Şüphesiz zalimler için pek acıklı bir azap vardır.

22. O zalimlerin (dünyada) kazandıkları (kötülükler) yüzünden (kıyamette) korku içinde olacaklarını ve onun (cezasının) başlarına geleceğini göreceksin. İman edip de sâlih (sevaplı) amel işleyenler ise cennet bahçelerindedir. Rablerinin huzurunda diledikleri şeyler kendilerinindir. İşte bu, (mü’minlere) büyük lütfun ta kendisidir.

23. İşte bu (lütfu)nu Allah, iman edip de sâlih amel işleyen kullarına müjdelemektedir. (Resûlüm!) De ki: “Bun(u duyurmam)a karşı sizden (Allah’a) yakınlıkta[9] sevgiden başka bir karşılık istemiyorum.” Kim bir iyilik işlerse, onun için bu iyiliği (karşısında alacağı sevâbı) artırırız. Şüphesiz ki Allah çok bağışlayan, (güzel amele) bol karşılık verendir.

24. Yoksa (Kur’an’la ilgili olarak senin için), Allah’a karşı yalan uydurdu mu diyorlar? Allah, izin verseydi (de öyle yapsaydın) ebedî olarak senin kalbini mühürlerdi. (Ama böyle olmadığı için) Allah, (onların söyledikleri) batılı mahveder ve (Peygamberi’ne indirdiği) sözleriyle hakkı gerçekleştirir. Şüphesiz ki O, gönüllerde (gizli) olanları bilendir. [krş. 69/40-47]

25. O, kullarından tevbeyi kabul eden, (tevbe ile) kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir.

26. (O) iman edip de sâlih amel işleyenler(in duasın)ı kabul eden ve onlara lütfundan (verdiğini) artırandır. Kâfirlere gelince: Onlara da şiddetli bir azap vardır.

27. Eğer Allah, (bütün) kullarına rızkı bollaştırsaydı, yeryüzünde muhakkak azgınlık ederlerdi. Fakat (O, rızkı) dilediği kadar indirir. Çünkü O, kullarından hakkıyla haberi olandır, (her şeyi) görendir.

28. O, (insanlar) ümit kestikten sonra (kullarına) yağmuru indiren, rahmet (ve bereket)ini (her yere) yayandır. Övülmeye layık gerçek dost ve yardımcı da O'dur.

29. Gökleri ve yeri yaratması ve canlıları (yaratıp) oralarda yayması O'nun (sonsuz kudretinin) alametlerindendir. O, dilediği zaman onları (tekrar) toplamaya da kâdirdir. [krş. 2/164]

30. Sizin başınıza gelen herhangi bir musibet kendi ellerinizle kazandığınız (günahlar) yüzündendir.[10] (O,) yine de çoğunu affeder.[11]

31. Siz, yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakacak (belalara engel olacak) da değilsiniz. Sizin için Allah'tan başka ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.

32. Denizde dağlar gibi akıp giden (gemi)ler de, O'nun (kudretinin) alametlerindendir.

33. Eğer O dilerse, rüzgarı durdurur da, onlar da denizin üstünde durakalırlar. Şüphesiz ki bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

34. Yahut onları (o gemilere binenleri, çıkaracağı fırtınalarla) kazandıkları (günahlar) yüzünden helak eder. (O,) yine de bir çoğunu affeder (kurtarır).

35. Âyetlerimiz hakkında tartışanlar bilsin(ler) ki kendileri için kaçacak hiçbir yer yoktur.

36. Size verilen ne varsa, dünya hayatının (geçici) menfaat(ler)idir. Allah yanında bulunan (mükâfat)lar daha hayırlı ve daha devamlıdır.[12] (Bu da) iman eden ve Rablerine güvenip dayananlar içindir.

37. (Onlar) büyük günahlardan, hayasızlık (ve çirkin işler)den kaçınırlar; kızdıkları zaman (da onlar) bağışlarlar. [bk. 3/134]

38. (Onlar) Rableri(nin çağrısı)na gelirler, namazı dosdoğru kılarlar. İşleri aralarında danışma iledir. (Onlar) kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de (Allah için) harcarlar.

(Bu âyet-i kerîme müslümanların mühim işlerinde şûrâ usulüne başvurmaları gerektiğine, İslâm idare şeklinin ise kendi aralarında ehliyet ve takvâ sahibi kimselerden seçecekleri şûrânın kararlarıyla olması lazım geldiğine delil teşkil etmektedir.)

39. Onlar, bir zulüm ve saldırıya uğradıkları zaman yardımlaşıp kendilerini savunur (zulme baş eğmez)ler.

(Âyet-i kerîmede görüldüğü gibi, hangi şekliyle olursa olsun zulme elbirliği ile karşı konulur. Çünkü zulme göz yummak caiz değildir. Bu durum, zalimin zulmüne, günah ve azabına ortak olmaktır. Hz. Ömer'in adaleti gibi bir adalet isteyenler O'nun halkı gibi bir halk olmalıdır.) [krş. 11/113]

40. Kötülüğün karşılığı, onun dengi bir kötülüktür. Kim de affeder, barışı sağlarsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zulmedenleri sevmez. [bk. 16/126]

41. Kim de zulme/haksızlığa uğradıktan sonra o (hasmı)ndan aynı şekilde öcünü/hakkını alırsa, işte bunlar aleyhine olacak bir yol (hiçbir sorumluluk) yoktur.

42. Ancak sorumluluk ve ceza insanlara zulmeden ve yeryüzünde haksız yere saldıranlaradır. İşte, onlar için acıklı bir azap vardır. [bk. 5/33-34]

43. (Fakat) kim de sabreder ve (kötülüğü) bağışlarsa, şüphesiz bu, azmedilip yapılmaya değer, (hayırlı) işlerdendir.

44. Allah kimi (bulunduğu) sapıklıkta bırakırsa, artık bundan sonra onun için hiçbir dost (ve yardımcı) yoktur. O zalimlerin, azabı gördükleri zaman: "Geri dönmeye bir yol var mı?" dediklerini görürsün. [bk. 6/27; 7/53; 14/44; 32/12; 63/10-11]

45. Yine onların, o (cehennem ateşi)nin karşısına getirildiklerini, aşağılık bir

halde boyunlarını bükerek göz ucuyla gizli gizli bakmakta olduklarını görürsün. İman edenler de (onlara): “Gerçek ziyana uğrayanlar (dünyadaki İslâm dışı yaşayışları sebebiyle) kıyamet günü kendilerini de, (bütün) ailelerini de ziyana uğratanlardır.” diyeceklerdir. Haberiniz olsun ki zalimler hiç şüphesiz devamlı bir azap içindedirler. [krş. 2/165-167]

46. Onların Allah’tan başka kendilerine yardım edecek hiçbir dostları yoktur. Allah kimi (bulunduğu) sapıklıkta bırakırsa, artık ona hiçbir (kurtuluş) yol(u) yoktur.

47. Allah tarafından geri çevrilmesi (mümkün) olmayan gün gelmeden önce, Rabbiniz(in çağrısın)a uyun. O gün sizin için ne sığınılacak bir yer ne de (günahlarınızı) inkâr(a imkân) vardır.

48. (Resûlüm!) Eğer (imandan) yüz çevirirlerse (üzülme), biz seni onların üzerine bir bekçi göndermedik. Sana düşen, sadece tebliğ etmektir. Doğrusu biz insana, tarafımızdan bir rahmet (bir refah) tattırdığımız zaman onunla sevinir. Eğer kendi işledikleri (günahlar) yüzünden başlarına bir kötülük gelirse, artık o insan hemen (önceki nimeti unutan) bir nankör olur. [bk. 2/272; 13/40; 70/20-21]

49. Göklerin ve yerin mülkü (ve hükümranlığı) yalnız Allah’ındır. (O) dilediğini yaratır. Dilediğine kız (çocuk)lar bağışlar, dilediğine de erkek (çocuk)lar bağışlar.

50. Yahut (dilediğine) çift olarak hem erkek, hem de kız evlatlar verir. Dilediğini de kısır bırakır. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, (her şeye) kâdirdir.

51. Allah’ın bir insanla konuşması, (yüz yüze değil) ancak (ya rüyada veya kalbe ilham şeklindeki)[13] bir vahiyle, yahut bir perde arkasından[14] yahut bir elçi (melek) gönderip izniyle dilediğini vahyetmesi ile olur. Şüphesiz O, çok yücedir, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.

52. (Resûlüm!) İşte biz sana böylece, emrimizden bir ruh (yani kalplere can veren Kur’an’ı)[15] vahyettik. Sen (bundan önce) Kitab nedir, iman(ın esasları) nedir bilmezdin. Fakat biz onu (Kitab’ı) bir nur yaptık; kullarımızdan dilediğimizi onunla doğru yola eriştiririz. Şüphesiz ki sen de, elbette doğru yolu gösteriyor (rehber oluyor)sun.

53. (O yol,) göklerde olan ve yerde olan şeylerin sahibi Allah’ın yoludur. Dikkat edin (bütün) işler, ancak Allah’a dönüp varır.

[1] Fîrûzâbâdî, s. 300; Mehmet Vehbi, XIII, 5111. [bk. 4/53-60, 65]

[2] Celâleyn.

[3] Nuh (as.), kendisine şeriat gelen peygamberlerin ilkidir (Celâleyn). [Resûlullah'a gelen şeriat için bk. 45/18]

[4] Bunlar ilâhî dinlerin esasını teşkil etmektedir.

[5] Merağı, XXV, 30.

[6] Âyetteki "hars" (ekin) kelimesine bu anlam verilmiştir (Mukâtil, s. 179).

[7] Âyet-i kerîmede hem müjde hem büyük bir ihtar vardır.

[8] Demek ki Allah'ın koyduğu hükümleri beğenmeyip onlara aykırı hükümleri koymakta kendini meşru/yetkili saymak Allah'a ortaklık etmektir. 9/31. âyette ise bunları istekle kabul edenlerin durumu bildirilmektedir. [bk. 1/4; 2/256; 4/60; 16/36; 33/36; 43/18]

[9] Âyet-i kerîmedeki "kurbâ" (yakınlık) lafzı, 25/57. âyette belirtilen hususa göre "Allah'a yakınlık" olarak alınıp birinci tercih yapılmıştır. Hasan-ı Basrî'ye göre de "akrabalıkta" anlamındadır. Bu durumda ifade, "Sizden akrabalıkta sevgi ve saygıdan başka bir mükâfat istemiyorum." şeklinde olur. Bu isteğin altındaki sebep, Hz. Peygamber'in, Kureyş kabilesi içinde, hatta her oymağı arasında var olan güçlü akrabalık bağından dolayı, kendisini sevmelerini, bunun için de eziyet etmemelerini, tebliğinin önünü kesmemelerini istemesidir.

[10] Toplumlara gelen zelzele, sel baskını, tûfan, kasırga, kıtlık ve benzeri afetler birer musibet olduğu gibi; ahlâkî çöküşler, geçim sıkıntısı, sevgisizlik, saygısızlık, güvensizlik, beceriksiz idareciler, ekonomik bozukluklar, haksızlık, adaletsizlik ve benzerleri de toplum için birer musibettir. [bk. 35/45]

[11] Hz. Ali buyurmuştur ki: "Kur'an'ın bu âyeti mü'minler için en ümit verici âyetidir. Zira Kerim olan Allah bir kere azap etti mi artık tekrar azap etmez. Affedince de onu geri almaz." [bk. 2/284]

[12] Hz. Ebû Bekir (ra.), bu âyetin inişiyle birlikte Allah uğrunda bütün malını vermişti.

[13] Celâleyn.

[14] Hz. Musa’da olduğu gibi, Allah’tan gelen sözleri işitmekle.

[15] Sâbûnî (Safve), III, 148.

43. Zuhruf Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 89 âyettir. 45. âyeti Medine döneminde inmiştir. Zuhruf, “altın ve mücevherler” anlamındadır. 35. âyetinde Allah’ın insana bunlarla değil, kalbindeki meziyetlere göre değer verdiği anlatılmakta ve sûre bu adla anılmaktadır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hâ, Mîm.

2. Apaçık (ve gerçeği gösteren) Kitab’a yemin ederim ki!

3. Şüphesiz biz onu, düşünüp akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur’an yaptık. [bk. 26/195]

4. Şüphesiz o, katımızda bulunan Ana Kitab (Levh-i Mahfûz)’dadır. Çok yücedir, çok hikmetlidir. [bk. 56/77-78]

5. Siz haddi aşan bir kavim oldunuz diye, o zikri (Kur’an’ı) siz(e göndermek)ten vaz mı geçelim?

6. Halbuki biz, evvelki (ümmet)ler içinden de nice peygamber(ler) gönderdik.

7. Onlara bir peygamber gelmeyegörsün, mutlaka onunla alay ederlerdi.

8. Bu yüzden biz, kuvvetçe onlardan daha güçlü olan (nice kavm)i helak ettik. Öncekilerin misali (birçok yerde) geçti.

9. (Allah’a) andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” (diye) sorsan elbette: “Onları, her şeye galip, her şeyi bilen (Allah) yarattı.” derler.

10. O (Allah) ki yeri sizin için bir beşik kıldı ve doğru gidesiniz diye onda yollar (ve geçitler) var etti.

11. O (Allah) ki gökten, suyu bir ölçüye göre indirmiştir. (İndirdiğimiz) bu su ile ölü bir memlekete can verdik. İşte siz de böylece (diriltilip) çıkarılacaksınız.

12. O (Allah) ki bütün çift (ve çeşit)leri yaratmış, (denizde) gemilerden, (karada) hayvanlardan binekler var etmiştir.

13. Ta ki (üzerlerine ve) sırtlarına yerleşesiniz, sonra üzerlerine (binip) yerleştiğiniz zaman, Rabbinizin nimetini düşünesiniz ve diyesiniz ki: “Bunu, bizim hizmetimize veren (Allah’)ın şânı pek yücedir. Yoksa biz bun(lar)a güç yetiremezdik.”[1] [bk. 16/7; 23/21-22; 40/79-81]

14. “Ve elbette biz Rabbimize dön(üp gid)eceğiz.”

15. (Her şeyi yaratan Allah olduğu halde yarattığı) kullarından bazısını O’nun bir parçası saydılar. İnsan gerçekten apaçık bir nankördür (küfür ve şirk içindedir).

(Yahudiler Hz. Üzeyr’i, hıristiyanlar Hz. İsa’yı “Allah’ın oğlu” müşrikler de melekleri “Allah’ın kızları” saymak suretiyle Allah’a şirk koştular.)

16. Yoksa O, yarattıklarından kızları kendisine alıp oğulları size mi ayırıp seçti?

17. Onların biri: “Kızlar, Rahmân (olan Allah)’a aittir.” dediği halde kendisi ise onun (doğumu) ile müjdelendiği zaman, yüzü kapkara olur ve kederinden yutkunup durur.

18. Onlar, kızları süs içinde yetiştiği ve kavga (ve mücadele)ye açık (müsait) olmadığı için mi (istemiyorlar da Allah’a nisbet ediyorlar, “O’nun olsun” diyorlar?)

(Müşrikler, melekleri dişi kabul edip Allah’ın kızları diyorlar, putlarına da dişi ismi veriyorlardı, buna rağmen, “Kızlar, erkek gibi güçlü olmaz.” diyerek kız çocuk istemiyorlardı. Fakat bu istememenin arkasındaki önemli sebeplerden biri de, onların iffetsiz bir ortama malzeme olmaları korkusuydu. İslâm’ın gelmesiyle kızlar, hem iffetsizlikten sokak süsü ve zevk aracı olmaktan hem de küçükken öldürülmekten kurtuldular.)

19. Onlar Rahmân’ın kulları olan melekleri de dişi saydılar. Yoksa onların yaratılışlarında hazır mı bulundular? Onların (bu yalan) ikrar ve iddiaları yazılacak ve sorguya çekileceklerdir. [krş. 16/57-58; 53/21-22; 17/40]

20. “Eğer Rahmân dileseydi (onları putlaştırıp) onlara tapmazdık.” derler. Onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar sadece (inatlarından) yalan söylüyorlar.

21. Yoksa kendilerine bundan önce (iddialarını içine alan) bir kitap verdik de şimdi onlar buna mı tutunmaktadırlar?

22. Hayır! “Doğrusu biz babalarımızı bir din (bir yol) üzerinde bulduk, biz de onların izlerinde doğruya erişiriz.” dediler.

(Halbuki yüce Allah son Peygamber’i Hz. Muhammed (sas.) ile gönderdiği İslâm’dan başka bir din (yol ve sistem) aramanın kabul edilmediğini, arayanların da hüsrana uğrayacağını aynı zamanda Allah’ın sıfatlarını başka varlıklara vermenin şirk olduğunu bildirmiştir.) [krş. 2/138; 3/83, 85; 5/50]

23. İşte böyle, senden önce (kendilerini batıl kuruntularla aldatan) hangi memlekete (inanmayanların âkıbetlerinin fecaatı hakkında) uyarıcı (bir peygamber) göndermişsek, mutlaka oranın şımarık varlıklıları (ona itaat etmeyip sana dedikleri gibi): “Biz babalarımızı bir din (ve bir yol) üzerinde bulduk, biz de onların izlerine uymuş kimseleriz.” dediler.

24. (Her peygamber:) “Ben size, atalarınızı üzerinde bulduğunuz (din ve yaşayış)tan daha doğrusunu getirmişsem de mi (yine onlara uyacaksınız)?” dedi. (Onlar da:) “Doğrusu biz, sizinle gönderilen (din)i tanımıyoruz.” dediler.

25. Bunun üzerine, biz de onlardan intikam aldık. İşte bak, yalan sayanların sonu nasıl oldu!

26-27. Bir zaman İbrahim de, babasına ve kavmine demişti ki: “Doğrusu ben sizin taptıklarınızdan uzağım. Sadece, beni yaratan (Allah’)a (ibadet ederim). Çünkü O, beni doğru yola eriştirecektir.”

28. (İbrahim) bunu (“ancak beni yaratana ibadet ederim” cümlesini) kendisinden sonra(kiler arasında) daima kalacak bir söz yaptı. Tâ ki (insanlar, hak dine) dönsünler.

29. Doğrusu ben, bunları da, babalarını da kendilerine hak (Kitab) ve (onu) açıklayan bir peygamber gelinceye kadar faydalandırıp yaşattım.

30. (Ancak şimdi) kendilerine hak (Kur’an) geldiği zaman: “Bu bir sihirdir,

doğrusu biz onu inkâr ediyoruz.” dediler.

31. Yine (onlar): “Bu Kur’an, iki memleketten (Mekke ve Tâif’den) bir büyük adama indirilmeli değil miydi?” dediler.

32. Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Dünya hayatında onların geçimlerini biz taksim ettik. Bir kısmı diğer bir kısmını işçi edinsin (ve bir anlaşma ile birleşip birbirlerine işlerini gördürsün)[2] diye birtakım derecelerle kimini, kiminin üstüne yükselttik. Rabbinin rahmeti, onların toplayıp yığdıklarından daha hayırlıdır.

33. Eğer insanların, (kâfirlerin zenginliğinden dolayı onlara imrenip de onlarla kaynaşarak onlar gibi ve onlarla yaşayan birleşik) bir tek ümmet/millet haline gelme (tehlike)si olmasaydı, Rahmân (olan Allah)’ı inkâr edenler için evlerine gümüşten tavan ve üzerine binip çıkacakları (gümüşten) merdivenler yapardık.

(Bu âyet-i kerîmede müslüman toplumların, Ehl-i Kitab’ın zenginlik ve refahına imrenip onlarla bir ümmet/millet haline gelip de sosyal ve kültürel yönden kimliklerini kaybetmemeleri için önemli bir mesaj vardır.)

34-35. Yine (onların) evlerine de (gümüş) kapılar ve üzerine yaslanacakları (gümüş) koltuklar (yapar) ve (onları) nice ziynet(ler)le (donatırdık). Bunların hepsi, dünya hayatının geçici faydasından başkası değildir. Âhiret (saadeti) ise Rabbinin katında muttakîlere (Allah’ın emirlerine uygun yaşayan, aykırı davranmaktan sakınanlara) mahsustur.

36. Kim de Rahmân (olan Allah)’ın zikri (Kur’an’ı ve hükümleri)ni görmezlikten gelirse, biz de ona bir şeytanı musallat ederiz ki artık o, onun (ayrılmaz) arkadaşı olur.

37. Şüphesiz bu (şeytan)lar, onları yoldan çevirirler, onlar da kendilerinin doğru yola erişmiş olduklarını sanırlar.

38. Nihayet (arkadaşı yüzünden yoldan çıkan o kimse), bize geldiği zaman (o arkadaşına): “Keşke benimle senin aranda iki doğunun (yani doğu ile batının)[3] uzaklığı kadar, uzaklık olsaydı: Meğer sen, ne kötü arkadaş (imişsin!)” diyecek. [bk. 18/103-104; 55/17]

(Şeytanın insan ve cinlerden olan tâifesi, kendini yandaş edinenleri, Allah’ın emirlerini yerine getirmeye değil, O’nun yasakladıklarına yöneltir, günah

işlemeye teşvik eder ve kötü işleri cazip gösterir.)

39. Bugün (yakınmanız) asla size fayda vermeyecek. Çünkü (dünyada sapıp) zulmettiniz. Şüphesiz siz, azapta da ortaklarsınız (denilecek).

40. (Resûlüm!) Artık o sağırlara sen mi işittireceksin? Yahut o körleri ve apaçık bir sapıklıkta olanları sen mi doğru yola eriştireceksin?

41. (Ey Resûlüm!) Biz seni (dünyadan alıp) götürsek bile, onlardan mutlaka yine intikam alacağız.

42. Yahut onlara vaadettiğimiz (azab)ı (dünyada) sana da gösteririz. Çünkü bizim onlara karşı gücümüz yeter.

43. (Resûlüm!) O halde sen, sana vahyedilene sımsıkı sarıl. Muhakkak ki sen, dosdoğru bir yol üzerindesin.

44. Şüphe yok o (Kur'an), senin için de, ümmetin için de bir öğüttür. İleride (hepiniz, ona uyup uymadığınızdan) sorulacaksınız.

45. Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimiz(in ümmet ve âlimlerin)den sor: Rahmân (olan Allah)'tan başka ibadet edilecek ilâhlar var etmiş (onlara tapının/kulluk edin demiş) miyiz?

46. Andolsun ki biz, Musa'yı, âyet (ve mucize)lerimizle Firavun'a ve ileri gelenlerine gönderdik de (onlara): "Şüphesiz ben âlemlerin Rabbinin elçisiyim (bana iman edin)." dedi.

47. (Bir de) onlara, âyet (ve mucize)lerimizi getirince, hemen bunlara gülüştüler.

48. Onlara gösterdiğimiz her bir âyet (mucize), diğerinden daha büyüktü. Belki (inkârdan) dönerler diye de onları (türlü) azaba tâbi tuttuk. [bk. 7/133-136; 17/101]

49. (Onlar başlarına gelen felaketleri görünce, Musa'ya:) "Ey sihirbaz! Rabbine bizim (bu azaptan kurtulmamız) için sana olan ahdine göre dua et. O zaman biz (iman edip) hidayete ereceğiz." dediler.

50. Fakat biz (duasını kabul edip) onlardan azabı kaldırınca, hemen onlar verdikleri sözden cayıverdiler.

51. (Çünkü) Firavun, kavminin içinde bağırıp dedi ki: “Ey kavmim! Mısır’ın hükümdarlığı benim değil mi? Bu nehirler, (sarayımda) altımdan akmıyor mu? Hâlâ (büyüklüğümü) görmüyor musunuz?”

52. “Yoksa ben, şu zavallı, (maksadına dair) sözü neredeyse açıklayamayacak (durumda) olan (Musa’)dan daha iyi değil miyim?”

53-54. “(Eğer dediği doğru ise, gökten) üstüne altın bilezikler atılmalı ve beraberinde birbiri ardınca (onu tasdik eden ve ona yardım eden) melekler gelmeli değil miydi, (yoksa böyle birine inanılır mı? Beyinsiz mi siniz?!)” diyerek, kavmini küçümsedi (ve suçladı), onlar da kendisine itaat ettiler. Çünkü onlar yoldan çıkmış (fâsık) bir kavim idiler. [bk. 28/38]

55. Nihayet, onlar bizi kızdırınca, kendilerinden intikam aldık ve onları toptan (suda) boğduk.

56. Böylece onları, sonradan gelenler için (ibretlik) bir geçmiş ve misal yaptık. [bk. 10/92; 43/55-56]

57. (Resûlüm!) Meryemoğlu (İsa) bir misal olarak anlatılınca, hemen kavmi(nden melekler Allah’ın kızları diye inanan müşrikler) gürültü (yaygara) çıkarmaya başladılar:

58. “Bizim ilâhlarımız mı hayırlı yoksa o (İsa) mı?” dediler. Bunu sana sırf bir tartışma olsun diye misal verdiler. Doğrusu onlar kavgacı (ve düşman) bir kavimdir.

59. O (İsa), hem kendisine nimet verdiğimiz, hem de İsrâiloğulları’na onu, (babasız doğuşuyla ibret verici) bir misal yaptığımız bir kuldan başkası değildir.

60. Eğer dileseydik, size karşılık yeryüzünde, sizden sonra yerinizi tutacak melekler yaratırdık.[4]

61. Şüphesiz o,[5] kıyamet için bir bilgidir. O (kıyamet günü)nden asla şüphe etmeyin ve bana (şeriatıma) uyun. İşte bu, dosdoğru bir yoldur.

62. Şeytan sizi (İslâm’a uymaktan) sakın ha alıkoymasın! Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.

63. İsa apaçık delillerle geldiği zaman demişti ki: “Ben size hikmeti (İncil’i)

getirdim ve (din) hakkında ayrılığa düştüğünüz şeylerin bazısını size açıklamak için (geldim). Allah'tan korkun ve bana itaat edin!"

64. "Şüphesiz Allah benim de Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. (Hepiniz) O'na (ibadet ve itaatle) kulluk edin, (zaten) doğru yol da budur." [bk. 6/102; 9/31; 46/13 ve dipnotu]

65. Sonra (yahudi ve hıristiyan) gruplar (İsa hakkında) aralarında ayrılığa düştüler. Artık, acıklı bir günün azabından o zulmedenlerin vay haline! [bk. 7/159; 19/37]

66. Onlar, farkında bile değillerken ansızın kendilerine kıyametin gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar?!

67. (Günah ve küfürde can ciğer) dostlar, o gün birbirlerine düşman kesilirler. Yalnız takvâ sahipleri (ihlasla Allah'ın emirlerine uygun yaşayanlar) hariçtir. (Allahu Teâlâ onlara şöyle hitap eder):

68-69. "Ey âyetlerimize inanan ve müslüman olup hükümlerimize boyun eğen kullarım! Bugün size hiçbir korku yoktur, siz üzülecek de değilsiniz."

70. "Siz ve eşleriniz, nimet ve sevince kavuşturulmuş olarak girin cennete."

71-72-73. Onlar için altın tabaklar ve bardaklar dolaştırılır. Canlarının çektiği ve gözlerin hoşlandığı her şey oradadır ve (onlara): "Siz orada ebedî kalacaksınız. İşte bu, işlemiş olduğunuz (iyi ameller) sebebiyle kendisine mirasçı kılındığınız cennettir. Sizin için orada, yiyeceğiniz pek çok meyve vardır." (denilir).

74. Muhakkak ki (küfre ve şirke giren) günahkârlar, cehennem azabında ebedî kalacaklardır.

75. Onlardan (bu azap) hafifletilmeyecektir. Onlar, onun içinde, ümidi kesmiş bir halde kalacaklardır.

76. Biz onlara zulmetmedik fakat onlar kendileri (küfre sapmakla) zalim oldular.

77. Onlar (cehennemin bekçisine): "Ey Mâlik! (Yalvar da) Rabbin artık bizim işimizi bitirsin (bizi öldürsün, böyle yaşatmasın)." diye seslenecekler. (O da:) "Siz, (bu azapta) böyle kalacaksınız." diyecek. [krş. 35/36; 87/1113]

78. (Allah buyurur ki:)[6] “Andolsun ki biz, size hakkı (peygamberimizi ve gerçeği bildiren Kitâbı) gönderdik: Fakat çoğunuz haktan hoşlanmıyorsunuz.”

79. Yoksa onlar, (hakka karşı koymak, kendi hile ve heveslerine göre yaşamak gayesiyle) bir işe (bir hileye) mi karar verdiler? Şüphesiz biz de işi sıkı tutmaya (onları er geç helak etmeye) kararlıyız.

80. Yoksa bizim, onların sırlarını ve fısıldaştıklarını işitmediğimizi mi zannediyorlar? Hayır! (İşitiyoruz) ve onların yanındaki elçilerimiz (olan melekler) de (hepsini) yazıyorlar.

81. (Resûlüm!) De ki: “Eğer Rahmân’ın bir çocuğu olsaydı, ben (ona) tapanların ilki olurdum.” [bk. 19/91-93; 39/4]

82. Göklerin ve yerin Rabbi, arşın da Rabbi (olan Allah), onların yakıştırdığı sıfatlardan yücedir, münezzehtir.

83. Artık bırak onları, (batıl inançlarına) dalsınlar ve oynayadursunlar. Nihayet tehdit edildikleri (azap) günlerine kavuşacaklardır.

84. O, gökte de ilâhtır, yerde de ilâhtır. O tek hüküm ve hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.

85. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan şeylerin mülkü (ve idaresi) kendisinin olan (Allah’)ın şânı yücedir. (Kıyametin kopacağı) saatin bilgisi O’na aittir ve siz ancak O’na döndürülürsünüz.

86. O’ndan başka yalvardıklarının/taptıklarının şefaat etme (dünya ve âhirette onları kurtarma) yetkisi yoktur. Ancak bilerek hakka şâhitlik eden kimseler bunu yapabilirler.

87. Andolsun ki onlara kendilerini kimin yarattığını sorsan elbette: “Allah” derler. Öyleyken nasıl oluyor da (Allah’a teslimiyetten) vazgeçiyorlar?

88-89. (Resûlullah:) “Yâ Rabbi! Şüphesiz onlar iman etmeyen bir kavimdir.” dediğinde (Allah): “Şimdilik sen onlardan vazgeç, ‘size uğurlar olsun’ deyiver. Artık yakında bilecekler.” (buyurdu).

[1] Bundan dolayı, bütün icat ve keşifler, yüce Rabbimiz tarafından ezelde takdir edilmiş planların düşünen zihinlere birer yansımasıdır diyebiliriz. Bu da asıl

kudret sahibini bilip tanıma ve şükrünü yerine getirip getirmemede bir imtihandır.

[2] Beydavî.

[3] Âyet-i kerîmede geçen ikinci doğu, güneşin, dünyanın diğer yarım küresine göre doğduğu, bu tarafına göre battığı yeridir.

[4] Beydâvî; Celâleyn.

[5] Buhârî hadisinde Hz. İsa'nın yeryüzüne âdil bir hakem kul olarak ineceğinin bildirilmesine dayanarak "o" zamiri, tefsirlerde genellikle "İsa" olarak tefsir edilmiştir. Şâz kıraatte ilim kelimesinin "âlem" olarak okunuşundan dolayı: "O (İsa) kıyamet için bir alâmettir." şeklinde de mâna verilmiştir (Beydâvî; Celâleyn). Diğer taraftan "o" zamiri "Kur'an" diye de tefsir edilmiştir ve "Son kitap olarak kıyamete işarettir ve kıyametin sahnelerini o bildirir." denmiştir. İzzet Derveze "Bu görüş daha mantıklıdır." diyor (VI, 383-4). Hz. İsa peygamber olarak gelmeyecektir, bir kul olarak tenzil-i rütbe ile mi inecek en doğrusunu Allah bilir (Keşmîrî, s. 58-59). [bk. 47/18]

[6] Celâleyn.

44. Duhân Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 59 âyettir. Duhân, "duman" anlamına gelir. Sûre adını 10. âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Hâ, Mîm.

2-3. (Hükümleri) apaçık olan Kitab'a andolsun ki gerçekten biz, onu mübarek bir gecede[1] indirdik. Çünkü biz (insanları Kur'an'la) uyarıcıyız. [bk. 2/185; 97/1-2]

4-5-6. (Rızık ve ecel gibi takdir edilen) her hikmetli iş, tarafımızdan (verilen) bir emirle o gecede ayırt edilir (yazılıp belirlenir). Doğrusu biz, Rabbinden bir rahmet olarak (öteden beri peygamberler) göndermekteyiz. Şüphesiz O, hakkıyla işitendir, bilendir.

7. Eğer gerçekten inananlar iseniz (bilin ki Rabbiniz), göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbidir.

8. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur, diriltir ve öldürür. (O,) sizin de Rabbiniz, önceki atalarınızın da Rabbidir.

9. Fakat onlar (kıyametin vukuuna karşı) bir şüphe içinde oynayıp eğleniyorlar.

10. O halde (Resûlüm! Bir ön alamet olarak) göğün apaçık bir duman getireceği günü gözetle.[2]

11. (O duman bütün) insanları saracaktır. Bu acıklı bir azaptır.

12. (İnsanlar:) "Ey Rabbimiz! Bizden bu azabı açıp kaldır. Çünkü biz iman edeceğiz." (diyecekler).

13. Onlar nerede, düşünüp ibret almak nerede! Halbuki kendilerine (her şeyi) açıklayan bir peygamber de gelmişti.

14. Yine de ondan yüz çevirdiler ve: "(O, kendisine birtakım şeyler) öğretilmiş bir mecnundur." dediler.

15. Biz (sizden) o azabı biraz kaldıracağız. (Fakat) siz, yine (eski inkârcılığınıza) döneceksiniz. [bk. 6/28]

16. Büyük bir yakalayışla (onları ceza için) yakalayacağımız o gün, hiç şüphesiz biz (onlardan) intikam alırız.

17. Andolsun ki onlardan önce Firavun halkını da imtihan ettik. Onlara şerefli bir peygamber gelmiş (ve şöyle demişti):

18. "Allah'ın kullarını, bana bırak! Çünkü ben size (gönderilmiş) emin bir peygamberim." [krş. 20/47]

19. "Allah'a karşı yücelik taslamayın (emirlerine baş kaldırmayın). Çünkü ben (doğruluğuma dair) size apaçık bir delil getiriyorum."

20. "Şüphesiz ben, beni recmetmeniz (taşlayarak öldürmeniz)e karşı, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz (olan Allah)'a sığındım."

21. “Eğer bana inanmazsanız, benden ayrılıp uzaklaşın.” (demişti.)

22. Sonra (Musa) Rabbine: “Doğrusu bunlar, günahkâr bir toplumdur (sen bilirsin).” diye dua etti.

23. (Allah:) “O halde kullarımı (İsrâiloğulları’nı) geceleyin yürüt. Çünkü siz (Firavun ve ordusu tarafından) takip edileceksiniz.” [bk. 20/77; 26/52]

24. “Denizi (yarıp geçince, onu kapama) sakin ve açık bırak. Çünkü onlar boğul(mayı haket)miş bir ordudur.” (buyurdu.)

25-26-27. Onlar (boğulunca) geride neler bıraktılar neler! Nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, içinde zevk sürdükleri nice nimetler!

28. İşte böyle. Biz de (bütün) bunları, başka bir kavme miras bıraktık.

29. Gök ve yer onlara (üzülüp) ağlamadı. Onlar mühlet verilenlerden de olmadılar (boğulup gittiler).

30-31. Andolsun ki biz, İsrâiloğulları’nı o zillet verici azaptan yani Firavun’dan kurtarmıştık. Çünkü o, haddi aşan, üstünlük taslayan bir zorba idi. [bk. 2/49]

32. Andolsun ki biz, (hallerini) bilerek onları, (o zamanki) âlemlere karşı tercih etmiş (çevrelerine hâkim kılmış)tık.

33. Bir de onlara (denizin yarılması, bulutun gölge yapması, kudret helvası ve bıldırcın gibi) her birinin içinde açık bir imtihan bulunan alametleri vermiştik.

34-35-36. (Resûlüm!) Doğrusu bunlar, (bu Mekkeli kâfirler) de diyorlar ki: “İlk ölümümüzden başka (bir ölüm) yoktur. Biz diriltilecek değiliz. Eğer doğru söylüyorsanız, (bize) atalarımızı getirin (de görelim).” [krş. 45/24]

37. Bunlar mı hayırlı (kuvvetçe üstün), yoksa Tübba kavmi[3] ve onlardan öncekiler mi? Biz onları helak ettik. Çünkü onlar günahkârdılar.

38. Biz gökleri, yeri ve bunlar arasındakileri (oyun ve eğlence olsun da) “oynayalım” diye (boşuna) yaratmadık.

39. Onları, ancak hak (gerçek bir sebep ve hikmetli bir gaye) ile yarattık. Fakat onların çoğu bilmezler. [bk. 10/5; 21/16; 23/115; 38/27]

40. Şüphesiz o (hak ve batıl taraftarlarını) ayırt etme (ve hesap) günü, hepsi için belirlenmiş (bir toplanma) vaktidir.

41. O gün bir dost, bir dosta/akraba akrabaya hiçbir şekilde fayda vermez (azabından bir şeyi savamaz). Onlara yardım da edilmez.

42. Ancak Allah'ın merhamet ettiği (mü'min) kimseler hariçtir. Çünkü O (Allah) mutlak galiptir, çok merhametlidir.

43-44. Şüphesiz o zakkum ağacı, günahkârların yiyeceğidir. [krş. 37/62-64]

45. Erimiş maden gibi karınlar(ın)da kaynar.

46. Sıcak suyun kaynadığı gibi.

47. (Zebânîlere:) "Tutun onu, cehennemin ortasına sürükleyin."

48. "Sonra başının üstüne azap olarak kaynar su dökün." denilir.

49. (Ona da:) "Tad (azabı), çünkü sen (benim yanımda değil, güya) kendince üstün ve şerefliydin."

50. "Şüphesiz bu (azap), hakkında şüphe (ve mücadele) ettiğiniz şeydir." (denilir).

51-52. Doğrusu muttakî (Allah'ın emirlerine uygun yaşayan)lar ise, güvenli bir yerde, cennetlerde ve pınarlar (etrafın)dadır.

53. (Onlar) ince ipekten ve parlak atlastan (elbiseler) giyecekler, karşı karşıya (oturup sohbet edecekler)dir.

54. İşte (halleri) böyledir. Hem de onlara, iri gözlü hûrileri eş yaptık.

55. Orada güven içinde (canlarının istediği) her meyveyi iste(yip ye)rler.

56. Orada (dünyadaki) ilk ölümden başka ölüm tatmazlar. (Allah) onları cehennem azabından korumuştur.

57. (Bunlar) Rabbinden bir lütuf olarak (verilmiştir). İşte bu, büyük kurtuluş (ve saadet)in ta kendisidir.

58. (Resûlüm!) Biz o (Kur’an’)ı ancak (anlayıp) öğüt alsınlar diye senin dilinle (indirip) kolaylaştırdık.

59. (Hâlâ öğüt dinlemezlerse, başlarına gelecekleri) bekle. Çünkü onlar da beklemektedirler.

[1] Kadir gecesinde. Ekseriyetin görüşü budur. Buna dair sahih hadisler vardır (Muhammed Fuad, II, hadis no: 1839). Bu geceye Berat gecesi de denilmiştir (Mevdûdî, VI, 297).

[2] Bu duman hakkında iki görüş vardır. Biri, “kıtlık” mânasına geldiği şeklindedir. Diğeri ise kıyametin alametlerinden biri olan dumandır ki bütün dünyayı kaplayacaktır. Tercih edilen görüş budur.

[3] Tübba, Yemen hükümdarlarına verilen addır. Arap meliklerinin en büyüğü ve güçlüsüdür. Peygamberimiz’in kendi zamanındaki Tübba hakkında “iyi ve imanlı” olduğuna dair sözleri vardır. Fakat kavmi kâfirdi (Beydâvî; Celâleyn).

45. Câsiye Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 37 âyettir. 14. âyet Medine döneminde inmiştir. Adını 28. âyette geçen “diz çöken” anlamındaki câsiye kelimesinden alır. Buna Şeriat sûresi, Dehr sûresi de denilir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hâ, Mîm.

2. (Bu) Kitab’ın indirilmesi, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi Allah’tandır.

3. Şüphesiz göklerde ve yerde iman edenler için (Allah’ın varlığına ve kudretine) deliller/işaretler vardır.

4. (Allah’ın) sizi yaratmasında ve (yeryüzüne) yaydığı her bir canlıda, (ve her canlıyı uygun ortamlarına göre yaymasında) kesin iman eden bir kavim için âyetler (nice ibretler) vardır.

5. Gece ile gündüzün (peş peşe) değişmesinde, Allah’ın gökten bir rızık (sebebi) indirip onunla, ölümünden sonra yere can vermesinde, rüzgarları (türlü hallere)

evirip çevirmesinde, aklı erip anlayan bir kavim için nice işaret (ve ibret)ler vardır.

6. Bunlar, hakkıyla oku(yup anlat)tığımız, Allah'ın âyetleri (delilleri)dir. Artık onlar, Allah'ın (kelâmı ve delili olan)[1] âyetlerinden sonra, hangi söze inanırlar?

7. Vay yalana, günaha dadananların haline!

8. (Bu kimseler) Allah'ın âyetleri kendilerine okunurken işitirler de, sonra büyüklük taslayarak, sanki onları hiç işitmemiş gibi (inkârlarında) ısrar ederler. Onlara acıklı bir azabı haber ver.

9-10. (O) bizim âyetlerimizden bir şey (duyup) öğrendiği zaman, onu eğlence edinir. İşte bunlar için aşağılayıcı bir azap, ardından da cehennem vardır. Ne kazandıkları şey, ne de Allah'tan başka edindikleri (putlar ve tâğût gibi) dostlar, (Allah'ın azabından) hiçbir şeyi onlardan defedip giderir. Onlar için büyük bir azap vardır.

11. Bu (Kur'an); doğru yolu gösteren (hidayet rehberi)dir. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere ise, en şiddetlisinden acıklı bir azap vardır.

12. Allah O'dur ki hem gemiler akıp gitsin, hem de (siz) lütfundan (rızık) arayasınız ve şükredesiniz diye denizi istifadenize vermiştir.

13. Göklerde ne var, yerde ne varsa, hepsini (Allah), kendi (lütfu)ndan sizin istifadenize verdi. Şüphesiz bunda düşünecek bir toplum için elbette ibretler vardır. [bk. 16/52]

14. (Resûlüm!) iman edenlere söyle: Allah'ın (yargı) günlerini(n geleceğini) ümit etmeyenleri(n yaptığı kabalıkları ve şahsî hataları) bağışlasınlar. Çünkü O, her bir kavme kazanmakta olduklarının karşılığını mutlaka verecektir.

15. Kim sâlih bir amel (sevaplı bir iş) işlerse, kendi (fayda)sınadır. Kim de kötülük ederse, kendi aleyhinedir. Sonra (hepiniz) Rabbinizin huzuruna döndürüleceksiniz.

16. Andolsun ki biz, (vaktiyle) İsrâiloğulları'na Kitab, hüküm (hâkimiyet) ve peygamberlik verdik, onları tertemiz şeylerden rızıklandırdık ve onları (devirlerindeki)[2] âlemlere üstün kıldık.

17. Ayrıca onlara (dinde) emir(lerimiz)den deliller/âyetler verdik. Onlar ancak, kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki dikbaşlılık/çekememezlik yüzünden ayrılığa düştüler. Şüphesiz Rabbin, kıyamet günü, hakkında ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir.

18. Sonra (Resûlüm!) Seni emr(imiz)den bir şeriat üzere kıldık. Artık sen ona uy, onu bilmeyen (ve onu istemeyen)lerin hevâ(larına arzu)larına uyma! [bk. 3/19 ve dipnotu; 42/13-21]

(Yüce Allah "Şeriatı bilmeyenlerin hevâlarına uyma." buyurmaktadır. Hevâ Allah'ın ulûhiyet ve Rabliğini kabul etmeyenlerin en büyük putudur. Başka bir âyette vahye dayanmayıp yalnız hevâsına uyanlar, sapıklıkla nitelendirilmektedir (28/50). Gerek Mekke müşrikleri, gerek hevâsını ve ona bağlı olarak aklını putlaştıranlar, gerekse batıl ideolojiler, İslâm dinini daima değersiz ve gereksiz olarak göstermeye çalışmışlardır.)

19. Çünkü onlar, Allah'tan (gelecek) hiçbir şeyi asla senden savamazlar. Şüphesiz zalimler birbirlerinin dostlarıdır. Allah da muttakîlerin (ihlasla emirlerine uygun yaşayanların) dostudur.

20. Bu (Kur'an), insanlar için hem (kurtuluş yollarını gösteren) kalp gözleri, hem de kesin inanan bir toplum için doğru yol rehberi ve rahmettir.

21. Yoksa, kötülükleri işleyen (Allah'ın emirlerini çiğneyip putlaşan arzularına göre yaşayan) kimseler, kendilerini hayatlarında ve ölümlerinde, iman edip de sâlih amel işleyenlerle eşit yapacağımızı mı zannettiler? Ne kötü hüküm veriyorlar! [bk. 38/28; 59/20]

22. Allah, gökleri ve yeri hak (ve hikmet gayesi) ile yarattı. Öyleyse herkes (dünyada) kazandığının karşılığını görecek ve kimseye haksızlık edilmeyecektir.

23. Arzu ve heveslerini ilâh edinmiş, bilgisine rağmen (Allah'ı bırakıp da o hevâsına kul olmasından dolayı)[3] Allah'ın da kendisini sapıklıkta bıraktığı, kulağını ve kalbini mühürleyip gözüne de bir perde çekmiş olduğu kimseyi gördün mü? Şimdi (bana söyle) artık Allah'tan başka, onu doğru yola kim getirebilir? Hâlâ düşünmeyecek misiniz? [krş. 25/43; 28/50]

24. Dediler ki: "(Hayat) dünya hayatından başkası değildir. Ölürüz de, yaşarız da. Bizi zamandan başkası helak etmiyor." Halbuki onların bu hususta hiçbir bilgisi yoktur. Onlar sadece (böyle) zannediyorlar.

(“Bizi ancak zaman öldürür.” sözü, İslâm öncesinde, Allah’ı tanımayanların câhiliye mantığıyla söylenmiş sözdür. Çeşitli zamanlarda duyulan ve tekrar edilen bu söz, yine Dehriyye görüşüne sahip, yani maddeci ateist kafaların bir ürünüdür. Gayeleri Allah’ı tanımayıp sorumsuz ve başıboş yaşamaktır. Böylece arzularını ilâhlaştırmaları, onları bir fikir boşluğuna ve Allah’a karşı küstahça bir ifadeye itmiştir.) [bk. 6/29-30 ve dipnotu; 10/7-8; 23/37-42; 36/12; 52/ 35-36; 67/2]

25. Onlar(ın, kendilerin)e açık açık âyetlerimiz okunduğu zaman: “Eğer doğru söyleyenler iseniz (ölmüş) atalarımızı getirin.” demelerinden başka delilleri yoktur.

26. De ki: “Size Allah hayat veriyor, sonra sizi O öldürecek. Nihayet sizi, hakkında hiç şüphe olmayan kıyamet günü O bir araya toplayacaktır. Fakat insanların çoğu bilmezler.” [bk. 2/28; 22/66; 30/27; 40/11]

27. Göklerin ve yerin mülkü (hâkimiyet ve idaresi) Allah’ındır. Kıyamet kopacağı gün, (işte) o gün, o batıla sapanlar hüsrana uğrayacaktır.

28. (Resûlüm!) Sen her ümmeti, diz çökmüş (veya toplanmış) olarak görürsün. Her ümmet Kitab’ına (amel defterini almaya) çağrılır: “Bugün (dünyada) yapmış olduklarınızın karşılığı verilecektir.” (denilir).

29. “Bu, size gerçeği söyleyen kitabımızdır. Çünkü (her) ne yapıyor idiyseniz biz (meleklere) yazdırıyorduk.” [bk. 17/14; 18/49; 75/13-15]

30. İman edip de iyi amel (ve hareket)lerde bulunanlara gelince, Rableri onları rahmetine erdirir. Bu da apaçık kurtuluş (ve saadet)in ta kendisidir.

31. Küfre sapanlara gelince: “Âyetlerim size okunmuş fakat siz büyüklük taslamış, (yüz çevirip) günahkâr bir toplum olmuştunuz, değil mi?” (denilecek.)

32. (Size:) “Allah’ın vaadi gerçektir. (Kıyamet) saat(in)de asla şüphe yoktur.” denildiği zaman: “O saatin ne olduğunu bilmiyoruz. Biz, ancak (onun) bir tahmin/bir kuruntu olduğunu sanıyoruz, kesin bilgi elde etmiş değiliz.” demiştiniz.

33. (O gün) yaptıkları kötülükler, açığa çıkıp gözükecek ve alaya aldıkları şey(in azabı) kendilerini kuşat(ıp mahved)ecektir.

34. (Onlara) denilir ki: “Nasıl siz bu gününüze kavuşmayı unuttuysanız, bugün de biz sizi unutup bırakacağız; artık yeriniz ateştir, size yardımcı olanlar da yoktur.”

35. “Bunun sebebi, Allah’ın âyetlerini eğlence edinmeniz ve dünya hayatının sizi aldatmasıdır.” denilir. Artık bugün, onlar oradan çıkarılmayacak, kendilerinden (tevbe ve itaatle Allah’tan) hoşnutluk dilemeleri istenilmeyecek/kabul edilmeyecektir.

36. O halde (bütün) hamd, ancak göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve bütün âlemlerin Rabbi Allah içindir.

37. Göklerde ve yerde büyüklük/ululuk ancak O’na mahsustur.[4] O, mutlak galiptir, tek hüküm ve hikmet sahibidir.

[1] Celâleyn.

[2] Beydâvî; Celâleyn.

[3] Allah’a kul olma özelliğini kaybedip, nefsine tapan insanlar bütün iş ve hareketlerinin doğruluk ve meşruluk onayını Allah’ın buyruklarından değil, nefislerinden, ona hoş gelip gelmemesinden almaktadır. Böylece onlar, nefsini, hatta nefsânî aklını ilâhlaştırmıştır. Mehmed Âkif bunu şöyle ifade ediyor: “Beşerin taptığı kendisinin heykelidir / Dinlemem, etse de Allah’ı bütün gün takdîs / Ben bu mel’ûn putun uğrunda geberdim / Hâlâ kabaran kokmuş içimden: Yaşasın nefs-i nefîs!” Nefsin/hevâ ve hevesin hâkim olduğu yerde dalâlet (sapıklık) vardır. İnsan ondan kendisine pay ayırdığı ölçüde sapıklık içindedir.

[4] Siz de O’na tekbir getirin.

46. Ahkâf Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 35 âyettir. 10, 15 ve 35. âyetleri Medine döneminde inmiştir. 21. âyette geçen Ahkâf kelimesi, “rüzgarların yaptığı kum tepeleri” anlamına gelmektedir. Sûre adını buradan almıştır. Burası, Yemen’de Âd kavminin yaşadığı bölgedir.[1]

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hâ, Mîm.

2. (Bu) Kitab’ın indirilmesi mutlak galip, tek hüküm ve hikmet sahibi Allah tarafındandır.

3. Biz gökleri, yeri ve bunların arasındaki şeyleri ancak, hak (ve hikmet gayesi) ile ve belli bir vakit için yarattık. İnkâr edenler ise, uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.

4. (Resûlüm!) De ki: “Allah’ı bırakıp taptıklarınıza/yalvardıklarınıza hiç dikkatle baktınız mı? Yeryüzünde ne yarattıklarını bana gösterin. Yoksa onların gökler(in yaratılışın)da bir ortaklığı mı var? Doğru söyleyenlerseniz, haydi bana (varsa) bundan evvel indirilmiş bir kitap veya bir bilgi kalıntısı getirin!”

5. Allah’ı bırakıp da kıyamet gününe kadar kendilerine cevap veremeyecek olan(lar)a tapınan (ondan güç alıp ona sığınan) kimseden daha sapık kim olabilir? Halbuki onlar, bunların tapmalarından (bile) habersizdirler.

(Mekkeli müşriklerden her kabile kendi heykel putlarında birliktelik ve dayanışma sağlıyorlardı. Buna karşılık Kur’an’da bildirildi ki bütün izzet, şeref ve güç Allah’a imanda buluşmada ve tevhidde birleşmededir.) [bk. 3/64; 35/10]

6. Ve insanlar (mahşerde Allah’ın emriyle) toplanınca (putları veya Allah’a karşılık yüceltip bağlandıkları varlıklar) kendilerine düşman olacaklar ve onların kendilerine taptıklarını da inkâr edeceklerdir. [bk. 2/166167; 18/52; 25/17-19; 29/25]

7. O (inkâr ede)nlere açık açık âyetlerimiz okunduğu zaman, kendilerine gelen hak (Kur’an) için: “Bu apaçık bir sihirdir.” dediler.

8. Yoksa: “Onu kendisi uydurdu.” mu diyorlar? (Resûlüm!) De ki: “Eğer onu ben uydurduysam, siz beni Allah’tan (gelecek azaptan kurtaracak) bir şeye sahip olamazsınız. (Kaldı ki) O, sizin kendi (kitabı) hakkında yaptığınız taşkınlıkları çok iyi bilir. Benimle sizin aranızda şâhit olarak O kâfîdir. O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” [bk. 42/24; 69/44-47; 72/22-23]

9. (Resûlüm!) De ki: “Ben Peygamberlerden türedi (ortaya ilk çıkan) biri değilim. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben, bana vahyedilen (Kur’an’)dan başkasına da uymuyorum. Ve ben (Allah için) apaçık bir uyarıcıdan başkası değilim.”

10. De ki: “Bana haber verin, eğer bu (Kur’an) Allah tarafından ise ve siz de onu inkâr ederseniz, İsrâiloğulları’ndan bir şahit de, onun benzeri olan (Tevrat’)a göre (Kur’an’a) şehadet edip inandığı halde, siz büyüklük taslarsanız (artık zalimler olmuş olmaz mısınız?) Şüphesiz Allah zalim bir topluluğu doğru yola iletmez.”

11. Küfre sapanlar, inananlar için: “Eğer o, (Muhammed’in getirdiği) iyi bir şey olsaydı, onlar buna inanmada bizi geçemezlerdi.” dedi(ler). Fakat onlar, bu (Kur’an) ile doğru yola girmedikleri için: “Bu eski bir yalandır.” diyecekler.[2]

12. Ondan önce de bir rehber ve rahmet olarak Musa’nın Kitab’ı vardır. (Bu Kur’an) da zalimleri korkutmak ve iyi hareket eden (mü’min)lere müjde vermek için Arapça bir dille (gönderilen ve öncekilerin de aslını) tasdik eden bir Kitab’dır.

13. “Rabbimiz Allah’tır.”[3] deyip de sonra (kulluk görevlerinde ve işlerinde) dosdoğru olanlara, hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

14. İşte onlar cennet ehlidirler. Yapmış olduklarına karşılık orada ebedî kalacaklardır.

15. Biz insana, anne ve babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Annesi onu (karnında) zahmetle taşıdı ve onu zahmetle doğurdu. Onun (ana karnında) taşınması ile sütten kesilmesi otuz aydır.[4] Nihayet o (bedenî) yiğitlik yaşına gelip (bir) de (aklî ve rûhî kemal çağı olan) kırk yaşına eriştiği zaman: “Yâ Rabbi! Gerek bana, gerek anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi, razı olacağın iyi işler yapmamı bana ilham et (ve beni muvaffak kıl). Neslimi de benim için ıslah et (onları iyi insanlar yap). Şüphesiz ben, tevbe edip sana yöneldim ve hakikat ben, (sana) teslim olanlardanım.” der.[5] [krş. 17/23; 31/14]

16. İşte bunlar, yaptıkları (hayırlı amellerin hepsi)ni en güzeline göre kendilerinden kabul edeceğiz. (Bu sayede) kötülüklerinden geçeceğimiz kimselerdir ki (onlar) cennet ehli içindedirler. (Bu da) onlara vaadedilen dosdoğru sözden dolayıdır. [krş. 4/40; 9/21; 16/96; 28/24; 29/7; 39/35]

17. Fakat bir kimse ki (kendisini imana davet eden) anne ve babasına: “Öf be size (bıktım sizden)! Benden önce nice nesiller gelip geçtiği (geri dönmediği) halde, beni, (kabirden dirilip) çıkarılmamla mı tehdit ediyorsunuz?” dedi. Onlar da Allah’a sığınarak: “Yazık sana, (gel) iman et. Şüphesiz Allah’ın vaadi gerçektir.” (dediler). O ise: “Bu (dedikleriniz), evvelkilerin (uydurma)

masallarından başkası değildir.” dedi.

18. İşte bunlar, kendilerinden önce cinden ve insandan gelip geçmiş ümmetlerle beraber, üzerlerine (azap) sözü hak olmuş kimselerdir. Gerçekten onlar (aldanıp) ziyana uğrayanlardır.

19. Herkesin, yaptıklarına (iyilik ve kötülüğe) göre dereceleri vardır. (Bu da) haksızlığa uğratılmayarak, yaptıklarının karşılığının kendilerine tastamam verilmesi içindir.

20. Küfre sapanlar/inkâr edenler, ateşe sunulacakları gün (onlara): “Siz iyi ve güzel şeylerinizi dünya hayatında harcayıp tükettiniz ve bunlarla safâ sürdünüz (buraya bir şey bırakmadınız). Yeryüzünde haksızlıkla büyüklük taslamanızdan ve yoldan çıkmanızdan dolayı artık bugün aşağılayıcı azap ile cezalandırılacaksınız.” denilir.[6]

21. (Resûlüm!) Âd’ın kardeşi (Hûd’u) da hatırla! Hani o, Ahkâf’ta[7] kavmini uyarmıştı. Onun önünden ve ardından gelip geçen nice uyarıcı (peygamber)ler (gibi, o da demişti) ki: “Allah’tan başkasına kulluk etmeyin. Çünkü ben, üzerinize (gelecek) büyük bir günün azabından korkuyorum.”

22. Dediler ki: “Sen bizi ilâhlarımızdan[8] vazgeçirmek için mi geldin? Madem ki doğru söylüyorsun, (o halde) bizi tehdit ettiğin şeyi getir.”

23. (Hûd) dedi ki: “(Bu azaba dair) bilgi, ancak Allah’ın katındadır. Ben size kendisiyle (görevli) gönderildiğim şeyi tebliğ ediyorum; fakat ben sizi cahillik eden bir toplum olarak görüyorum.” dedi.

24. Nihayet (onlar) onu (o azabı, ufuktan) vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördüklerinde: “Bu bize yağmur yağdıracak bir buluttur.” dediler. (Hûd ise:) “Hayır! O acele ed(ip gel)mesini istediğiniz şeydir; içinde elem verici azap bulunan bir rüzgardır.”

25. “(O) Rabbinin emriyle her şeyi yok edecektir.” (dedi). Derken öyle savrulup parçalandılar ki kumların içinde evlerinden başkası görünmez oldu. İşte biz (inkâr eden) günahkârlar güruhunu böyle cezalandırırız.[9]

26. (Ey Mekkeli putperestler!) Andolsun ki biz, size vermediğimiz iktidarı, (kuvvet ve serveti) onlara vermiştik. Onlara kulak(lar), gözler ve gönüller de vermiştik. Fakat ne kulakları, ne gözleri, ne de gönülleri hiçbir şeyde kendilerine

fayda vermedi. Çünkü onlar, Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor (hiçe sayıyor)lardı. (İşte o) alay edip durdukları şey, kendilerini kuşattı (ve helak etti).

27. Andolsun ki biz, çevrenizdeki memleketleri de yok ettik ve belki (küfürden) dönerler diye âyetleri çeşitli şekillerde açıklamıştık. [bk. 30/9; 40/21]

28. (İşte o zaman, Allah'ı bırakıp da (akıllarınca Allah yanında) yakınlık sağlamak için edindikleri (uydurma) ilâhlar kendilerine yardım etselerdi ya! Tam aksine (o ilâhlar) bunlardan kaybolup gittiler. İşte bu (ilâh saydıkları) onların yalanları ve uydurdukları şeylerdir.

29. (Resûlüm!) Hani cinlerden bir topluluğu, Kur'an dinlemek üzere sana sevketmiştik. Dinlemek için (birbirlerine): "Susun, (dinleyin)." dediler. (Kur'an'ın okunması) bitince (her biri iman ederek ve) uyarıcılar olarak kavimlerine döndüler. [krş. 72/1-20]

(Resûlullah (sas.) Tâif seferinden dönerken Vadi'n-Nahle'de sabah namazı kıldırıyordu. O sırada Nusaybin cinlerinden yedi veya dokuz kişiden oluşan bir grup gelip onu dinleyip kavmine döndüklerinde:)[10]

30. Dediler ki: "Ey kavmimiz! Doğrusu biz, Musa'dan sonra indirilen, kendisinden önceki (ilâhî kitap)ları(n asıllarını) tasdik eden, hakka ve dosdoğru yola çağıran bir kitap dinledik."

31. "Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun. O'na inanın ki (Allah) sizin günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın[11] ve acıklı bir azaptan korusun."

32. (İşte Resûlüm, de ki:) Kim Allah'ın davetçisi (olan Peygamber Muhammed'in daveti)ne uymazsa, (bilsin ki) yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakacak değildir. Kendisinin O'ndan başka dostları da yoktur. İşte onlar apaçık bir sapıklık içindedirler.

33. Bu böyle iken o inkâra sapanlar gökleri ve yeri yaratan ve onları yaratmaktan yorulmayan Allah'ın, ölüleri de diriltmeye kâdir olduğunu görmezler mi? Evet, O, elbette her şeye kâdirdir. [krş. 17/99; 36/81-82; 40/ 57; 50/38]

34. Kâfir olanlar/inkâr edenler ateşe sunulacakları gün, (Allah onlara): "Bu (azap) gerçek değil miymiş?" (diyecek.) "Evet, Rabbimize yemin ederiz (ki gerçektir)." diyecekler. (Allah da:) "Öyleyse inkâr edegeldiğinizden dolayı, tadın azabı!" buyuracak.

35. O halde (Resûlüm! Şeriatın tesisinde, eziyetlere diğer) peygamberlerin azim (sabır) sahibi olup[12] sabrettikleri gibi sen de sabret. Onlar için (azap konusunda) acele etme! Onlar tehdit edildikleri (azapları)nı gördükleri gün, (dünyada) sanki gündüzün bir saatinden başka kalmamış gibi olurlar. Bu bir tebliğdir. Bundan sonra artık yoldan çıkan (fâsık)lar topluluğundan başkası helak edilir mi?

[1] [bk. Harita]

[2] Onların bu iddiaları, müşrik/putlu sistemin kendilerinden yana avantajlarının yok olması karşısında, içine girdikleri savunma psikolojisini yansıtmaktadır. Çünkü onların güç kaynakları, tanrılaştırılmış başka varlıklardı. [bk. 19/81]

[3] “Rab edinilenler” çoktur. Allah’ı bırakıp O’nun yerine insanın gönlünü doldurup taparcasına bağlandığı şeyler rab, ilâh olur. Kimi ilâhını, bazı insanlardan, kimi para, mevki, maddî zevk ve eğlencelerden, kimi bazı güç ve kuvvetlerden, kimi de bazı hayvanlardan seçer. Mü’minlerin Rabbi ise ancak Allah’tır. Tevhid toplumu da ancak böyle mü’minlerden oluşur. [bk. 6/102; 41/30]

[4] Gebeliğin en az müddeti altı aydır ve sütten kesilme iki yıldır (bk. 31/14). Böylece âyette geçtiği üzere hepsi 30 aydır. Eğer hamilelik dokuz ay olursa, emzirme süresi 21 ay kadardır. Anne sütü, çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanlarına göre ilâhî bir mucize olarak, aylara göre, tek başına gıda, vitamin ve eczâ deposudur. Hem de helal yiyeceklerden oluşan sütler mânevî güçlülük ve güven duygusu verir. İlk süt de ilk aşı gibidir.

[5] Âyet-i kerîmede “eşüdde” (yiğitlik/erginlik çağı) ifadesinden sonra bir de 40 yaş ifadesi kullanılmakla bunların ayrı devreler olduğu iyice anlaşılmaktadır. Biz de bunları parantez içinde göstermiş olduk (bk. 28/15; Râzî, XX, 31). Hz. Ebû Bekir, Resûlullah’a peygamberlik geldiği zaman 38 yaşında idi. 40 yaşına geldiği zaman Allah’a tam teslimiyet ve ihlasla yaptığı bu duası kabul edilmiş, babası, çocukları ve torununun İslâm ile ve Hz. Peygamber’e hizmetle müşerref olmalarının sevincini yaşamıştır. Onlar İslâm’ı istediler, yüceldikçe yüceldiler. Bu âyet-i kerîme ile Hz. Ebû Bekir (ra.) mü’minlere örnek gösterilmektedir.

[6] Bunlar, Allah’ı tanımayıp bencil çıkarlarını, arzularını, ideolojilerini ve geçici “ben”lerini ilâhlaştırmışlar ve böylece kendi azaplarını hazırlamışlardır. Hz. Ömer bu âyetten çok korkar ve “Âhirette bu âyete muhatap olmayasınız.”

derdi (Kâsımî, s. 71).

[7] Ahkâf, Yemen sahillerinde, “Şahr” denilen kumluk bir vadidir. Âd kavmi, Yemen’de denize nâzır kum tepelerinin arasında su ve yeşillik bulunan bir yerde yaşamışlardır. [bk. Mevdûdî, V, 336; Buhârî (Tecrîd), II, 760; ve bk. meâlin sonundaki harita]

[8] Allah’tan başka edinilen ilâhlar; putlar, putlaştırılmış ve tabulaştırılmış insanlar ve diğer varlıklar.

[9] Bu kasırga yedi gün sekiz gece devam etmiştir. [bk. 11/50-60; 41/15-16; 69/6-7]

[10] Buhârî (Tecrid), II, 756-763, hadis no: 431; Bûtî, s. 101.

[11] Bağışlanmayan günahlardan bir kısmı da kul hakları ile ilgili olup hak sahibini razı etmedikçe bağışlanmaz (Beyzâvî; Celâleyn).

[12] Yüce Allah’ın seçkin kulları olan peygamberler azimli, sabırlı ve metin oldukları için ben de ”minerrusülü“deki “min-i beyaniye” tercihini aldım ve tercümede, ”peygamberlerden azim sahibi olanlar” ifadesini kullanmadım. (Râzî, XX, 57)

47. Muhammed Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 38 âyettir. 13. âyet, hicret sırasında inmiştir. Adını ikinci âyetteki Muhammed isminden almıştır. Bu sûreye “Kıtâl sûresi” de denilir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Allah’ın vahdâniyet ve hâkimiyetinde ve O’nun emirlerini tanımakta nankörlüğe) küfre/inkâra sapanların ve Allah yolundan (Allah’ın emrine uygun hal ve hareketten insanları) alıkoyanların[1] (bütün iyi) amellerini (Allah) boşa çıkarmıştır. [krş. 47/8, 9, 28, 32, 35]

2. İman edip sâlih (sevaplı) işler işleyenler ve Muhammed’e Rablerinden bir gerçek olarak indirilene inananların, (Allah) günahlarını örtmüş ve hallerini düzeltmiştir.

3. Bunun sebebi; küfre sapanların, (ilâhî hükümlerden yüz çevirip) batıla uymaları, iman edenlerin de, Rablerinden (gelen) hakka uymalarıdır. İşte Allah, insanlara hallerine ait misalleri böyle anlatır.

4. Kâfirlerle (savaş için) karşılaştığınız zaman, hemen boyunlarını vurun. Nihayet onları iyice vurup mağlup edince (savaşanlar kalmayınca, kalanları da) artık bağı sıkı bağlayın (kaçırmayıp esir alın). Onlar savaş ağırlıklarını (silah ve cephanelerini) bırakıncaya kadar (hüküm) böyledir. Bundan sonra (esirleri) ya bir iyilik (olarak azat edin) ya da bir fidye (bir bedel) ile bırakın.[2] Allah dileseydi (size hiç irade ve yetki vermeden) onlardan harpsiz de elbet intikam alır (helak eder)di. Fakat (size savaşı emretmesi batıla/küfre karşı mücadelede ve İslâm'ı hâkim kılma davasında) kiminizi kiminizle imtihan etmek içindir. Allah yolunda öldürülen (şehit)lerin amellerini O, asla boşa çıkarmayacaktır.

5. Onları, hidayete (ve rızasına) erdirecek, durumlarını düzeltecektir.

6. Onları, kendilerine (önceden) tanıttığı cennete koyacaktır.

7. Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (O'nun dininin yayılmasına ve hayata geçmesine)[3] yardım ederseniz, (O da) size yardım eder ve ayaklarınızı sabit/sağlam tutar (güç ve sebat verir).

8. Küfre sapanlara gelince; yüzüstü kapanmak (ve helak) onlaradır. (Allah) onların (bütün iyi) işlerini boşa çıkarmıştır.

9. Bunun sebebi; onların Allah'ın indirdiğini beğenmemiş olmalarıdır. (Allah da) onların amellerini boşa çıkarmıştır.[4]

10. (Onlar) yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı? Baksalar ya, kendilerinden önceki (inkârcıların ve Allah'tan gelenleri hiçe sayan)ların sonu nasıl olmuş? Allah onları (her şeyi ile) kökünden kazımıştır. Bütün kâfirler için de, onun benzerleri vardır.

11. Bu böyledir. Zira Allah, iman edenlerin koruyucusudur. Kâfirler(e gelince), onların hiç koruyucusu yoktur.

12. Hiç şüphesiz Allah, iman edip de sâlih (sevaplı) işler işleyenleri alt tarafından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır. Küfre sapanlar/inkâr edenler ise (dünyada sırf) zevklen(ip eğlen)irler ve hayvanlar gibi yer (ve içer)ler. Artık onların yeri ateştir.

13. (Resûlüm!) Seni (içlerinden) çıkaran memleket (halkı)ndan daha kuvvetli nice memleket (halkı) vardı. Biz onları yok ettik de onlara hiçbir yardım eden olmadı.

14. Artık Rabbinden apaçık bir delil (olan Kur'an')a tâbi olan kimse, hiç kötü ameli kendisine süslü (ve güzel) gösterilmiş ve keyif ve zevklerine uymuş kimse gibi midir? [bk. 13/19; 35/8; 59/20]

15. Muttakîlere (Allah'ın emirlerine uygun yaşayan ve karşı gelmekten sakınanlara) vaadedilen cennetin sıfatı (şudur): İçinde (hiç özelliği) bozulmayan sudan ırmaklar, tadı hiç değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere (her an) lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Ayrıca meyvelerin hepsi ve bir de Rablerinden mağfiret onlar içindir. Hiç bunlar, o ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça kesen kaynar sudan içirilen kimseler gibi midir?

16. O (müşrik)lerden[5] seni dinleyenler de vardır. Sonra senin yanından çıktıkları zaman, (ashaptan) kendilerine ilim verilmiş olanlara: "O demin ne söylemişti?" derler (böylece alay ederler). İşte onlar (bu yüzden) Allah'ın kalplerini (kapatıp) mühürlediği, keyif ve zevklerine uyan kimselerdir.

17. (İman etmekle) doğru yolu bulanlar(a gelince, Allah,) onların hidayetlerini artırır ve takvâlarını verir (ateşten korunmalarını ilham eder). [bk. 41/44]

18. Hâlâ o (inanmaya)nlar, o (kıyamet) saat(in)in ansızın kendilerine gelmesini mi bekliyorlar? İşte (geleceğinin) alametlerinden (olan son peygamber) gelmiştir. Artık o (saat) kendilerine geldiği vakit, hatırla(yıp tevbe et)meleri(nin faydası) nereden olacak? [bk. 22/47]

19. O halde (Resûlüm!) Bil ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Hata veya kusurdan ibaret olan)[6] günahına ve mü'min erkeklerle mü'min kadınlar(ın günahların)a mağfiret dile. Allah dönüp dolaştığınız yeri de, (sonunda) duracağınız yeri de bilir. [bk. 40/55 ve dipnotu; 48/2]

20-21. İman edenler: "(Cihad hakkında) bir sûre indirilmeli değil miydi?" derler(di). Fakat hükmü kesin (ve açık) bir sûre indirilip de içinde savaş anılınca görürsün ki kalplerinde (şüphe ve nifaktan) bir hastalık bulunanlar, üzerine ölümden baygınlık gelmiş (kimsen)in bakışı gibi sana bakarlar (bk. 4/77). Halbuki onlara daha uygun olan,[7] itaat ve güzel sözdür. Emir (ve iş) kesinleşince (cihad isteklerinde) Allah'a karşı sâdık kalsalardı, elbette kendileri

için daha hayırlı olurdu.

22. (Ey münâfıklar!) İdareyi ele alırsanız, yeryüzünde hemen karışıklık çıkarmanız ve (çeşitli usullerle) akrabalık bağlarını parçalamanız sizden umulan (bir şey) değil midir?

23. İşte bunlar, Allah'ın kendilerini rahmetinden kovduğu, (kulaklarını) sağır yaptığı ve gözlerini kör ettiği kimselerdir.

24. Onlar Kur'an('ın söyledikleri) üzerinde düşünmezler mi? Yoksa kalpler(inin) üzerinde kilitler mi var?

(Kur'an'sız hayat, Allah'tan uzak bir hayat demektir. Kur'an'ı okumak, yalnız yüzünden veya ses gösterisi şeklinde okumak değil; onu anlamak, üzerinde düşünmek ve yaşamak demektir. Sorumluluktan kurtaran da budur. Meyveler yalnız kabuğunu yemek için değildir. Bundan dolayı okuyup üzerinde tefekkür etmeyenleri Allahu Teâlâ kınamakta ve bu sebeple de büyük sorumluluk yüklemektedir.) [bk. 38/29]

25. Hakikaten kendilerine (Kur'an'la) doğru yol belli olduktan sonra, geri (küfür)lerine dönenleri, şeytan (buna) teşvik etmiş ve onları uzun emellere, umutlara düşürmüştür.

26. Bunun sebebi, o (münâfık ola)nların, Allah'ın indirdiğinden hoşlanmayan (müşrik ve yahudi)lere: "Biz size (Peygamber ve İslâm aleyhine) bazı işlerde itaat edeceğiz." demeleridir. Halbuki Allah onların gizli konuşmalarını bilir.

27. Artık melekler, yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını aldıkları zaman, onlar(ın halleri) nice olur?[8]

28. Bu böyledir. Zira, onlar Allah'ı kızdıran şeylere uymuşlar ve O'nun rızasından (samimi iman ve emirlerine itaatten) hoşnut olmamışlardır. Bu yüzden (Allah) da onların amellerini boşa çıkardı.

29. Yoksa, kalplerinde hastalık olanlar, (Peygamber ve mü'minlere olan) kinlerini Allah'ın hiç ortaya çıkarmayacağını mı sandılar?

30. Eğer dilersek, sana onları (o münâfıkları) elbette göstereriz, sen de kendilerini mutlaka simalarından tanırsın. Ayrıca, sen onları sözlerinin eğik bükük olan üslubundan da (hemen) tanırsın. Allah bütün iş (ve hareket)lerinizi

bilir.

31. Andolsun ki içinizden mücahidlerle sabredenleri belirt(ip ayırt et)mek için sizi imtihan edeceğiz; haberlerinizi de açıklayacağız. [bk. 3/142]

32. Şüphesiz ki o küfre sapanlar, (halkı) Allah yolundan alıkoyanlar ve kendilerine doğru yol belli olduktan sonra Peygamber'e karşı gelenler (ve O'nu dışlayanlar) Allah'a asla, hiçbir şeyle zarar veremezler. O, bunların amellerini boşa çıkaracaktır.

33. Ey iman edenler! (Bütün işlerinizde) Allah'a itaat edin, Peygamber'e de itaat edin ve amellerinizi boşa çıkarmayın.

34. Şüphesiz ki o küfre/inkâra sapan ve insanları Allah yolundan (ve müslümanca yaşamaktan) meneden, sonra da bu küfür haliyle ölenler var ya, işte Allah onları asla bağışlamaz.[9]

35. Onun için (ey mü'minler! Düşmanla savaşta) gevşemeyin ve siz daha üstün iken (onları) barışa çağırmayın. Allah sizinle beraberdir ve amellerinizi asla eksiltmez.

36. Dünya hayatı, ancak bir oyun ve bir eğlenceden ibarettir. Eğer iman edip de 'Allah'ın emirlerine uygun yaşar/karşı gelmekten sakınırsanız' (Allah) size mükâfatınızı verir ve sizden (bütün) mallarınızı istemez (yalnız zekât ve sadaka olarak bir kısmını ister).

37. Eğer (Allah) sizden onları(n hepsini) isteyip de sizi zorlasa cimri olurdunuz. (Bu da) sizin kinlerinizi ortaya çıkarırdı.

38. İşte sizler, Allah yolunda (malının bir kısmını) harcamaya çağırılan kimselersiniz. Ama (yine de) içinizde cimrilik edenler vardır. Oysa, kim cimrilik ederse, ancak kendisine cimrilik eder. Allah zengin (hiçbir şeye ihtiyacı olmayan)dır. Siz ise fakir (O'na muhtaç)sınız. Eğer (O'ndan) yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir kavim getirir de onlar sizin gibi (hayırsız ve itaatsiz) olmazlar.

[1] Bu alıkoyma ister yasaklama, ister ikna yoluyla olsun aynıdır

[2] İslâm'da harpte kâfirlerden alınan esirler ya karşılıklı değiştirilir veya fidye ile veya mükâtebe (fidye karşılığı çalışması) ile bırakılır ya da karşılıksız azat

edilir, veya bir müslümanın hizmetine verilmemiş olup da, ancak (zararlı bir durumundan dolayı) mecburiyet hâsıl olmuşsa, İslâm devlet başkanı, onun eziyetsiz öldürülmesine izin verebilir. Fakat müslüman olmuşsa öldürülmez. Henüz güvenilirliği olmadığı için de azat edilmeyen harp esirleri, şahsın değil devletin esiri sayılır. Bir süre, devlet başkanı bunlardan bir kısmını ganimet olarak ev halkı gibi gözetilmek kaydıyla köle (bk. 5/89) statüsünde savaşçılara dağıtmıştır. [bk. Mevdûdî, V, 347-353; Elmalılı (Heyet), VII, 127-131, Reddü'l-muhtar, VI, 228]

[3] Râzî, XXVIII, 48. [bk. 22/40]

[4] Bundan dolayı Allah'ın indirdiğini beğenmeyerek kâfir olanları, mü'minler de sevemez. [bk. 58/22]

[5] Allah'ın varlığını bilip söyledikleri halde, "O'nun emirlerini işlerimize karıştırmayalım." diyerek yine de putlara bağlılık gösterenlerden.

[6] Celâleyn.

[7] Bu cümle, mübtedâ olup haberi, alttaki âyetin baş tarafındaki "itaat ve güzel söz"dür (Celâleyn).

[8] Bu âyet kabir azabına işaret etmektedir. [Ayrıca bk. 40/46]

[9] Bu âyet-i kerîmeye göre, kâfirler/inkârcılar yanında, bir de Allah`ın emri doğrultusunda yaşamak isteyenleri alıkoymak/menetmek de küfre sapmaya sebep olur. Bu halde iken ölen kâfir olarak ölür. İşte bu, Allah`tan büyük bir ihtardır, açık bir uyarıdır.

48. Fetih Sûresi

Medine döneminde, Hicret'in altıncı yılında, Hz. Peygamber Hudeybiye antlaşmasından dönerken inmiştir. 29 âyettir. Adını ilk âyetindeki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. (Resûlüm!) Biz, sana apaçık bir fetih (ve zafer yolu) açtık.[1] [bk. 90/12]

2-3. (Bu) senin (zelle olan) günahından, geçmiş ve gelecek olanı Allah'ın bağışlaması,[2] sana nimetini tamamlaması ve seni (böylece) doğru bir yola iletmesi ve yine Allah'ın sana şanlı bir zaferle yardım etmesi içindir.

4. İmanlarına iman kat(ıp artır)sınlar diye, mü'minlerin kalbine huzur (ve sebat) indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları ancak Allah'ındır. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

5. (Hem bu lütuflar,) mü'min erkeklerle mü'min kadınları, içinde ebedî kalmak üzere, alt tarafından ırmaklar akan cennetlere yerleştirmesi ve onların kötülüklerini örtmesi içindir. Bu da Allah katında büyük bir kurtuluştur.

6. (Öte yandan mü'minlere bu yardım, onların "Allah, mü'minlere yardım etmez." diyerek) Allah'a kötü zanda bulunan münâfık erkeklerle münâfık kadınlara, müşrik erkeklerle müşrik kadınlara azap etmesi içindir. (Mü'minlerin başına gelmesini istedikleri) kötü olaylar, kendi başlarına gelsin! Allah onlara gazap etmiş, onları lanetlemiş ve kendilerine cehennemi hazırlamıştır. O ne kötü bir dönüş yeridir!

7. Göklerin ve yerin (azap ve yardım) orduları yalnız Allah'ındır. Allah, yegâne galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.

8. (Resûlüm!) Şüphesiz biz seni (bütün insanlara) bir şâhit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik. [krş. 21/107; 22/49; 25/56; 34/28]

9. Bu ise: (Sizlerin de) Allah'a ve Resûlü'ne iman edip o (Resûlü')ne yardım etmeniz, ona saygı göstermeniz, sabah akşam (Allah'ı) tesbih etmeniz[3] içindir.

10. (Resûlüm!) Sana (samimiyetle) biat edenler (ölünceye kadar sana bağlılığa ve İslâm uğrunda savaşmaya söz verenler)[4] ancak Allah'a biat etmiş olurlar. Allah'ın (kudret) eli onların ellerinin üstündedir. Artık kim (bu bağlılığı) bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah'a söz verdiği şeyi yerine getirirse, O da ona büyük bir mükâfat verecektir. [bk. 4/80]

11. (Hudeybiye senesinde mazeret ileri sürmelerinden dolayı) bedevîlerden geri kalanlar sana: "Mallarımız ve çoluk çocuğumuz(un durumu) bizi alıkoydu. Bizim için (Allah'tan) mağfiret dileyiver." diyecekler. Onlar, kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar. De ki: "Eğer Allah, size bir zarar diler veya size bir fayda dilerse, kimin O'n(un dilemesin)e karşı koymaya, sizden bir şeyi engellemeye gücü yeter? Doğrusu Allah, yaptığınız şeylerden hakkıyla haberi

olandır.”

12. Aslında siz, Peygamber’in ve mü’ minlerin (mağlup olup) ailelerine asla dönemeyeceklerini sandınız. Bu (düşünceniz), gönüllerinizde süslen(ip yerleş)ti de kötü zanda bulundunuz. (Böylece) helak (edilecek) olan bir topluluk oldunuz.

13. Kim Allah’a ve Resûlü’ne iman etmezse, (bilsin ki) biz inkâr edenlere alevi çılgın bir ateş hazırladık.

14. Göklerin ve yerin mülkü (hâkimiyeti) yalnız Allah’ındır. O, dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah, çok mağfiret edendir, çok merhamet edendir.

15. O (Hudeybiye seferinden, bahaneleri sebebiyle) geri bırakılanlar, siz (Hayber’i fethedip)[5] ganimetler almak için gittiğiniz zaman: “Bize müsaade edin de peşinizden gelelim.” diyecekler. Onlar Allah’ın (kendi aleyhlerinde olan) sözünü değiştirmek isterler. (Çünkü Allah, ganimetlerin yalnız Hudeybiye’ye katılanlara verileceğini vaadetmişti.) De ki: “Siz bizim peşimizden gelmeyeceksiniz; Allah önceden böyle buyurdu.” (Onlar:) “Hayır! Bizi kıskanıyorsunuz.” diyecekler. Doğrusu onlar, pek az anlayan (idrakleri kıt) kimselerdir.

16. O bedevîlerden (gösterdikleri bahanelere inanılıp da seferden) geri bırakılanlara de ki: “Siz yakında pek savaşçı bir kavme (karşı imtihan olarak harbe) çağrılacaksınız; onlarla (ya ölüp öldürünceye kadar) savaşacaksınız yahut (ön teklifinize göre ya savaşmadan teslim olup cizye vermeyi kabul ederler veya sayenizde) müslüman olurlar.[6] Eğer itaat ederseniz, Allah size güzel bir mükâfat verir; (yok) eğer önceden döndüğünüz gibi (yine) dönerseniz (Allah) sizi acıklı bir azap ile azaplandırır.”

17. (Ancak, savaşa katılmamaktan dolayı) köre bir sorumluluk yoktur. Topala bir sorumluluk yoktur. Hastaya bir sorumluluk yoktur. Kim Allah’a ve Resûlü’ne itaat ederse (Allah) onu alt tarafından ırmaklar akan cennetlere sokar. Kim de yüz çevirirse, onu acıklı bir azap ile cezalandırır.

18-19. Andolsun ki (Hudeybiye’de) ağacın altında sana biat ederlerken, Allah o mü’minlerden razı olmuştu. İşte (Allah) kalplerindeki (sadakatleri)ni bildiği için onların üzerine huzur ve güven indirip hem kendilerini yakın bir zafer (olan Hayber’in fethi) ile hem de alacakları birçok ganimetlerle mükâfatlandırdı. Allah mutlak galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.

20. Allah size (bundan böyle) alacağınız daha birçok ganimet de vaadetti. Şimdilik bu (Hayber'inki)ni size peşin verdi. İnsanların (size uzanacak) ellerini sizden çekti. (Bilesiniz ki) bu, mü'minlere (Allah'ın yardım edeceğine) bir delil olması ve sizi doğru bir yola çıkarması içindir.

21. (Size Allah), henüz güç yetirip ele geçiremediğiniz, fakat Allah'ın onları kuşattığı diğer (zafer ve ganimet)leri de (vaadetti). Allah her şeye kâdirdir.

22. Eğer o kâfirler sizinle (Hudeybiye'de, sulh değil de) savaş yapsalardı mutlaka arkalarına dön(üp kaç)acaklardı. Sonra ne bir dost ne de bir yardımcı bulacaklardı.

(Çünkü Hudeybiye'de müslümanları saran ve sonra yakalanan 80 kişiyi Resûlullah (sas.) affetmişti. Bu olay barış istemelerine de sebep oldu.)

23. Allah'ın öteden beri cârî olan (süregelen) sünneti/kanunu budur. (Peygamberini ve gerçek inananları üstün getirir.) Allah'ın sünnetinde hiçbir değişme bulamazsın.

24. (Ey mü'minler!) Onlara karşı size zafer verdikten sonra, Mekke'nin içinde (Hudeybiye'deki sulhtan dolayı) onların ellerini sizden ve sizin ellerinizi de onlardan çeken O'dur. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

25. Onlar, hem kâfir olan/inkâr eden hem de sizi Mescid-i Haram'(ı ziyaret)den ve (orada) bekletilen kurbanları (kesim) yerine ulaşmaktan alıkoyan kimselerdir. Eğer (Mekke'de) kendilerini henüz bilemediğiniz (imanını gizleyen) mü'min erkeklerle, mü'min kadınlar olup da bilmeyerek onları çiğnemeniz ve bu sebeple onlardan size bir sıkıntı (ve günah/mesuliyet) isabet edecek olmasaydı (Allah, ellerinizi onlardan çekmez, Mekke'nin savaşla fethine izin verirdi). Allah, dilediğini rahmetine eriştirmesi için (böyle yapmış)tır. Eğer onlar (Mekkeli mü'minlerle kâfirler) seçilip ayrılsalardı, onlardan küfre sapan/inkâr edenleri (ellerinizle) elbet acıklı bir azap ile azaplandırırdık.

(Görüldüğü gibi Allah (cc.), bilmeden de olsa müslümanların birbirlerinin kanını akıtmasına izin vermedi de fetih ertelendi.)

26. O kâfir olanlar, kalplerine asabiyeti, câhiliye asabiyetini (kibir ve bağnazlığını)[7] koymuşlarken, Allah da Resûlü'nün ve mü'minlerin üzerine huzur ve güvenini indirdi (ve öfkelerini dindirdi). Onları takvâ kelimesine (tevhide yani Lâ ilâhe illallâh kelimesine ve sulh akdine vefâya)[8] bağladı.

Zaten onlar da buna layık ve buna ehil idiler. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

(Hz. Peygamber rüyasında ashâbı ile güvenli bir şekilde Mekke'ye gidip umre yaptıklarını görmüş ve bunu da anlatmıştı. Umre yapmak için yola çıkmış olan Hz. Peygamber ve sahâbîlerini müşrikler Mekke'ye sokmamışlardı. Bundan dolayı Hudeybiye'de onlarla antlaşma yaptılar. Bu antlaşma yapılırken Mekkeliler antlaşmanın başındaki besmelenin "Rahmân" ve "Rahîm" kelimesi ile "Allah'ın Resûlü" kelimesinin yazılmasına itiraz etmişlerdi. Hz. Peygamber de ilerisinin zafer olacağını bildiği için isteklerini kabul etmiş, antlaşmaya "Bismikellâhümme, Abdullah oğlu Muhammed'den" şeklinde başlanılmıştı. İşte Allah, bu duruma canları sıkılan mü'minlerin gönüllerine ferahlık için aşağıdaki âyeti indirerek rüyasının gerçekleşeceği müjdesini vermiştir.)

27. Andolsun ki Allah, Resûlü'ne o rüyayı hak ile doğru çıkardı. Allah dilerse, güven içinde (kiminiz) başlarınızı tıraş ederek ve (kiminiz) saçlarınızı kısaltarak korkusuzca mutlaka Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Fakat O, sizin bilmediklerinizi bildi de önce yakın bir fetih (olan Hayber fethini) verdi.

28. O (Allah), bütün dinlerin üzerinde olduğunu göstermek için, Resûlü'nü, hem hidayet (rehberi Kur'an) ile hem de (son) hak din (İslâm) ile göndermiştir. (Buna) şâhit olarak da Allah yeter. [krş. 9/33; 61/9]

29. Muhammed Allah'ın Resûlü'dür.[9] Onunla beraber olan (mü'min)ler, kâfirlere/İslam karşıtlığı yapanlara karşı çok şiddetli, kendi aralarında ise çok şefkatlidirler. Onların (namazda) rükû yaptıklarını (ve) secde ettiklerini görürsün. Onlar, Allah'tan (daima) lütuf ve rıza isterler. Yüzlerinde secdelerin eserinden (meydana gelen) nişanları vardır.[10] Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları da (şöyledir: Onlar) filizini çıkaran, derken onu (filizini) kuvvetlendiren, kalınlaşan, zamanla gövdesi üzerinde doğrulup dikilen bir ekin gibidir ki ekincilerin hoşuna gider, (Allah Resûlü'nün ashâbı ile birlikte böyle gelişip kuvvetlenmesinin misalle anlatılması) kâfirleri öfkelendirmek içindir. Allah, içlerinden iman edip de sâlih amel işleyenlere, mağfiret ve büyük mükâfat vaadetmiştir.

(Hz. Muhammed ile beraber olmayı kabul eden sahâbîler ve İslâm dininde insanlık için gerekli olan bütün şartların bulunduğunu gören Türkler sekizinci asırda müslüman olup İslâm'a karşı açık veya gizli düşmanlık edenlere karşı sert ve vakarlı olmuşlar, şirk, küfür ve tâğûtla mücadele edip tevhîdi hâkim kılmayı gaye edinmişler, birbirlerine karşı da oldukça merhametli olmuşlardır. Çünkü

eski Türklerde töresel üç inanç şekli vardı: 1. Eş inancı: El ve dil ile kimseye zarar verilmeyecek. 2. Ocak inancı: Aile ırz/namus noksanlığı asla olmayacak. Bu ikisi İslâm'daki "edeb" formülünün açılımıdır. 3. Bahadırlık: Kendi aralarında merhametli ve şefkatli, düşmana karşı şiddetli olunacak. Bütün kâfir grupları da böyle iman, sevgi ve birlik içinde gelişen bir İslâm toplumuna karşı burada olduğu gibi devamlı öfke ve kin içinde olmuşlardır.) [Ayrıca bk. 5/54]

[1] Buhârî'ye göre bu fetih, İslâm'ın önünü açan Hudeybiye sulh antlaşması'dır.

[2] Âyet-i kerîmedeki "zenb" kelimesi, "zelle olan günah" kasıtsız yapılan ufak tefek kusur, yanılma ve hata demektir. [bk. 40/55 ve dipnotu]

[3] Vakıf işareti olan "tı" harfine kadar zamirler, Resûl'e râci'dir. Tesbihteki zamir de Allah'a râci'dir.

[4] Bu söz vermeye "Rıdvan biatı" denilir ki Hicretin altıncı yılında, Hudeybiye'de 1400 sahabî ile yapılmıştır.

[5] Resûlullah (sas.) hicrî altıncı yılın Zilhicce ayında Hudeybiye'den dönmüş ve Muharrem'in ilk haftasında Hudeybiye ashâbı ile birlikte Hayber'i fethetmişti.

[6] Çünkü İslâm'da düşmana karşı savaş yapılır. Eğer karşı taraf önceden veya savaşta kendiliklerinden müslüman olurlarsa savaş bırakılır; zorla müslüman yapılmazlar. Âyette "ev" (yahut) kelimesi de bunu bildirmek içindir.

[7] Câhiliye asabiyeti veya taassubu, câhiliyenin kibirli ve öfkeli soy sopculuğu ile Hz. Peygamber'e ve onun şahsında İslâm'a cephe almalarıdır.

[8] İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 418; Elmalılı, VI, 4434-4435.

[9] Bu âyet-i kerîme ile de Allahu Teâlâ, Hz. Muhammed'in kendisinin resûlü olduğunu tasdik etmektedir.

[10] Bu mânevî bir nişandır.

49. Hucurât Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 18 âyettir. Sûre adını dördüncü âyette geçen "odalar" anlamındaki "hucurât" kelimesinden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ey iman edenler! (İşlerinizde, söz ve hükümlerinizde) Allah’ın ve Resûlü’nün önüne geçmeyin. Allah’a saygılı olun, emirlerine uygun yaşayın. Çünkü Allah, (her şeyi) hakkıyla işitendir, bilendir.

2. Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber’in sesinin üstünde yükseltmeyin, konuşurken birbirinize bağırdığınız gibi (çağırmak için) ona bağırmayın; (yoksa) siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir.[1] [krş. 24/63]

3. Doğrusu, Allah’ın Resûlü yanında seslerini kısanlar (edepli olup benliğini öne çıkartmayanlar) var ya! İşte onlar, Allah’ın gönüllerini takvâ için imtihan ettiği kimselerdir. Onlar için mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.

4. (Resûlüm! Sana ait) odaların ardından seni çağıranlar var ya! Onların çoğu (saygıya) akıl erdiremezler.[2]

5. Eğer onlar, sen yanlarına çıkıncaya kadar (seni çağırmayıp) sabretselerdi, kendileri için elbet daha iyi olurdu. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

6. Ey iman edenler! Şayet bir fâsık (yalancı/günahkâr) size bir haber getirirse,[3] doğruluğunu araştırın. (Yoksa) bilmeyerek bir kavme kötülük eder de, yaptığınıza kesinlikle pişman olursunuz.

7. Bilin ki Allah’ın Resûlü içinizdedir. Eğer o, birçok işte size uysaydı, kesinlikle sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, size imanı (isteğinizle) sevdirdi; onu kalplerinize süs yaptı/kalpleriniz onunla süslendi. Küfrü, fâsıklığı ve isyanı da (olduğu gibi) çirkin gösterdi. İşte bu (özelliklere sahip ola)nlar, doğru yolda olanların ta kendileridir.

8. (Bu haller) Allah’tan bir lütuf ve nimet olarak (verilmiş)tir. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

9. Eğer mü’minlerden iki topluluk birbirleriyle vuruşurlarsa, hemen aralarını düzeltin. Eğer onlardan biri, hâlâ (Allah’ın hükmüne boyun eğmeyip) diğerine saldırırsa, Allah’ın emrine dönünceye kadar saldırana karşı savaşın. Eğer (Allah’ın emrine) dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve (her işinizde) âdil davranın. Çünkü Allah âdil davrananları sever.

10. Mü’minler ancak kardeştirler. O halde kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah’ın emirlerine uygun yaşayın ki rahmete nâil olasınız.

(Mü’minler birbirinin derdine ortak olarak, kötülük yapmalarına ve batıla meyletmelerine engel olarak, hayırda yardımlaşarak, selamlaşarak, ziyaretleşerek, hediyeleşerek, birbirini koruyarak, Allah yolunda yürüyerek, İslâm düşmanlarına karşı birlik olarak kardeştirler. Aralarındaki üstünlük ancak takvâ ile, Allah’ın emirlerine uygun yaşamakladır. Bunun dışında, kan bağları ve beşerî tedbir ve usullerin, hiçbiri, dinin getirdiği bu kardeşliği tesis edemez. Bundan dolayı şirkten kaçınmış olan mü’minler, İslâm’ın amelle ilgili şartlarını tam yerine getiremeseler bile Kur’an’ın ifadesi gereği iman yönünden kardeş olduklarını bilmeli ve kelime-i tevhid davasında birleşmelidirler.)

11. Ey iman edenler! Bir topluluk, bir toplulukla alay etmesin. Ola ki (alay edilen adamlar, Allah yanında) kendilerinden daha hayırlıdırlar. Kadınlar da kadınları alaya almasın. Ola ki onlar, kendilerinden daha hayırlıdırlar. Birbirinizi ayıplamayın. Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İman ettikten sonra (kişinin) fâsıklık (damgası yemesi veya din ve ahlâk sınırını aşması) ne kötü isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerin ta kendileridir. [bk. 104/1]

12. Ey iman edenler! Zandan çok sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır.[4] Birbirinizin gizli kusurunu (casus gibi) araştırmayın ve biriniz, diğerini çekiştirmesin.[5] Herhangi biriniz (normal insan olarak) ölmüş kardeşinin etini yemeyi sever mi? İşte bundan iğrendiniz (değil mi?) O halde ‘Allah’a saygı duyup emrine uygun yaşayın’ aykırı davranmaktan sakının. Şüphesiz Allah tevbeleri kabul edendir, çok merhametlidir. [bk. 17/36]

13. Ey insanlar! Şüphesiz biz, sizi bir erkekle bir kadından yarattık (ırkınız ve şahsınızla övünmeniz için değil; sırf iyilik uğrunda) tanışasınız (yarışıp ve yardımlaşasınız) diye sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Hiç şüphesiz ki sizin Allah yanında en şerefliniz, en takvâlınız (Allah’ın emirlerine en uygun yaşayanınız ve günahlardan sakınanınız)dır. Şüphesiz, Allah hakkıyla bilendir, (her şeyden) haberi olandır.

(Takvâ sahibi olmak, bütün günahlardan ve günaha giden yollardan sakınmak, nefsi terbiye ve tezkiye etmektir. Bu da nefsi her türlü kötü ve batıl duygu ve isteklerden arındırarak, Allah’ın emrine ve Resûlü’nün sünnetine uygun yaşamak; insanlara karşı dış yaşantısını Allah’a karşı da iç yaşantısını tertemiz süslemektir. Muttakîlik köşeye çekilme değil, aynı zamanda emr-i mâruf nehy-i

münkeri yerine getiren aksiyoner bir hayat tarzıdır. Âyet-i kerîmeden anlaşıldığı üzere dünyada bütün insanlar arasında, insan olma yönünden hiç bir farklılık ve üstünlük yoktur. Eşitlik, karşılıklı saygı, müsamaha ve hayat hakkını tanıma (5/32) vardır. Halbuki bu hareket Batı'da ancak 15. asırdan sonra hümanizm ile gelişmiştir. Ancak Allah'a olan inanç ve kulluğun yerine getirilmesi bakımından O'nun katında dereceler ve üstünlükler vardır.)

14. Çöldeki (bedevî) Araplar (gelip): "İman ettik." dediler. De ki: "Siz (gönülden) iman etmediniz. (Fakat:) 'Müslüman olduk/teslim olduk' deyin. Henüz iman kalplerinize (tam) girmedi. Eğer Allah'a ve Resûlü'ne (tam) itaat ederseniz (imanınız sahih ve kâmil olur); O'da amelleriniz(in sevabın)dan hiçbir şeyi eksiltmez. Çünkü Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir." [krş. 8/2-4]

15. (Gerçek) mü'minler, ancak Allah'a ve Resûlü'ne inanan; sonra (bunda) şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanlardır. İşte onlar (imanlarında) doğru olanların ta kendileridir. [bk. 4/76; 61/10-11]

16. De ki: "Siz din(darlığ)ınızı Allah'a mı öğretiyorsunuz? Halbuki Allah göklerde ve yerde olanları bilir. Allah, her şeyi bilendir."

17. (Onlar) İslâm'a girmelerini senin başına kakıyorlar. (Seni minnet altında bırakmak istiyorlar.) De ki: "Müslümanlığınızı benim başıma kakmayın. Aksine, Allah sizi imana eriştirmekle, sizi minnet altında bırakır. Eğer (imanınızda) doğru kimselerseniz (Allah'a minnettar kalın)."

18. Şüphesiz ki Allah, göklerin ve yerin görünmeyenini bilir. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

[1] Bu âyetten hareketle, Resûlü'nün yolunda olan ulemâya karşı konuşurken de aynı edep ve saygı gösterilmelidir. Mü'minler iş ve meselelerinin çözümünde Allah ve Resûlü'nün emir ve hükümlerini görmezlikten gelip hevalarına göre hareket edemezler. [bk. 4/59, 65; 33/36]

[2] Rivayete göre, Allah Resûlü (sas.) öğle sıcağında evinde istirahatta bulunduğu bir sırada, "Çık Yâ Muhammed!" diye bağıran Temîmoğulları hakkında nâzil olmuştur (Beydâvî).

[3] Basın ve yayın araçlarının veya fâsıkların verdiği haberler de doğru olmayabilir. Buradan hareketle yazılan ve söylenen haberleri ve olayları

yukarıdaki âyetin ışığı altında okumak, araştırmak ve dinlemek gerekir.

[4] Günah olan zan, iyi kimseye beslenen kötü zandır (Beydâvî).

[5] Resûlullah'a, "Gıybet nedir?" diye sorulunca "Gıybet, din kardeşini hoşlanmayacağı bir şekilde anmandır. Eğer o şey kendisinde mevcut ise onun gıybetini yapmış olursun, değilse iftira etmiş olursun." buyurdu (Beydâvî).

50. Kaf Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 45 âyettir. 38. âyeti Medine döneminde inmiştir. Adını ilk âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Kâf. Çok şerefli Kur'an hakkı için.

2-3. O kâfirler; kendilerine içlerinden bir uyarıcı (peygamber) geldi diye şaştılar da: "Bu tuhaf bir şeydir! Öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman mı (dirilecekmişiz)? Bu, (ihtimalden bile) uzak bir dönüştür." dediler.

4. (Kara) toprağın onlardan neleri (yiyip) eksilttiğini elbet bilmişizdir. Yanımızda (her şeyi) zapteden bir kitap vardır.

5. Buna rağmen onlar, kendilerine hak (olan Kur'an ve Peygamber) gelince yalanladılar. Şimdi onlar (fikren) sıkıntılı bir kararsızlık içindedirler.

6. Üstlerindeki göğe hiç bakmadılar mı? Biz, onu nasıl bina ettik (kurduk) ve onu nasıl süsledik; onun hiçbir çatlağı yoktur.

7. Yere de (buna rağmen bakmadılar mı?) Onu (nasıl) yayıp döşedik ve ona sabit (ulu) dağlar koyduk! Orada gönülleri açan her çeşit çift (bitkiler)den bitirdik.

8. (Bunların hepsini, Allah'a) yönelen her kulun kalp gözünü açmak ve (ona) ibret vermek/(kulluk görevini) hatırlatmak için (yaptık).

9. Gökten de bereketli bir su indirdik; onunla da bahçeler ve biçilecek tane(li ekin)ler bitirdik.

10-11. Kullara rızık olsun diye, küme küme tomurcuğu olan uzun boylu hurma

ağaçları (yetiştirdik). Biz o (su) ile ölü bir memlekete can verdik. İşte (kabirden dirilerek) çıkış da böyledir.

12-13. (Resûlüm!) Onlardan önce Nuh kavmi, Res halkı[1] ve (Salih'in kavmi) Semûd, Âd,[2] Firavun (ve kavmi ile) Lût'un kardeşleri (yani kavmi) de yalanlamıştı.

14. (Şuayb'ın gönderildiği) Eyke halkı ve (Himyer meliki olan) Tübba kavmi de… Her biri peygamberleri yalanladılar da benim tehdidim hak oldu (ve onlar yok oldu).

15. Biz ilk yaratışta aciz mi kaldık (ki tekrar diriltemeyelim)? Hayır! Onlar (yine de) bu yeni yaratıştan şüphe içindedirler. [bk. 30/27]

16. Ve hiç şüphesiz, insanı (biz) yarattık ve nefsinin/duygusunun ona ne vesvese ver(ip düşündür)düğünü biliriz. (Çünkü ilmimizle) biz ona şahdamarından (kendisinden)[3] daha yakınız.

17. Unutma ki (insanın) sağında ve solunda oturan iki kaydedici (melek, onun söz ve hareketlerini) kaydedip durur.

18. (O,) bir söz söylemeye görsün, kesinlikle yanında (yazmaya) hazır bir gözcü vardır. [bk. 82/10-12]

19. (Bir gün) ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir (gerçeği de ortaya getirir): "(Ey insan!) İşte bu, senin kendisinden kaçtığın şeydir." (denilir.)

20. Sûr'a da üfürülür; işte bu tehdit edilen (azap) günüdür.

21. (O gün, Rabbin huzuruna) herkes, beraberinde bir sevkedici (muhafız) ve bir şahit olduğu halde gelir.

22. "Kuşkusuz sen, (dünyada) bundan gaflette (habersiz) idin. İşte sen(in gözün)den perdeni kaldırıp açtık; artık bugün, gözün keskindir." (denilir.) [bk. 19/38; 32/12]

23. Onun yoldaşı (olan melek): "İşte yanımdaki (yazılı) şey hazırdır." der.

24-25-26. (Allah, iki meleğe:) "(Rabbini tanımayan) her inatçı nankörü, hayra (ve İslâm yoluna bütün gücüyle) engel olanı, azgını, (imanda) şüpheci olanı atın

cehenneme! Allah ile beraber başka (sahte) ilâhlar edinen (Allah yerine onlara, onun emir ve ilkelerine bağlanan)ı, şiddetli azabın içine atın.” (buyurur.) [krş. 2/165-167]

27. Arkadaşı (olan şeytan): “Ey Rabbimiz! Onu (ben) azdırmadım. Fakat o kendisi, (haktan) uzak bir sapıklık içinde idi.” der.

28. (Allah) buyurur ki: “Huzurumda çekişmeyin. Ben size (azabıma dair) tehdidi önceden (peygamberlerim aracılığı ile) gönderip bildirmiştim.”

29. “Benim huzurumda söz değiştirilmez ve ben kullarıma zulmedici de değilim.”

30. O gün cehenneme: “Doldun mu?” deriz. (O’da:) “Daha var mı?” der.

31. Cennet ise muttakîlere (Allah’ın emirlerine uygun yaşayanlara) uzak değildir, artık yakınlaşmıştır.

32-33-34. İşte size vaadedilen bu cennet; her (tevbe ile Allah’a) yönelen, (O’nun buyruklarını) koruyan, görmediği halde Rahmân’dan (her yerde) korkan ve O’nun itaatine yönelmiş bir kalple gelen kimse içindir. (Onlara:) “Selametle girin oraya. İşte bu ebedîlik günüdür.” (denilir).

35. Orada onlar için istedikleri şeyler vardır. Katımızda daha fazlası da vardır.[4]

36. Bunlardan önce, nice (inkârcı) nesilleri helak ettik. Oysa onlar, kendilerinden kuvvetçe daha güçlü idiler. (Ölümden kurtulmak için) ülkeleri delik deşik ettiler. Ama hiç kaçacak bir yer var mı?

37. Şüphesiz ki bu (zikredilenlerin hepsi)nde kalbi olan, yahut hazır bulunup kulak veren kimse için elbette bir öğüt vardır.

38. Andolsun ki (biz,) gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık; bize hiçbir yorgunluk dokunmadı.[5] [bk. 46/33]

39. (Resûlüm!) Onların dediklerine sabret. Güneşin doğuşundan önce ve batışından evvel(ki vakitlerde) Rabbini hamd ile tesbih et (namaz kıl).

40. Gecenin bir kısmında(ki namazlarda) ve secdelerin (namazların) arkalarında O’nu tesbih et.[6] [bk. 17/79; 30/17-18]

41. Seslenen (İsrafil’)in yakın bir yerden sesleneceği güne kulak ver.

42. O gün (bütün insanlar, Sûr’a ikinci üfürülüşteki) o (korkunç) çığlığı gerçek olarak işitecekler. Bu, (dirilip) çıkma günüdür.

43. Öldürecek de, diriltecek de kesinlikle biziz biz. Dönüş de ancak bizedir.

44. O gün, süratle (mahşer yerine) koşmak için yer onlar(ın üzerlerin)den yarılır. İşte bu bir haşr (toplama)dır ki (bu) bize göre çok kolaydır. [bk. 31/28; 99/2]

45. Biz onların dediklerini daha iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin. Onun için benim tehdidimden korkanlara Kur’an ile öğüt ver. [krş. 2/272; 13/40; 88/21-22]

[1] Konuyla ilgili açıklama 25/38’de geçti.

[2] Hz. Hûd’un kavmi.

[3] İbni Kesîr (Çetiner), XIII, 7452.

[4] Burada geçen “fazla”dan maksat, ru’yetullâhtır. Beydâvî şöyle der: “Bu ziyade, gözlerin görmediği kulakların işitmediği, hiçbir insanın hayal edemeyeceği sonsuz nimettir.” (Beydâvî). [Ayrıca bk. 10/26]

[5] Bu ve diğer âyetlerde geçtiği üzere yüce Allah’ın kendisi için “Biz” ifadesini kullanması, büyüklük ve yüceliğini vurgulamak içindir. Bu âyet, şanında yorulmak olmayan Allah’a, Tevrat’ta (Tekvin, Bab 2/1-3): “Yedinci gün (Cumartesi) de istirahata çekildi.” diyen yahudilerin kendi yazdıkları sözlerini reddeder. Bu da kitaplarının tahrif olduğunu gösterir. Bundan dolayı Tevrat ve İncil’e Allah kelamı diye itibar edilmez.

[6] Namazın arkasından tesbih: Sübhânallâh, Elhamdülillâh, Allâhu Ekber’dir.

51. Zâriyât Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 60 âyettir. Birinci âyette geçen “zâriyât” kelimesi, sûrenin adı olmuştur.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5-6. Savurup kaldıran (rüzgar)lar, (yağmur) yükü(nü) taşıyan (bulut)lar, kolayca akıp giden (gemi)ler (ve bütün) iş(ler)i dağıtan (melek)ler hakkı için! Şüphesiz (size) vaadedilenler elbet doğrudur. Hiç şüphesiz (hesap ve) ceza mutlaka vukû bulacaktır.

7-8-9. Muntazam dalgalı yollara (yörüngelere, galaksi ve diğerlerine) sahip gök hakkı için! Doğrusu siz (Peygamber hakkındaki, “o kâhindir, şairdir, sihirbazdır” şeklindeki sözlerinizde)[1] çeşitli çelişki(ler) içindesiniz. (Oysa imandan) döndürülen (aklı çarpık) kimseler ondan döner.

10-11. Kahrolsun o düzenbaz yalancılar! Onlar, bir cehalet (ve sapıklık) içinde (imandan) gafil (kalmış) kimselerdir.

12. Onlar (alay ederek: “O hesap ve) ceza günü ne zaman?” diye sorarlar.

13. O gün onlar, ateş üzerinde azaba uğratıl(ıp kıvran)acaklardır.

14. (Onlara:) “Azabınızı tadın! Bu, (dünyada) acele gelmesini istediğiniz (azap)tır.” (denilir).

15-16. Hiç şüphesiz muttakîler (Allah’ın emirlerine uygun yaşayan ve karşı gelmekten sakınanlar), Rablerinin kendilerine verdiğini al(ıp razı ol)muş olarak cennetlerde ve pınarlar(ın başların)dadırlar. Çünkü onlar, bundan önce güzel hareket ederlerdi.

17-18. (Onlar ibadet etmek için, ancak) gecenin az bir kısmında uyurlar, seherlerde (dua edip) istiğfâr ederlerdi.

19. Kendilerinin mallarında hem dilenen hem de (istemekten çekinen) yoksul için bir hak vardı (ki bunu bilip verirlerdi).

20. Kesin inananlar için yeryüzünde nice deliller vardır.

21. Kendi (yaratılışı)nızda da (ibretler vardır). Hiç görmüyor musunuz?

22. Gökte, hem rızkınız(ın sebepleri) hem de (size) vaadedilen şeyler vardır.

23. İşte, göğün ve yerin Rabbine andolsun, ki o (vaadedilenler), sizin konuştuklarınız (ses) gibi apaçık gerçektir.

24. (Resûlüm!) İbrahim’in ağırlanan (o şerefli) misafirlerinin haberi artık sana geldi mi?[2]

25. Hani vaktiyle (bunlar) onun yanına girmişlerdi de: “Selâm” demişlerdi. (İbrahim de) selam(ı alıp: “Bunlar) tanınmamış bir topluluk.” demişti.

26. Hemen (bir bahane ile) ailesi(nin yanı)na gitti ve (kızartılmış) semiz bir dana getirdi. [bk. 11/69-70; 15/52-62]

27. Bunu onlara sundu: “(Buyurun) yemez misiniz?” dedi.

28. (Yemediklerini görünce) onlardan içinde bir ürperti belirdi. “Korkma!” dediler ve onu bilgin bir oğul (İshak’)la müjdelediler. [bk. 11/77]

29. Karısı (Sâre) de, (hayretinden) feryat ile yönelip (ellerini) yüzüne vurdu ve: (“Nasıl çocuğum olur,) ben kısır bir kocakarı(yım)?” dedi.

30. (Onlar:) “Rabbin böyle buyurdu. Çünkü O, hüküm ve hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.” dediler.

31. (İbrahim, onların melek olduklarını bildi ve:) “Ey gönderilmiş (elçi)ler! Asıl işiniz nedir?” dedi.

32-33. Onlar: “Biz günahkâr bir kavme (Lût kavmine) üzerlerine çamurdan (pişirilmiş) taş(ları) yağdırmak için gönderildik.” dediler.

34. “(O taşlar) haddi aşanlar için Rabbinin katında işaretlenmiş(tir).”

35. Orada (Sodom’da, Lût’a) inananlardan kim varsa çıkardık.

36. Orada müslüman olan bir ev (halkın)dan (Lût ve iki kızından) başkasını bulmadık.

37. Nihayet, (inanmayanların başlarına gelecek böyle) acıklı bir azaptan korkanlar için (ibretlik olarak) orada bir işaret bıraktık.[3]

38. Musa’(nın haberin)de de (ibretler vardır). Onu açık bir delil ile Firavun’a göndermiştik.

39. O, taraftarlarıyla (imandan) yüz çevirmiş ve (Musa’ya): “Ya sihirbazdır, veya

mecnundur.” demişti.

40. Biz de onu ve ordularını yakalayıp denize at(ıp boğ)duk. O, (bu sırada kendisini) ayıplayıcı durumda idi. [krş. 10/92]

41. Âd (kavmin)de de (ibretler vardır). Hani üzerlerine köklerini kazıy(ıp helak ed)en bir rüzgar göndermiştik.

42. O uğradığı hiçbir şeyi bırakmıyor, hemen onu çürütüp kül gibi yapıyordu.

43. Semûd (kavmin)de de (ibretler vardır). Hani onlara: “Bir zamana kadar faydalan(ıp eğlen)in.” denilmişti.

44. Onlar ise Rablerinin emrinden uzaklaşıp haddi aşmışlar (keyiflerine göre yaşıyorlar)dı. Bu yüzden kendileri bakıp dururken yıldırım onları alıvermişti.

45. (O zaman) ayakta durmaya güç yetiremediler ve hiç yardım edenleri de olmadı.

46. Daha evvel Nuh kavmini de (helak ettik). Çünkü onlar da yoldan çıkmış bir kavim idiler.

47. Biz göğü kudret(imiz)le bina ettik. Şüphesiz, onu genişleten de biziz.

48. Yeri de biz döşedik. (Biz) ne güzel döşeyiciyiz!

49. Her (türlü) şeyden çift çift[4] yarattık ki düşün(üp öğüt al)asınız.

50. (Resûlüm! De ki:) “O halde (Allah’a ortak koşmaktan) Allah’a kaçın (O’na sığının, O’na itaate koşun). Çünkü ben O’n(un tarafın)dan (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım.”

51. Allah’ın yanına başka bir ilâh daha katmayın.[5] Çünkü ben, O’n(un tarafın)dan (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım.

52. (Resûlüm!) Onlardan öncekilere de bir peygamber geldiğinde, mutlaka (onun için de): “Bir sihirbaz veya bir mecnundur.” dediler.

53. Bunu (nesilden nesile) birbirlerine tavsiye mi ettiler? (Hayır!) Doğrusu, (bu) onlar(ın) azgın bir topluluk (olmalarından)dır.

54. Artık onlardan yüz çevir. (Onların yola gelmemelerinden dolayı) sen kınanacak değilsin.

55. Yine de sen (Kur’an ile) öğüt ver. Çünkü öğüt, mü’minlere fayda verir.

56. Ben cinleri ve insanları ancak bana (ibadet ve itaatle) kulluk etsinler diye yarattım. [bk. 1/4; 4/36; 6/102; 29/1; 41/14; 49/14-15; 103/1-3]

57. Ben onlardan bir rızık istemiyorum ve bana yedirmelerini de istemiyorum.

58. Şüphesiz (bilsinler) ki O Allah, bizzat rızkı veren kuvvet ve kudret sahibidir.

59. Hiç kuşkusuz o zulmedenlere de, (geçmiş) arkadaşlarının (azaptaki) payı gibi bir pay vardır. Şimdi (gelmesi için) acele etmesinler. [bk. 6/6; 29/40]

60. O vaadedilen (azap) günlerinden dolayı vay o kâfir olanların haline!

[1] Semerkandî, VI, 67.

[2] Âyetteki “hel” soru edatı kesinlik ifade etmektedir. [bk. 20/9]

[3] Bu işaretler, atılan o taşlar, birbiri üstüne yığılmış kayalar ve harabelerdir (Beydâvî). [krş. 29/34-35]

[4] Erkek dişi, soğuk sıcak, artı eksi, elektron nötron, hayat ölüm, tatlı acı, karanlık aydınlık gibi. [krş. 43/12]

[5] “Allah vardır, ama bir de görebileceğimiz putumuz olsun.” diyen müşrikler ve Sâmirî gibi olmayın. Çünkü müşrikler sözle Allah’ın varlığını kabul etseler bile; yine gönülleri, sevgi ve saygıları putlarından yana idi. Çağlar geçtikçe putlar da değişti, çeşitli şekil ve isimler aldı.

52. Tûr Sûresi

Mekke döneminde inen ilk sûrelerdendir. 49 âyettir. Adını, birinci âyette geçen aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5-6-7-8. Andolsun ki (Musa’nın vahiy aldığı) “Tûr” (dağın)a,[1] yayılıp

açılmış, (kağıt gibi) ince deri üzerine yazılmış Kitab'a, Beyt-i Ma'mûr'a[2] (Kâbe'ye), yükseltilmiş tavan (gibi göğ)e, dolu (ve coşkun) denize[3] ki Rabbinin azabı elbette vukû bulacaktır. Onu önleyecek hiçbir şey yoktur.

9-10-11-12. O gün gök çalkalandıkça çalkalanır. Dağlar (yerinden kopup) yürüdükçe yürür (toz duman olur). Artık (inanmayıp) yalanlayanların o gün vay haline! Onlar daldıkları batıl içinde oynayıp/oyalanıp duranlardır.

13-14. O gün onlar cehennemin ateşine şiddetle itileceklerdir: "İşte bu, sizin kendisini yalan saymakta olduğunuz ateştir." denilecektir.

15. (Vahye sihirdir dediğiniz gibi, şimdi) bu (ateş) de sihir midir? Yoksa siz (yine) mi görmüyorsunuz?

16. Girin ona! İster dayanın, ister dayanmayın. Artık sizin için birdir (durum değişmez). Siz ancak yapmış olduklarınıza göre cezalandırılacaksınız.

17-18. Şüphesiz ki muttakîler (Allah'ın emirlerine uygun yaşayan ve karşı gelmekten sakınanlar) ise, Rablerinin kendilerine verdiğini tada tada cennetlerde ve bol nimet içindedirler. Rableri onları o çılgın cehennemin azabından korumuştur.

19-20. "Yaptıklarınız (iyi ameller)e karşılık, sıra sıra dizilmiş koltuklara yaslanmış olarak âfiyetle yiyin, için." (denilir). Ayrıca biz onlara güzel iri gözlü hûrileri eş yaptık. [bk. 37/44]

21. İman edenler (Allah'a teslimiyet gösterenler) ve nesilleri de imanla kendilerine (Allah yolunda) tâbi olanlar (var ya)! Biz onları (cennete koyarken) nesillerini de kendilerine katarız. Onların amellerinden de hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kazancına bağlıdır[4] (ona göre muamele görür).

22. Biz onlara canlarının çektiği meyve ve etten bol bol verdik.

23. Onlar orada (neşe içinde) birbirleriyle kadeh tokuştururlar. On(un içimin)de ne bir saçmalama ne de bir günaha girme vardır.

24. Sanki sedefte gizlenmiş inci gibi, civanlar (hizmet için) çevrelerinde dolaşırlar.

25. (O cennettekiler) birbirlerine yönelip (hal, hatır) sorarlar.

26. (Şöyle) derler: “Hakikaten biz, bundan önce (dünyada), ailemizde (ve çevremizde bir günaha düşmekten ve sonumuzdan) korkan (kimse)lerdik.

27. “Allah da bize (bu sebeple rahmetiyle) lütfetti ve bizi (cehennemin) sam yeli (gibi kavurucu) azabından korudu.

28. “Doğrusu biz, bundan önce (ancak) O’na yalvarır (ibadet eder)dik. Çünkü O iyiliği ve merhameti bol olandır.”

29. (Resûlüm! Sen) öğüt ver (ve hatırlat). Sen Rabbinin nimeti sayesinde, kâhin de değilsin, mecnun da değilsin.

30. Yoksa (senin için): “(O) bir şairdir, ona (çarpacak olan) zamanın felaketini gözetliyoruz.” mu diyorlar?

31. De ki: “Bekleyin, çünkü ben de sizinle beraber felaketi/azabı bekleyenlerdenim.”

32. Yahut bunu, kendilerine (kısa) hayalci akılları mı emrediyor, yoksa onlar azgın bir topluluk mudurlar?

33. Yoksa: “Onu (Kur’an’ı) kendisi uydurup söyledi” mi diyorlar? Hayır! Onlar (bu tavırlarıyla) iman etmezler.

34. Eğer (onlar) doğru söyleyenler iseler onun gibi bir söz getirsinler!

35. Yoksa onlar, hiç bir şey (hiçbir yaratıcı) olmadan mı yaratıldılar? Yahut kendilerini yaratan (yine) kendileri mi?

36. Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır! Onlar kesinkes inanma(k isteme)zler.

37. Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yahut üstün ve hâkim olan (her şeyi idare eden) kendileri midir?

38. Yoksa onlara ait bir merdiven var da onunla (göğe çıkıp meleklerin sözlerini ve onlara vahyedileni) mi dinliyorlar? Öyleyse onları dinleyenler, açık bir delil getirsin.

39. Yoksa (hoşlanmadığınız için) kızlar O’nun da, oğullar sizin mi?

40. Yahut (sanki tebliğ için) onlardan bir ücret istiyorsun da onlar, (böyle) bir borçtan dolayı ağır yük altına mı girmişler?

41. Yoksa gayb kendilerinin yanında da onlar (istediklerini) mi yazıyorlar?

42. Yahut (sana) bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Fakat inkâr edenler, asıl kendileri o tuzağa düşecek olanlardır.

(Müşriklerin Dârunnedve'de toplanıp da Hz. Peygamber'i bir hile ile öldürmek için aldıkları kararları boşa çıktı. Allah'ın Resûlü hicret etti. Tuzak başlarına geçti. Bedir'de kılıçtan geçirilenler kendileri oldu.) [bk. 17/76]

43. Yoksa onların Allah'tan başka bir ilâhları mı var (onunla teskin oluyorlar da Allah'a teslim olmaya yanaşmıyorlar)? Allah, onların (kendisinden başkasına bağlılık göstererek) ortak koştukları şeylerden uzak (ve şânı yüce)dir.

44. (Başlarına) gökten bir parçayı düşerken görseler bile, (inatlarından inanmayıp): "Üst üste gelmiş bir buluttur." derler ("Allah'tan gelen bir felakettir." demezler).

45. Artık, çarpılacakları (felaket) günlerine kavuşuncaya kadar, kendi hallerine bırak onları.

46. O gün 'hile ve planları' kendilerinden hiçbir şeyi savamaz ve onlara yardım da edilmez.

47. Hiç şüphesiz zulmedenlere, bu (dünya azabı)ndan başka bir de (âhiret) azâb(ı) vardır. Fakat onların çoğu bilmezler. [bk. 32/21]

48. Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen gözlerimizin önünde/gözetimimiz altındasın. (Her) kalktığın zaman[5] Rabbini hamd ile tesbih et.

49. Gecenin bir kısmında ve yıldızların kaybolup gitmesinden sonra (sabah vakti) O'nu tesbih et (namaz kıl, sübhâneke oku).

[1] Tûr, milattan önce yedinci asırda yaşayan Nabatîler'in kullandığı Süryanice bir kelimedir. Dağ demektir. Buradaki ilâhî murad, Tûr-i Sînâ'dır.

[2] Yahut semada Kâbe'nin hizasında meleklerin tavaf ettiği bir makama (Celâleyn). Kâbe olduğu da ifade edilmektedir (Elmalılı, VII, 4551).

[3] Yahut kaynatılmış olan denize (Celâleyn).

[4] Bu âyet-i kerîme 13/23, 40/8 ve 74/38'deki benzer üç âyetten daha geniş bir müjde vermektedir.

[5] Bir topluluk içinden veya uykudan kalkınca veya namaza kıyam edince, yahut Allah için davet ve tebliğe başlandığında (Mevdûdî, V, 554). Çünkü Allah Resûlü (sas.) de bir meclisten kalkınca, "Sübhâneke Allâhümme ve bihamdik. Eşhedü enlâ ilâhe illâ ente, estağfiruke ve etûbü ileyk" derdi.

53. Necm Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 62 âyettir. 32. âyeti Medine döneminde inmiştir. Adını ilk âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2. İnen yıldıza/"peyderpey inen Kur'an'a" andolsun ki arkadaşınız (Muhammed) sapmadı ve (batıla inanıp) azmadı da.

3. O arzusuna göre konuşmaz. [krş. 69/43-47]

4. O(nun sözleri/hükümleri ilhamdan) vahiyle bildirilenden (ve vahye uygunluktan) başkası değildir.

(Peygamberimiz'e vahiyle bildirilenler Kur'an olup bunun dışındaki emir, nehiy, tavsiye ve ikrarları ise hadislerdir.)

5-6-7. Ona bunları müthiş kuvvetleri olan (Cebrail) öğretti. (Hem de) o güzel (bir) heybete sahiptir ki en yüksek ufukta iken kendi suretinde doğruldu (Resûl'e göründü). [bk. 81/19-21]

8. Sonra (Cebrail ona) yaklaştı, (aşağı doğru) sarktı.

9-10. Aradaki mesafe; (üst üste getirilen) iki yay[1] kadar, hatta daha yakın oldu da, o sırada (Allah'ın) vahyettiği şeyi, kuluna vahyetti.[2]

11. (Peygamber'in gözünün) gördüğünü kalb(i) yalanlamadı.

12. Onun gördükleri hakkında tartışıyor musunuz?

13-14. Andolsun ki onu (Cebrail'i), diğer bir kere (Mi'râç'tan dönüşte) Sidre-i Müntehâ'nın (yedinci semanın) yanında gördü.

15. O Cennetü'l-Me'vâ (takvâ sahiplerinin ve şehitlerin ruhlarının barındığı cennet) de onun yanındadır.

(Adı geçen Sidre-i Müntehâ, son ağaç demek olup madde âleminin ve onlara ait ilmin son bulduğu noktadır. Bundan sonrası Allah'ın gayb âlemidir.)

16. O (gördüğü) zaman Sidre'yi, onu bürümekte olan bürüyordu.

17. (Peygamber'in) göz(ü gördüğünden) kaymadı ve sınırı aşmadı.

18. Andolsun ki o, Rabbinin en büyük âyetlerinden (delillerinden) bir kısmını gördü. [bk. 20/23]

19-20. Bana haber verin o Lât ve Uzzâ'yı ve diğer üçüncü (put olan) Menât'ı (onlarda güç ve ilâhlık alâmeti var, öyle mi?)

21. Demek erkek(ler) sizin de, (hoşlanmadığınız ve) dişi (zannettiğiniz melekler) O'nun, öyle mi? [krş. 16/57; 17/40; 43/15-19]

22. Bu insafsızca bir taksim![3]

23. Onlar (o putlar), sizin ve babalarınızın, kendilerine (tanrı diye) isim verdiği (boş) isimlerden başkası değildir. Allah, onlara ait hiçbir delil, yetki indirmemiştir. O (puta tapa)nlar ancak zanna, bir de canlarının istediğine uyuyorlar. Halbuki onlara, Rablerinden doğru yol rehberi (Kur'an) gelmiştir.

24. Yoksa (her) umduğu şey insanın (kendisinin) mi (olacak)tır?

25. İşte sonrası da öncesi de/âhiret de dünya da ancak Allah'ındır.

26. Göklerde nice melek vardır ki şefaatleri hiçbir fayda vermez. Ancak (şefaat) Allah'ın dilediği ve razı olduğu kimselere izin vermesinden sonradır. [bk. 2/255; 20/109; 34/23; 78/38]

27. Doğrusu âhirete inanmayanlar, meleklere dişi adı takıyorlar.

28. Halbuki kendilerinin ona dair hiçbir bilgisi yoktur. Onlar kuruntudan

başkasına uymazlar. Şüphesiz ki kuruntu gerçekten yana hiçbir şey ifade etmez (zan ile kesin bilgi elde edilmez).

29. Onun için, bizi anmaktan (ve Kur'an'dan) yüz çeviren ve dünya hayatından başkasını istemeyen kimselerden yüz çevir.

(Bunlar, materyalist/maddeperest, hevâ ve hevesine göre yaşayanlardır.)

30. Onların ilimden ulaşacakları (nokta), işte bu (dünya hayatını elde etmek)tir. Şüphesiz Rabbin, yolundan sapan kimseleri de çok iyi bilendir, doğru yolu bulan kimseleri de çok iyi bilendir.

31. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar(ın hepsi) Allah'ındır. (Bu da) kötülük yapanları (aynen) yaptıklarıyla cezalandırması, güzel hareket edenlere de daha güzeliyle[4] karşılık vermesi içindir.

32. (Güzel davranışta bulunanlar,) küçük kusurlar hariç, günahların büyüğünden ve hayasızlık (sayılan bütün çirkin iş)lerden kaçınanlardır. Şüphesiz ki Rabbin, (şirk hariç) bağışlaması geniş olandır. O sizi, topraktan yarattığı zaman da, siz annelerinizin karınlarında cenin halinde iken de, (ne olduğunuzu) çok iyi bilendir. O halde kendinizi (beğenip) temize çıkarmayın. O (Allah), takvâlı olan (emirlerine uygun yaşayan ve karşı gelmekten sakınan)ı çok iyi bilendir.[5]

33-34-35. Gördün mü (imandan) döneni, (malından) azıcık verip sonra cimri kesileni?[6] Yoksa gaybın ilmi onun yanında da, (her şeyin sırlarını) kendisi mi görüyor?

36-37. Musa'(ya gelen Tevrat')ın sayfalarında ve ahdine çok bağlı İbrahim'in sayfalarında da olan (bilgi)ler, yoksa kendisine haber verilmedi mi?

38. Doğrusu hiçbir günahkâr, diğerinin (günahına sebep olmadığı şeyi) yüklenmez.

39. Hakikaten (Allah'ın lütfu ve yapılan bağışlar dışında) insana, kendi çalışmasından başkası yoktur.[7]

40. Hakikaten çalıştığı(nın karşılığı) görülecektir.

41. Sonra ona tastamam karşılığı verilecektir.

42. Şüphesiz ki en son varış, ancak Rabbinedir.

43. Şüphesiz güldüren de O’dur, ağlatan da.

44. Şüphesiz (yaşatıp) öldüren de O’dur, sonra dirilten de.

45-46. Hiç şüphesiz ki atılan bir meniden, erkek ve dişiden ibaret çifti O yarattı.

47. Şüphesiz (öldükten sonra) tekrar diriltmek de O’na aittir.

48. Şüphesiz zengin eden ve sermaye verip memnun eden O’dur.

49. Şüphesiz (câhiliyede tapınılan) Şi’râ (yıldızı)nın Rabbi de O’dur.

50-51. Şüphesiz, Âd (kavmin)i de O helak etti. Semûd’u da. Hiçbirini bırakmadı.

52. Daha evvelden Nuh kavmini (helak etmişti). Çünkü onlar, daha zalim ve daha azgın (Allah tanımaz insan)ların ta kendileri idiler.

53. (Lût kavminin) alt üst olan (kasabaların)ı[8] da kaldırıp, yere çarpan (batıran) O’dur.

54. Oraları (yağan taşlarla azap) kapladıkça kapladı.

55. (Ey insan!) O halde Rabbinin hangi nimetlerinden şüphe ediyorsun?

56. İşte bu (peygamber) de, evvelki uyarıcı (resûl)ler gibi bir uyarıcıdır.

57. O yaklaşan (kıyamet) yaklaştı.[9]

58. O(nun vakti)ni Allah’tan başka açığa çıkaracak olan yoktur.

59. Şimdi siz, bu söze (bu Kur’an’a) mı şaşıyorsunuz?

60. Siz (gaflet ve çeşitli eğlenceler içinde) gülüyorsunuz da (günahkâr halinize) ağlamıyorsunuz.

61. Siz (Kur’an’dan uzak) gaflet içinde oyalanıyorsunuz.

62. Haydi şimdi Allah’a secde edin ve (O’na) ibadet edin![10]

[1] Câhiliye Arapları’nda birlikteliği temsil için iki yay birleştirilip bir ok atılırdı. Bu, maddî mânevî yakınlığın işareti idi (Elmalılı, VI, 4576-4577).

[2] Yahut, “Allah kuluna Cebrail vasıtasıyla vahyettiği şeyi vahyetti.” diye iki görüş vardır (Mevdûdî, VI, 17).

[3] Müşrikler putlarına da dişi ismi verirlerdi. Âyette putlar yerilmektedir. Bu putlar hakkındaki Garânik olayı için bk. 53/62

[4] Cennet ve bir de cemâliyle (Mukâtil, s. 28).

[5] Biliniz ki Allah muttakîlerle beraberdir (2/194), âkıbet muttakîlerindir. [bk. 20/132; 28/83; 49/13]

[6] bk. 75/31-32.

[7] İslâm çalışma, helal yollarla kazanç, mal edinme ve helal/meşru yerlere harcama esasına dayanır (Geniş bilgi için bk. 2/278 ve açıklaması). Bu çalışmaya, kendisine dua ve hayır gönderecek evlat ve dostlar kazanmak dahildir (Buhârî, “Cenaiz”, 106; “Sayd”, 217).

[8] Sodom ve çevresi

[9] Bizim bin yılımız Rabbimiz yanında bir gündür. [bk. 22/47; 32/5]

[10] Hz. Peygamber, Hz. Cebrail’den bu âyeti duyar duymaz hemen secdeye kapanmış ve müslümanlar da kapanmışlardır. Bu sûreyi dinlerken, içindeki kuvvetli sırların cazibesine kapılan müşrikler bile secdeye kapanmışlardır. Sonra Hz. Peygamber için “Putlarımızın adı geçtiği için secde etti, biz de ettik.” dediler. Halbuki Allah Resûlü, bir göz kırpması kadar bile putları tâzim edip tapmadı. Garânik olayının özü budur. Bu olay, müsteşriklerce çarpıtılmıştır. [bk. 22/52-53. Secde âyeti konusunda bk. 7/206]

54. Kamer Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 55 âyettir. Adını, aynı kelimenin geçtiği ilk âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Kıyamet) saat(i) yaklaştı ve ay yarıldı (ve birleşti).[1] [bk. 16/1; 21/1; 33/63; 81/1-2]

2. Onlar (müşrikler) bir delil (mucize) görseler de yine yüz çevirirler: “(Bu,) devam edegelen bir sihirdir.” derler.

3. (Peygamber’i) yalanladılar, hevâ ve heveslerine uydular. Halbuki her iş kararlaştırılmış (Allah’ın dilediği gibi gerçekleşecek)tir.

4-5. Andolsun ki onlara içinde (ibret alıp da kendilerini küfür ve inattan) alıkoyacak şeyler, üstün hikmet bulunan haberlerden niceleri gelmiştir. Fakat (onlara gelen) uyarılar (kendilerine) hiç fayda vermiyor. [bk. 10/101]

6. O halde (Resûlüm!) Davet edici (İsrafil’in) görülmemiş müthiş bir şeye (yeniden dirilmeye) çağırdığı gün, sen de onlardan yüz çevir.

7. Gözleri, (korkudan yere) eğik bir halde kabirlerden çıkarlar. Onlar tıpkı (etrafa) yayılan çekirgeler gibidirler.

8. O çağırıcıya (boyunlarını uzatıp) koşarlarken kâfirler (o zaman içlerinden): “Bu çok çetin bir gündür!” derler.

9. (Resûlüm!) Bunlardan önce Nuh kavmi de yalanlamıştı. Kulumuzu yalancı saydılar ve “mecnun” dediler. O, (yapılan eziyetle davetten) alıkonulmuştu.

10. Bunun üzerine Rabbine: “(Yâ Rab!) Doğrusu ben yenildim, bana yardım et!” diye yalvardı.

11. Biz de şarıl şarıl dökülen bir su ile semanın kapılarını açtık.

12. Yeri de kaynaklar halinde fışkırttık. (Her iki) su, (helakleri) takdir edilmiş bir emir üzerinde birleşiverdi.

13. Onu (kulumuz Nuh’u) da tahtalar ve mıhlar(la yapılmış gemi) üzerinde taşıdık.

14. (O gemi, kendisine) nankörlük edilmiş bulunan (kulumuz)a bir mükâfat olarak, gözlerimiz önünde akıp gidiyordu.

15. Andolsun ki biz, bunu, bir işaret (ve ibret) olarak bıraktık; hani düşü-n(üp

ibret al)an (yok mu)? [krş. 29/15; 36/41; 69/11-12]

16. Benim azabım ve uyarmalarım nasılmış?

17. Andolsun ki biz, Kur’an’ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Hani düşünüp öğüt alan (yok mu)? [bk. 19/97]

18. Âd (kavmi de) yalanladı. Fakat azabım ve uyarmalarım nasılmış (anladılar).

19. Biz, onların üstüne uğursuz mu uğursuz (saydıkları) bir günde dondurucu bir fırtına gönderdik.

20. O (fırtına), insanları, sanki köklerinden sökülmüş hurma kütükleri gibi (yerlerinden) koparıp atıyordu.

21. İşte benim azabım ve uyarmalarım nasılmış (gördüler)!

22. Andolsun ki biz, Kur’an’ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Hani düşünüp öğüt alan (yok mu)?

23-24-25. Semûd (kavmi) de uyarıcıları (peygamberlerini) yalanladı: “Bizden bir insana mı uyacağız? O takdirde biz, bir sapıklık ve bir delilik etmiş oluruz. Zikir (vahiy) aramızdan ona mı bırakıldı? Doğrusu o şımarık ve aşırı yalancıdır.” dediler.

26. (Salih’e dedik ki:) “Yarın onlar şımarık ve aşırı yalancı kimmiş, bilecekler.”

27. Doğrusu biz, onlara bir imtihan olmak üzere o dişi deveyi (bir mucize olarak) gönderenleriz. (Şimdi sen) onları gözetle ve (eziyetlere) sabret.

28. Hem de onlara (kuyudan içecekleri) suyun, (o dişi deve ile) aralarında (gün aşırı nöbetle) taksim edilmiş olduğunu haber ver. Su sırası gelen herkes hazır bulun(up suyunu al)sın. [bk. 26/155]

29. (Bir müddet bu nöbetleşme emrine uydular.) Nihayet (Kudar b. Sâlif adındaki) arkadaşlarını çağırdılar, o da (kılıcı) aldı ve (o deveyi ayağından biçerek) devirip öldürdü.

30. Ama benim azabım ve uyarılarım(ın sonu onlara) ne biçim oldu (düşünün!) [2]

31. Nitekim üzerlerine bir tek korkunç bir ses gönderdik (onlar) da, ağıl sahibinin (biçtiği) kuru ot gibi oluver(ip yere seril)diler. [Krş. 7/78]

32. Andolsun ki biz, Kur’an’ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Hani düşünüp öğüt alan (yok mu)?

33. Lût kavmi de (onun) uyarılarını yalanladı.

34-35. Biz de üzerlerine çakıl taşları yağdıran (bir fırtına) gönderdik (helak ettik). Yalnız Lût’un ailesi (iki kızı) hariçtir.[3] Tarafımızdan bir nimet olarak, işte onları bir seher vakti kurtardık. (İman ve itaatle) şükredenleri böyle mükâfatlandırırız.

36. Andolsun ki (Lût) onları bizim (azapla) yakalamamıza karşı uyarmıştı. Fakat (onlar), uyarmaları şüphe ile karşıla(yıp yalanla)dılar.

37. Andolsun ki onlar, onun (melek olarak gelen) misafirlerine sarkıntılık etmek istediler. Biz de gözlerini sil(me kör ed)iverdik: “İşte azabımı ve uyarmalarımı(n kötü âkıbetini) tadın!” (dedik.) [bk. 11/77-83; 15/61-74]

38. Andolsun ki onları bir sabah, (artık kurtulamayacakları) kararlı bir azap bastır(ıp kapla)mıştı.

39. “İşte, azabımı ve uyarılarımı(n âkıbetini) tadın!” (dedik.)

40. Andolsun ki Kur’an’ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Hani düşünüp öğüt alan (yok mu)?

41. Andolsun ki, Firavun’un kavmine (yani Kıptîlere) de uyarıcılar gelmişti.

42. Bütün âyet (ve mucize)lerimizi yalanladılar. Biz de onları güçlü ve mutlak galip (olan zâtımız)ın yakalayışıyla yakaladık. [bk. 20/56]

43. (Ey Allah’tan başkasına kulluk edenler!) Sizin kâfirleriniz, bu (isimleri geçe)nlerden daha mı hayırlı (ya da üstün)? Yoksa (ilâhî) kitaplarda sizin için bir kurtuluş belgesi mi var?

44. (Resûlüm!) Yoksa onlar: “Korunan/dayanışma içinde olan bir topluluğuz.” mu diyorlar?

45. Yakında o topluluk bozguna uğratılacak ve arkalarını dönüp kaçacaklardır.[4]

46. Daha doğrusu onlara vaadedilen (asıl) azap vakti O (kıyamet) saat(i) dir. O saat(in azabı) daha belalı ve daha acıdır.

47. Şüphesiz günahkârlar, sapıklık ve çılgınlık içindedirler.

48. O gün (onlar), yüzleri üstü ateşte sürüklenecekler (ve kendilerine): “Tadın cehennemin dokunuşunu!” (denilecektir).

49. Şüphesiz biz, her şeyi bir kader (hikmetli bir ölçü) ile yarattık. [bk. 25/2; 87/1-3]

50. (Bir şeyin olması için) bizim emrimiz, bir göz kırpması gibi, ancak bir tek (“ol” sözünü söylemek)ten ibarettir. [krş. 16/40; 31/28; 36/82]

51. Andolsun ki (inkârcılıkta/isyanda) sizin gibi (olan)ları helak ettik. Hâlâ düşünüp öğüt alan yok mu?

52. Onların yaptıkları her şey kitaplarda (kayıtlı)dır.

53. Küçük büyük hepsi defterlerde yazılmıştır. [bk. 82/10-12]

54-55. Şüphesiz takvâ sahipleri (Allah’ın emirlerini tutup günahlardan sakınanlar), cennetlerde aydınlık, bolluk ve ferahlık içinde,[5] (hem de) doğruluk meclisinde (hoşnutluk içinde) gücü sonsuz olan hükümdarın huzurundadırlar.

[1] Mekkelilerce de görülen ayın ikiye ayrılma mucizesi, Buhârî ve Müslim’de rivayet edilmektedir. İbni Kesîr, tefsirinde, olayın Peygamber (sas.) zamanında cereyan ettiğini sahih senet ve mütevâtir hadislerle nakleder. Tarihinde ise “Böyle olduğunda icmâ vâki olmuştur.” der (Havvâ, I, 349-353; Mevdûdî, VI, 45-48).

[2] Deveyi kesen kişiye engel olmadıkları için Semûd kavmine azap umûmî gelmiştir.

[3] Karısı da diğer helak olanlar içindedir. [bk. 7/83; 11/81; 29/33]

[4] Bu mucize Bedir gazvesinde gerçekleşti. [bk. 8/9-19]

[5] Âyetteki “… ferahlık içinde” ifadesine “nehir kıyılarında” diye mâna verenler de vardır.

55. Rahmân Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 78 âyettir. Adını birinci âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4. O çok merhametli (Allah), (Resûlü’ne) Kur’an’ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona beyanı öğret(mekle anlama, düşünme ve ifade yetisi ver)di.[1]

5. Güneş de ay da hesap ile (cereyan etmekte)dir.

6. Bitkiler de, ağaçlar da (Allah’a) secde ederler.[2]

7. (Bak gör) semayı; onu, O yükseltti ve (her şeyde)[3] ölçü (ve denge)yi koydu.

8. (Hak ve adalete ait) ölçüde taşkınlık (haksızlık) etmeyin. [krş. 42/17; 57/25]

9. Ölçüyü adaletle ve tam yapın, tartıları da eksik yapmayın.

10. (Allah) yeryüzünü canlılar için yayıp döşedi.

11-12. Orada meyve(ler) ve salkımlarla dolu hurma ağaçları, yapraklı taneler ve hoş kokulu bitkiler vardır.

13. O halde (Ey insanlar ve cinler!) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

14. O, (ilk) insanı (son aşamasında) ateşte pişirilmiş gibi kuru bir çamurdan yarattı.[4] [bk. 6/2; 15/26]

15. Cânnı (cinlerin babası İblis’i)[5] ise halis ateşten yarattı.

16. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

17. (O) iki doğunun da Rabbidir, iki batının da Rabbidir.[6]

18. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

19. (Suları acı ve tatlı olan) iki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir.

20. Aralarında bir engel (ve bir perde) vardır ki birbirinin sınırını aşmıyor (birbiriyle karışmıyor)lar. [bk. 25/ 53 ve dipnotu; 35/12]

21. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

22. O ikisinden inci ve mercan çıkar.

23. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

24. Dağlar gibi yapılıp (ya da yükseltilip) denizde yüzüp giden (gemi)ler O'nundur.

25. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

26. (Yer)[7] üzerinde bulunan her canlı fânidir. [bk. 28/88]

27. (Yalnız) azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı, bâkidir.

28. Öyle iken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

29. Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi ancak) O'ndan ister. O, her gün (her an, hikmetine uygun) bir işte/bir yaratıştadır.

30. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

31. Ey (insan ve cin) toplulukları![8] (Verdiğimiz mühletten sonra) siz(in hesabınız)a yöneleceğiz.

32. Şimdi Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

33. Ey cin ve insan topluluğu! (Siz o hesabınızı görme ve azabımız geldiği zaman) göklerin ve yerin çevrelerinden geçip gitmeye (kurtulmaya) gücünüz yeterse haydi geçip gidin! Ama (Bizden) bir yetki/kudret olmadıkça geçemezsiniz. [krş. 6/128]

34. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

35. (İnkar ve isyanınızdan dolayı) üzerinize saf ateşten bir alev ve kıpkızıl (zehirleyici) bir duman (veya erimiş bakır) gönderilecek (ve siz) de yardımlaşıp

kurtulamayacaksınız.

36. Böyle iken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

37. Sonra gök (cisimleri ile) yarılıp da (içinden kaynayıp çıkanlar) kırmızı gül halini aldığı zaman, erimiş bir yağ gibi olduğu zaman.[9] [bk. 70/8; 84/1]

38. Şimdi Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

39. O gün insana ve cine günahından sorulmaya (lüzum kalmaya)caktır.

40. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

41. Günahkârlar, sîmâlarından tanınır da (cehenneme atılmak için onlar) alınların(ın) perçemi ile ayaklar(ın)dan yakalanır.

42. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

43-44. İşte bu, o günahkârların yalan saydığı cehennemdir ki onlar bununla kaynar su arasında (şaşkınca) dolaşırlar.

45. Böyle (bir azap var) iken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

46. Rabbinin huzurunda (o gün günahla) durmaktan (utanıp) korkan, (bunun için de günah işlemeyi terk eden) için iki cennet vardır.

47. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

48. (Bu cennetler) çeşitli ağaçlara sahiptirler.

49. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

50. Onlarda akıp giden iki kaynak vardır.

51. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

52. (Cennetlerin) ikisinde de her meyveden çift çift (çeşit)ler vardır.

53. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

54. (Hepsi de) yüz bezleri parlak kalın atlastan döşemelere yaslanarak iki

cennetin meyvelerini yakından (zahmetsizce) toplarlar.[10]

55. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

56. Oralarda bakışını (yalnız eşlerine) çeviren (öyle dilber hûri)ler vardır ki bunlardan önce henüz kendisine ne bir insan ne de bir cin dokunmuştur.

57. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

58. Onlar yâkut ve mercan gibidirler.[11]

59. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

60. İyiliğin karşılığı, iyilikten başka mıdır?

61. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

62. (Onlar için o) iki (cennet)ten başka iki cennet daha vardır.

63. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

64. (Bu iki cennet de) yemyeşildirler.

65. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

66. İçlerinde, durmayıp fışkıran iki pınar vardır.

67. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

68. (Bu iki cennetin) içlerinde (görülmedik) meyve, hurma ve nar vardır.

69. Böyle iken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

70. İçlerinde huyu güzel, kendi çok güzel kadınlar vardır.

71. Böyle iken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

72. Otağlar içine kapan(ıp çekil)miş hûriler vardır.[12]

73. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

74. Bunlara o (cennetlik ola)nlardan önce ne bir insan ne de bir cin dokunmuştur.

75. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

76. (Bu cenneti kazananlar) yeşil yastıklara ve çok güzel döşeklere yaslanırlar.

77. O halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

78. Azamet ve ikram sahibi Rabbinin ismi ne yücedir!

[1] Cündioğlu, Anlamın Buharlaşması ve Kur'an, s. 129.

[2] Her şeyin Allah'a secde ettiğine dair bk. 22/18.

[3] Allah, gerek insanlar gerekse eşya arasında genel bir nizam/denge ve adalet koymuştur. Bunlara genel denge kanunları anlamında bilim dilinde "pesentur" veya daha farklı bir ifadeyle "gravitation" denir. İnsanlar arasındaki sosyal dengenin sağlanması için de Kur'an gönderilmiştir.

[4] Yüce Allah son aşamaya kadar, ilk önce topraktan (22/5; 30/20; 35/11), sonra yapışkan çamurdan (37/11), sonra şekil verilmiş çamurdan (15/26, 28, 33) ve son aşamada da âyette bildirildiği şekilde yaratmıştır.

[5] Tefsiru Kebîr XXI, 87-88; Kurtubi, XVI, 554. Bununla beraber ikinci olarak asılları itibariyle "insan topraktan, cinler de ateşten yaratıldı" şeklinde ifade etmişlerdir. Bk. Elmalılı, VII, 369-372, Zuhaylî, s. 52.

[6] İki doğu ve iki batı; dünyanın yuvarlak/küre olması ve dönmesi itibariyle, güneş ve diğerlerinin, birbirine karşıt olan taraflarına göre dünyanın bir zaman dilimindeki doğusu ve batısıdır. Yani yarım küre olan bir tarafta, görünüşe göre güneş batıp gece olurken, diğer tarafta doğmaktadır. Böylece dünyada iki doğu ve iki batı olayı meydana gelmektedir (senelik doğuş ve batış yeri için bk. 37/5). Mevsimlere göre doğuş ve batış yerleri ise dünyanın güneşin yörüngesindeki dönüşündendir. Bunların hepsi Allah'ın takdiri ve kanunudur. ["Doğular ve Batılar" için bk. 37/5; 43/38 ve dipnotları]

[7] Peygamberimiz (sas.) bu âyeti okurken yeri işaret etmiştir.

[8] "Sekalân" lügatte "iki ağırlık" demek olup iki topluluk murad edilmektedir.

[9] Bu olay, gökyüzünü bürüyecek bir duman sırasında olabilir. [bk. 44/10]

[10] Ondan ayaktaki de, yatan da, oturan da kolayca alıp yiyebilir (Celâleyn). [bk. 76/14]

[11] Yüzleri pembe pembe, ciltleri beyazdır (Beydâvî).

[12] Hûri, gözünün beyazı çok beyaz, karası da çok kara olan “âhû gözlü”ye denilir.

56. Vâkı'a Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 96 âyettir. 81-82. âyetleri Medine döneminde inmiştir. Adını, birinci âyette geçen aynı kelimeden alır. Bir hadiste, her gece Vâkı’a sûresini okuyanın fakirliğe düşmeyeceği ifade edilmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Kıyamet) olay(ı) vukû bulduğu zaman,

2. Onun oluşunu (artık) hiçbir yalanlayan yoktur.

3. O (kimini) alçaltıcı, (kimini) yükselticidir.

4. Yer (şiddetli) bir sarsıntı ile sarsılınca, [bk. 22/1; 69/14-15; 99/1-2]

5-6. Dağlar, ufalandıkça ufalanıp dağılmış bir toz haline gelince, [krş. 78/20]

7. Siz de (o gün) üç sınıf olursunuz.

8. Sağın adamları (sâlih amel işleyip amel defterleri sağından verilenler), ne mutlu/uğurlu kimselerdir.

9. Solun adamları (Allah’ın hükümlerine değer vermeyerek yaşayıp amel defterleri solundan verilenler) de ne uğursuz/bedbaht olanlardır!

10. (İman, ibadet ve hayır) yarışlarında öne geçenler(e gelince): Onlar (âhirette mükâfatta da) önde gidenlerdir. [krş. 35/32]

11. İşte onlar, (Allah katında) yakınlığa erdirilmiş olanlardır.

12. Na’îm cennetlerinde(dirler).

13. Birçoğu evvelki (ümmet)lerdendir.

14. Biraz(ı) da sonrakilerdendir.

15-16. Mücevheratla işlenmiş tahtlar üzerinde karşılıklı yaslanmış olarak onların üzerinde (oturur)lar.

17-18-19-20-21. Ölümsüz gençler; (içmekle) başları ağrıtmayan, akılları gidermeyen (içeceklerin) kaynağından doldurulmuş kâseler, ibrik ve kadehlerle, hem de seçecekleri (her) bir meyve ve canlarının çektiği (her çeşit) kuş etiyle onların etrafında (hizmet için) dolanırlar.

22-23-24. (Oradaki) iri gözlü hûriler, (sedef kabuğu içindeki) saklı inci gibidirler. (Bunların hepsi mü’minlere,) yaptıklarına karşılık olarak verilir.

25-26. Orada boş ve günah bir laf işitmezler (ve konuşmazlar da); ancak (işittikleri) söz; “selam, selam”dır.

27. Sağ ehli olan (defteri sağından verilen, sevabı fazla gelen)ler var ya! Nedir o sağ ehli(nin mükâfatı)?

28-29-30-31-32-33-34. (Onlar, cennette) dikensiz Arabistan kiraz ağacı, meyveleri kat kat dizilmiş muz ağaç(lar)ı, (kesintisiz) uzayan gölgeler,[1] çağlayan su(lar), kesil(ip bit)meyen ve yasak da edilmeyen birçok meyveler arasında ve yüksek döşekler (üstün)de (hûrilerle)dirler.

35-36-37-38. Doğrusu biz, onları (hûrileri) defteri sağdan verilen (bahtiyar kimse)ler için (yep)yeni yarattık. Onları bâkireler, (kocalarına düşkün) hep aynı yaşta (kalan) sevgililer yaptık.

39-40. (Bunların da) birçoğu evvelki (ümmet)lerdendir. Bir çoğu da sonrakilerdendir.[2]

41. Defteri solundan verilenler(e gelince, onlar) ne (bedbaht) sol ehlidirler!

42-43-44. (Onlar, kavurucu) bir sıcaklık ve kaynar su içinde, serinliği ve faydası olmayan kapkara dumandan bir gölgededirler.[3]

45-46. Çünkü onlar, bundan önce (dünyada) zevklerine düş(üp az)mışlar ve (aldırmadan) büyük günah üzerinde ısrar edip gidiyorlardı.

47. Bunlar diyorlardı ki: “Biz hakikaten öldüğümüz, bir toprak ve bir kemik yığını olduğumuz zaman mı, diriltilecekmişiz?”

48. “Evvelki atalarımız da mı?”

49-50. (Resûlüm! O inkârcılara) söyle: “Şüphesiz hem evvelkiler hem sonrakiler, belli bir günün muayyen bir vaktinde mutlaka toplanmış (olacak)lardır.” [bk. 11/103-105]

51. Sonra hakikaten siz, ey sapıklar (ve dirilmeyi) yalanlayanlar!

52. Elbette (cehennemin) zakkum ağacından yiyeceksiniz. [bk. 17/60; 37/62-64]

53. Karınları(nızı) hep onunla dolduracaksınız.

54. Üstüne de o kaynar sudan içeceksiniz.

55. Susuzluk hastalığına tutulmuş develerin içtiği gibi içeceksiniz (içtikçe de susuzluğunuz artacak).

56. İşte ceza gününde onların ağırlanması bu (şekilde)dir.

57. Sizi, biz yarattık. O halde tasdik etmeniz gerekmez mi? [bk. 30/27; 19/67]

58. (Rahimlere) döktüğünüz meniye (onun insan olmasına) ne dersiniz?

59. Onu (bir insan olarak) siz mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratan biz miyiz?

60-61. Aranızda ölümü takdir (ve vaktini tayin) eden biziz. Sizi (öldürüp veya helak edip yerinize) benzerlerinizi getirmemizin ve sizi bilmediğiniz bir âlem (olan âhiret)te[4] yeniden var etmemizin kimse önüne geçemez. [krş. 6/6; 35/16; 70/41; 76/28]

62. Andolsun ki ilk yaratılışı(nızı) bildiniz. O halde (öldükten sonra da yeniden diriltileceğinizi) düşünmeniz gerekmez mi?

63-64. Söyleyin bana, ekip durduğunuz şeyi! Siz mi onu (yerden) bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?

65. Dileseydik, elbette onu bir çer çöp yapardık. Siz de şaşar kalır (ve emek verdiğinize pişman olur)dunuz.

66-67. “Hakikaten biz borç altına girdik (ziyandayız), daha doğrusu (yiyecekten bile) mahrumuz.” (derdiniz).

68-69. Söyleyin bana, içmekte olduğunuz suyu, onu buluttan siz mi indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz? [bk. 15/22; 16/10; 39/21]

70. Eğer dileseydik, onu tuzlu, acı bir su yapardık. O halde şükretmeniz gerekmez mi?

71-72-73. Söyleyin bana; (iki yeşil ağaçtan) çakmakta olduğunuz ateşi; onun ağacını siz mi yarattınız, yoksa yaratan biz miyiz? Biz onu bir ibret ve (çölde) konaklayanlara da bir fayda vesilesi yaptık. [bk. 36/80]

74. O halde pek yüce Rabbinin adını tesbih et.

75-76. Yıldızların yerlerine (Kur’ an’a)[5] yemin ederim ki doğrusu bu (yemin) eğer bilirseniz büyük bir yemindir.

77-78-79. Şüphesiz o, korunmuş bir kitapta (yazılı) olan pek şerefli/değerli Kur’an’dır ki O’na temiz olanlardan başkası dokunamaz.[6]

80. (O) âlemlerin Rabbinden indirilmiştir.

81. Şimdi siz, bu (ilâhî) kelâmı mı küçümsüyor/hor görüyorsunuz?

82. Siz, (o Kur’an’dan faydalanmak yerine)[7] ondan nasibinizi, yalanlamakla mı alıyorsunuz.

83. Hele (can) boğaza gelince,

84. O vakit siz, (ölenin yanında) bakıp durursunuz.

85. Biz, ona sizden daha yakınız. Fakat siz göremezsiniz.

86-87. Eğer (kıyamette dirilip) hesaba çekilmeyeceğiniz sözünde doğru iseniz, o (çıkmakta olan can)ı geri çevirseniz ya!

88-89. Eğer (ölen kişi, Allah’a) yakınlık kazanmışlardan ise, artık (ona) rahatlık,

‘hoş kokulu güzel rızık’ ve Na’îm (bol nimet) cenneti vardır.

90-91. Eğer (ölen kişi amel defteri sağ eline verilen) bahtiyar kimselerden ise: “Ey bahtiyarlardan olan! Selam sana! (Sen selamettesin).” (denilir).

92-93-94. Fakat (o ölen kimse Kur’an’ı) yalanlayanlardan ve sapıklardan ise; onun için kaynar sudan bir ziyafet(!) ve cehenneme atılma vardır.

95. Şüphesiz bu, kesin gerçeğin ta kendisidir.

96. O halde Rabbini “Azîm” ismiyle tesbih et.[8]

[1] Cennetteki gölgeler için bk. 4/57; 77/41.

[2] Yukarıdaki âyetlerde sağ ehlinin cennetteki halleri anlatılmaktadır. Âyetlerin tefsirinde, cennet ehlinin 30-33 yaşında gençler olarak cennete girecekleri, hûrilerin de doğurma vasfı olmaksızın yaratılacağı, dünyadaki yaşlı kadınların da bâkire kızlara dönüştürülecekleri rivayetlerine yer verilir.

[3] Cehennemdeki gölge için bk. 77/29-34.

[4] Âhirette, yaratıldığınız gibi diriltilmenizden de şüpheniz olmasın. [krş. 36/51]

[5] “Nücûm” (yıldızlar), Kur’an’ın kısımları anlamına gelmektedir (Elmalılı, VI, 4722).

[6] Kur’an’a dokunma hususunda görüşler:

1. İslâm âlimlerinin çoğunluğuna göre, âyetteki “ona” zamirinin ait olduğu Kitab, Kur’an’dır. Bundan dolayı hadîs-i şerîfe de dayanılarak “Bir zaruret olmaksızın Kur’an’a abdestsiz dokunmak/ele almak caiz değildir.” denilmiştir (Kurtubî, XVII, 229; İbni Âbidîn, I, 160-161; Cezîrî, I, 47-48, 121-122; Elmalılı, VII, 412; Sâbûnî (Ahkâm), II, 508).

2. Diğer görüşe göre sebeb-i nüzûlü de esas alınarak; Âyetteki “ona” zamirinden maksat, yani o dokunulamaz olan bu Kur’an değildir. Çünkü Kur’an Mekke’de henüz bir kitap olarak meydana gelmemiş ve hitap da müşrikleredir. Aynı zamanda Sâffât sûresi 7-8 ve Abese sûresi 13-16’da olduğu gibi el-Kitâbu’l-Meknûn (Levh-i Mahfûz’)dur. “O’na da şeytanlar değil, ancak arındırılmış

(tertemiz olan) melekler dokunabilir.” Sûrenin Mekke’de nâzil oluşundan dolayı bu ifade, aynı zamanda müşriklerin, “Onu şeytanlar indirdi.” sözlerine bir cevap mahiyetindedir (Cevzî, s. 203-207). “Ona zamiri de Kitab’a daha yakın olduğundan ona râci’dir.” denmiştir (İbni Cüzey, s. 87).

Dolayısıyla, bu görüşten hareketle, âcil hallerde Allah’ın mesajını anlayıp gereğince hareket etmek gayesiyle Kur’an’a yaraşan hürmet ve saygı içinde, bu görüşlerden ikincisiyle harekette beis olmadığını söylemek mümkün ise de, sevap, fazîlet ve takvâya en yakın olanı birinci görüş olan abdestli okumaktır. Kur’an abdestsiz ezbere okunur. Fakat cünüpken okunamaz. Gayrimüslimler bu konunun dışındadır.

[7] Elmalılı, VII, 412.

[8] “Sübhâne rabbiye’l-azîm” denmesi bu âyet sebebiyledir.

57. Hadîd Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 29 âyettir. Hadîd, “demir” demektir. Sûre adını, demirin önemine işaret eden 25. âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Göklerde ve yerde olan her şey, Allah’ı tesbih eder. O, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibidir. [krş. 17/44]

2. Göklerin ve yerin mülkü (ve hükümranlığı yalnız) O’nundur. Hem diriltir, hem öldürür. O, her şeye kâdirdir.

3. O (Allah); hem ilktir, hem son(suz kalacak olan)dır. Zâhir’dir (varlığının delilleri açıktır). Bâtın’dır (zâtının hakikati gizlidir). O, her şeyi hakkıyla bilendir.

4. O, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa hükümran olandır. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni hep O bilir. Nerede olsanız sizinle beraberdir. Allah (bütün) yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

5. Göklerin ve yerin mülkü (ve hükümranlığı) ancak Allah’ındır. Bütün işler ancak O’na döndürülür.

6. Geceden (bir kısmını) gündüzün içerisine katar (böylelikle gündüzler uzar). Gündüzden de gecenin içerisine katar (böylelikle geceler uzar). O, sînelerin özünü hakkıyla bilendir.

7. Allah'a ve Resûlü'ne inanın, sizi üzerinde tasarrufuna/harcamasına vekil kıldığı (maddî) şeylerden (Allah uğrunda) harcayın. Sizden iman edip de (Allah için) harcayanlar var ya! Onlar için büyük bir mükâfat vardır.

8. Size ne oluyor da, Peygamber sizi Rabbinize inanmanız için çağırdığı halde, Allah'a inanmıyorsunuz? Halbuki (inanmanız için Allah, ezelde) sizden kesin söz almıştı. Eğer inanacaklardansanız (hemen inanın). [bk. 5/7; 7/172]

9. Sizi (her türlü) karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna açık açık âyetleri indiren O'dur. Şüphesiz ki Allah, size karşı çok şefkatli, çok merhametlidir. [krş. 2/257]

10. Size ne oluyor da Allah yolunda harcamıyorsunuz? Halbuki göklerin ve yerin (bütün) mirası Allah'ındır (her şey, asıl sahibi olan Allah'a kalacaktır). İçinizden (Mekke) feth(in)den önce (Allah yolunda) harcayan ve savaşanlar, (diğerleriyle) bir olmaz. İşte onlar derece bakımından, (fetihten) sonra harcayan ve savaşanlardan daha büyüktür. Allah, yine de (bunların) her birine en güzel (mükâfat olan cennet)i vaadetmiştir. Allah (bütün) işlediklerinizden haberdardır. [bk. 4/95]

11. Kim ki Allah'a "karz-ı hasen"[1]le bir borç verirse Allah da ona o(nun karşılığı)nı kat kat artırır. Hem ona değerli bir mükâfat da vardır.

12. O gün mü'min erkeklerle, mü' min kadınların (Allah'ı gerektiği şekilde tanıma ve amellerinin) nurlarının, önlerinden ve sağlarından (aydınlatıp) gitmekte olduğunu görürsün. (Onlara:) "Bugün sizin müjdeniz, içlerinde ebedî kalacağınız, alt tarafından ırmaklar akan cennetlerdir." (denilecek). İşte bu, büyük 'kazanç ve kurtuluşun' ta kendisidir.

13. O gün, münâfık erkekler ve münâfık kadınlar, o iman etmişlere: "(Ne olur) bize bakın (bizi bekleyin) de nurunuzdan alalım (biraz faydalanalım)." derler. (Onlara:) "Dönün arkanıza (tekrar dünyaya) da (burası için) bir nur arayın." denilir. Sonra aralarına kapılı bir sûr çekilir. (Öyle ki) onun iç tarafında rahmet, dış tarafında da azap vardır.

14. (Münâfıklar,) onlara seslenirler: "Biz (dünyada) sizinle değil miydik?"

(Mü’minler de:) “Evet (görünüşte beraberdik). Fakat siz, fitnelik yapıp kendi (canı)nızı yaktınız. (Kur’an’ın hükümlerini hiçe saydınız hep mü’minleri dışladınız, eksik tarafları ve felaketleri için) fırsat gözlediniz. Şüphe ettiniz (tam inanmadınız). Kuruntular sizi, Allah’ın emri (ölüm) gelinceye kadar aldat(ıp oyala)dı. O çok aldatıcı (şeytan), Allah’a karşı bile (inanç ve ibadet hususunda) sizi aldattı.” [bk. 83/29-35]

15. (Ey münâfıklar!) Bugün artık ne sizden ne de (açıktan) inkâr edenlerden (kurtuluş için) bir fidye alınır, barınacağınız yer ateştir. Size layık olan yer orasıdır. O, ne kötü gidilecek bir yerdir!

16. İman edenlerin Allah’ı anma ve hak olarak inen (Kur’an’)a karşı kalplerinin ürpermesi/saygıyla yumuşaması zamanı gelmedi mi?[2] (Mü’minler,) sakın bundan önce kendilerine kitap verilip de (onunla alakayı keserek) üzerlerinden uzun zaman geçmiş, kalpleri artık katılaşmış kimseler gibi olmasınlar. Çünkü onlardan çoğu (Allah’ın emrinden çıkmış) fâsık (olmuş)lardır.

(Âyet-i kerîmede yüce Allah, mü’minlere, kitaplarından uzaklaşan yahudiler ve hıristiyanlar gibi olmamalarını emir buyuruyor. Çünkü mü’minlerin Kur’an’la imanlarının kuvvetlenmesi, kalplerinin sükûn, hayatlarının huzur içinde olması gerekirken (8/2; 13/28), bunun aksine Kur’an’dan, onun kültüründen, mânevî gıdasından ve hükümlerinden uzaklaşan kalp imanca zayıflar, katılaşır ve duygusuzlaşır. Böyle bir kalbe sahip olan insan Allah’a karşı sorumluluğunu unutur, maddeci ve menfaatperest olur. Menfaatini başkalarının zararlarına, hatta yok olmaları üzerine kurmakta kalbi huzursuz olmaz.)

17. Bilin ki Allah, yeri ölümünden sonra diriltir. Hiç şüphesiz biz, akıl erdiresiniz diye size âyetleri (böyle) açıklarız.[3]

18. Doğrusu sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar ve Allah’a karz-ı hasende bulunanlar (gönül hoşluğuyla güzel ödünç verenler)in (karşılıkları) kendilerine kat kat verilecektir. Onlar için (ayrıca) değerli bir mükâfat vardır. [krş. 57/11 ve açıklaması]

19. Allah’a ve resûllerine inananlar hem Rableri yanında dosdoğru olanlar hem de (Allah için) şehit olanlar/şâhitlikte bulunanlardır. Onların hem mükâfatları, hem de nurları vardır. İnkâr edenler ve âyetlerimizi yalanlayanlar(a gelince), onlar da cehennem ehlidirler. [bk. 24/35-36; 39/22]

20. Bilin ki (âhiret kazancına önem verilmeden geçirilen) dünya hayatı, ancak

(geçici) bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda bir övünme, mal ve evlatta çoğalma yarışıdır. (Bu) tıpkı şuna benzer: Bir yağmurun bitirdiği (o yeşil) bitki, ekincilerin hoşuna gider, (fakat) sonra o (bitki) kurur da sen onu sararmış halde görürsün. Sonra da çer çöp olur (işte dünyadaki her şey de böyledir). Âhirette ise (günahkârlara) şiddetli azap, (iyilere de) Allah'tan mağfiret ve hoşnutluk vardır. Dünya hayatı, aldatıcı bir faydalanmadan (bir rüyaya sevinmeden) başka bir şey değildir.[4] [bk. 3/14; 10/24; 18/45-46; 39/21]

21. (O halde dünyanın bu aldatıcılığına aldanmayıp tevbe ve sâlih amellerle) Rabbinizden bir mağfirete ve Allah'a ve resûllerine inananlar için hazırlanmış, genişliği gökle yerin genişliği kadar olan cennete (girmek için) koşuşun/yarışın. Bu Allah'ın bir lütfudur ki onu dilediğine verir.[5] Allah büyük lütuf sahibidir.

22. Gerek yerde, gerek kendi canlarınızda meydana gelen (kıtlık, afet ve hastalık gibi) herhangi bir musibet, biz onu yaratmadan önce mutlaka bir Kitab'da (Levh-i Mahfûz'da) yazılmıştır. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır.

23. (Her şeyin önceden yazılmış olması)[6] elinizden çıkıp gidene üzülmemeniz (Allah'ın takdiri diye boyun eğmeniz) ve O'nun size verdiğiyle de sevinip şımarmamanız içindir. Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez.

24. (İşte) onlar, cimrilik yaparlar ve insanlara da cimriliği emrederler. Kim de (Allah yolunda malını vermekten) yüz çevirirse, şüphe yok ki Allah Ganî'dir (hiçbir şeye ihtiyacı yoktur), hamd edilmeye (en) layık olan O'dur.

25. Andolsun ki biz, resûllerimizi, açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti (vahye uygun olarak)[7] ayakta tutmaları için, onlarla beraber (hükümleri bildiren) Kitab'ı ve mîzânı (adalet ve ölçüyü de) indirdik. Bir de kendisinde çetin bir kuvvet ve insanlara birçok faydalar bulunan demiri indirdik (var edip ikram ettik)[8] ki böylece Allah'ın, kendi (dini)ne ve Resûlü'ne gıyaben/görmediği halde kimin (bundan faydalanıp) yardım edeceğini belli etsin. Şüphesiz Allah çok kuvvetlidir, daima galiptir.

(Yüce Allah burada ilâhî adaletin hayata hâkim olmasını, bunun için de demirden faydalanarak her türlü kuvveti elde etmeyi bildirmektedir.)

26. Andolsun ki biz, Nuh'u ve İbrahim'i (peygamber olarak) gönderdik. Peygamberliği ve Kitab'ı da (artık) onların nesillerine verdik. Onlardan bir kısmı doğru yolu bulmuştur. Fakat çoğu yoldan çıkmışlardır.

27. Sonra onların izleri üzerine ardarda peygamberlerimizi gönderdik. Meryemoğlu İsa'yı da arkalarından gönderdik. O'na İncil'i verdik ve ona uyanların kalplerine şefkat ve merhamet (duygusu) koyduk. Ruhbanlığa (gelince):[9] Onu kendileri icat ettiler. Biz onu üzerlerine yazmadık, ancak Allah'ın rızasını aramak için (böyle bir şey ortaya koydular). Fakat ona da hakkıyla uymadılar (teslis inancına ve riyakârlığa saptılar). Biz de onlardan (ortak koşmadan)[10] iman edenlere mükâfatlarını verdik. Onlardan birçoğu yoldan çıkmışlar (kâfir olmuşlar)dır. [bk. 5/17-72-73; 9/30]

28. Ey iman edenler! Allah'ın emirlerine uygun yaşayın/aykırı davranmaktan sakının! O'nun (son)[11] Resûlü'ne de inanın ki,[12] rahmetinden size iki pay versin; size hem (imanınızdan dolayı) ışığı ile yürüyeceğiniz bir nur lütfetsin hem de sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir. [bk. 7/157; 24/34-35; 39/22]

29. Böylece (son Peygamber'e inanmayıp "yahudiler yahudi hıristiyanlar da hıristiyan olun ki doğru yolu bulasınız" diyen) Ehl-i Kitab, kesin olarak bilsin ki[13] Allah'ın lütfundan hiç bir şey (elde etmey)e asla güç yetiremezler. Muhakkak ki lütuf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir. [bk. 2/135; 7/157]

(Gerçekten bilinçli olarak Allah'a inananlar, O'nun gönderdiği peygamber ve kitaplarının hepsine inanırlar, son din İslâm'a göre de hayatlarını düzenler ve sorumluluklarını yerine getirirler.)

[1] Karz-ı hasen (güzel bir borç): Karşılığını Allah'tan bekleyerek, malın iyisinden, helalinden gönül hoşluğu ile gösterişsiz olarak Allah yolunda vermektir. Bu da Allah'a vermek gibidir (Beydâvî). Sırf Allah rızası için darda kalmış müslümana borç vermek veya tahsilinde kolaylık sağlamak da böyledir.

Ebû Dahdâh (ra.), "Ey Allah'ın Resûlü! Allahu Teâlâ bizden ödünç mü istiyor?" dedi. O da, "Evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine, "Elini bana ver." dedi. Resûlullah (sas.) da elini ona uzattığında elini tutup dedi ki: "Ben bahçemi Rabbime ödünç verdim." Ebû Dahdâh'ın bahçesinde 600 hurma ağacı bulunuyordu. Hanımı ve çocukları orada oturuyorlardı. Ebû Dahdâh gelip onlara, "Artık buradan çıkın, ben onu Rabbime ödünç verdim." dedi. Kadının sözü ancak "Bu alışverişin hayırlı olsun." demek oldu. Çocuğunu ve eşyasını taşıdı. Resûlullah (sas.), "Ebû Dahdâh'ın cennette kocaman dalları olan hurma ağaçları var." buyurdu. (İbni Kesîr (Çetiner), XIV, 774). [bk. 2/245; 5/12; 57/18; 64/17; 73/20]

[2] Bu âyette mü’minlere büyük bir uyarı vardır.

[3] Kur’an’dan ve Allah’ı anmaktan uzaklaşıp kalplerini katılaştıranlar, âyette verilen misal gibi ölümden sonra dirilip hesap vereceğini düşünmelidir.

[4] Bu âyet-i kerîmede dünya ve âhiret hayatı anlatılmaktadır. Ancak dünya hayatının aldatıcılığı, onu terk etmek için değil, ondakilere dalıp âhiret hazırlığını unutmamak, dengede tutmak içindir. Hayatını yalnız dünya hayatına bağlayan insan ise İslâmî kimlik ve kişiliğe henüz erişememiş demektir. [krş. 28/77. bk. 63/9; 64/15]

[5] Bu ifadede, Allah’ın fazl ü ihsanı olmadan kimsenin cennete giremeyeceğine işaret vardır.

[6] Beydâvî.

[7] İbni Kesîr (Sâbûnî), IV, 314.

[8] “Enzele” kelimesi, halketmek ve ihsan etmek anlamındadır. bk. Cündioğlu, Kur’an Çevirilerinin Dünyası, s. 81-82.

[9] Rahbâniyet (Ruhbanlık): Ömür boyu dünya lezzetlerinden el çekip evlenmeyip ücra yerlerde sırf ibadetle meşgul olmaktır. İslâm bunu yasaklamıştır.

[10] Taberî, XVII, 139.

[11] Taberî, XVII, 139.

[12] Çünkü peygamberlerin birine bile iman edilmezse hiç iman edilmemiş sayılır.

[13] “Liellâ”daki “lâ” tekid içindir.

58. Mücâdele Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 22 âyettir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Resûlüm!) Allah, kocası hakkında seninle tartışan (hüküm için ısrar eden) ve Allah’a şikayette bulunan (kadın)ın sözünü işitti (dileğini kabul etti). Allah zaten sizin (her) konuşmanızı işitir. Çünkü Allah hakkıyla işitendir, görendir.[1]

2. Sizden hanımlarına (“sen bana anamın sırtı gibisin” diyerek)[2] zıhar yapan (onları kendilerine haram kılan)lar (bilsinler ki) o kadınlar, onların anaları değildir. Anaları, ancak kendilerini doğuranlardır. Doğrusu onlar, çirkin ve yalan bir söz söylüyorlar. Şüphesiz ki Allah (tevbe edenleri) çok affedendir, çok bağışlayandır.

3. Kadınlarına zıhar yap(arak onlardan ayrıl)anların, sonra da söylediklerinden geri dönenlerin birbirleriyle karı koca ilişkisine girmeden önce bir köle azat etmesi lazımdır. İşte size, bu (hüküm) ile öğüt veriliyor. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

4. Kim de (bu imkânı) bulamazsa, (yine onun için) birbirleriyle ilişkide bulunmadan önce iki ay peş peşe oruç tutmak (lazım)dır. Buna da güç yetiremezse, (yine önce) altmış yoksulu doyurmak (lazım)dır. Bu (kefâretteki kolaylıklar) Allah’a ve Resûlü’ne iman(da gereğini yapmaya sebat) gösterdiğiniz içindir. Bunlar Allah’ın (koyduğu) sınırlardır. (Bunları kabul etmeyen) kâfirler için acıklı bir azap vardır.

5. Allah ve Resûlü’(nün emirleri)ne muhalefet eden/karşı olanlar, kendilerinden öncekilerin alçaltıldıkları gibi alçaltılacak (ve yere çarpılacak)lardır. Halbuki (bu konularda) biz apaçık âyetler de indirmişizdir. (Bunları) inkâr edenler için alçaltıcı bir azap vardır.

6. O gün Allah, onların hepsini diriltecek ve yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allah (onların yaptıklarını) sayıp dökmüş, onlar ise unutmuştur. Allah, her şeye şahittir.

7. Göklerde olanları ve yerde olanları Allah’ın bildiğini görmedin mi? Hangi üç (kişi) arasında bir fısıltı (ile konuşma) olmayagörsün, mutlaka O (Allah) bunların yanında dördüncüsüdür. Beş (kişi) arasında (bir fısıltı) olmayagörsün, mutlaka O, bunların (yanında) altıncısıdır. Bundan daha az (iki) ve daha çok ve nerede olsalar yine O, mutlaka onlarla beraberdir. Sonra (Allah) kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla bilendir. [bk. 3/5; 9/78; 14/38; 43/80]

8. (Resûlüm!) Görmüyor musun şu (münâfık ve yahudi olan) kimseleri ki fısıltı

ile konuşmaktan menedildikten sonra, yine kendilerine yasaklanan şeyi yapıyorlar; günahı, düşmanlığı ve Resûl'e isyanı fısıldaşıyorlar. Sana geldikleri zaman seni, Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlıyorlar.[3] Kendi içlerinde de: "Bizim (böyle) söylememiz sebebiyle Allah bize azap etmeli değil miydi?" diyorlar. Onlara cehennem yeter; girecekler oraya. O, ne kötü bir dönüş yeridir!

9. Ey iman edenler! (Aranızda) gizli konuştuğunuz zaman, günahı, düşmanlığı ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın. İyiliği/iyi olanı, takvâyı fısıldaşın ve huzurunda toplanacağınız Allah'a saygılı olup emrine uyun.

10. O (günaha sebep olan) gizli konuşma(lar ve gizli toplantılar) ancak şeytandan(ve şeytan yanlısı olmaktan)dır. (Bu da) iman edenleri üzmek gayesiyledir. Halbuki Allah'ın izni olmadıkça o (fısıldaşmalar ve şeytan), onlara hiçbir şekilde zarar verici değildir. O halde mü'minler Allah'a güvenip dayansınlar.

11. Ey iman edenler! Toplantılarda size: "(Gelenlere) yer açın." denildiği zaman, hemen yer açın (genişletin) ki Allah da size genişlik ver(ip darlığınızı gider)sin. "Kalkın (yer verin)." denildiğinde kalkın ki Allah sizden iman edenlerle, kendilerine ilim verilmiş olanları derecelerle yükseltsin. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

(Bu 9, 10 ve 11. âyetler İslâmî görgü kurallarından bazılarıdır. Resûlullah (sas.) "Eddebenî Rabbî." (Beni Rabbim edeplendirdi) buyurmuştur. İşte Resûl'ün yaşayışı Kur'an yaşayışıdır. Ne mutlu müslümanım deyip de tüm ahlâk ve görgü kurallarında Hz. Peygamber'i örnek alanlara! En büyük önder ve örnek Allah Resûlü Hz. Muhammed'dir.) [bk. 4/80; 33/21]

12. Ey iman edenler! Siz Peygamber'e fısıltı ile (özel bir şey) arz edeceğiniz zaman, bu gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin. Bu, sizin için daha hayırlı ve daha temiz (bir yöntem)dir. Eğer (sadaka verecek bir şey) bulamazsanız, şüphe yok ki Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

(Allah Resûlü'nün meclisinde bazıları, özellikle zengin olan yeni müslümanlar, gerekli gereksiz onunla fısıldaşıyorlardı. Bu da onu rahatsız ediyordu. Yüce Allah, Resûlü'nü rahatlatmak için bu âyetle bir tedbir almış oldu. Fakat çok geçmeden maksat anlaşıldı ve aşağıdaki âyet indirildi:)

13. Fısıltı ile (özel) konuşmanızdan önce sadakalar vereceğinizden korktunuz (hem fısıltıyı, hem de sadakayı kestiniz değil) mi? Madem ki yapmadınız, Allah

da (özrünüzü ve) tevbenizi kabul etti (ve hayrı konuşmanıza izin verdi). O halde namazı gereğince kılın, zekâtı verin. Allah'a ve Resûlü'ne itaat edin. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

14. Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu (yahudileri) dost edinen (münâfık)ları görmedin mi? Onlar sizden de değildir, onlardan da değildir. Kendileri bildikleri halde (mü'miniz diye) yalan yere yemin ederler.

15. Allah, o (münâfık ola)nlar için şiddetli bir azap hazırladı. Doğrusu onların işledikleri şeyler ne kötüdür!

16. Onlar (müslümanız diye) yeminlerini kalkan yapıp da (mü'minleri) Allah yolundan çevirdiler. İşte onlar için rezil edici bir azap vardır.

17. Onların malları ve evlatları, Allah'(ın azabın)dan hiçbir şeyi kendilerinden uzaklaştıramaz. Onlar ateş ehlidirler. Onlar orada ebedî kalacaklardır.

18. Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size (yalan yere) yemin ettikleri gibi, O'na da (mü'miniz diye) yemin ederler ve onlar hakikaten bir şey üzerinde olduklarını (bu yeminin kendilerine bir fayda vereceğini) sanırlar. Haberiniz olsun ki onlar, yalancıların (münâfıkların) ta kendileridir. [bk. 6/22-23; 16/28]

19. Şeytan onları(n içini dışını) kaplamış da Allah'ı anmayı (O'nun hükümlerini) onlara unutturmuştur. Bunlar, şeytanın taraftarlarıdır. İyi bilin ki şeytanın taraftarları hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

20. Allah'a ve Resûlü'ne (emirlerine) muhalefet/düşmanlık edenler, gerçekten, en aşağılıklar arasındadırlar. [bk. 58/5, 22]

(Bunlar, tevbe edip hallerini düzeltmedikçe, samimi mü'minler onlara rağbet edip değer vermezler.)

21. Allah (şöyle) yazmıştır: "Andolsun ki hem Ben, hem de peygamberlerim galip geleceğiz." Şüphe yok ki Allah güçlüdür, daima üstün gelir. [bk. 40/51]

22. Allah'a ve âhiret gününe (gerçekten) iman eden hiçbir kavmin, Allah'a ve Resûlü'ne (emirlerine) muhalefet/düşmanlık eden kimselerle dostluk ettiklerini göremezsin (onları sevip sayamazlar). İsterse onlar; babaları, oğulları, kardeşleri veya sülaleleri olsunlar. İşte O (Allah), onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendisinden bir ruh ile[4] desteklemiştir. Onları, içlerinde ebedî kalmak üzere alt

tarafından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O’ndan razı olmuşlardır. İşte bunlar Allah taraftarıdır(lar). Haberiniz olsun ki hakikaten Allah taraftarları, kurtuluş (ve saadet)e erenlerin ta kendileridir.

(Allah taraftarları ya da Allah tarafında olanlar demek; Allah ve Resûlü’ne muhalefet edenlerin, yani şeytan, kâfir, müşrik ve tâğûtların taraftarlığını kabul etmeyen ve Allah’ın buyruklarını esas alıp ona göre yaşayışını düzenleyen demektir.) [krş. 109/1-6 ve ön bilgi]

[1] Câhiliye devrindeki Araplar arasında “zıhar yapma” âdeti vardı. Buna göre, bir adam karısına, “Sen bana anamın sırtı gibisin.” deyince, karısı ona anası gibi ebedî olarak haram olurdu. İşte ashabdan Evs b. Sâmit ufak bir şeye kızıp karısı Sâlebe bint Havle’ye önce böyle demiş, ardından pişman olmuştu. Fakat pişman olması kâfi değildi. Karısı, Resûlullah’a gitti, ağladı; kendisinin ihtiyar ve fakir olduğunu, çocuklarının da ortada perişan kaldığını anlattı. Allah’ın Resûlü ona, “Sen ona haramsın.” dedi. Fakat kadın, tekrar tekrar kocasına dönmek için bir fetva istedi. Bir fetva alamayınca nihayet elini Allah’a açtı, ıstırabını, şikayetini O’na yöneltti ve dermanı O’ndan istedi. İşte her şeyi bilip işiten Allah, bunun üzerine ilgili âyetleri indirdi.

[2] Sırtı, vücudu anlamında söylenmektedir. [bk. 33/4]

[3] “es-Selâmu aleyk” yerine, “sana ölüm olsun” anlamında “es-Sâmü aleyk” diyorlar.

[4] Kalp, nur ve hakta sebat ile, yahut bir melekle (Mukâtil, s. 63).

59. Haşr Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 24 âyettir. Haşr, “sevkiyât için bir yere toplamak” demektir.[1] 2-17. âyetlerdeki yahudi kabilelerinden Nadroğulları’nın sürülmeleri hadisesinden hareketle, sûreye bu ad verilmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah’ı tesbih eder. O mutlak galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.

2. Ehl-i Kitab’dan (ahitlerinden cayan ve Peygamber’e suikast tertipleyip) küfre

sapanları ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O’dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar (yani Nadroğulları yahudileri) de, kalelerinin kendilerini, Allah’(ın azabın)dan koruyacağını sanmışlardı. Allah(’ın azabı), onlara hesap etmedikleri taraftan geldi ve kalplerine korku düşürdü. Öyle ki evlerini hem kendi elleriyle hem de mü’minlerin elleriyle ‘yıkıp harap’ ediyorlardı. Ey basîret sahipleri! (Gerçeği görebilenler! Bundan) ibret alın![2]

(Bir şey, insanların yalnız kendi isteğine göre olmaz; onun yanında bir de mühim olan ve unutulmaması gereken, Allah’ın planı/takdiri vardır ki işte “ibret alın” ifadesi buna işaret etmektedir.)

3. Eğer Allah onlara (bu) sürgünü yazmasaydı bile, elbette kendilerine dünyada yine (başka şekilde) azap ederdi. (Kaldı ki) âhirette de onlar için ateş azabı vardır.

4. Onların bu şekilde sürülmeleri, Allah’a ve Peygamberi’ne muhalefet etmeleri/karşı gelmeleri (ve düşmanlık etmeleri) yüzündendir. Kim de Allah’(ın buyrukların)a muhalefet eder/karşı gelirse, şüphesiz ki Allah’ın azabı çetindir.

5. (O hainlik yapan yahudilerin yurtlarında kendilerine siper edindikleri) herhangi bir hurma ağacını (ne zaman) kestiniz veya onu (kesmeyip) kökleri üzerinde (olduğu gibi) bıraktınızsa, (hep) Allah’ın izniyledir ve (bu izin) yoldan çıkanları rezil etmek içindir. (Yoksa öfke veya keyfinize göre kesemezsiniz.)

6. Allah’ın onlardan Peygamberi’ne kolayca ganimet olarak verdiği şeye gelince, siz onun üzerine ne at ne de deve sürdünüz. (Akın edip harp etmediniz.)[3] Fakat Allah, Resûlü’nü dilediği kimseler üzerine ‘salarak (onların kalplerine düşen korkudan dolayı onlara) harpsiz galip kılar.’ Allah her şeye kâdirdir.

7. Allah’ın (fethedilen diğer kâfir) memleketler halkın(ın malın)dan, Resûlü’ne ganimet verdiği şeyler; Allah’a, Peygamber’e, akrabalarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalanlara aittir. Bu da (bu malların), içinizden yalnız zenginler arasında elden ele dolaşan bir servet olmaması içindir. Peygamber size neyi verdiyse onu alın, size neyi yasak ettiyse ondan da vazgeçin.[4] Allah’a saygılı olup emirlerine uygun yaşayın/aykırı davranmaktan sakının. Çünkü Allah’ın azabı çetindir.

8. (Bir de bu ganimetler,) hicret eden fakirlere aittir. Onlar, Allah’tan bir lütuf ve bir rıza ararlarken, hem de Allah’a ve Resûlü’ne (malları ve canlarıyla) yardım ederlerken yurtlarından ve mallarından çıkarılmışlardır. İşte bunlar, (iman ve

mücadelelerinde) doğru olanların ta kendileridir.

9. Onlardan önce (Medine'yi) hem yurt hem de iman (İslâm) evi edinen kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler. Onlara verilen şeylerden dolayı gönüllerinde bir ihtiyaç (bir sıkıntı) duymazlar. Kendilerinin ihtiyacı olsa bile, (onları) öz canlarına tercih ederler.[5] Kim (mala karşı) nefsinin hırs ve cimriliğinden korunursa, işte onlar, kurtuluş ve saadete erenlerin ta kendileridir. [bk. 76/8]

(Medine'ye hicret olayının temelinde, gerçek vatanın müslümanın doğduğu fakat küfrün hâkim olduğu yerden ziyade, imanının gereği gibi rahatça yaşayacağı yer olduğu gözükmektedir.)

10. Bunlardan sonra gelen (diğer bütün mü'min)ler derler ki: "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce imanla geçmiş (din) kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde, iman edenler için bir kin bırakma! Ey Rabbimiz! Şüphesiz ki sen pek şefkatlisin, pek merhametlisin." [bk. 9/100]

11. Görmez misin (şu) münâfıklık edenleri? (Onlar) Ehl-i Kitab'dan o küfre sapan kardeşlerine:[6] "Eğer siz, (yurdunuz Medine'den) çıkarılırsanız, elbette biz de sizinle beraber çıkarız ve sizin aleyhinize hiçbir kimseye[7] asla itaat etmeyiz. Eğer sizinle savaşılırsa, mutlaka (biz de) size yardım ederiz."[8] derler. Halbuki Allah şahitlik eder ki onlar kesinlikle yalancıdırlar.

12. Andolsun ki eğer (o yahudi Nadroğulları kabilesi) çıkarılsalar (bile bunlar), onlarla beraber çıkmazlar. Eğer onlarla savaşılsa, onlara yardım etmezler. Yardım etseler bile, kesinlikle arkalar(ın)ı dön(üp kaç)arlar, sonra (Allah onları helak eder kimse tarafından) da yardım edilmezler.

13. (Ey mü'minler!) Siz, onların (münâfıkların) yüreklerine, Allah'tan daha çok korku vermektesiniz. Bu, onların (Allah'ın büyüklüğünü) anlamayan bir topluluk olmalarındandır.

14. (Münâfıklar ve yahudiler,) surla çevrilmiş kasabalarda ve duvarların (siperlerin) arkasında olmaksızın sizinle toplu halde savaşamazlar. Kendi aralarındaki savaşları (çekişmeleri) şiddetlidir. Sen onları toplu (birlik olmuş) zannedersin. Halbuki onların kalpleri (birlik değil) dağınıktır. Bu ise onların aklını kullanmaz bir topluluk olmalarındandır.

15. (O yahudilerin hali) kendilerinden az öncekilerin hali gibidir. Onlar (kötü)

işlerinin günahını (dünyada) tattılar. Onlar için (ayrıca âhirette de) acıklı bir azap vardır.

16. (Yahudileri harbe teşvik eden münâfıkların durumu da) şeytanın hali gibidir. Çünkü o insana: “İnkâr et” der, (insan) inkâr edince de: “Hakikaten ben senden uzağım. Çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım.” der.

17. Nihayet ikisinin de sonu, ebedî olarak ateşte kalmaları oldu. Zalimlerin cezaları budur.

18. Ey iman edenler! Allah’ın emirlerine uygun yaşayın ve herkes yarın için önden ne (yapıp) gönderdiğine baksın. Allah’ın emirlerine aykırı davranmaktan sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

19. Allah’ı unuttuklarından dolayı, (Allah’ın da) kendilerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar, yoldan çıkan kimselerdir. [bk. 63/9]

(Yüce Allah’ı unutanlar, O’nun emir ve yasaklarını yaşantısına karıştırmayanlar, kalpleriyle akılları arasındaki bağlar kopmuş çarpık kimselerdir. Zaten Allah’a yabancılaşanlar, O’nunla irtibatını kesenler, nefislerinin ve teknolojinin esiri olup Allah’tan başka şeylere taparcasına bağlanacaklar ve onlardan zevk alıp günah deryasında devam edeceklerdir. Bunun yanında yüce Allah’ın onlara kendilerini unutturması da çok vahimdir. Çünkü kendini unutan insan ve toplum hayvânî duygulara yönelecek, böylece cehenneme götürecek şeyleri cazip görecek, öz benliğini, şahsiyetini, mânevî değerlerini unutup kendine yabancılaşacaktır. Böyle bir fert veya toplum; artık yoldan çıkmış, mânen intihar etmiş, zillet ve esarete dûçâr olmuş, rûhen köleleşmiş veya yok olmaya mahkum olmuş demektir. İşte yüce Allah bu iki tehlikeye karşı uyarmaktadır.) [bk. 7/51; 9/67; 103/1-3]

20. Ateş ehli (olan cehennemlikler) ile cennet ehli bir olmaz. Cennet ehli (olanlar), kurtuluş ve saadete erenlerin ta kendileridir. [krş. 13/19; 40/58; 45/21; 47/14]

21. Eğer biz bu Kur’an’ı bir dağa indirseydik, elbette onu, Allah’ın korkusundan baş eğerek parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz. [bk. 33/72-73]

(Bu misalden anlaşıldığına göre, inanan insan da Kur’an karşısında en az dağların hali gibi olmalı; boyun eğmeli, ufalıp teslim olmalıdır. Olmuyorsa,

dağlardan daha sert ve katı demektir.)

22. O, öyle Allah’tır ki O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Gizliyi de, âşikârı da bilendir. O, Rahmân’dır, Rahîm’dir.

23. O, öyle Allah’tır ki O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Hükümrandır, mukaddestir, selamete erdirendir. İnanıp sığınana güven verendir, gözetip koruyandır, mutlak galiptir, cebbârdır (her dilediğini mutlaka yapan ve kullarının hal ve işlerini görüp gözeten ve düzeltendir). Büyüklük ve ululukta eşsizdir. Allah, (putperestlerin Allah’tan başkasına bağlanarak) ortak koştukları şeylerden (ve benzetmelerden) münezzehtir.

24. O, takdir edip yaratan, (bir uygunluk içinde) var eden, varlıklara sûret veren Allah’tır. En güzel isimler O’nundur. Göklerde ve yerde olanlar O’nu tesbih (ve tenzih) eder. O, mutlak galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.

(Özellikle son üç âyeti dinlerken durak yapılan ara cümlelerinde ve sonlarında: “Âmennâ ve saddeknâ.” (İnandık ve tasdik ettik) diyerek karşılıkta bulunabiliriz. Peygamber Efendimiz, “Kim sabah ve akşam üç defa ‘Eûzü billâhi’s-semîi’l-alîmi mine’ş-şeytâni’r-racîm’ dedikten sonra bu üç âyeti okursa, kendisine sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar görevlendirilmiş melekler mağfiret diler…” buyurmuştur.)[9] [bk. 7/180]

[1] Kıyamet günü hesabın görülmesi için olan haşrden bir örnek olarak bu kelime kullanılmıştır.

[2] Âyette geçen son emirden hareketle, “ibret alın” ifadesinin, kıyâsın şer’î bir delil olduğu hususuna kanıt olabileceği söylenmiştir (Beydâvî).

[3] Harpsiz, kolayca alınan ganimetlere “feyy” denilir. Bunlar mücahidlere dağıtılmaz. Bu türlü savaşsız alınan ganimetler Beytülmâl’in (Devlet hazinesinin)dir. [Savaşla alınan ganimetler için bk. 8/1, 41]

[4] Allah Resûlü’nün verdiği/emrettiği ve nehyettiği ne varsa âyette geçen (“mâ” ism-i mevsûlünden dolayı) özel ve genel emrettiği ve nehyettiği her şeyi içine alır. Bundan dolayı hadisler ve sünnetler mü’minlere şer’î delildir. [krş. 7/157]

[5] Buna “isâr” denilir ki kişinin kendisi muhtaç iken başkasının ihtiyacını daha önde görerek, onun yardımına koşmasıdır.

[6] Yahudilere/dostlarına.

[7] Muhammed’e (sas.).

[8] Münâfıklar, her fırsatta, İslâm’a ve müslümanlara düşman olanlarla dostluk ve birliktelik kurmuşlardır.

[9] Buhârî, “Dâvet”, 69; Müslim, “Zikir”, 5-6; Tirmizî, “Fezâilü’l-Kur’an”, 22.

60. Mümtehine Sûresi

Medine döneminde, yedinci hicrî yılda nâzil olmuştur. 13 âyettir. Adını hicret amacıyla gelen kadınların imtihan edilmesini konu alan 10. âyetin muhtevasından almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ey iman edenler! Benim düşmanlarımı ve sizin düşmanlarınızı dost edinmeyin. Siz onlara sevgi(niz yüzünden haber) ulaştırıyorsunuz. Halbuki onlar, size hak olarak gelen (Kur’an’)ı inkâr etmişler; Resûlü de, sizi de, Rabbiniz olan Allah’a inanmanızdan dolayı (yurdunuzdan) çıkarmışlardır.[1] Eğer siz benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için çık(ıp hicret et)mişseniz, (nasıl oluyor da) onlara sevgi gösterip sır veriyorsunuz? (Ey kullarım!) Oysa ben, gizlediğinizi de açıkladığınızı da çok iyi bilenim. İçinizden kim bunu yapar (onları dost tutar)sa, kesinlikle düz yoldan sapmış olur. [bk. 3/28; 4/144; 5/51-57]

(Peygamber (sas.) Mekke’nin fethi için gizlice hazırlanırken Mekke’den Sâre adlı bir kadın, yardım toplamak için Medine’ye geldi ve toplanan yardımlarla geri dönerken, Hâtıb b. Ebî Beltaa Mekke’deki yakınlarını korumak için kendisine durumu bildiren bir mektup vermişti. Hz. Peygamber de bunun üzerine ashabdan altı kişilik bir süvariyi yola çıkardı. Onun tarif ve emir buyurduğu Hah bahçesinde kadını yakalayıp mektubu aldılar. İşte bu âyette yüce Allah kendisine ve müslümanlara açık veya gizli düşmanlık edenlerle dost/sırdaş olmamamızı ve onlara sevgi göstermememizi emrediyor.)

2. Eğer onlar sizi ele geçirseler size düşman olurlar, size (her türlü) kötülükle ellerini, dillerini uzatırlar ve (sizin hep) kâfir olmanızı arzu ederler.

3. Kıyamet günü ne akrabanız ne de çocuklarınız asla size fayda vermeyecek, (Allah onlarla) aranızı ayıracaktır. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

4. İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda sizin için hakikaten güzel bir örnek vardır. Hani onlar, kavimlerine: "Şüphesiz biz, sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz ve siz bir tek Allah'a (şirksiz) inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda ebedî olarak düşmanlık ve kin belirmiştir." demişlerdi. Yalnız İbrahim'in (henüz menedilmemişken) babasına: "Senin için mutlaka mağfiret dileyeceğim. (Fakat) Allah'tan (gelecek) hiçbir şeye gücüm yetmez." demesi hariçtir. (Size örnek değildir. Yine onlar:) "Ey Rabbimiz! Yalnız sana güvenip dayandık, yalnız sana yöneldik, dönüş de ancak sanadır." demişlerdi.[2] [bk. 19/47; 26/86]

5. "Ey Rabbimiz! Bizi, o inkâr edenler için fitne (konusu) yap(ıp ezdir)me! Bizi bağışla Rabbimiz. Çünkü sen mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibisin." (demişlerdi.)

6. Andolsun ki onlarda, sizin için, Allah'ın rızasını ve âhiret günü(nün saadeti)ni ümit etmekte olanlar için güzel bir örnek vardır. Kim de yüz çevirirse (aleyhinedir). Şüphesiz Allah Ganî'dir (hiçbir şeye ihtiyacı yoktur), hamde layık olan da yalnız O'dur.

7. Umulur ki Allah sizinle onlardan düşmanlık ettiğiniz kimseler arasına bir sevgi koyar. Allah (buna) kâdirdir. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir. [bk. 3/103; 8/63]

8. Allah, sizinle dininizden ötürü savaşmayanlara, (dininizi yaşadığınız için sizlere saygı gösterenlere) sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten ve onlara adaletli davranmaktan menetmez. Çünkü Allah, âdil olanları sever.

9. Allah, ancak din(iniz) hakkında sizinle savaşanlarla, sizi (dininize göre yaşadığınızdan dolayı hor görüp) yurdunuzdan (veya bulunduğunuz yerden) çıkaranlarla ve sizin çıkarılmanıza arka çıkanlarla dostluk kurmanızdan sizi meneder. Her kim de onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin ta kendileridir.

10. Ey iman edenler! Mü'min kadınlar göç ederek (mü'miniz diye) size geldikleri vakit onları imtihan edin. Allah onların imanını (sizden) daha iyi bilir ya! Eğer siz de o kadınların mü'min olduklarını bilirseniz, onları kâfirlere geri döndürmeyin. Bunlar, onlara helal olmazlar. Onlar da bunlara helal olmazlar.

(Kâfir kocalarının kendilerine) sarf ettikleri (mehirleri)ni onlara geri verin. (Siz de) mehirlerini verdiğiniz zaman, onları nikâhlamanızda üzerinize bir günah yoktur. Kâfir (müşrik kalan veya kâfirlere kaçıp giden) kadınların ismetlerini (nikâh bağlarını elinizde) tutmayın. Onlara sarf ettiğiniz (mehr)i (gittikleri kâfir kocalarından) isteyin. Onlar da (size hicret eden mü'min kadınlara) harcadıklarını istesinler. Bu, Allah'ın hükmüdür. Aranızda (her şeye) O hüküm verir. Allah hakkıyla bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir. [bk. 2/229]

11. Eğer (inkâr edip kaçan) eşleriniz(e sarf ettiğiniz mehir)den bir şey, sizden kâfirlere geçer (alınmaz)sa, siz (onlarla) savaşıp ganimet alırsanız,[3] (ondan), eşleri giden (mü'min)lere, sarf ettikleri (mehir) kadarını verin ve kendisine iman ettiğiniz Allah'ın emrine uygun hareket edin.

12. Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a hiçbir surette ortak tanımamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, (kız) çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasından bir iftira uydurup getirmemek (yani başkasından edindiği bir çocuğu, kocasına isnad etmemek)[4] iyiyi emir (ve kötü olanı yasaklaman) da sana karşı gelmemek şartıyla sana biat etmeye (sana bağlı kalacaklarına dair söz vermeye) geldikleri vakit, onların biatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

13. Ey iman edenler! Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir güruhu dost edinmeyin. (Çünkü) inkârcıların kabir ehlin(in dirilmesin)den ümitlerini kestikleri gibi, onlar da âhiretten (öyle) ümit kesmişlerdir.[5]

[1] Allah'a düşmanlık edip O'nu tanımayanlar, emirlerine muhalefet edenler (Beydâvî; Nesefî (Medârik), IV, 255-256). [bk. 58/22]

[2] Hz. İbrahim'in babası için. [bk. 6/74; 9/113-114]

[3] Yahut: (Onlardan da size geçen kadınlar için mehir ödemede) sıra size gelince.

[4] Hz. Peygamber'e kadınların biat şeklini anlatan bu âyet-i kerîme, Mekke'nin fethi günü nâzil olmuştur. Âyet-i kerîmede geçen "başkasından çocuk edinmek" iki şekilde olur: Ya gayr-i meşrû yolla ya da çocuğu olmadığı için başkasının çocuğunu alıp onun kocasından olduğunu söylemekle olur ki her iki hal de iftira yoluyla çocuk edinmiş olmaktır. Âyette geçen "zina etmeyecekleri" sözü ile zinadan doğan çocuğun kocasına ait olduğunu söyleme ayrı ayrı suçlardır. Çünkü kadın bu biattan önce veya sonra da zinadan olan hamileliğinin

kocasından olduğunu söyleyebilir.

[5] Yahut, “min” beyaniye olarak alınırsa, mâna şöyle olur: “Kabir ehlinden olan kâfirlerin (artık her türlü yardımdan) ümitlerini kestiği gibi, onlar da âhiretten öyle ümit kesmişlerdir.”

61. Saff Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 14 âyettir. Adını sûrenin dördüncü âyetinde geçen ve “hakikat karşısında dizilmek” anlamındaki “saff” kelimesinden almıştır. Sûre iman edip bu uğurda mücadele vermeyi konu edinir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Göklerdekiler de, yerdekiler de Allah’ı tesbih (ve tenzih) eder. O mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibidir.

2. Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz?

3. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah yanında ne kadar çirkindir![1]

4. Allah, kendi yolunda (birbirine) kurşunla kenetlenip kaynaşmış bir yapı gibi saf halinde (kendi yolunda) savaşanları sever.[2]

5. Vaktiyle Musa kavmine: “Ey kavmim! Benim sizin için (gönderilen) Allah’ın peygamberi olduğumu bildiğiniz halde niçin bana eziyet ediyorsunuz?” demişti. İşte onlar (haktan batıla) sapınca, Allah da onların kalplerini (hidayetten) saptırdı. Allah, yoldan çıkan bir topluluğu doğru yola eriştirmez.

6. Hani Meryemoğlu İsa da: “Ey İsrâiloğulları! Şüphesiz ben, Allah’ın size gönderdiği peygamberiyim. Benden önce gelen Tevrat’ı tasdik edici[3] ve benden sonra gelecek, adı Ahmed[4] olan bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim” demişti.[5] Fakat o (müjdelenen peygamber) apaçık delillerle kendilerine gelince: “Bu açık bir sihirdir.” dediler. [bk. 2/146; 6/20]

7. Kendisi İslâm’a davet edilirken (ona geleceği yerde,) Allah’a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır? Allah, zalimler topluluğunu doğru yola (ve başarıya) erdirmez.

8. (Onlar) Allah’ın nurunu (güya) ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Halbuki Allah, kâfirler hoşlanmasa da nurunu (İslâm dinini) tamamlayacak (gayesine ulaştıracak)tır.

9. O (Allah’tır) ki müşrikler hoşlanmasa da, (her yönüyle tamamlanmış son dininin) bütün dinlerin üzerinde olduğunu göstermek için; Resûlü’nü, hidayet (vesilesi ve rehberi Kur’an) ve hak din (İslâm) ile göndermiştir. [krş. 9/32-33; 48/28. bk. 3/19, 85]

10. Ey iman edenler! Sizi acıklı bir azaptan kurtaracak bir ticaret (şeklini) size göstereyim mi?

11. Allah’a ve Resûlü’ne iman edersiniz, Allah yolunda (kula kulluktan kurtulup hayata İslâm’ın hâkim olması için) mallarınız ve canlarınızla cihad edersiniz. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. [bk. 4/76; 49/15]

12. (Böyle yaparsanız, Allah) sizin günahlarınızı bağışlar, sizi alt tarafından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki çok güzel meskenlere (köşklere) koyar. İşte bu, en büyük kurtuluş ve saadettir.

13. Hoşunuza gidecek bir diğer husus da Allah’tan bir yardım ve yakın bir zaferdir. (Resûlüm! Bunları) mü’ minlere müjdele!

14. Ey iman edenler! Allah’ın (dininin/Kur’an’ın hayata hâkim olmasının) yardımcıları olun. Meryemoğlu İsa’nın havârilere:[6] “Allah (dâvâsın)da benim yardımcılarım kim (olacak)?” deyip de havârilerin de: “Allah (dâvâsın)ın yardımcıları biziz.” dedikleri gibi (ey mü’ minler! Siz de öyle deyin). Sonuçta İsrâiloğulları’ndan bir zümre (böyle) iman etti, bir zümre de inkâr etti. Biz de iman edenleri, düşmanlarına karşı destekledik de galip geldiler.

[1] “Kebura” fiili bu gibi yerlerde “zemm” veya “taaccüb” ifade eder. [bk. 18/5]

[2] Rivayete göre mü’minler, “Amellerin Allah’a en sevimli geleninin hangisi olduğunu bilseydik, o uğurda mallarımızı ve canlarımızı feda ederdik.” demişlerdi. Bunun üzerine Allahu Teâlâ’nın, “Şüphesiz ki Allah kendi uğrunda çarpışanları sever.” âyeti nâzil oldu. (Beydâvî, Celâleyn)

[3] krş. 3/81; 7/157.

[4] Hz. İsa kendisinin Allah’ın oğlu değil kulu/peygamberi olduğunu ifade

etmiştir. Ahmed, Peygamberimiz'in adlarından birisidir. Yuhanna İncil'inde (16/7) "Faraklit" olarak geçen bu kelime, Türkçe'ye "Tesellici" olarak tercüme edilmiştir ve şöyle denilmektedir: "… Size hakikati söylüyorum; benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü gitmezsem tesellici (müjdeleyici ve uyarıcı) gelmez… Ve o gelince günah(tan sakındırma)da, salah (iyilik)de ve hükümde tüm dünyayı ilzam edecek (galibiyetle tesiri altında bırakacak)tır." Burada da son dinin kitabı Kur'an ve onun peygamberine ait delil açıkça görülmektedir.

[5] bk. 3/81; 7/157

[6] Havâriler, Hz. İsa'nın arkadaşları idi. Havâri, halis beyaz anlamına gelir, muhabbet ve ihlaslı oldukları için kendilerine bu ad verilmiştir (Beydâvî; Celâleyn).

62. Cuma Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 11 âyettir. Adını erkeklere Cuma namazını farz kılan dokuzuncu âyetten almıştır. Ebedî risaletin insanları arındırması ve Yahudiliğin millî din anlayışının yanlışlığı konu edilmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar(ın hepsi), eşsiz hükümran, mukaddes, mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibi Allah'ı tesbih (ve tenzih) eder.

2. Ümmîlere[1] içlerinden, kendilerine (Allah'ın) âyetlerini okuyan, onları (şirkten, kötü hareketlerden) temizleyen, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir peygamber[2] gönderen O'dur. Halbuki onlar, bundan önce de cidden apaçık bir sapıklık içinde idiler.

3. (Bu son peygamberi) onlardan başkalarına (yani) henüz kendilerine katılamamış (bütün insan)lara da (gönderen O'dur). O, güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.

4. Bu, Allah'ın lütfudur ki onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.

5. Kendilerine Tevrat'(ın emirlerini yerine getirme görevi) yüklenip de sonra taşımayan (onunla amel etmeyen)lerin durumu, tıpkı (bilinçsizce) ciltlerle kitap taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayan (ve Kitab'ın

emirlerini hiçe sayan)ların durumu ne kötüdür. Allah zalimler güruhunu doğru yola (hidayete) erdirmez.

(Allah'ın kitabını (Kur'an'ı) bilinçli yani mânasını anlama, düşünme ve hükmünü yerine getirme yönüyle okumayanlar da bu âyetin muhatabı durumundadır.) [krş. 5/44-45, 47]

6. De ki: "Ey yahudiler! (Bütün) insanlar arasında, Allah'ın dostlarının sadece kendiniz olduğunuzu sanıyorsanız ve (bu iddianızda) doğru iseniz, hemen ölümü temenni edin. (Ölüp Allah'ın dostlarına hazırladığı saadete bir an önce kavuşun.)" [krş. 2/94-96]

7. Onlar kendi işledikleri (günahlar) yüzünden onu (yani ölümü) asla temenni etmezler. Allah zalimleri çok iyi bilendir.

8. De ki: "Sizin hakikaten kendisinden kaçtığınız(ı zannettiğiniz) ölüm var ya! Kesinlikle o, sizi gelip bulacak, sonra (hepiniz) gizliyi de, âşikârı da bilen (Allah')a döndürüleceksiniz. O, yapmakta olduğunuz şeyleri size haber verecektir." [krş. 4/78; 33/16]

9. Ey iman edenler! Cuma günü (ezanla) namaz için çağrıldığınız zaman, derhal Allah'ın zikrine gidin. Alışverişi (işi gücü) bırakın. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. (Elbette bunun aksi hayırlı değildir.)[3]

10. O namaz kılınınca da yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan (nasibinizi) arayın. Allah'ı çok zikredin ki (dünya ve âhirette) umduğunuza kavuşasınız (kurtuluşa eresiniz).

11. (Böyle iken) onlar, bir ticaret yahut bir eğlence gördükleri zaman, ona (doğru) dağılıp gittiler, seni de (hutbede) ayakta bıraktılar. De ki: "Allah katında olanlar, eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır."

(Şiddetli bir kıtlık sırasında Hz. Peygamber, farzdan sonra hutbede iken yiyecek yüklü bir ticaret kervanı gelmiş ve âdet gereğince def veya davul ile karşılanmıştı ki mescidde bunu duyanlar ona doğru akın etmiş, yalnız 12 kişi kalmıştı. İşte bu âyet bir ihtar olarak bunun üzerine nâzil olmuştur. Bundan böyle hutbeler farzdan önce okunmuştur.)[4]

[1] Ümmî; okuma yazma bilmeyen demek olduğu gibi, kendilerine kitap

verilmeyenler anlamına da gelmektedir.

[2] Hz. Muhammed (sas.), bütün cihana gönderilmiş olmakla beraber (34/28), tabi ki kendi toplumu önceliklidir.

[3] Dinin belirttiği mazeret halleri dışında Cuma namazına engel olan her türlü iş, alışveriş ve o saatteki kazanç yasak olduğundan derhal bırakılıp Allah'ın emri yerine getirilir. Cuma namazının farziyetine değer vermeyen/önemsiz görenler veya bu zihniyetinden dolayı başkalarının kılmalarını engelleyenler kâfir olmuş olurlar. (bk. İbn Mâce, III, hadis no: 1081) Özürsüz Cuma namazı kılmamak, fertleri/nesli hem münâfıklar defterine yazdırır hem de din dışı köprüsüne götürür. Müslüman nesle Cuma namazını ve önemini unutturmaya çalışmak da onları dinlerinden koparmaya ve dinsizliğe yönlendirmektir. Yahudilerin bir kısmının başlarına gelen musibet, onların Cumartesi ibadet günü yasağını dinlememeleri sebebiyle olmuştu (2/65; 4/47; 7/163; 16/124). Cuma namazı ve o saatte meşguliyeti bırakmak mükellef bütün mü'minlere farzdır. Ancak, Peygamberimiz (sas.), "Kadınlar, hastalar, misafirler, köleler/esirler hariçtir/muaftır." buyurmuştur. Uygun şartlar dahilinde kadınların cuma, bayram ve cenazelerde diğer namazlar gibi mahzur yoktur.

[4] Beydâvî; Zebîdî, III, hadis no: 508.

63. Münâfikûn Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 11 âyettir. Sûre adını münâfıklardan bahseden konusundan ve ilk âyetinde geçen aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. (Resûlüm!) Münâfıklar (imanlarında samimi olmayan, içlerinden sana ve İslâm'a düşman olanlar) sana geldiği zaman: "Şehadet ederiz ki sen elbette Allah'ın Resûlü'sün." derler. Allah da biliyor ki kesinlikle sen, elbette kendisinin Resûlü'sün. (Bununla beraber) Allah (yine) şehadet eder ki o münâfıklar hiç şüphesiz yalancıdırlar.

2. Onlar yeminlerini (ve sözde imanlarını, canlarına ve mallarına) bir kalkan edinip (insanları) Allah'ın yolundan (çeşitli planlarla) alıkoyarlar.[1] Doğrusu yapmakta oldukları (ikiyüzlüce) şeyler ne kötüdür!

3. Bu, onların (dilleriyle) iman edip sonra (kalpleriyle) inkâr etmelerindendir. Bu yüzden kalplerinin üzerine mühür vuruldu. Artık onlar (gerçeği) anlamazlar.

4. Onları gördüğün zaman, cisimleri (kalıp ve kıyafetleri) hoşuna gider. Eğer (dünyalık söz) söylerlerse, sözlerini dinler (yaldızlı vaadlere kanar)sın. (Ama) sanki onlar (elbise giydirilip) yaslanan keresteler gibidir. Her (İslâm'a ait bir toplantı ve) seslenişi, (korkularından) kendi aleyhlerinde sanırlar, (İslâm'a ve müslümanlara) asıl düşman onlardır. Onlardan sakın(ın). Allah kahretsin onları! Nasıl da (hakikatten aldatılıp) döndürülüyorlar. [bk. 2/204-205; 33/19]

5. Onlara: "Gelin, Allah'ın Resûlü('nden özür dileyin ki o da) sizin için mağfiret dilesin." denildiği zaman, başlarını döndürdüklerini ve (özür dilemeyi) kibirlerine yediremedikleri için yüz çevirdiklerini görürsün.

6. Onlar için mağfiret dilesen de mağfiret dilemesen de durum değişmez. Allah onları asla bağışlamaz. Şüphesiz ki Allah fâsıklar topluluğunu doğru yola iletmez. [krş. 9/80]

7. Onlar öyle kimselerdir ki: "Allah'ın Resûlü'nün yanındaki (fakir muhacir)lere nafaka vermeyin ki dağılıp gitsinler." derler. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat münâfıklar anlamazlar.

(Peygamber, Benî Mustalik gazvesinde iken, Müreysî suyunun başındaki su sırası yüzünden muhacirlere edepsizce dil uzatan münâfıklar: [bk. 24/37][2])

8. "Eğer Medine'ye bir dönersek, andolsun ki üstün olan(ımız), zayıf ve düşük olan (sizler)i oradan çıkaracaktır." diyorlar. Halbuki (asıl) şeref ve üstünlük, ancak Allah'a, Resûlü'ne ve mü'minlere mahsustur. Fakat münâfıklar bilmezler. (Çünkü onlar, imanlarında samimi değillerdir.)

(Mekke'de müşrikler, Medine'de münâfıklar, görünürdeki veya içlerindeki putları terk ederek gereği gibi Allah'a inanıp Hz. Muhammed'i ve onun Allah'tan getirdiği İslâm'ı içlerine sindiremediklerinden, önceki sûrelerde (8/30; 17/76) geçtiği üzere Hz. Peygamber'i ve mü'minleri daima küçük, potansiyel suçlu ve ülkenin sosyalitesini bozanlar olarak gördükleri için çeşitli baskı ve eziyetlere başvurmuşlar ve yurtlarından çıkartmak istemişlerdir. Ama Allah'ın da bir planı, programı olduğunu düşünememişlerdir.)

9. Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi Allah'ın zikrinden (ibadet ve itaatinden) oyalayıp alıkoymasın. Kim bunu yaparsa (onlar yüzünden Allah'ın

zikrinden/kulluk görevlerinden gaflet ederse) işte onlar, hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

10. Birinize ölüm (belirtileri) gelip de: “Ey Rabbim! (Ne olur) beni yakın bir vakte kadar (öldürmeyip) ertelesen de sadaka versem ve iyilerden olsam!” demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden (Allah için) harcayın. [bk. 6/27; 7/53; 14/44; 23/99-100; 32/12; 42/44]

11. (Bilin ki) Allah, hiçbir canı, eceli geldiği zaman, asla geri bırakmaz. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberi olandır.

[1] Beydâvî.

[2] Benî Müstalik (Müreysî) gazvesi, hicretin altıncı yılında olmuştur. [bk. 24/11]

64. Teğâbün Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 18 âyettir. Adını, dokuzuncu âyette geçen “Yevmu’t-Teğâbün” (Teğâbün günü) kelimesinden almıştır. Teğâbün günü, kusur işleyen insanın âhirette günahlarını görüp dünyada iken aldandığını kabul ettiği gündür.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar(ın hepsi) Allah’ı tesbih eder (yüceliğini anarlar). Hükümranlık ancak O’nundur, hamd ancak O’nadır. O, her şeye kâdirdir.

2. Sizi yaratan O’dur. Öyle iken, kiminiz kâfir (oluyor), kiminiz de mü’min. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görendir.[1]

3. Gökleri ve yeri hak (ve üstün bir hikmet) ile O yarattı. Size (ayrı ayrı) şekil verdi; hem de şekillerinizi güzel yaptı. Dönüş ancak O’nadır. [krş. 40/ 64; 82/6-8]

4. Göklerde ve yerde olanları (O) bilir. (O,) gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz şeyleri de bilir. Allah gönüllerde olanı hakkıyla bilendir.

5. Bundan önce(ki devirlerde) inkâr etmiş olanların haberi size gelmedi mi? Onlar (küfür) işlerinin vebalini (cezasını, dünyada) tattılar ve (ayrıca) onlar için (âhirette) de acıklı bir azap vardır.

6. Bunun sebebi şudur: Peygamberleri onlara apaçık deliller (ve mucizeler) getiriyorlardı. Onlar da: “Bir insan mı bizi doğru yola iletecek?” demişlerdi. (Böylece) de kâfir olup (imandan) yüz çevirmişlerdi. Allah ise (onlara, hiçbir şeye) muhtaç olmadığını gösterdi. (Zaten) Allah zengindir (hiçbir şeyinde noksanlık olmaz), hamde layık olandır.

7. O inkâr edenler, tekrar hiç diriltilmeyeceklerini sandılar. (Resûlüm!) De ki: “Hayır! (Öyle değil!) Rabbime andolsun ki siz mutlaka diriltileceksiniz. Sonra da yaptığınız şeylerden mutlaka haberdar edileceksiniz. Bu Allah’a göre çok kolaydır.” [krş. 6/29-30; 10/7-8; 23/37-42; 45/24]

8. O halde Allah’a, Resûlü’ne ve indirdiğimiz o nura (Kur’an’a) iman edin.[2] Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberi olandır.

9. (Allah) o gün, o toplanma (kıyamet) günü için, sizi bir araya getirecektir. İşte o gün, (dünyada iken) aldanma(nın ortaya çıkış) günüdür. Kim de Allah’a inanır, sâlih amel işlerse, (Allah) onun kötülüklerini örter ve onu, içinde ebedî kalmak üzere, alt tarafından ırmaklar akan cennetlere koyar. İşte büyük kurtuluş ve saadet budur.

10. (Allah ve dirilme hakkında) küfre sapıp âyetlerimizi (ve Peygamberimizi) yalanlayanlara gelince, işte onlar, cehennem ehlidirler. Orada ebedî kalacaklardır. O gidilecek ne kötü bir yerdir!

11. Allah’ın izni olmadıkça hiçbir musibet (hastalık ve üzüntü) gelip çatmaz. Kim de Allah’a inanırsa, (Allah) onun kalbini doğruya yöneltir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir. [bk. 57/22]

12. Allah’a itaat edin, Peygamber’e itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz, (bilin ki) Resûlümüz’ün üzerine düşen ancak apaçık bir tebliğdir (artık sorumluluk size aittir.)

13. Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Mü’minler ancak Allah’a güvenip dayansınlar.

14. Ey iman edenler! Şüphesiz eşlerinizden ve evlatlarınızdan (sizi Allah

yolundan alıkoymakla) size düşman(lık etmiş olanlar) da vardır. Onlardan sakının (kendinizi tamamen kaptırmayın sâlih amelinize devam edin). Eğer (onları) affeder, kusurlarına bakmaz ve bağışlarsanız, şüphesiz Allah da çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

15-16. Doğrusu mallarınız ve evlatlarınız (sizin için) bir fitne (bir imtihan konusu)dur.[3] Allah'ın katında ise büyük mükâfat vardır. O halde gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkup emirlerine uygun yaşayın (emir ve yasaklarını) dinleyin, itaat edin ve kendi iyiliğinize olarak (Allah yolunda mallarınızı) harcayın. Kim de nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar, kurtuluş ve saadete erenlerin ta kendileridir. [bk. 3/14, 102; 8/28; 18/46; 63/9]

17. Eğer Allah'a güzel (gönül hoşluğu ile) bir borç verir (mallarınızı emrettiği yere harcar)sanız, (Allah) onu sizin için kat kat artırır ve sizi bağışlar. Allah az (hayr)a çok karşılık verendir, Halîm'dir (cezada acele etmeyendir.) [bk. 57/11]

18. Gizliyi de, âşikârı da bilendir. (O) mutlak galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.

[1] Allahu Teâlâ insanı yaratmış ve ona peygamber ve kitap göndermiş, iman ve küfrü seçmede serbest bırakmıştır. Fakat kâfirliğe rızası olmadığını da ayrıca bildirmiştir. [bk. 31/7; 76/3]

[2] Gerçek/samimi iman ise, sahibini Allah'ın emirlerine (İslâm'a) uygun yaşatır. [krş. 5/16]

[3] Malları kazanma ve harcamanın meşru şekilde olup olmadığı, aile fertlerine karşı görevlerimizin iyi yapılıp yapılmadığı, bunlardan dolayı Allah'a karşı da görevlerimizin yerine getirilip getirilmediği imtihan konusudur.

65. Talak Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 12 âyettir. Adını ilk bölümde ele alınan "talâk" (boşanma ve boşama) hükmünden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Ey Peygamber! (Son çare olarak) kadınları boşayacağınız vakit, iddetleri içinde (âdet halinden temizlendikten sonra ve kendilerine yaklaşmadan) boşayın

ve iddeti sayın (üç defa âdet görme veya temizlenmelerine kadar bekleyin). Rabbiniz Allah’a saygılı olup emrine uygun hareket edin. (Bu bekleme müddeti içinde, kadınlar evlenemezler. Siz de) evlerinden onları hemen çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Ancak apaçık bir hayasızlık (zina) ya da aşırı edepsizlik yapmaları hariçtir.[1] Bunlar Allah’ın sınırlarıdır. Kim de Allah’ın sınırlarını (çiğneyip) aşarsa, hakikaten kendine yazık etmiş olur. Nereden bileceksin! Bakarsın ki Allah, bu (bir veya iki defa boşama)dan sonra (bekleme müddetleri bitmeden aranızda) yeni bir iş (bir sevgi) meydana getirir (tekrar anlaşıp birleşme hâsıl olur). [bk. 4/19]

2. Sonra (onlar, iddetleri için evde en fazla üç ay bekleme) müddetlerinin sonuna doğru vardıkları zaman, ya (dönerek) onları (nikâhınız altında)[2] güzelce tutun, yahut güzellikle (haklarını vererek) onlardan ayrılın. (Eşinize tekrar dönerken veya son kez boşarken de) içinizden adalet sahibi iki şahit tutun. (Ey şahitler!) Siz de şahitliği Allah için yerine getirin. İşte Allah’a ve âhiret gününe inanan kimseye bununla öğüt verilir. Kim de Allah’a saygı duyup emirlerine uyarsa, (Allah) ona (selamete) çıkacak bir imkân sağlar.

3. Ona, tahmin etmediği yerden rızık verir. Kim de Allah’a güvenip dayanırsa, O, ona yeter. Şüphesiz ki Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şey için bir ölçü (bir sınır) koymuştur.

4. Âdet görmekten ümidini kesen (yaşlı) kadınlarınızın iddet (bekleme süre)lerinde eğer şüphe ederseniz, (bilin ki) onların da iddeti üç aydır.[3] Henüz âdet görmeyenler de öyledir. Hamilelerin de iddet müddetleri (doğurup) yüklerini bırakmalarına kadardır. Kim Allah’ın emirlerini yerine getirirse, (Allah) ona işinde bir kolaylık verir.

5. İşte bu (hükümler), Allah’ın emridir ki onu size indirmiştir. Kim de Allah’ın emirlerine uygun yaşar/aykırı davranmaktan sakınırsa, (O da) onun kabahatlerini örter ve onun mükâfatını büyültür/artırır.

6. O (boşadığınız kadı)nları (iddetleri bitinceye kadar) gücünüzün yettiği ölçüde, oturduğunuz yerin bir kısmında oturtun. (Çıkıp gitmeleri için) üzerlerine baskı yaparak, onlara zarar vermeye kalkışmayın. Eğer hamile iseler (doğurup) yüklerini bırakıncaya kadar onlara nafaka verin. Sonra eğer çocuklarınızı sizin hesabınıza emzirirlerse, onlara (emzirme) ücretlerini verin ve (bu hususta çocuğun yararı için) aranızda güzelce danışıp konuşun. Eğer (anlaşmakta) güçlük çekerseniz, (o zaman çocuğu, babanın) kendi (hesabı) için bir başkası

emzirecektir.

7. Eli geniş olan, genişliğine göre nafaka versin. Rızkı (geçimi) dar olan da Allah’ın kendisine verdiği (kadarı)ndan versin. Allah, hiç kimseyi, (ona) verdiğinden başkasıyla yükümlü tutmaz. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık verecektir.[4] [bk. 2/233]

8. Nice memleket (halkı) var ki Rablerinin ve peygamberlerinin emrinden çıkıp azdı da, biz onları şiddetli bir şekilde hesaba çektik ve hiç görülmedik (dehşetli) bir azapla kendilerini cezalandırdık. [bk. 11/100-101; 17/58]

9. Böylece (inkâr ve isyan) işlerinin vebalini tattılar. İşlerinin sonu da (dünya ve âhirette) hüsran oldu.

10. Allah onlara (emirlerine muhalefet edenlere) pek çetin bir azap hazırladı. O halde ey iman eden akl-ı selîm sahipleri! Allah’ın emirlerine uygun hareket edin. Çünkü Allah size cidden bir zikir (hayat rehberi Kur’an) indirdi.

11. Allah’ın açık âyetlerini okuyan bir (de) peygamber (gönderdi ki) iman edip sâlih amel işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarsın. Kim de Allah’a iman edip sâlih (sevaplı) amel işlerse, (Allah) onu, içinde ebedî kalmak üzere, alt tarafından ırmaklar akan cennetlere koyar. Allah ona cidden ne güzel bir rızık vermiştir! [krş. 2/257; 14/1; 42/52]

12. Allah, yedi göğü ve yerden de onlar kadarını (ayrı ayrı) yaratandır. Emr(i ve hükmü) bunlar arasında inip durur. (Bütün bunlar) Allah’ın hakikaten her şeye kâdir olduğunu ve Allah’ın ilminin her şeyi kuşattığını bilmeniz içindir. [bk. 2/29; 17/44; 23/ 17; 71/15]

[1] Bu durumda, barındırma ve nafaka hakkı sizden düşer (Elmalılı, VI, 5056).

[2] Eğer bir veya iki kere boşamada pişmanlıkla kadına dönülmez de üçüncü temizlenme biterse, bu boşanma artık “ba’în”e dönüşür; kesinleşir. Artık eşler tekrar nikâhsız birbirine haramdır. Boşamadaki bu üç aşama, eşlerin uzlaşabilmeleri için tanınmış bir fırsattır. Kadını boşamak zorunlu hale gelmişse, hem temiz hallerini gözetme hem de önce bir veya iki kere boşayıp evde tutmak ve bu “ric’i” talakla boşarken de şâhitler bulundurmak sünnete uygun olandır. Devlet hüküm koymuşsa şâhit bulunması vâciptir/gereklidir (bk. 2/228, 232). Hanımıyla geçinmek niyeti olmadığı halde sırf iddetlerini uzatmak, zaman kazanmak ve başkalarıyla evlenmesini önlemek için müracaat edip birleşmek,

sonra yine boşamak gibi zarar verici hilelere sapılmaz.

[3] Kocaları ölenlerin iddeti dört ay on gündür. [bk. 2/234]

[4] Hukûken haklı bir sebep olmadan boşanmış kadınlara iâşe, giyim ve mesken gideri verilir. Evlenme engeli olanlara, bu iddet müddetince, kocası tarafından nafaka olarak bunlar karşılanır. Kocası ölmüşse İslâm hukukçularının çoğunluğuna göre verilmez. Çünkü artık mirasçıdır.

66. Tahrîm Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. 12 âyettir. Tahrîm, “haram kılmak” demektir. Adını sûrenin başındaki konudan almıştır.[1]

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ey Peygamber! Kadınlarının hoşnutluğunu arayarak, Allah’ın sana helal kıldığı şeyi niçin (kendine) yasaklıyorsun? Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.[2]

2. Allah size yeminlerinizi (kefâretle) çözmenizi meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

3. O zaman Peygamber, hanımlarından birine gizli bir söz söylemişti.[3] Fakat o (hanımı), bunu (diğerine) haber verdi. Allah bu (yaptığı)nı Râsûlü’ne açıklayınca, (Peygamber de hanımı Hafsa’ya) bu (söyledikleri)nin bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da (fazla mahcup olmaması için) vazgeçmişti. İşte bunu kendisine haber verince (hanımı): “Bunu sana kim haber verdi?” dedi. Resûl(ullah) da: “(Her şeyi) bilen, hakkıyla haberi olan (Allah) bana haber verdi.” buyurdu.

4. Eğer ikiniz de Allah’a tevbe ederseniz (ne güzel). Çünkü kalpleriniz (tevbeyi gerektiren bir kusura) meyletmişti. Eğer o (Peygamber’)in aleyhine birbirinize arka olursanız, şüphesiz Allah, bizzat onun dostu ve yardımcısıdır. Cibrîl de, mü’minlerin iyileri de (onun yardımcısıdır). Ayrıca melekler de ona arkadır (yardımcıdır).

5. (Ey Peygamber eşleri!) Eğer o sizi boşarsa, olur ki Rabbi ona (sizin yerinize), sizden daha hayırlı, ‘Allah’a itaatle teslim olan’, (tam) iman eden, gönülden itaat

eden, tevbekâr olan, ibadet eden, oruç tutan dullar ve bâkireler verir.

6. Ey iman edenler! (Ailede beraberce İslâm'a uygun yaşayın da böylece) kendinizi ve çoluk çocuğunuzu, yakıtı insanlar ve (yanıcı) taşlar olan ateşten koruyun. Onun üzerinde (görevli) iri yapılı, haşin tabiatlı, Allah'ın kendilerine emrettiği şeylere baş kaldırmayan ve emredildikleri şeyleri yapan (on dokuz zebânî) melekler vardır. [bk. 74/30-31]

7. (O ateşi hak etmiş olanlara:) "Ey küfre sapanlar/inkâr edenler! Bugün (boşuna) özür dilemeyin. Siz, ancak yapmakta olduklarınızla cezalandırılacaksınız." (denilir.)

8. Ey iman edenler! Tam ve kesin (örnek olacak) bir tevbe ile Allah'a yönelin.[4] (Böyle yaparsanız) umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter ve sizi alt tarafından ırmaklar akan cennetlere koyar. O gün Allah, Peygamberi('ni) ve onunla beraber olan mü'minleri utandırmayacaktır. Onların nuru (o gün Sırât'ta) önlerinde ve sağlarında koşacak (aydınlatacak)tır. (Mü'minlerin nurları birbirlerinden farklı olduklarından) diyecekler ki: "Ey Rabbimiz! Bizim nurumuzu tamamla (cennete kadar devam ettir, söndürme) ve bizi bağışla, doğrusu sen her şeye kâdirsin."[5] [krş. 57/12]

9. Ey Peygamber! Kâfirlere ve münâfıklara karşı (gereğince) cihadda bulun ve onlara sert davran. Onların barınacakları yer cehennemdir. O, ne kötü bir gidilecek yerdir! [bk. 9/73, 123; 48/29]

10. Allah, inkâr edenlere, Nuh'un karısı ile Lût'un karısını misal verdi. Bunlar, kullarımızdan iki sâlih kulun nikâhı altında idiler. Böyle iken onlara (dinde) hıyanet ettiler. (O iki peygamber) Allah'(ın azabın)dan onları, hiçbir şekilde kurtaramadılar. (O iki kadına:) "Girin ateşe (diğer) girenlerle beraber." denildi.

11. Allah, iman edenlere de Firavun'un karısını misal gösterdi. (O Firavun'un işkencesi sırasında:) "Ey Rabbim! Bana katında, cennetin içinde bir ev yap ve beni Firavun'dan ve onun (kötü) işinden kurtar. Hem de beni o zalimler topluluğundan selamete çıkar." demişti.[6]

12. (Yine inananlara) İmran'ın kızı Meryem'i de (misal verdi). O ki namusunu sağlamca korudu. Biz de ona ruhumuzdan üfledik. Hem o, Rabbinin (bütün) kelimelerini ve kitaplarını tasdik eden ve (Rabbine) gönülden itaat edenlerdendi. [bk. 4/156; 21/91]

[1] Hz. Peygamber, hanımlarından Hz. Zeyneb'in evinde iken, o, kendisine bal şerbeti vermiş ve bu yüzden onun evinde kalması, diğerlerindekinden fazla zaman almıştı. Bunu kıskanan Hz. Âişe, Hz. Hafsa ile ona söyleyecekleri bir sözde anlaşmışlardı ki Hz. Peygamber önce Hafsa'nın yanına vardığında, "Sende meğâfir kokusu duyuyorum, meğâfir mi yedin?" dedi. Meğâfir, urfut denilen ağacın tatlı, fakat fena kokulu reçinesi idi. Hz. Peygamber de onu hiç sevmezdi. "Hayır! Bal şerbeti içtim." buyurdu. "Öyleyse arı, balı meğâfir özünden yapmış." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber de bir daha bal şerbeti içmemeye and içti ve bunun gizli kalmasını istedi (Zebîdî, XI, 209; Elmalılı, VII, 5084 vd.). Bu sûrenin nüzûl sebebinin bu olduğu rivayet edilir.

[2] Şu halde, helal ve meşru şeyleri, birinin hoşuna gitmiyor diye terk etmek gerekmez.

[3] Burada, "Bir daha bal şerbeti içmeyeceğim." şeklindeki yeminine işaret edilmektedir.

[4] Bu tevbeye, "nasûh tevbesi" denilir ki bir daha asla günaha dönmemek ve bunu asla arzu etmemek üzere yapılan tevbedir. Hasan-ı Basrî şöyle der: "Tevbe, günaha kin tutmak ve her hatırına geldikçe istiğfâr etmektir."

[5] Tevbenin altı şartı olduğu açıklanmıştır: 1. Geçmiş günahlardan pişmanlık. 2. Terkedilen farzları yapmak. 3. Kul haklarını yerine getirmek. 4. Hasımlarla helalleşmek. 5. Bir daha günaha dönmemek. 6. Nefsini mâsiyet içinde terbiye ettiği gibi, Allah'a itaatle de eğitmek (Beydâvî).

[6] Bu niyazı üzere Allahu Teâlâ onun ruhunu almıştır (Celâleyn).

67. Mülk Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 30 âyettir.[1] Adını, baş kısmında geçen ve Allah'ın kâinatı yaratıp, yönetmesinden ortaya çıkan mülk ve hâkimiyetten söz etmesinden alır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Mülk (hükümranlık) elinde olan (Allah) yücedir ve O, her şeye kâdirdir.

2. O, ölümü ve hayatı, amel/davranış bakımından hanginizin daha güzel

olacağını imtihan etmek için yarattı. O mutlak galip, çok bağışlayandır. [bk. 18/7; 21/35]

(Dünyaya imtihan için geldiğini bilen müslüman, daima hesap gününden korkar. Bülûğ çağı ile ölüm arası iğneden ipliğe her şeyin hesabını vereceğini bilir. Böylece günlük hayatını, kendi arzu ve heveslerine göre değil, Resûlullah'ın önderliğinde, Allah'ın emir ve yasaklarına göre düzenler, amellerin en güzelini yapmaya çalışır.)

3. Yedi göğü birbiriyle uyum (ve uygunluk) içinde yaratan O'dur. Rahmân'ın yaratmasında hiçbir uygunsuzluk ve düzensizlik göremezsin. Gözünü çevir de bak! (Orada) hiçbir çatlak ve kusur görebilir misin?

4. Sonra gözü(nü), tekrar tekrar çevir. O göz (aradığı kusuru bulamayıp) yorgun ve eli boş olarak sana döner; artık aciz kalmıştır.

5. Andolsun ki biz, (dünyaya) en yakın göğü kandillerle donattık. Hem de onları, şeytan (ve benzer)lerine (göktaşı şeklinde)[2] atılacak şeyler yaptık ve onlara çılgın alevli ateş azabını hazırladık. [bk. 15/16-18; 37/6-10]

6. Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. O ne kötü bir gidilecek yerdir!

7. (Onlar) oraya atıldıkları sırada, onun kaynarkenki gürlemesini işitirler.

8. (O cehennem, kâfirlere) öfkesinden neredeyse parçalanacak. (İnkârcılardan) her bir topluluk içine atıldıkça, onun bekçileri, onlara sorarlar: "Size (bunu haber veren) hiç uyarıcı (peygamber) gelmedi mi?"

9. (Onlar): "Evet" derler, doğrusu bize (bu azabı haber veren) bir uyarıcı geldi. Fakat biz yalanladık ve: "Allah hiçbir şey indirmemiştir. Siz ancak büyük bir şaşkınlık (ve sapıklık) içindesiniz." dedik. [bk. 17/15; 40/49-50]

10. Ve: "Eğer (peygamberleri) dinlemiş yahut akıl etmiş olsaydık, (şimdi şu) çılgın ateşin ehli içinde olmazdık!" derler. [krş. 39/71. Ayrıca bk. 17/97; 57/13]

11. Böylece günahlarını itiraf ederler. (Bırak) artık, o çılgın alevli ateş ehli, (Allah'ın rahmetinden) uzak olsun!

12. Doğrusu görmedikleri halde Rablerinden korkan (emirlerine uygun

yaşayan)lar var ya! İşte onlar için, hem bir bağışlanma hem de büyük bir mükâfat vardır.

13. Sözünüzü (ister) gizleyin, ister onu açığa vurun (aynıdır). Çünkü O, sînelerin özünü hakkıyla bilendir.

14. (Yarattığını) bilmez mi (hiç) yaratan? O, çok lütuf sahibidir (her gizliyi bilir ve her şeyden) hakkıyla haberdardır.

15. Sizin (faydanız) için (kâinatta) yeryüzünü uysal (işlenmeye) müsait kılan O'dur. Artık o (yeryüzü)nün omuzlarında (dağ ve ovalarında istediğiniz gibi) gezip dolaşın.[3] O'nun rızkından da yiyin ve (unutmayın ki) son dirilip gidiş ancak O'nadır.

16. Semada olan (melekler)in (Allah'ın izniyle) sizi yere batırmasına karşı emniyette misiniz? O zaman bir de görürsünüz ki o (yer) çalkalanıp duruyor. [krş. 17/68]

17. Yoksa (siz,) semada olan (melekler)in (iznimizle) üzerinize taş yağdıran (bir fırtına) göndermesi konusunda güvence mi aldınız? (O zaman) tehdidim nasılmış bileceksiniz! [bk. 16/45-46]

18. (Resûlüm!) Andolsun ki bunlardan öncekiler de yalanladı(lar). Fakat beni inkâr nasılmış (gördüler)!

19. Onlar üstlerinde kanatlarını açıp kapatarak uçan kuşları görmediler mi? Onları (havada) Rahmân (olan Allah)'tan başkası tutmuyor.[4] Doğrusu O, her şeyi hakkıyla görendir. [bk. 16/79]

20. Yahut Rahmân'dan başka, size yardım ed(ip azabından kurtar)acak olan askeriniz kimdir? Kâfirler ancak bir aldanma içindedirler.

21. Yahut (Allah) rızkınızı tutar (keser) ise, artık size kim rızık verecek? Doğrusu onlar bir azgınlık ve (hakikatlerden) uzaklaşmada ısrar ediyorlar.

22. Yüzüstü kapanarak giden (kâfirler) mi daha doğru, yoksa doğru yolda dümdüz/dimdik yürüyen mi?

23. (Resûlüm!) De ki: "Sizi yaratan, size kulak(lar),[5] gözler ve gönüller veren ancak O'dur. (Böyle iken) ne az şükrediyorsunuz!"

24. De ki: “Sizi yeryüzünde yaratıp yayan ancak O’dur ve yalnız O’na toplanıp götürüleceksiniz.”

25. (İnkârcılar:) “Eğer doğru söyleyenlerseniz, bu tehdit (ettiğiniz kıyamet ve azap) ne zaman?” derler.

26. De ki: “O(nun zamanına ait) bilgi ancak Allah’ın yanındadır. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.”

27. Artık onu yakın bir halde görünce, inkâr edenlerin yüzleri (kararıp) kötüleşir ve (onlara): “Kendisini davet ettiğiniz (azap) işte budur.” denilir.

28. De ki: “Söyleyin bana! Allah, beni ve beraberimdeki (mü’min)leri (arzunuza göre) helak etse (gideceğimiz yer cennettir) veya bize merhamet edip esirgerse (size galip oluruz) bu durumda kâfirleri, acıklı bir azaptan kim kurtarabilir?”

29. De ki: “O (Allah) Rahmân’dır. (Dünyada bütün yarattıklarına merhamet edip nimet verendir.) İşte biz O’na inandık ve ancak O’na güvenip dayandık. Artık kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu ileride bileceksiniz.”

30. De ki: “Söyleyin, eğer suyunuz yere çekilip gitse, kim size akar su (icat edip) getirir? (Elbette, ancak Allah getirir.)”

[1] Hz. Peygamber, Mülk sûresinin kabir azabından koruyan bir kurtarıcı olduğunu söylemiştir (Elmalılı, VII, 5084, 5149).

[2] Elmalılı, VII, 5182.

[3] Bu âyette, insanları ibret almak gayesiyle gezip dolaşmaya, Allah’ın nimetlerini aramaya ve çalışmaya teşvik vardır (Beydâvî).

[4] Uçmak için atmosferde havanın bulunması lazımdır. İşte bunları düzenleyen ancak Allah’tır.

[5] Kulağın önce zikredilmesi son derece önemlidir. Zira dini tanımanın yolu işitmekten geçer.

68. Kalem Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 52 âyettir. Adını ilk âyette geçen “kalem”

kelimesinden almıştır. 17, 33 ve 48-50. âyetleri Medine’de inmiştir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Nûn. Kaleme ve (onunla) yazılanlara andolsun.

2. (Resûlüm!) Sen Rabbinin nimeti sayesinde bir mecnun değilsin.

3. Doğrusu senin için elbet kesintisiz (ve minnetsiz) bir mükâfat vardır.

4. Ve şüphesiz sen, pek evrensel/genel geçerli mükemmel bir ahlâk üzerindesin. [1]

5-6. Fitneye (deliliğe) tutulanın hanginiz olduğunu, yakında göreceksin, onlar da görecekler.

7. Şüphesiz Rabbin, O, kendi yolundan sapanı en iyi bilendir. O, doğru yolu bulanları da en iyi bilendir.

8. Artık (seni ve Kur’an’ı) yalanlayan (ve bu tavırda olan)lara itaat etme!

9. (Çünkü) Onlar arzu ettiler ki sen yumuşak davranasın da, (taviz veresin, şirk düzenlerine çatmayasın, uzlaşasın ve hoşlarına gidecek işler yapasın da böylece) kendileri de (sana) yumuşak davransınlar. [krş. 109/1-6]

10. Şunların hiçbirine boyun eğ(ip yakınlık göster)me: (Doğruya eğriye) alabildiğine yemin eden aşağılığa,

11. Daima (onu bunu) ayıplayana, hep koğuculuk için gezene,

12. Din adına yapılan hayrı/iyi olanı yapmaya daima engel olana, saldırgana, günaha dadanmışa, [krş. 18/ 28; 76/24]

13. Sert, kaba olana. Bundan başka (da) kötülükle (dine aykırı olanı yapmada) damgalı (ve soysuz kimse)ye,[2]

14. Malı ve oğulları vardır, (çevresi geniştir, güçlüdür) diye (boyun eğip yakınlık gösterme, izzeti ve ikbâli Allah katında ara). [bk. 35/10]

15. Çünkü ona âyetlerimiz okunduğu zaman: “(Bu) evvelkilerin masallarıdır.” der (burun kıvırır).

16. Biz onun, yakında hortumu (olan burnu)nun üzerini damgalayacağız. (Rezillik nişanı ile, kibrini kıracağız).

17. (Resûlüm!) Doğrusu biz o bahçe sahiplerini belaya uğrattığımız gibi, bunları da belaya uğratırız. Hani onlar, sabah olunca (fakirler görmeden) onu mutlaka devşireceklerine yemin etmişlerdi.

18. (Allah izin verirse diye) istisna da yapmıyorlardı. (Kendi kendilerini yeterli görüyorlardı.) [bk. 18/34-43]

19-20. Fakat onlar uyurlarken, hemen Rabbin tarafından dolaşan bir afet onu sardı da, (o bahçe kökünden) simsiyah kesiliverdi.

21-22. İşte sabaha karşı: “(Haydi!) Devşirecekseniz mahsulünüzün başına erkenden çıkın.” diye, birbirlerine seslendiler.

23-24. Onlar: “Aman ha, bugün hiçbir yoksul, karşınıza (çıkıp) oraya girmesin!” diye fısıldaşarak gittiler.

25. (Fakirleri) menetmeye güçleri yetecek edasıyla erkenden gittiler.

26. (Fakat) birdenbire onu (harap olmuş, kapkara) görünce: “Herhalde (yolu) şaşırdık, (yanlış geldik)!” dediler.

27. (Bahçeleri olduğunu anladıklarında ise:) “Hayır! Asıl mahrum kalmış olanlar biziz.” (dediler).

28. Onların en insaflısı: “(Ben) size demedim mi (Allah’a sığınıp, O’nu) tesbih etmeli değil miydiniz?” dedi.

29. (Onlar:) “Rabbimizi (zulümden) tenzih ederiz. Hakikaten biz zalimlermişiz.” dediler.

30. Sonra dönüp birbirlerini kınamaya başladılar.

31. Dediler ki: “Yazıklar olsun bize! Doğrusu biz azgınlarmışız.”

32. “Umulur ki Rabbimiz bize bunun yerine ondan daha hayırlısını verir. Hakikaten biz (bütün isteklerimiz için) Rabbimize yönelenleriz.”

33. İşte azap böyledir. Âhiret azabı ise daha büyüktür. Keşke (onlar bunu) bilselerdi.

34. Şüphesiz, muttakîler için, Rableri katında nimetleri tükenmez cennetler vardır.

35. Biz müslümanları hiç suçlu (kâfir)ler gibi yapar mıyız?

36. Size ne oluyor? (Bilginiz olmayan şeyler ve âhiret hakkında) nasıl hüküm ver(ebil)iyorsunuz?

37-38. Yoksa içinde, beğendiğiniz şeyler sizindir (diye yazan), size mahsus bir kitap var da ondan mı okuyorsunuz?

39. Yahut hükmettiğiniz şeyler sizindir diye üzerimizde sizin için (lehinize verilmiş) kıyamete kadar sürecek yeminler mi var?

40. (Resûlüm!) Sor kendilerine: Onlardan hangisi bunun savunucusu (olacak)tır?

41. Yoksa onların (bu sözlerini savunacak) ortakları mı var? Eğer (sözlerinde) doğru iseler (önlerinde sevinç gösterisinde, dilek ve şikâyetlerde bulunup putlaştırdıkları) ortaklarını da getirsinler.

42. O gün keşf-i sâk olacak (hakikat perdesi açılıp etekler tutuşacak) ve secdeye davet edilecekler. Fakat (namazı kılmayanlar, münâfıklar ve riyâkârlar buna)[3] güç yetiremeyecekler.

43. (Çünkü) artık gözleri (dehşetten) öne eğik bir halde, kendilerini (kımıldayamayacak) bir horluk ve aşağılık kaplar. Onlar (dünyada) sağ salim iken (ezanlarla Allah'a) secdeye çağrılırlar (fakat büyüklenerek yan çizerler)di.

44. O halde (Resûlüm!) Bu sözü (Kur'an'ı) yalanlayan kimseleri bana bırak; biz (kendilerine nimet versek bile) onları bilmeyecekleri bir yerden yavaş yavaş azaba yaklaştıracağız.

45. Onlara mühlet veriyorum. (Onlar ise bunu düşünmeyip âsîliğe devam ediyorlar.) Doğrusu benim tuzağım çok sağlamdır (kurtulamazlar). [bk. 3/196-197; 6/44; 23/54-56]

46. Yoksa sen onlardan bir ücret istiyorsun da bu yüzden onlar ağır bir borç

altında mı kalıyorlar?

47. Yahut gayb(a ait bilgi) onların yanında da artık (mukadderatı) onlar mı yazıyorlar?

48. (Resûlüm!) O halde sen, Rabbinin hükmüne sabret. O balık sahibi (Yunus) gibi olma! Hani o, (kavmine karşı öfke ve) kederle dolu olarak (Allah'a) seslenmişti. [bk. 21/87-88; 37/ 143-144]

49. Şâyet Rabbinden bir nimet ona yetişmeseydi, (sabırsızlığından) mutlaka yerilmiş/kötü bir halde, çıplak (ve ıssız) bir alana atılacaktı.

50. Fakat Rabbi (duasını kabul edip tekrar) onu seçti de (yeniden vahyine devam edip) onu iyilerden yaptı. [krş. 37/139-148]

51. Doğrusu o küfre sapanlar, (Kur' an'ı) işittikleri zaman, az kalsın seni, gözleri(nin çarpıcı bakışları) ile yıkacaklardı. Ayrıca (hasetlerinden): "O delinin biridir!" diyorlardı.

52. Oysa o (Kur'an) âlemler için ancak bir öğüt ve hatırlatmadır, başkası değildir.

(Rableri ile alâkası olanlar Kur'an'ın öğütlerini hayatları için esas kabul ederler.)

[1] Bütün asil nitelikler emsalsiz olarak O'nun karakterinde simgeleşmiştir. Mükemmel bir örnektir. [bk. 33/21]

[2] Resûlullah (sas.), "Zayıf olan ve halk tarafından zayıf görülen (mütevâzi) her mü'min cennetlik; katı yürekli, kibirli, hilekâr ve ululuk taslayanlar da cehennemliktir." buyurmuştur (Zebîdî, XI, hadis no: 1752).

[3] Buhârî (Sofuoğlu), XI, 1753. Dünyada, şeytanın ve nefsinin aldattığı kimseler rükû ve secdeye gidemezler. Bunlar âhirette de aynı şekilde secdeye gidemeyip dikilip kalırlar.

69. Hâkka Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 52 âyettir. Adını, "vukuu kesin olan kıyamet" anlamındaki ilk âyetinden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Gerçekleşecek olan.

2. (Evet,) nedir o muhakkak gerçekleşecek olan?

3. Elbette o gerçekleşecek olan (kıyamettir ki on)un ne olduğunu sen nereden bileceksin?

4. Semûd ve Âd (kavimleri) o dehşetle başa gelecek olan (kıyamet)i yalanladılar.

5. Semûd’a gelince, onlar, korkunç bir ses (ve sarsıntı) ile helak edildiler.

6. Âd (kavmin)e gelince, onlar da azgın bir fırtına ile helak edildiler.

7. (Allah) onu, yedi gece ve sekiz gündüz, (köklerini kesmek için) ardı ardına onların üzerine musallat etti. (O zaman orada olsaydın) o kavmin, içi boş hurma kütükleri gibi ölüp yıkılmış olduğunu görürdün. [krş. 11/50-60; 41/15-16; 46/25]

8. Şimdi, onlardan geride kalan bir şey görüyor musun?

9. Firavun da, ondan öncekiler de ve alt üst olan yerler(in halkı) da (Lût kavmi de, hep) o günahı işleyegeldiler.

10. Rablerinin peygamberlerine karşı geldiler (ve onların getirdiklerini kabul etmediler). O da onları, şiddeti (gittikçe) artan bir yakalayışla yakalayıverdi.

11. (Bilesiniz ki) sular (tûfanla yükselip) taştığı zaman, (onların nesilleri olan) sizi akıp giden (gemi)de biz taşıdık.

12. Onu size bir öğüt (ve ibret) yapalım, işitip belleyen kulak(lar) da onu bellesin diye. [krş. 29/15; 36/41; 43/13-14; 54/15]

13. Artık Sûr’a bir tek üfürüşle üfürüldüğü zaman,

14. Yer ve dağlar, yerlerinden kaldırılıp bir çarpışla birbirine çarpılıp ufalandığı (zaman),

15. İşte o gün, o (en büyük) hadise olmuş (kıyamet kopmuş)tur. [bk. 56/ 4-5; 99/1-2]

16. Gök yarılmış, o gün, artık (her şey) yıkılıp yok olmaya yüz tutmuştur.

17. Melek(ler) onun kenarlarında (başka göreve çekilmiş durumda)dır. O gün Rabbinin arşını, bunların üst (kısm)ında bulunan sekiz (melek) taşır.[1] [krş. 11/17]

18. O gün, (Allah'ın huzuruna,) size ait hiçbir sır gizli kalmamak şartıyla, arz olunursunuz.

19-20. Artık (o gün) kitabı sağ elinden verilen der ki: "Alın, kitabımı okuyun. Doğrusu ben, zaten hesabıma kavuşacağımı kesin biliyordum." [bk. 84/9]

21. Artık o, hoşnut kalacağı bir hayat içindedir.

22-23. Toplanacak (meyve)leri sarkmış yüksek bir bahçededir.

24. "Geçmiş günlerde takdim ettiğiniz (iyi ameller)den dolayı, afiyetle yiyin için." (denilir.)

25. Kitabı solundan verilen ise der ki: "Keşke bana kitabım verilmeseydi!"

26. "Hesabımın ne olduğunu hiç bilmeseydim!"

27. "Keşke o (ölüm,) her şeyi bitirmiş olsaydı!"

28. "Malım bana hiçbir fayda vermedi."

29. "(Bütün) saltanatım da benden yok olup gitti."

30. (Allah, görevli zebânîlere şöyle buyurur:) "Tutun onu (ellerini boynuna) bağlayın."

31-32. "Sonra onu, o dehşetli ateşe yaslayın, sonra, uzunluğu yetmiş arşın olan bir zincire bağlayın (cehenneme atın)!"[2]

33. "Çünkü o, yüce Allah'a inanmazdı."

34. "Yoksulun yiyeceği ile de ilgilenmez/teşvik de etmezdi."[3]

35. Bugün artık o (küfre sapan/inkâr ede)ne burada, hiçbir yakın (akraba ve dost) yoktur.

36. İrinden başka yiyecek (ve içecek) yoktur.

37. Onu, (bilinçli) günah işleyenlerden başkası yemez.

38-39. Artık gördüklerinize ve görmediklerinize yemin ederim ki;

40. Şüphesiz o (Kur’an) hakikaten çok şerefli bir elçinin (Allah’tan getirdiği) sözüdür.

41. O bir şair sözü değildir. Siz, (hâlâ) ne de az inanıyorsunuz!

42. O bir kâhin sözü de değildir. Siz, pek az düşünüyorsunuz!

43. (O) âlemlerin Rabbinden indirilmedir.

44-45-46-47. Eğer (Peygamber) sözlerin bir kısmını (kendiliğinden) bizim adımıza uydursaydı, onu kuvvetle yakalar/onun ‘güç ve kuvvetini’ alır,[4] sonra da onun can damarını keserdik. Sizden hiçbiriniz de buna engel olamazdı. [krş. 42/24; 46/8; 53/4; 72/22-23]

(Bu âyetlere rağmen, müşrik ve Batıcılar’ın söylediği gibi Kur’an, ne Hz. Muhammed’in (sas.) kitabıdır ne de sözleri onun tarafından söylenmiştir; lafzı da aynen vahiyle bildirilmiştir.)[bk. 10/37-38; 32/2-3; 72/23; 53/5-10]

48. Gerçekten o (Kur’an, günahlardan) korunanlar için bir öğüt (ve hatırlatma)dır. [bk. 2/2; 41/44]

49. (Fakat) biz kesinlikle biliyoruz ki içinizde (bunu) yalanlayanlar vardır.

50. Muhakkak ki o (Kur’an) inkârcılara elbet bir hasret/bir iç yarası (doğuracak)tır.

51. Şüphesiz o, kesin gerçektir.

52. O halde O büyük Rabbinin adını tesbih (ve tenzih) et.

[1] Allah zaman ve mekândan münezzeh olduğu için Arşı’nın taşınma olayı, sembolik olarak hesap gününün artık kesinliğinin işareti olarak yorumlanmıştır.

[2] Arşın, bir ölçü birimi olup ortalama 68 cm. olduğu kabul edilmiştir.

[3] Yoksulu doyurmak müslümanca, ilgilenmek de insanca bir tavrı gösterir. İslâm inancına sahip kimse; 1. Allah'ın emirlerini her şeyden üstün tutar. 2. Allah'ın yarattıklarına şefkat gösterir. Bu ikincisi gelişmiş insanlarda oluşan müşterek bir özelliktir.

[4] Tefsirlerde bu iki mânaya yer verilmiştir.

70. Me'âric Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 44 âyettir. Adını üçüncü âyette geçen "me'âric" kelimesinden almıştır. Me'âric, "ma'rec"'in çoğulu olup "yükselme dereceleri" demektir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Bir kişi, (başlarına) inecek azabı sordu. [bk. 22/47; 38/16]

2. (O) kâfirlere mahsustur ki onu (onlardan) hiçbir savacak yoktur.

3. (O azap, bütün) derecelerin sahibi Allah tarafındandır.

4. Melekler ve Rûh (Cebrail), miktarı (sizce) elli bin yıl olan bir gün içinde O'na ulaşır. [bk. 22/47; 32/5]

5. (Resûlüm!) O halde sen güzel bir sabırla katlan.

6. Doğrusu onlar, onu uzak görürler.

7. Biz ise, onu yakın görüyoruz.

8. O gün gök, (cisimleri ile) erimiş maden gibi olacak. [bk. 55/37; 84/1]

9. Dağlar da (atılmış) rengârenk yün gibi olacak. [krş. 101/5]

10. Hiçbir yakın[1] (akraba ve dost), bir yakınını (birbirinin halini) sormayacak.

11-12-13-14. (Onlar sadece) birbirlerine gösterilecekler. (Fakat birbirleriyle meşgul olamayacaklar.) Suçlu, o günün azabından (kurtulmak için) ister ki oğullarını, karısını ve kardeşini, kendisini barındıran sülalesini ve yeryüzünde bulunan her şeyi fidye versin de nihayet kendisini (azaptan) kurtarsın. [bk.

23/101; 31/33; 34/54; 80/34-37]

15. Hayır! (Kurtaramazlar.) Çünkü o alevli bir ateştir.

16. Başın (ve diğer uzuvların) derisini kavurup soyandır.

17-18. O ateş, (iman ve itaate) arka dönüp de yüz çevireni, (malı ve parayı kasada) toplayıp da (Allah için zekât vermeyip) saklayanı (kendisine) çağırır.

19. Hakikaten insan(lardan bir kısmı), gayet hırslı ve sabırsız olarak yaratılmış (tatminsiz bir hayata sahip)tir. [krş. 17/11]

20. Kendisine şer dokunduğu zaman, sızlanıp feryat eder.

21. Ona hayır dokununca da çok cimri kesilir.

22-23. Ancak, namaz kılanlar öyle değildir. Onlar (güzel huy sahibi olarak) namaza devamlıdırlar. (Hiçbir meşguliyet kendilerini namazdan alıkoyamaz.)

24-25. Onlar (bilirler) ki gerek dilenen, gerekse (utancından istemeyip) mahrum kalan (fakire vermek) için, mallarında belli bir hak vardır. [krş. 16/71]

26. Onlar (o namaz kılanlar), hesap gününü tasdik ederler.

27. Onlar, Rablerinin azabından korkarlar.

28. Çünkü Rablerinin azabına (karşı) güven içinde olmuş değillerdir.

29-30. Onlar edep yerlerini, eşleri ve ellerinin (altında) mâlik oldukları (cariyeleri) dışında herkesten koruyanlardır. Şüphesiz ki onlar (bundan dolayı) kınanmazlar.

31. Ama bundan ötesini arayanlar ise, işte onlar haddi aşanların ta kendileridir.

32. Onlar, emanetlerini ve ahitlerini gözetenlerdir.

33. Onlar, şâhitliklerini dosdoğru yapanlardır.

34. Onlar namazlarını (şartlarına ve gayesine uymakla) muhafaza edenlerdir.

35. İşte bunlar cennetlerde ikram olunurlar. [Son yedi âyet için bk. 23/1-11]

36-37. İnkâr edenlere ne oluyor ki sağdan soldan, ayrı ayrı gruplar halinde, sana doğru boyunlarını uzatıp koşmaktadırlar?

38. Onlardan her biri, (nimetleri bol) Na’îm cennetine sokulacağını mı umuyor?

39. Hayır! (Öyle şey yok.) Biz onları bildikleri (atılan meni)den yarattık.

(Buna rağmen insanlar, ancak imanları ve Allah’a yakınlıkları sayesinde değer kazanacaklarını düşünmediler.) [bk. 77/20]

40-41. Yine hayır! (Durum, onların zannettikleri gibi değildir.) Doğuların ve batıların Rabbi (olan Ben) yemin ederim ki[2] şüphesiz o (inkâr ede)nleri, kendilerinden daha hayırlısıyla değiştirmeye elbette kâdiriz. Biz önüne geçile(bile)ceklerden de değiliz.

42. O halde onları, (şimdilik kendi hallerine) bırak. Tehdit edildikleri (azap) günlerine kavuşuncaya kadar (batıl yaşayışları içine) dalsınlar, oynayadursunlar.

43. O gün onlar, sanki dikilen (put)lara koştukları gibi kabirlerden süratle çıkacaklar.

44. Gözleri (dehşetten) öne eğik, kendilerini bir horluk ve aşağılık kaplamış olarak (koşarlar). İşte bu, onların tehdit edildikleri gündür.

[1] el-Endelûsî, s. 81; Muhammed Fuad (Mu’cem), s. 41. [krş. 41/34]

[2] Yeminin başındaki “lâ” ifadesi te’kid için gelmiştir.

71. Nuh Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Adını, konusu olan Hz. Nuh ve tebliğinden almıştır. 28 âyettir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Doğrusu biz, Nuh’u; “Kendilerine acıklı bir azap gelmeden önce kavmini uyar.” diye kavmine gönderdik.

2. Dedi ki: “Ey kavmim! Şüphesiz ben sizin için (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcı (peygamber)im.”

3-4. “Allah’a kulluk edin, O’na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki (Allah da) sizin günahlarınızı bağışlasın ve (azap etmeksizin) sizi belli bir vakte kadar geciktirsin. Çünkü Allah’ın (takdir ettiği) vakti geldiği zaman artık geri bırakılmaz. Keşke bilseydiniz (iman ederdiniz)!”

5-6. (Nuh tekrar) dedi ki: “Ey Rabbim! Hakikaten ben, kavmimi gece ve gündüz (imana) davet ettim. Fakat benim davetim, ancak onların (imandan) kaçışını artırdı.”

7. “Doğrusu ben, kendilerini bağışlaman için (imana gelsinler diye) ne zaman davet etsem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar (beni görmemek için) elbiselerine büründüler, (şirke ve küfre sapmada) ısrar ettiler ve büyüklendikçe büyüklendiler.”[1]

8. “Sonra hakikaten ben onları, yüksek sesle davet ettim.”

9. “Daha sonra ben, onlara hem açıktan açığa tebliğ ettim, hem de gizliden gizliye onlarla konuştum.”

10. Dedim ki: “Artık Rabbinizden mağfiret dileyin (istiğfâr edin ve yağmur için dua edin). Çünkü O çok bağışlayıcıdır.

11. “(İstiğfârınız ve duanız sebebiyle Allah) gökten üstünüze bol yağmur göndersin.[2]

12. “Sizi mallar ve oğullarla desteklesin, size bahçeler meydana getirsin ve size ırmaklar akıtsın.”

13. “Size ne oluyor da, Allah’ın büyüklüğünü takdir edip inanmıyorsunuz?”[3]

14. “Halbuki O, sizi türlü türlü hallere koyarak yarattı.” [bk. 39/6]

15. “Allah’ın yedi göğü(n katlarını/katmanlarını) birbiriyle ahenkli olarak nasıl yarattığını görmediniz mi?” [bk. 2/29; 17/44; 23/17; 65/12]

16. “Bunların içinde aya aydınlık verip güneşi de (ışık kaynağı) bir kandil yapmıştır.”

17. “Allah, bitkilerde olduğu gibi, sizi de yerden yetiştirdi.”[4]

18. “Sonra sizi yine oraya döndürecek ve (mahşerde kabirlerden)[5] diriltip çıkaracaktır.

19-20. “Allah, onda geniş geniş yollar (açıp) gidesiniz diye yeri sizin için bir yaygı yapmıştır.”

21. (Bundan sonra) Nuh dedi ki: “Ey Rabbim! (Bu öğütlere rağmen) doğrusu onlar bana karşı geldiler. Malı ve çocuğu kendisine ziyandan başkasını artırmayan (şımarık zengin) kimselerin peşinden gittiler.

22. “Büyük büyük hile (ve tuzak)lar kurdular.”

23. Dediler ki: “İlâhlarınızı sakın terk etmeyin. (Putların en büyükleri olan) Vedd’i, Suva’ı, Yeğûs’u, Ye’ûk’u ve Nesr’i asla bırakmayın.”

(Rivayete göre bu putlar Hz. Âdem’in beş oğlunun ismi olup iyi ve kahraman kişilerdi. Bunlar öldükten sonra onları çok seven halk, şeytanın kendilerini aldatmasıyla, onları unutmamak, bakıp hatırlamak için önce resimlerini çizip evlerine astılar. İşin aslı unutulunca sonraki nesiller onların meydanlarda heykellerini dikip tapınmaya başladılar. Bu tür olaylar her devirde böyle başlayıp geliştiğinden Hz. Peygamber put ve putçularla mücadele etmiş, insan tasvirlerini, gittikçe putlaştırılır diye yasaklamıştır.) [bk. 7/138; 29/ 25]

24. “Hakikaten onlar bir çoğunu saptırdılar. (Rabbim!) Sen de zalimlere şaşkınlıktan başka (bir şey) artırma!”

25. (İşte sırf bu) günahlarından dolayı (Tûfan ile) suda boğuldular, (ardından) da ateşe sokuldular. Kendilerine Allah’tan başka yardımcılar da bulamadılar.

26. Nuh dedi ki: “Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!”

27. “Çünkü sen onları bırakırsan, hem kullarını saptırırlar hem de (kendileri gibi) ahlâksız ve kâfir çocuklar dünyaya getirirler.”

28. “Ey Rabbim! Beni, anamı, babamı, iman etmiş olarak evime (mescide veya gemime) gireni (kıyamete kadar gelecek) mü’min erkekleri ve mü’min kadınları sen bağışla. Zalimlere de helakten başka (bir şey) artırma!” [bk. 11/36-37; 21/76; 54/9-10]

[1] İnkârcılar ve münâfıklar her devirde, tâğûtlara ve hevâlarına bağlanıp ilâhî

vahye kulak tıkamışlardır. Aynı zamanda yayılmasını ve insanların ona meylini ve ona gidişini önlemeye çalışmışlardır.

[2] Her fırsatta Allah'a istiğfâr etmeli, onu her derdin ilacı olarak görmeliyiz. Bilinçli olarak çok istiğfâr edenin günahı da az olur. Yağmur duasında istiğfâr etmek bu âyetten hareketle meşru olmuştur.

[3] "Recâ" fiili menfî olarak kullanılınca "korkmak, inanmak" mânalarına gelir.

[4] Babanız Âdem'i topraktan yarattı (Celaleyn). [bk. 3/59; 22/5; 30/20; 35/11]

[5] Âyetlerde geçtiği üzere kabirlerden dirilişler, âhiret dirilişidir. [krş. 36/51-52; 99/2-6]

72. Cin Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 28 âyettir. Cinler rûhânî, latîf varlıklardır. Zâriyât sûresinin 56. âyetine göre bunlar da insanlar gibi sorumludur. Müslüman ve kâfirleri vardır. Kâfirleri şerlidir. Şeytan da kâfirler grubundandır. Bu sûrede, cinlerden bir grubun gelip Hz. Peygamber'den Kur'an dinledikleri ve iman ettikleri anlatılmaktadır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2. (Resûlüm!) De ki: "Cinlerden bir topluluğun (Kur'an'ı) dinledikleri ve şöyle söyledikleri bana vahyolundu: 'Doğrusu biz, doğru yola çağıran, hayranlık veren bir Kur'an dinledik ve ona iman ettik. Artık Rabbimize hiçbir (şey)i asla ortak koşmayacağız.'"[1]

3. "'Doğrusu Rabbimizin şânı pek yücedir. O, ne bir zevce ne de bir çocuk edinmiştir.'"

4. "'Hakikaten bizim beyinsizimiz (İblis ve tâifesi) Allah hakkında gerçek dışı/yalan yanlış şeyler söylüyormuş.'"

5. "'Doğrusu biz de insanların ve cinlerin, Allah'a karşı asla yalan söylemeyeceğini sanmıştık.'"

6. "'Şu da bir gerçektir ki insanlardan birtakım erkekler (korkulu durum ve

yerlerde) birtakım erkek cinlere sığınırlardı da onların azgınlık ve şımarıklıklarını artırırlardı.’”

7. “‘Hakikaten onlar (insanlar) da, sizin zannettiğiniz gibi, Allah’ın hiç kimseyi asla diriltemeyeceğini sanmışlardı.’”

8. “‘Doğrusu biz (melekleri dinlemek için) göğü yokladık. Fakat onu sert bekçilerle ve akıp yakan alevlerle dolu bulduk.’”

9. “‘Ve biz (önceden meleklerden haber) dinlemek için onların otur(ul)acak yerine otururduk. Artık kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev buluyor.’”

10. “‘Yeryüzündekilere, bir fenalık mı istendi, yoksa Rableri onlar için bir hayır mı diledi, doğrusu biz, bilmeyiz.’”

11. “‘Hakikaten biz (cinler)den (iman etmiş) iyi kimseler olduğu gibi, bunun dışında olan (kötüler) de var; biz çeşit çeşit yollar tutmuşuzdur.’”

12. “‘Hakikaten biz (Kur’an’ı dinleyince) anladık ki yeryüzünde (kalsak) da Allah’ı asla aciz bırakamayız, (göğe) kaçmakla da O’nu asla aciz bırakamayız (elinden kurtulamayız).’”

13. “‘Hiç şüphesiz biz, hidayet rehberini (Kur’an’ı) dinleyince, ona iman ettik. Kim de Rabbine iman ederse, ne (hakkının) eksik verilmesinden ne de zulme ve zillete uğramaktan endişe eder.’”

14. “‘Doğrusu biz (cinler)den, müslüman olanlar da var, hak yoldan sapan (zalim)ler de vardır. Müslüman olanlar ise, işte onlar, doğru yolu araştır(ıp bul)anlardır.’”

15. “‘Hak yoldan sapanlar ise, artık cehenneme odun olmuşlardır.’”

16-17. (Cinlerin bu sözlerinden sonra Allah buyurur ki:) Eğer onlar (insanlar ve cinler) hak yol (İslâm’)da dosdoğru gitselerdi, bu hususta kendilerini imtihan edelim (imanda sebat eden ve şükredenleri görelim) diye elbette onlara bol bir su (bereket ve rızık) verirdik. Kim de Rabbinin zikrinden (ibadet ve itaatinden) yüz çevirirse, (Rabbi) onu (şiddeti) gittikçe artan çetin bir azaba sokar. [bk. 5/66; 7/69]

18. Şüphesiz ki (bütün) secde edilen yerler/mescidler Allah(’a yaklaşmak ve O’na teslimiyeti göstermek) içindir. O halde Allah ile beraber (başka) birine (sığınıp) yalvarmayın.

(Dua ile isteklerimiz yalnız Allah’tan olmalıdır; başkasına dua edip bir şey istemek şirk/ortak koşma olur. Secde edilen yer ve mekânlarda, hıristiyan ve diğerlerinde olduğu gibi ibadetin ruhunu bozucu şekil ve cisimler bulunmamalıdır.)

19. Doğrusu, Allah’ın kulu (Muhammed) kalkıp O’na dua (ve ibadet) ederken, (cinler hayretten, ya da müşrikler kötülük yapmak için)[2] neredeyse etrafında keçeler gibi (sımsıkı birbirlerine yapışık) oluyorlardı.

20. (Resûlüm!) De ki: “Ben sadece Rabbime yalvarırım ve hiç kimseyi O’na ortak koşmam.”

21. De ki: “Doğrusu, size ne bir zarar ne de bir fayda vermeye kâdir bulunuyorum.”

22. De ki: “Doğrusu ben (saparsam) beni de Allah’(ın azabın)dan hiç kimse koruyamaz ve O’ndan başka, bir sığınılacak da asla bulamam.”

23. (Benim elimden gelen) ancak,[3] Allah’tan geleni ve (onunla) peygamberlik (görev)[4]lerini tebliğdir. Kim de Allah’a ve Resûlü’ne isyan eder (emirlerini dinlemez ve kabullenmez)se muhakkak ona (ve benzerlerine) içinde ebedî kalacakları cehennem ateşi vardır. [bk. 5/67]

24. Nihayet onlar, tehdit edildikleri (azabı) gördükleri zaman, kimin yardımcılarının daha zayıf ve sayısının daha az olduğunu bilecekler.

25. (Resûlüm!) De ki: “Tehdit edildiğiniz (azap) yakın mı, yoksa Rabbim ona uzun bir müddet mi belirler, kesin bilmiyorum.”

26-27-28. Bütün görülmeyeni bilen O’dur. O, gizli olanı, seçtiği peygamber dışında kimseye açıklamaz. Ancak onların da ardından gözetleyiciler koyar ki, Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin(ler). Çünkü O, onları(n hepsini ilmiyle) kuşatmış ve her şeyi sayısıyla (bir bir) saymıştır.

[1] Konuyla ilgili olarak bk. 46/29 ve açıklaması.

[2] Beydâvî.

[3] Bir önceki âyette geçen “lâ emliku…” lafzından istisnâ edilmiştir (Celâleyn; Kuteybe, s. 492).

[4] İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 560.

73. Müzzemmil Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 20 âyettir. 11 ve 20. âyetleri Medine’de inmiştir. İlk âyetindeki kelime, sûrenin adı olmuştur.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4. Ey örtünüp bürünen![1] (Resûlüm!) Gece (ya) biraz (uyumanın) dışında kalk (ibadet et);[2] (ya da) yarısında (kalk), ister o (yarısı)ndan biraz eksilt, ister onu (biraz) artır. Kur’an’ı da tertîl[3] ile oku.

5. Doğrusu biz senin üzerine (sorumluluğu) ağır bir söz (olan Kur’an’ı) vahyedip bırakacağız.

6. Gerçekten gece (ibadete) kalkış, (kendini vermen için) daha uygun ve okuyuş bakımından da daha etkilidir.

7. Çünkü gündüzde, senin uzun meşguliyetin vardır.

8. (Gece gündüz) Rabbinin ismini an ve (ibadet için) her şeyden (mâsivâdan/dünya sevgisinden) kesilerek O’na dön.

9. (O,) doğunun ve batının Rabbidir. O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Yalnız O’nu vekil tut (O’na bağlan ve yalnız O’na kulluk et).

10. O (puta tapa)nların söylediklerine karşı dayan (metânetli ol). Onlardan güzel bir ayrılışla ayrıl.

11. Varlık sahibi olup da (seni) yalan sayanları bana bırak ve onlara biraz mühlet ver.

12-13. Çünkü bizim yanımızda (boğazlarına takılacak) bukağılar, şiddetli bir ateş, bir de boğazdan geçmeyen bir yiyecek ve acıklı bir azap vardır.

14. O gün yeryüzü ve dağlar sarsılır; dağlar dağılıp çökmüş bir kum yığını olur.

15. (Ey insanlar!) Size (emirleri tebliğ eden ve kıyamet günü de) üzerinize şahit olan bir peygamber gönderdik; nitekim Firavun'a da bir peygamber göndermiştik.

16. Firavun ise o Resûl'e karşı geldi (Allah yerine, kendi emirlerini geçerli kıldı). Biz de onu en 'ağır bir ceza' ile yakalayıp alıverdik.

17. Eğer inkâr ederseniz, (şiddetinden) çocukları bile ak saçlı bir ihtiyar yapıverecek o gün(ün şiddetin)den nasıl korunacaksınız?

18. Gök o (günün dehşeti)nden dolayı yarılmış, O'nun vaadi mutlaka yerine gelmiştir.

19. Şüphesiz ki bu (âyetler) bir 'öğüt ve uyarı'dır. Artık kim dilerse Rabbine giden bir yol seçer.

20. (Resûlüm!) Şüphesiz Rabbin biliyor ki sen, gecenin üçte ikisine yakınını, yarısını ve üçte birini ayakta dur(up ibadetle geçir)iyorsun[4] ve seninle beraber olanlardan bir topluluk da (böyle yapıyor). Geceyi ve gündüzü Allah takdir eder (ölçer). (Allah) sizin onu (o gece ayakta durma miktarını) böyle say(ıp tam başar)amayacağınızı bildi de sizi affetti (farz kılmayıp onu kolaylaştırdı).[5] Artık (namazda) Kur'an'dan kolay gelen (miktar)ı okuyun.[6] O içinizden bir kısmının hasta (durumda), diğer kısmının Allah'ın lütfundan (nasip) arayarak yeryüzünde yol katedecek ve bir diğerinin de Allah yolunda savaşacak olduğunu bilmektedir. O halde ondan kolay gelen (miktar)ı okuyun, (farz) namazı da hakkıyla kılın.[7] Zekâtı verin ve Allah'a güzel (gönül hoşluğu ile) bir borç verin. (Karşılığını Allah'tan almak üzere iyilik yapın.) Kendiniz için önden (dünyada iken) ne gönderirseniz, Allah katında onu, daha hayırlı ve mükâfatça daha büyük bulacaksınız. Allah'tan mağfiret dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir. [bk. 57/11 ve dipnotu]

[1] "Ey üzerine örtüyü çekerek uyuyan!" demektir.

[2] Müddessir sûresinin ilk âyetlerinden sonra, bu âyette teheccüd namazı, Resûlullah'a (sas.) farz olmuştu. Bir yıl devam etti, sonra yüce Allah aynı sûredeki 20. âyeti indirdi. [Gece ibadeti için ayrıca bk. 32/16; 76/26]

[3] Kur'an'ı tertil ile okumak harflerin hakkını ve müstahakkını vererek, lahn

(celî-hafî), tegannî ve sanat gösterisinden uzak olarak (ağır ağır, düzgün) okumaktır. Bunlar bilinip gözetilmeden okumak, keyfine göre okumak olup haramla neticelenebilir. [bk. 25/32]

[4] Bu ibadet bir rivayete göre bir yıl devam etmiştir (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 564). On yıl sürdüğünü söyleyenler de vardır (Taberî, XII, cüz 30/79-80).

[5] Elmalılı, VII, 5443.

[6] “Kur’an metnindeki lafızlardan başkası okunmaz.” demektir.

[7] Beş vakit namaz farz kılınınca (17/78-79) teheccüd namazı ümmet için nâfile, Peygamberimiz için farz olarak kaldı (Beydâvî). Buhârî ve Müslim’de bildirildiğine göre, Resûlullah (sas.), namaz hakkında soran birine gece ve gündüz namazın beş vakit ve bundan başkasının ise nâfile olduğunu söylemiştir (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 566).

74. Müddessir Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 56 âyettir. Adını ilk âyette geçen ve “örtüsüne bürünen” anlamındaki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ey (örtüsüne) bürünen! (Resûl)![1]

2. Kalk, (insanları) uyar.

3. Rabbini tekbir et (büyükle).

4. Elbiseni (kendini, kişiliğini ve seni çevreleyeni her türlü kirden)[2] arındır.

5. Azaba götürecek şeyleri terk(e devam) et.

6. İyiliği, (karşılığında) daha çoğunu umarak yapma!

7. Rabbin için (her şeye) katlan.

8. O Sûr’a üfürüldüğü zaman,

9. İşte o gün zor bir gündür.

10. Kâfirlere kolay değildir.

11-12-13-14. Tek başına (hiçbir şeysiz, çıplak) yarattığım adamı da bana bırak! Ona hem bolca mal verdim, hem de (yanında) hazır bulunan oğullar (verdim)! Kendisine (bu nimetleri) döşedikçe döşedim.

15. Sonra yine de hırsla artırmamı ister.

16. Hayır! (Artırmayacağım.) Çünkü o, bizim âyetlerimize karşı oldukça inatçı idi.

17. Ona zor bir meşakkat yükleyeceğim (Onu sarpa sardıracağım.)

18. Çünkü o,[3] (Kur'an hakkında uzun uzun) düşündü, ölçtü biçti.

19. Kahrolası nasıl da ölçtü biçti!

20. Yine kahrolası (aklınca) nasıl ölçtü biçti!

21-22-23-24-25. Sonra baktı (baktı) da, (söyleyecek söz bulamayıp) surat astı ve kaşlarını çattı. Sonra arka döndü ve büyüklük tasladı da: "Bu (öğretilip) rivayet edilen bir sihirden başka bir şey değildir, bu sadece insan sözüdür." (dedi).

26. Onu (o güç yetiremeyeceği) Sekar'a (cehenneme) atacağım.

27. Sen biliyor musun Sekar nedir?

28. O, ne geri(de bir şey) bırakır ne de (tekrar tekrar yakmaktan) vazgeçer.

29-30. O (durmadan yenilenen) derileri yakıp (simsiyah) kavurandır. Onun üzerinde on dokuz (muhafız melek)[4] vardır.

31. Biz o ateşin zebânîlerini, sadece meleklerden kıldık. Onların sayısını da o inkâr edenler için ancak bir imtihan yaptık. (Böylece) kendilerine kitap verilenler de (Kur'an'ın hak olduğuna) iyice inansınlar,[5] inananların da imanı artsın (kuvvetlensin) diye. Artık hem kendilerine kitap verilenler hem de mü'minler şüpheye düşmesinler. (Bu,) kalplerinde bir hastalık bulunanlarla, kâfirler: "Allah, bu misal ile ne demek istemiş olabilir?" desin(ler diyedir). İşte

böylece Allah dilediğini (niyet ve amellerinin gereği olarak) sapıklıkta bırakır, dilediğini de doğru yola iletir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilemez. Bu (cehennem, yahut zebânîlerin sayısı), insanlara (ibret için) bir hatırlatmadan başka bir şey değildir. [bk. 9/124]

32. Hayır! (Onlar öğüt almazlar). Ay hakkı için…

33. Dönüp geldiği zaman, gece hakkı için…

34. Ağardığı sırada sabah hakkı için…

35. Muhakkak o (cehennem), büyük (bela)lardan biridir.

36-37. Hem sizden (ibadet ve hayırda) ileri geçmek veya geri kalmak isteyenleri korkutmak için insanları uyarıcıdır.

38. Her nefis kazandığına bağlıdır.[6]

39. Ancak bahtiyar olan (defteri sağından verilen)ler böyle değildir. (İman edip iyi amelleriyle kurtulmuşlardır.)

40-41-42. (Onlar) cennetlerdedirler. Onlar suçlulara: “Sizi kavurucu ateşe sokan nedir?” (diye uzaktan sorarlar.)

43-44-45. (Günahkârlar) derler ki: “Biz namaz kılanlardan değildik. Yoksula yedirmezdik. (Kur’an’ın buyruklarını bırakıp, batıl şeylere) dalanlarla beraber biz de dalardık.”

46-47. “Ceza gününü yalan sayardık. Nihayet (bu halde iken) bize (gelmesi) kesin olan (ölüm) gelip çattı.”

48. Artık onlara şefaatçilerin şefaati fayda vermez.

49-50-51. Böyle iken onlara ne oluyor da, sanki aslandan ürküp kaçan yaban eşekleri gibi (hâlâ Kur’an’daki) öğütten yüz çeviriyorlar?

52. Fakat onlardan herkes, kendisine (Allah tarafından) dağıtılmış sahifeler (verilmesini) istiyor. [bk. 6/124]

53. Hayır! (Bu olacak şey değildir!) Doğrusu onlar (bu alaycı sözleriyle)

âhiretten korkmuyorlar.

54. Bilakis, (korkmaları gerekir.) Şüphesiz o (Kur’an) da (hayatta esas alınacak) bir öğüttür.

55. Artık kim dilerse onu düşünüp öğüt alsın.

56. (Ne var ki) Allah dilemedikçe onlar öğüt alamazlar. Saygıyla emirlerine itaat edilmeye lâyık olan ancak O’dur, mağfiret sahibi de O’dur.

(Allah’ın dilemesi için de dua ve ibadetle istemek lazımdır.) [krş. 76/ 30; 81/29]

[1] İlk vahiyden sonra üç yıl veya altı ay fetret (vahyin kesilme) devri yaşandı. Buna üç sene diyenler vardır. Fakat tercih edilen görüş altı aydır. Bundan sonra Resûlullah (sas.), yine Hira’dan dönüşte gökten bir ses işiterek Hz. Cebrail’i görmüş, korku ve titreme içinde eve dönüp “Beni örtün, beni örtün!” deyip yatmıştı. Bunun üzerine ilgili âyetler indi (İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 567).

[2] Elbise, kendisi mânasında olmakla beraber bu parantez içindeki ifadelerden de kinâyedir (Mahlûf, s. 574).

[3] Velîd b. Muğîre.

[4] Çoğunluğa göre (Nesefî (Medârik), IV, 329).

[5] 30. âyetteki “19”un ayrıca bu âyette de iman hususunda imtihana sebep bir sayı olduğu belirtilmektedir. Böylece bu sayının ihtiva ettiği incelik ve hikmet hakkında insanlar uyarılmaktadır. [Zebânîler için bk. 40/49; 43/77]

[6] Yahut”Her nefis kazandığı (günahlar) yüzünden bir rehine/tutsaktır.”

75. Kıyâme Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 40 âyettir. Adını ilk âyetinde zikredilen ve bütün sûrenin konusunu teşkil eden kıyâmetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Yemin ederim[1] o kıyâmet gününe!

2. Yemin ederim (gafletten uyanıp günahına karşı) kendini çokça ayıplayan o nefse.

(Bu âyet, günahlarından dolayı pişman olup kendisini ayıplayan böylece kötülüğü ve günahları kendisine hoş gösteren ve onları yapmayı emreden (emmâre) nefsinin (12/53) hayvansal yön ve dürtüsünden kurtulmuş ve Allah (c.c.) katında bir derece değer kazanmış insanı tanıtmaktadır.) [krş. 3/135; 8/3]

3. İnsan, kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor?

4. Evet, onun parmak uçlarını bile (en ince çizgisine kadar yeniden) düzenlemeye kâdiriz. [krş. 17/49-51; 36/78-79; 79/10-11]

5. Fakat insan, önündeki (kıyâmet günü)nü yalan saymak ister.[2]

6. “Kıyâmet günü ne zaman?” diye sorar.

7-8-9. Ama, göz (dehşetten) kamaştığı, ay tutul(up artık karar)dığı, güneş ve ay bir araya getirildiği zaman,

10. (İşte) o gün insan: “Kaçacak yer neresi?” der.

11. Hayır! Hiçbir sığınacak yer yoktur.

12. O gün (varıp) durulacak yer, ancak Rabbinin huzurudur.

13. O gün insana (yapıp) önden yolladığı ve (yapmayıp) geri bıraktığı (amelleri) haber verilir.

14-15. Doğrusu insan, kendi nefsine (yaptıklarına) karşı şâhit olacaktır, her ne kadar mazeretlerini ortaya atsa da.

16. (Resûlüm! Vahiy geldiği zaman) onu alelacele almak için (bitmeden) dilini hareket ettirme!

17. Şüphesiz ki onu (kalbinde) toplamak ve (sana) okutmak bize aittir.

18. Onu (Cebrail vasıtasıyla sana) okuduğumuz zaman, onun okunuşuna uy. [bk. 20/114]

19. Sonra şüphesiz onu açıklamak da bize aittir.

20-21. Hayır! Hayır! (Ey insanlar!) Siz (çoğunuz) çabuk geçen (şu dünyay)ı seviyorsunuz da âhireti bırakıyorsunuz.

22-23. Birtakım yüzler, o gün Rabbin(in cemâlin)e bakıp parlayacak.[3] [bk. 80/37-42; 83/15; 88/2-10]

24-25. Bir takım yüzler de o gün asık olacak. (Çünkü) onlar, bel kemiklerini kıran bir felâkete uğratılacaklarını iyice anlarlar. [bk. 3/106-107]

26. Dikkat edin (can) köprücük kemiklerine dayandığı zaman,

27. “Kim çare bul(up şifa ver)ecek?” denilir.

28. Artık (can çekişen), hakikaten bir ayrılış olduğunu anlayacak,

29. (Can havliyle) bacak bacağa dolaşacak.

30. (İşte) o gün sevk(iyat) ancak Rabbinedir.

31-32-33. İşte o, ne samimi inanıp tasdik etti, ne de namaz kıldı. Aksine (peygamberleri, Kur’an’ı) yalanladı ve yüz çevirdi. Sonra çalım satarak yürüyüp ailesine gitti.

34. (Hem dünyada) lâyıktır sana (bela), daha da lâyık.

35. (Hem de âhirette) lâyıktır sana (azap), daha da lâyık.

36. İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor? [krş. 23/115]

37. (O insan) akıtılan meni(nin için)den bir nutfe (sperma) değil midir?

38. Sonra bir alaka oldu da (Allah onu) yaratıp (âzâlarını) düzenledi. [bk. 22/5 ve dipnotu]

39. İşte ondan (o spermadan) erkek ve dişi olarak, iki sınıf var etti.

40. Şimdi (bütün) bu(nları yapan Allah), ölüleri diriltmeye kâdir değil mi? (Elbette kâdirdir.)

DİPNOTLAR:

[1] Baştaki “lâ” harfleri yemini kuvvetlendirmek için gelmiştir.

[2] Yahut “… insan önündeki (ömrü)nü günahla geçirmek ister.”

[3] Ehl-i Sünnet’e göre âhirette böylece Allah’ı görmek aklen mümkündür. Mü’minler âhirette onu görecek, kâfirler

göremeyeceklerdir (Beydâvî).

76. İnsan Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. Mekke’de indiği de söylenir. 31 âyettir. 24. âyet Mekke döneminde inmiştir. Dehr sûresi de denilir. İlk âyetinde geçen “insan” kelimesinden dolayı bu adla anılmıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Hakikaten[1] insan(ı yaratmamızdan önce) üzerine öyle uzun bir zaman gelip geçti ki, henüz (o vakitlerde insan daha yaratılmadığından),[2] anılan bir şey değildi. [krş.19/67]

2. Doğrusu biz, insanı (kudretimizi gösterelim ve teklifimizle) imtihan edelim diye (erkekteki çeşitli unsur ve salgılar içindeki genetik kısmın, yumurtadaki genetik kısımla)[3] karışmış bir nutfe (zigot)tan yarattık da onu (insanı) işiten ve gören bir varlık yaptık. [bk. 18/7; 67/2]

3. Şüphesiz biz ona, doğru yolu gösterdik. İster şükredici olur (kulluğunun gereğini yapar), isterse nankör.

4. Hiç şüphesiz biz, kâfirler için zincirler, bukağılar (kelepçeler) ve alevli bir ateş hazırladık.

5. Doğrusu iyiler, (cennette) karışımı kâfûr[4] olan (dolu) bir kadehten içerler.

6. (O kâfûr) bir pınardır ki Allah’ın (iyi) kulları ondan içer(ler) ve istedikleri yere akıttıkça akıtırlar.

7. (Onlar, dünyada) adaklarını (ve ahitlerini) yerine getirirler ve fenâlığı (her tarafa) yaygın olan bir günden korkarlar(dı).

8-9-10. Yoksula, yetime ve esire, kendilerinin ‘arzu ve ihtiyaçları’ varken/‘seve seve’ yemek yedirirler: “Doğrusu biz sizi, sadece Allah’ın rızası için yediriyoruz, sizden bir karşılık ve teşekkür de istemiyoruz. Çünkü biz ‘yüzleri ekşiten ve asık suratlı yapan’ (dehşetli ve kara) bir günde Rabbimizden korkarız.” (derlerdi). [bk. 59/9]

11-12. Allah da, o günün şerrinden onları korur ve (yüzlerini) bir parlaklık ve sevince kavuşturur. (Nefislerinin arzularına ve eziyetlere) dayandıklarından dolayı onları cennet ve ipekle mükâfatlandırır.

13-14. Orada (onlar) koltuklara dayanmış olarak; ne bir güneş (sıcağı) ne de şiddetli bir soğuk görürler; (ağaçların) gölgeleri yakından üzerlerine düşer, meyveleri de (koparmaları için) aşağı sarkıtıldıkça sarkıtılır.

15. Onlara (sunulmak üzere) gümüş kaplar ve billur kupalar dolaştırılır.

16. O gümüş (beyazlığında) billur (kupa)lar ki onları(n içindeki şarabı, içecekleri) bir miktarda ölçer(ek sunar)lar.

17. Orada karışımında zencefil olan (dolu) kadehlerde (cennet şarabı) içirilir.

18. (O zencefil) orada bir pınardır ki ona “Selsebîl” adı verilir.

19. (Cennet ehline hizmet için) çevrelerinde (hep aynı yaşta kalacak) ölümsüz gençler dolaşır ki onları görünce, saçılmış birer inci sanırsın.

20. (Orada) nereye baksan, (târife sığmaz) bir nimet, büyük bir mülk (ve saltanat) görürsün.

21. Üstlerinde, yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir. Rableri de onlara gayet temiz bir (âhiret) şarabı içirir.

22. “Bu (nimetler), şüphesiz sizin için bir mükâfattır, çalışmanız da karşılığını bulmuştur.” (denilir).

23. Bu Kur’an’ı (gerektiği zamanlarda) peyderpey indiren biziz.

24. O halde Rabbinin hükmüne bağlanıp sabret ve (dinin emirlerini yerine getirmede) onlardan hiçbir günahkâr veya nanköre/kâfire boyun eğ(ip itaat et)me![5] [krş. 58/22; 68/8-14]

25. Ve sabah akşam Rabbinin ismini an.[6]

26. Gecenin bir kısmında O’na secde et (akşam ve yatsı namazlarını kıl)[7] ve geceleyin uzun uzadıya O’nu tesbih et (teheccüd namazı kıl). [bk. 73/20 ve dipnotu]

27. Doğrusu onlar, acele geçen (dünyay)ı severler de önlerindeki ağır günü bırakırlar.

28. Onları biz yarattık ve eklemlerini (ve bütün vücut kısımlarını) sıkıca bağladık (sağlamlaştırdık). Biz dilediğimiz zaman, onları (helak eder) benzerleriyle değiştiriveririz (yerlerine başka insanları getiririz).

29. Şüphesiz ki bu (sûre) bir öğüttür/hatırlatmadır. Artık kim dilerse, Rabbine (varan) bir yol edinir.

30. Bununla birlikte Allah dilemedikçe siz (bir şey) dileyemezsiniz. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

(Bu âyet-i kerîmede şuna işaret edilmektedir: Yüce Allah’ın bizim lehimize olan şeyleri ve hidayetimizi dilemesi için O’na yalvarmalıyız. O’na ibadet ve taatle yakınlık sağlamamız ve dilemesini dua edip istememiz gerekmektedir. Çünkü insan kendi iradesine/istek ve arzusuna bırakılırsa, aleyhine çıkacak en kötü şeyleri bile iyi diye isteyebilir. Böylece sapıklığa düşer.) [bk. 4/88]

31. (O,) dilediğini rahmetine eriştirir. Zalimlere gelince, onlar için acıklı bir azap hazırlamıştır.[8]

[1] Baştaki “hel” soru edatı kesinlik ifade etmek içindir. [bk. 20/9]

[2] Müslim (Davudoğlu), hadis no: 2789.

[3] Çocuğun anne ve babasından birine benzemesi onlardan birinin genetik özelliklerinin baskın çıkmasıyla ilgilidir. Bütün bunların hepsi Allah’ın takdiri iledir. Kaynaklar: Bucaille, s. 521-522; Ahmet Zeki Şengil, Moleküler Genetik, s. 20-40; Muhammed Abdulaziz, İ‘câzü’l-Kur’ân fî havâssi’l-insân, s. 24

[4] Kalbi kuvvetlendiren ve her türlü kirlerden arıtan, kokusu ve tadı olan bir içecek, su veya bir pınar (Elmalılı, VIII, 5502-5503).

[5] Resûlullah da, “Yaradan’a isyanda yaratılana itaat yoktur.” buyurmuştur. Böylece mü’minlerin Yaradan’ın emrine aykırı hususlarda hiç kimseye itaat etmeyeceği açıkça ortaya çıkmıştır (Müslim (Davudoğlu), “İmâret “, 59).

[6] Sabah, öğle ve ikindi namazlarını kıl (Beydâvî).

[7] (Beydâvî).

[8] Hem tevhidden sapan hem de insanlara din ve dünyasında zulmedenler.

77. Mürselât Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 50 âyettir. 48. âyeti Medine döneminde inmiştir. Sûre, adını birinci âyetteki “mürselât” kelimesinden almıştır ve “gönderilenler” demektir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5-6-7. Andolsun (emrimizle meleklerden) birbiri ardınca gönderilenlere, (görevlerine) sert ‘rüzgarlar gibi koştukça koşanlara’, yaydıkça yayanlara, (hak ile bâtılı, emre göre) ayırdıkça ayıranlara, (kötülüklerden) özür dilemek veya (cezaya karşı) uyarmak için öğüt (vahiy) bırakanlara; ki vaad (ve tehdit) edildiğiniz şeyler mutlaka olacaktır.

8-9-10-11. Yıldızlar(ın ışığı) giderildiğinde, gök yarıldığı, dağlar (yerinden) sökülüp savrulduğunda, peygamberlere (ümmetlerine şahitlik için) belli bir vakit verildiğinde, (artık kıyamet kopmuştur.)

12. (Bunları duyanlar: “Bu hesap) hangi güne ertelenmiş?” derler.

13. (Bil ki, her şey) ayırıp hüküm verme gününe (ertelenmiştir.)

14. O ayırıp hüküm verme gününün ne olduğunu sana bildiren nedir?

15. (Bunları) yalanlayanların o gün vay haline!

16. Biz öncekileri (bu yüzden) helak etmedik mi?

17. Sonra gerideki (inkârcı)ları da onların peşine takarız.

18. Biz günahkârlara böyle yaparız.

19. (Bunları) yalanlayanların o gün vay haline!

20. Biz sizi hakîr bir sudan yaratmadık mı?

21-22. Hem onu, (doğum için) belli bir vakte kadar sağlam bir yer (olan rahm)e koyduk. [krş. 23/13]

23. İşte (bunu), biz takdir ettik. Biz ne güzel takdir edeniz!

24. (Bunları) yalanlayanların o gün vay haline!

25-26. Yeri hem dirilere hem de ölülere bir toplanma yeri yapmadık mı?

27. Orada yüksek sabit dağlar var etmedik mi? Size tatlı su(lar) içirmedik mi?

28. (Bunları) yalanlayanların o gün vay haline!

29. “Haydi yalanladığınız (azâb)a gidin!” (denilir onlara).

30-31. “Haydi gidin, üç çatallı (dumandan) bir gölgeye (ki o) ne gölgelendirir ne de ateşten korur!”

32. Çünkü o, saray gibi (büyük) bir kıvılcım saçar.

33. Sanki o, sarı sarı erkek develer gibi (heybetli)dir.

34. (Bunları) yalanlayanların o gün vay haline!

35. Bu, (imana ve Kur’an’a burun bükenlerin) konuşamayacakları bir gündür.

36. Onlara izin de verilmez ki özür dilesinler. [krş. 40/52]

37. (Bunları) yalan sayanların o gün vay haline!

38. Bu ayırt edip hüküm verme günüdür ki sizi de, evvelki (ümmet)leri de bir araya toplarız.

39. Eğer sizin (kurtulmak) için bir hileniz varsa, hemen bana hile yapın (da beni atlatın).

40. (Öldükten sonra dirilmeyi) yalan sayanların o gün vay haline!

41-42. Doğrusu takvâ sahipleri (Allah'ın emirlerine uygun yaşayanlar) gölgelerde, pınar (baş)larında, hem de canlarının istediği meyveler içindedirler.

43. (Onlara:) "İşledikleriniz (iyi ameller)e karşılık olarak âfiyetle yiyin, için." (denilir).

44. Şüphe yok ki biz güzel hareket edenleri böyle mükâfatlandırırız.

45. (Bu hakikatleri) yalan sayanların o gün vay haline!

46. (Ey inkârcılar!/Allah'ın emirlerine boyun eğmeyenler!) Yiyin, biraz daha zevklenin (bakalım dünyada)! Muhakkak ki sizler, suçlusunuz.

47. (Bu nimetlerin sorulacağını) yalan sayanların o gün vay haline! [krş. 102/8]

48. Onlara: "Rükû edin (Allah'a boyun eğin)." denildiği zaman, rükû etmezler. (Boyun eğmez, diğer emirlere itaatte bulunmazlar.)

49. (Bunları gereksiz ve) yalan sayanların o gün vay haline!

50. Artık bundan sonra (onlar) hangi söze inanacaklardır?

78. Nebe Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 40 âyettir. Nebe, "haber" demektir. Kıyamet gününün haberi ile başladığından bu adı almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. (Müşrikler) birbirine neyi sorup duruyorlar?

2-3. (İnanıp inanmamak için) hakkında ayrılığa düştükleri o büyük (güne ait) haberi (mi)?

4. Hayır! (Ayrılığa düşmeye lüzum yok, gerçeği) ileride bilip anlayacaklar.

5. Yine hayır! Onlar ilerde elbette bilecekler.

6-7. Biz yeri bir beşik, dağları da (yeri dengede tutan) birer kazık yapmadık mı?

8. Hem sizi de çift çift yarattık.

9. Uykunuzu bir dinlenme yaptık.[1]

10. Geceyi (sükunet için) bir örtü kıldık.

11. Gündüzü de geçim(inizi kazanma) vakti yaptık.

12. Üstünüze yedi sağlam (gök) bina ettik.

13. (Ona) parıl parıl parlayan bir kandil (güneş) astık.

14-15-16. Tane(leri), bitki(leri) ve (ağaçları) sarmaş dolaş olmuş bahçeleri çıkaralım (yetiştirelim) diye sıkışan (yoğunlaşan bulut)lardan şarıl şarıl su indirdik.

17. Muhakkak (iyi ile kötünün, doğru ile yanlışın) ayrılma (haklarında hüküm verilme) günü, belirlenmiş bir vakittir.

18. O gün Sûr'a üflenir de (hepiniz) bölük bölük gelirsiniz.

19-20. Artık (o gün) gök, kapı kapı açılmış, dağlar yürütülüp (dağılmış) bir serap (gibi) olmuştur. [krş. 18/47; 20/105-107; 27/88; 56/5-6; 101/5]

21-22. Şüphesiz cehennem hem (her an günahkârların düşmesi beklenen) bir gözetleme yeri hem de azgınların dönüp varacağı bir yerdir.

23. (Azgınlar,) devirler boyunca orada kalacaklardır.[2]

24-25-26. Orada ne bir serinlik ne de içilecek (iyi) bir şey tadarlar. Yalnız (yaptıklarına) tam uygun bir ceza olarak bir kaynar su, bir de irin (içerler).

27. Çünkü onlar, bir hesap (görüleceğini) ummuyorlardı.

28. Âyetlerimizi de alabildiğine yalanlamış (ve değersiz saymış, kendi bildiklerini yaşamış)lardı.

29. Biz de (yaptıkları) her şeyi, bir kitaba/deftere birer birer kaydetmişizdir. [krş. 17/13-14]

30. “Şimdi tadın (cezanızı)! Artık size azaptan başkasını artırmayacağız.” (denilecek).

31-32-33-34. Şüphesiz takvâ sahipleri için de (her korku ve kaygıdan) kurtuluş (ve cennette) bahçeler, bağlar, göğüsleri tomurcuklanmış aynı yaşta dilberler ve dolu dolu kadeh(ler vardır). [bk. 38/52; 56/37]

35. Orada boş bir söz ve bir yalan işitmezler.

36. (Bunlar) Rablerinden bir mükâfat, yeterli bir bağış olarak (verilir).

37. (Evet, bu,) göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi Rahmân (olan Allah) tarafından(dır ki) O’na (o gün) kimse hitap etmeye kalkışamaz.

38. O gün Rûh (Cebrail) ve melekler, saf halinde ayakta duracaktır. Rahmân’ın kendisine izin verdiğinden başkaları konuşamazlar; (onlar da ancak) doğruyu söyler(ler). [bk. 2/255; 20/108-109; 53/26]

39. İşte bu (kıyamet), ‘kesin gerçek’ olan gündür. O halde dileyen Rabbine (iman ve itaatle) bir dönüş yolu edinsin.

40. Çünkü biz, sizi yakın bir azapla uyardık. O gün kişi, ellerinin önden gönderdiği şeylere bakacak ve kâfir de: “Keşke ben (bu azabı görmeyip) toprak olsaydım!” diyecektir. [bk. 18/49]

[1] Belirli bir ölçüde uyumakla beden dinlenir ve yorgunluklar giderilir. Bilim adamları, günde altı saatin yeterli olacağını söylemişlerdir.

[2] Sonsuza dek kalmak inkârcılar içindir (Beydâvî; Celâleyn).

79. Nâzi'ât Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 46 âyettir. Adını ilk âyette geçen “nâzi’ât” (söküp çıkaran) kelimesinden alır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5. Andolsun, (kâfir gruplarının ruhlarını) gayet şiddetli olarak söküp çıkaran (melek)lere! (Allah’a teslimiyet içinde olan mü’minlerin ruhlarını) yavaşçacık alanlara! (Gökte) yüzüp yüzüp giden (melek)lere! İşlerinde yarışıp

geçenlere, bir de (emrimizle kullara ait) işi yöneten (melek)lere (ki elbet kıyamet kopacak).[1]

6-7-8-9. O gün yeri şiddetli bir sarsıntı sarsacak, ardından gelen (başka bir sarsıntı) onu takip edecek. O gün kalpler (korkudan) titreyecek, insanların (utançtan) gözleri yere dikilecek.

10-11. (Onlar dünyada iken): “Biz mi sahiden (dirilip) evvelki hâle döndürüleceğiz? Çürüyüp ufalanmış kemikler olduğumuz zaman mı?” derler. (Onlara: “Evet, Allah her şeye kâdirdir.” denilince:) [bk. 17/49-51; 36/77-82; 75/3]

12. “Öyleyse bu (dönüş) ziyanlı bir dönüştür!” dediler.

13. (İyi bilin ki o, zor değildir.) Ancak o (Sûr’a son üfürülüş, yine) bir tek çığlıktır.

14. Bir de (bakarsın ki) onlar, hemen uyan(ıp toplan)ırlar. [bk. 17/52; 34/ 51-53]

15. (Resûlüm!) Musa’nın haberi sana geldi (değil) mi?

16. Hani Rabbi ona mukaddes vadi “Tuvâ”’da (şöyle) seslenmişti: [bk. 20/12]

17. “Firavun’a git, çünkü o azdı.”[2]

18. De ki: “(Küfürden) arınmaya meylin var mı?”

19. “Seni Rabbinin yoluna ileteyim de artık (O’ndan) korkasın.”

20-21. Derken (Musa gidip) ona büyük mucizeyi gösterdi. Fakat o yalanladı ve karşı geldi.

22. Sonra koşarak dönüp gitti.

23. Derhal (halkını ve sihirbazlarını) topladı da (onlara şöyle) seslendi:

24. “Ben sizin en yüce rabbinizim!” dedi. [bk. 26/29]

(Ülkede otorite Firavun olduğu için açıkça rabliğini ilan etmişti. Hz. Musa’nın Allah’a iman ve teslimiyet davetini kabul etmedi. Etse, biliyordu ki Allah’ın emirleri öncelik ve geçerlilik kazanır. Böylece onun yönettiği insanlar üzerindeki

otoritesi, rablık iddiası elinden giderdi. Ama Allah'ın da bir hesabı vardı. Fakat o bunu bilmiyordu.) [bk. 10/92]

25. Allah da onu, hem dünyanın hem âhiretin, ibretlik azabıyla yakaladı. [bk. 10/90-92; 40/45-46]

26. Şüphesiz bunda, (Allah'tan) korkan kimseler için gerçekten (büyük) bir ibret vardır.

27-28-29. Sizi yaratmak mı daha güç, yoksa göğü mü? Ki (Allah) onu bina etti, boyunu yükseltti ve onu düzene koydu. Onun gecesini kararttı, hem de (gündüz) aydınlığını çıkardı.

30. Bundan sonra yeri (elips şeklinde) yuvarlattı yayıp döşedi.[3] [bk. 91/6]

31-32-33. Ondan suyunu ve otlağını (çeşitli bitki ağaçlarını) çıkardı. Dağları da tespit edip yerleştirdi. (Bunların hepsi) size ve hayvanlarınıza birer fayda olması içindir.

34-35. Fakat o (güç yetmez) en büyük felaket (olan kıyamet) geldiği zaman, o gün insan, (ömründe hayra mı, şerre mi) neye koştuğunu hatırlar.

36. O alevli ateş, gör(üp gir)ecekler için ortaya çıkarılır.

37-38-39. Artık kim azgınlık etmişse ve dünya hayatını âhirete tercih etmişse, işte muhakkak ki o alevli ateş, kendisinin varacağı tek yerdir. [krş. 2/200; 17/18]

40-41. Fakat kim de, Rabbinin (huzurunda duracağı) makamından korkup (gereğini yapar) nefsini de kötü hevesten men ederse; işte muhakkak ki cennet onun varacağı tek yerdir.

42. (Resûlüm!) Sana (kıyamet) saat(in)i: "Ne zaman onun gelip çatması?" diye soruyorlar.

43. Sende onu anlatma (bilgisi) nereden (olsun)?

44. Onun son (bilgis)i, Rabbine (ait)tir. [bk. 7/187]

45. Sen, ancak ondan korkanları uyarıcısın.

46. Sanki onlar, o (kıyamet günü)nü gördükleri gün, (dünyada) bir akşam veya bir kuşluk vaktinden başka kalmamış gibi olurlar. [bk. 20/103; 23/113; 30/55]

[1] Bu cümle yeminin cevabıdır (Nesefî (Medârik), IV, 32).

[2] Otorite ve gücüne güvenip Rabbini tanımadı. Gücünü ve sistemini rableştirdi.

[3] “Dehâ” kelimesi, devekuşu yumurtası şekline getirdi mânasına geldiğinden “elips şeklinde” diye tercüme ettik. “Dehâ” kelimesinin “yapıp döşeme” anlamı da vardır.

80. Abese Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 42 âyettir. Abese, “yüzünü ekşitti, surat astı” demektir. Adını ilk âyetindeki aynı kelimeden almıştır.[1]

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2. (Peygamber) âmâ geldi diye yüzünü ekşitti ve döndü.

3-4. (Resûlüm!) Sen ne biliyorsun, belki o, (senden öğrendiğiyle) arınacak (nefsini tezkiye edecek) veya öğüt alacaktı da o öğüt kendisine fayda verecekti!

5-6-7. Ama (zenginliğinden öğüde) ihtiyaç duymayana gelince, sen ona yönel(ip ilgi göster)iyorsun. Halbuki onun arınmamasından sana ne?[2]

8-9-10. Fakat sana koşup gelen kimse, (Allah’tan) kork(arak gel)mişken, sen onunla (habersiz gibi) ilgilenmiyorsun.

11-12. Hayır! (Böyle yapman doğru değil.) Çünkü o (âyetler) bir öğüttür; artık dileyen onu belleyip öğüt alır.

13-14-15-16. (O Kur’an) çok değerli, iyilik timsali seçkin kâtip (melek)lerin elleriyle (yazılmış), çok şerefli, kadri yüce, tertemiz sahifeler içindedir.

17. O kahrolası (âsî) insan, ne nankördür!

18. (Allah) onu hangi şeyden yarattı (hiç düşünmez mi)?

19. Bir nutfeden (spermadan) yarattı da onu (en güzel şekilde) biçime koydu.

20. Sonra ona (doğmasında, hayır ve şerri seçmesinde) yolu kolaylaştırdı.

21. Sonra onu öldürüp kabre koydu.

22. Daha sonra da dilediği zaman onu diriltip kaldıracak.

23. Doğrusu (insan, Allah'ın) emrettiği şeyleri hâlâ yerine getirmedi.

24-25-26-27-28-29-30-31-32. Bir de insan, yediğine (ibretle) baksın: Şüphesiz ki biz, suyu (yağmuru dilediğimiz kadar) döktükçe döktük. Sonra yeri (bitkileri çıkartmak için) göz göz yardık. Orada tane(ler) bitirdik, üzüm ve yonca(lar), zeytin ve hurma(lar), iri ve sık ağaçlı bahçeler, meyve(ler), çayır(lar, bitkiler ve sebze)ler yetiştirdik. (Bütün bunlar) sizin ve hayvanlarınızın faydalanması içindir.

33. Kulakları sağır eden o ses geldiği (kıyamet koptuğu) zaman.

34-35-36. (İşte) o gün, kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve oğullarından kaçacak. [krş. 23/101; 31/33; 34/ 54; 70/11-14]

37. O gün, onlardan herkesin kendisine yetecek bir işi (derdi) vardır. [krş. 16/111]

38-39. Birtakım yüzler, o gün parıl parıl parlayacak, gülecek (ve) sevinecektir.

40-41. Birtakım yüzlerin de o gün üzeri tozludur. Üstelik onları (toz, topraktan) bir karanlık bürüyecek. [krş. 3/106-107; 80/38-41]

42. İşte bunlar, inkârcıların, Hak'tan/ hakikatten sapan (günaha dadanan ve haddi aşan)ların ta kendileridir.

[1] Hz. Peygamber bir gün Kureyş'in ileri gelenlerinden birkaç kişiyi İslâm'a davet ile meşgul olurken, âmâ bir müslüman olan Abdullah b. Ümmü Mektûm (ra.) da yanına gelip bunlardan habersiz olarak, "Yâ Resûlallah! Allah'ın sana öğrettiklerini bana da öğret." diye birkaç defa tekrar etmişti. Resûlullah Efendimiz de ona karşı iltifat etmeyip hafifçe yüzünü ekşitmişti ki bu sûre onun üzerine indi (Celâleyn). Bu aynı zamanda bütün mü'minlere bir ikaz niteliğindedir.

[2] Müslümanlar için zenginliğinden dolayı hiç kimseye iltifat etmeme uyarısı

vardır.

81. Tekvîr Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 29 âyettir. Adını birinci âyetten almıştır. Tekvîr, “dürülme ve dürme” anlamına gelir.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Kıyamet zamanı Sûr’a üfürüldüğü, çekimlerin yok olduğu) güneş dürül(üp ışığı söndürül)düğünde,

2. Yıldızlar (kararıp) döküldüğünde, [krş. 54/1]

3. Dağlar, yürütül(üp yok ol)duğunda,

4. (Titizlikle bakımı gereken) on aylık gebe develer (bile, dehşetten başıboş) salıverildiğinde,

5. Vahşi hayvanlar (her yönde ürkerek) toplandığında,

6. Denizler kaynatıl(ıp ateş kesil)diğinde,

7. Nefisler eşleştiğinde (ruhlar bedenle birleştiği veya kişiler kendi grubuyla tasnif edildiğinde,)

8-9. Diri diri toprağa gömülen kız, “hangi günahından dolayı öldürüldü?” diye sorulduğunda,[1]

10. (Amellere ait) defterler açılıp yayıldığında, [krş. 17/13 ve dipnotu]

11. Gök (yerinden) sıyrıl(ıp dürül)düğünde, [krş. 21/104]

12. Cehennem daha da alevlendirildiğinde,

13. Cennet (mü’minlere) yaklaştırıldığında,

14. (Her) kişi (artık hayır ve şerden) ne hazırladığını bilecektir. [krş. 3/30; 75/13]

15. (Hayır! Yine) yemin ederim, (gündüzleri) o sinip gizlenen,

16. (Ve yörüngelerinde) akıp yuvalarına[2] giden (yıldız)lara.

17. (Kararmaya)[3] yöneldiği zaman geceye,

18. Nefes nefes ağarmaya başladığı zaman sabaha ki,

19-20. Muhakkak O (Kur’an), arşın sahibi (Allah katında) yüksek mevkiye sahip, çok şerefli, güçlü bir elçinin (Cebrail’in, Allah’tan) getirdiği sözüdür. [bk. 10/37-38; 53/5-10; 72/23]

21. Orada, (mele-i a’lâda meleklerce kendisine) itaat olun(maya lâyık ol)andır; tam güvenilendir.

22. Arkadaşınız (Muhammed, kâfirlerin dediği gibi) mecnun değildir.

23. Andolsun ki o, onu (Cebrail’i) apaçık ufukta gördü. [krş. 53/13-16]

24. O, gayb konusunda (görünmeyenleri haber verme hususunda) cimri (ve saklayıcı) değildir.[4]

25. O (Kur’an) taşlanmış (kovulmuş) şeytanın sözü de değildir. [bk. 26/ 210-212]

26. O halde (Kur’an’ı bırakıp) nereye gidiyorsunuz?

27-28. O (Kur’an), bütün âlemlere (insan ve cinlere, özellikle de) içinizden doğru hareket etmek isteyen kimselere, bir öğüt ve uyarıdır.

29. (Fakat) âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe, siz (bir şey) dileyemezsiniz. [bk. 74/56; 76/30]

(İnsan her istediğini yapamaz ve elde edemez. Bunun için Allahu Teâlâ’nın dilemesini ve dileğimizi kabul etmesini O’ndan usulüne uygun bir şekilde istememiz lazımdır.)

[1] Canlanmış ceninlerin kürtaj edilmesi de bu âyetin hükmü kapsamındadır.

[2] Doğuş noktalarında.

[3] Veya, ”Ağarmaya.” Yukarıdaki mâna tercih edilmiştir (Sâbûnî (Safve), III, 525).

[4] Yahut, “O, gaybı zanna dayanarak söyler.” diye suçlanamaz. Bu mâna bazı kıraatlerin “danîn”i, “zanîn” okuyuşuna göredir (Beydâvî).

82. İnfitâr Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 19 âyettir. Adını ilk âyetten almıştır. İnfitâr, “yarılmak” demektir

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5. Gök yarıldığında, yıldızlar dağılıp döküldüğünde, denizler fışkırtıldığında, kabirler alt üst edil(ip ölüler diriltil)diğinde; (her) nefis (yapıp) öne sürdüğünü, (yapmayıp) bıraktığını (görüp) bilecek.

6. Ey insan! Bol kerem sahibi Rabbine karşı, seni aldat(ıp günaha daldır)an nedir?

7. O (Rab) ki seni yarattı, (özel biçimde) düzenledi, sana (bütün uzuvlarında) uygunluk ve denge verdi.

8. Seni (şekillerden) dilediği bir şekilde terkip etti.[1]

9. Hayır! (Siz yalnız bir aldanma içindesiniz), daha doğrusu dini (hesap gününü) yalanlıyorsunuz.

10-11-12. Halbuki sizin üzerinizde elbette (yaptıklarınızı) hıfzeden, şerefli kâtipler vardır (ki) onlar yaptıklarınızı bilirler. [bk. 18/49]

13. İyiler, mutlaka bol nimet (cenneti) içindedirler.

14. O’na âsî olanlar da, elbette alevli ateş içindedirler.

15. Hesap günü oraya gireceklerdir.

16. Artık onlar, oradan ayrılıp uzaklaşacak da değillerdir.

17. Hesap gününün ne olduğunu, sen nereden bileceksin?

18. Yine Hesap gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin?

19. (İşte) o gün hiç kimse, kimseye bir şey yapamaz. O gün emir yalnız Allah'ındır.

[1] Çocuğun sperma halinden alaka haline gelişi, cinsiyetinin ne olacağı, renk ve şekli ancak Yaradan'a aittir. [bk. 31/34; 96/2]

83. Mutaffifîn Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 36 âyettir. Mutaffifîn, "mutaffif" kelimesinin çoğulu olup "ölçü ve tartıda hile yapanlar" demektir. Adını ilk âyetindeki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3. Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline! Onlar insanlardan ölçüp aldıkları zaman, tastamam alırlar. Onlara (bir şey verirken) ölçtükleri veya tarttıkları zaman eksik yaparlar. [krş. 11/85-88]

4-5-6. Sahiden bunlar, (öldükten sonra hesap için) büyük bir günde diriltileceklerini sanmıyorlar mı? O gün insanlar, âlemlerin Rabbi(nin hükmü) için (kabirlerinden) kalkacaklardır!

7. Sakının (hileye sapmaktan ve hesaba inanmamaktan)! Çünkü fâcirlerin (Allah'ın emrinden çıkanların) kitabı muhakkak ki Siccîn'dedir.

8. Siccîn'in ne olduğunu sen nereden bileceksin? (Bilemezsin.)

9. (O) yazıl(ıp mühürlen)miş bir kitaptır (ki o, kötü amellerin kütüğüdür).[1]

10. (Bunu) yalan sayanların o gün vay haline!

11. Onlar ki ceza (ve hesap) gününü yalan sayarlar.

12. Onu da her haddi aşan, günaha düşkün olandan başkası yalanlamaz.

13. Ona âyetlerimiz okunduğu zaman: "Evvelkilerin masallarıdır." demiştir. [bk. 16/24; 25/5]

14. Hayır! (Öyle değildir.) Doğrusu kazandıkları (kötü) şeyler, onların kalplerinin üzerinde pas bağlamıştır.

15. Hayır! (Dahası var); muhakkak ki onlar, Rablerin(i görmekten, rahmetine ermek)ten elbette mahrumdurlar.

16-17. Sonra onlar, mutlaka o alevli ateşe girecekler ve (onlara): “İşte kendisini yalanlamakta olduğunuz (azap) budur.” denilecek.

18. Dikkat edin, iyilerin (amel) kitabı Illiyyîn’dedir.

19. Illiyyîn’in ne olduğunu sen nereden bileceksin? (Bilemezsin.)

20. (O) yazıl(ıp mühürlen)miş bir kitaptır (ki yücelerde, iyi amellerin kütüğüdür).

21. (Allah’a) yaklaştırılmış (melek)ler ona şahit olurlar.

22. Şüphesiz ki iyiler, bol nimet (cenneti) içindedirler.

23. Tahtlar üzerinde (etrafı) seyrederler.

24. Yüzlerinde o nimetin neşe ve parıltısını tanırsın.

25-26. Onlara (ağızları) mühürlü, (lezzet ve neşesi olan, sarhoşluğu olmayan) halis şaraptan içirilir. Onun içiminin sonu misktir (çok güzeldir). O halde rağbet edip yarışanlar bunun için yarışsın(lar).

27-28. Onun karışımı, Tesnîm’dendir. (O kıymetli) bir kaynaktır ki ondan (Allah’a) yakın olanlar içerler.

29. Hakikaten o suç işleyen (günahkâr)lar (dünyada) iman edenlere gülerlerdi.

30. (Onlar) yanlarından geçtikleri zaman (alay için) birbirlerine kaş göz işareti yaparlardı.

31. Ailelerine döndükleri vakit de (bu yaptıklarından) zevk alarak (gülüşe gülüşe) dönerlerdi.

32. O (iman ede)nleri gördükleri zaman: “Hakikaten bunlar, cidden sapıkmışlar (beyinleri yıkanmış gerici takımı)” gibi şeyler derlerdi.

33. Halbuki (inkârcılar, münâfık ve fâsıklar) onlar üzerine gözcüler olarak gönderilmemişlerdi.

34-35-36. İşte o gün iman eden (Allah’ın emirlerine teslimiyet gösteren)ler de (açık ve gizli) kâfirler(in perişan hallerin)e, tahtlar üzerinde (onlara) bakarak: “O kâfirler, yapmakta olduklarının karşılığını (cezasını nasıl) buldular değil mi?” (diye) gülecekler. [krş. 57/12-15]

[1] Elmalılı, VII, 5653 (Zemahşerî’den naklen).

84. İnşikâk Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 25 âyettir. İnşikâk, birinci âyette geçtiği üzere “yarılma” anlamınadır. Sûre adını bu âyetten almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2. Gök, (cisimleri ile) Rabbini(n buyruğunu) dinleyip itaat ederek yarıldığı zaman.

3-4-5. Yer de Rabbini(n emrini) görevi olarak dinleyip itaat ederek dümdüz yapıldığı, içindekileri (dışarı) atıp boşaldığı zaman (herkes yaptığının karşılığını görecektir).

6. Ey insan! Gerçekten sen, Rabbine (varıncaya) kadar (bu yolda) didindikçe didinirsin. Nihayet O’na kavuşacaksın.

7-8-9. Fakat (o zaman) kime kitabı sağından verilirse, hesabı kolay bir şekilde görülecek ve sevinçli olarak (cennete girmişlerden olan) ailesine dönecektir.

10-11-12-13. Kitabı arkasından verilene de gelince: (“Ey ölüm! Neredesin!” diye) hemen ölümü çağıracak ve alevli ateşe girecek. Çünkü o (dünyada inanmayıp) ailesi (ve kavmi) içinde keyifli (mal ve mülkü sebebiyle şımarık) idi. [krş. 69/25-33]

14. Doğrusu o, (hesap için diriltilip Rabbine) asla dönmeyeceğini sanmıştı.

15. Hayır! Öyle değil! (O Rabbine dönecektir, yaratılması boşuna değildir.) Elbette Rabbi onu çok iyi görendir.

16-17-18-19. Yemin ederim, akşamın alacakaranlığına, o geceye ve (içinde) derleyip topladığı şeylere, (ışığı) tamamlandığında (dolun)aya ki![1] (Ey

insanlar!) Mutlaka siz, halden hâle geçecek (Rabbinize kavuşacak)sınız. [bk. 6/73; 21/38; 44/38]

20. Öyleyse onlar için ne (engel) var ki inanmıyorlar?

21. Onlara Kur’an okunduğu zaman secde ed(ip Allah’a teslimiyet göster)miyorlar.[2]

22. Aksine o inkâr edenler (Kur’an’ı ve âhireti) yalanlıyorlar.

23. Halbuki Allah, (onların) içlerindeki (küfür ve düşmanlıkları)nı pek iyi bilendir.

24. Onun için (Resûlüm!) Onları acıklı bir azap ile müjdele!

25. Ancak iman edip sâlih (sevaplı) amel işleyenler hariçtir. Onlar için ardı arkası kesilmeyen (minnetsiz) bir mükâfat vardır.

[1] Kamerî ayların 13, 14 ve 15. günleri olup üçüne birlikte eyyâm-ı bîyz/beyaz günler denilir (Beydâvî).

[2] Secde âyeti konusunda bk. 7/206.

85. Bürûc Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 22 âyettir. Bürûc, ilk âyette geçtiği üzere “burçlar” demektir. Adını bu âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3. Burçlar sahibi göğe, o vaad olunan güne, şahitlik edene ve şahitlik edilene (görenlere ve görülenlere) andolsun ki; [bk. 25/61]

4-5. (İnananları dinlerinden vazgeçirmek üzere hazırladıkları hendeklerin) içini tutuşturulmuş ateşle dolduran hendek sahipleri, kahrolmuş (ve lanetlenmiş)tir.

6-7. O vakit onlar, (o ateşin) karşısında oturmuşlardı, (ateşe attıkları) mü’minlere yaptıklarını seyrediyorlardı.

8-9. Onlardan öç almalarının sebebi, sırf (mü’minlerin) O tek galip, her övgüye

lâyık Allah’a inandıklarından (ve imanlarının gereğini yapmak isteyip onlar gibi olmadıklarından)dı.[1] Oysa ki göklerin ve yerin mülkü O’nundur. Allah, her şeye şahittir. [krş. 5/59; 7/126; 9/74]

10. Şüphesiz mü’min erkeklere ve mü’min kadınlara (dinlerinden soğutmak/ çevirmek için) işkencede bulunanlar, sonra (yaptıklarına) tevbe etmeyenler var ya! İşte onlar için cehennem azabı vardır, yakıcı azap da onlaradır.

11. Doğrusu iman edip de sâlih ameller işleyenlere gelince, alt tarafından ırmaklar akan cennetler onlarındır. Büyük kurtuluş ve saadet budur.

12. Şüphesiz Rabbinin (zalimleri) yakalayışı pek şiddetlidir.

13. Doğrusu ilk defa var eden, hem de (öldükten sonra diriltip kendisine) döndürecek olan yalnız O’dur.

14-15-16. O, (tevbe ve itaat edenleri) çok bağışlayan, çok sevendir. Arşın yüce sahibidir, dilediğini derhal yapandır.

17-18. (Resûlüm!) Sana geldi mi o Firavun ve Semûd ordularının (helak) haberi?

19. Doğrusu inkâr edenler, (gerçekleri) bir yalanlama içindedirler.

20. Halbuki Allah (onları) arkalarından kuşatmıştır.

21-22. (Bunlar inkâr ededursunlar) doğrusu o (Kitap) çok şerefli bir Kur’an’dır ki (onun aslı) Levh-i Mahfûz’dadır. (Koruma altındaki levhadadır.)

[1] Uhdûd halkı içindeki mü’minlere yapılan baskı, sindirme ve işkenceler, muhtelif zamanlarda ve yerlerde, İslâm’a göre yaşamak isteyen mü’minlere karşı; putçu, inkârcı ve tâğûtî güçler tarafından çeşitli şekil ve adlar altında o yapılanlar aynen devam etmektedir. Bu böyle olurken inananlardan duyarsız ve seyirci olanlar da kendilerini vebalden kurtaramazlar. [bk. 7/126 ve açıklaması]

86. Târık Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 17 âyettir. Geceleyin ortaya çıkan her şeye “târık” denilir. Ünlü kişiye de mecâzî olarak bu ifade kullanılır. Karanlık câhiliye dönemini aydınlatan, sabahı müjdeleyen kişi olarak Peygamber Efendimiz de

buna benzetilmiştir. Yıldızlar da geceleyin doğduklarından bu ismi almıştır. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almaktadır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3. Andolsun, göğe ve Târık'a. Târık'ın ne olduğunu nereden bileceksin? (Bilemezsin. O, parlak ışığıyla karanlığı) delen yıldızdır.

4. Hiçbir nefis yoktur ki üzerinde (kendisini görüp gözeten) bir muhafız olmasın. [bk. 13/11]

5-6. Artık insan, neden yaratıldığına (ibretle) bir baksın! O, fışkırıp dökülen (menî denen) sudan yaratıldı.

7. O su, sulb (omurga) ile terâtib (eğe kemiği) arasın(da oluşup gelişen sonra torbaya inen testisler)den çıkar.[1]

8. Şüphesiz ki O (Allah), onu (öldürdükten sonra dünyadaki hali gibi diriltip) döndürmeye kâdirdir.

9. O gün (bütün) sırlar açığa çıkarılacaktır.

10. Artık o (yüzü kara çıkan kimse)nin ne bir kuvveti ne de bir yardımcısı vardır.

11-12-13-14-15. O (denizden aldığı buharın, yağmur, kar haline) dönüşüm yeri olan göğe, (bitkilerin ve kaynakların çıkması için) yarılmaya elverişli yere andolsun ki hakikaten o (Kur' an), elbette (hak ile bâtılı) ayıran kesin bir sözdür; o bir şaka değildir. Hakikaten onlar (müşrikler, Kur'an'ın nurunu söndürmek, yürürlükten kaldırmak için) hep bir hile düzenlerler.

16. Ben de (onlara, felaketleri için) bir tuzak hazırlarım.

17. Onun için (Resûlüm!) Sen kâfirlere mühlet ver. (Hemen helaklerini isteme.) Şimdilik onları biraz kendi hallerine bırak. (Onlar ihmal edilmeyeceklerdir.) [bk. 3/178; 19/84; 31/24; 35/43-45]

[1] Erkek çocuğun testisleri (er bezleri) ve kızın yumurtalığı henüz cenin halinde iken, onun sulb'u (omurgası/belkemiği) ile terâtib'i (eğe kemikleri) arasındaki yerde gelişir. 6-7 ay sonra erkeğin testisi yavaş yavaş torbaya iner. Kızınki ise legen boşluğunda kalır. Ama her ikisinde de bunlara ait damar ve sinirler, esas

geliştiği yerleri olan sulb ve terâib arasında yer almıştır. Menî ise, testis ve diğer üreme organlarından oluşur. Yumurtayı aşılayan, menîdeki spermaların güçlülüğüdür. (Bkz. el-Bâr, Kur'an ve Tıbba Göre İnsanın Yaratılışı, s. 41, 43.) Allah'ın bildirdiği bu bilgi, Teknoloji Gazetesi'nin 2002 Eylül sayısında yeni bir keşif olarak bildirilmektedir.

87. A'lâ Sûresi

A'lâ, "en yüce" demek olup sûre Mekke döneminde nâzil olmuştur. 19 âyettir. Adını ilk âyetindeki aynı ifadeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4-5. Rabbinin yüce adını tesbih et ("Sübhâne Rabbiye'l A'lâ" de). O (her şeyi) yaratıp düzenine koyan (her şeyi) takdir ed(ip yarat)an ve ona göre de uygun yolu (ilham edip) gösteren,[1] (yemyeşil) otlağı çıkaran, sonra da onu, kararmış/siyahımsı çer çöp haline çevirendir.[2]

6-7. (Resûlüm!) Sana (Kur'an'ı) okutacağız; artık sen asla unutmayacaksın. Yalnız Allah'ın (nesh etmek için) dilediği başka. Çünkü O, açığı da bilir, gizliyi de.

8. Seni en kolay olana muvaffak kılacağız.

9. O halde sen öğüt (ve hatırlatmak)ya fayda verirse, diye öğüt verme (ve hatırlatma işi)ne devam et.

10. (Allah'a) saygısı olan, öğüt alacak (emrine uygun yaşayacak)tır.

11-12-13. Âsî/kötü olan kimse de ondan kaçınacak ama o en büyük ateşe girecektir. Sonra orada o, ne ölecek ne de yaşayacaktır. [krş. 4/56; 20/74; 25/14]

14-15. Doğrusu, hem (günahlardan) temizlenen hem de Rabbinin adını (tesbih, tehlil ve tekbirle) anıp namaz kılan mutluluğa/kurtuluşa ermiştir.

(Bu iki âyette sırasıyla amellerin üç derecesi ve böylece mutluluk formülü verilmektedir.)

16-17. Fakat! (Ey gafiller!) Siz, (geçici) dünya hayatını üstün tutuyorsunuz.

Âhiret ise, hem daha hayırlı hem de devamlı (ve sonsuz)dur.

18-19. Muhakkak ki bu (öğütler)[3] evvelki sahîfelerde, İbrahim ve Musa'nın sahîfelerinde de vardır. [krş. 53/36-37]

[1] Her şeyin bir kaderi olduğuna dair bk. 25/2; 54/49.

[2] Âyetteki "ğusâ" kelimesi, sel köpüğü anlamına da gelmektedir. O zaman tercüme şöyle olur: "Sonra da onu (otlağı) siyahımsı bir sel köpüğü haline çevirendir." Belki uzun zaman sonra bunlar yer altında petrol ve kömür haline gelmiş olabilir.

[3] 14-18. âyetlerde geçen.

88. Ğâşiye Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Ğâşiye "kaplayıp örten" demektir. 26 âyettir. Adını ilk âyetindeki aynı ifadeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. (Dehşetiyle her şeyi) sarıp kaplayan (o kıyamet)in haberi artık sana geldi. [bk. 20/9]

2. Birtakım yüzler o gün öne eğiktir.

3. (Onlar dünyada boşuna) çalışmış, yorulmuştur. (bk. 18/103-104; 24/39)

4-5. Kızgın bir ateşe girerler, kaynar bir kaynaktan (su) içirilirler.

6-7. Onlar için kuru, acı bir dikenden başka yiyecek yoktur. O ne besler ne de açlığı giderir.

8-9-10-11. Birtakım yüzler de o gün güzel (ve mutlu)dur. (Dünyada Allah'ın rızasına uygun) çalışmış olmasından dolayı hoşnuttur. Yüksek bir cennettedir. (Bu kimseler) orada boş söz işitmezler. [krş. 19/62; 56/25-26]

12-13-14-15-16. Orada akan nice kaynak(lar), orada yüksek tahtlar, hem de (önlerine) konmuş kadehler, (sıra ile) dizilmiş yastıklar, serilmiş nefis halılar vardır.

17-18-19-20. (İnsanlar) o devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yerin nasıl yayılıp döşendiğine (ibretle) bakmazlar mı?

21. (Resûlüm! Onlara) öğüt ver (ve uyar). Sen ancak bir öğüt verici (ve uyarıcı)sın.

22. Sen, o (inanmaya)nların üzerinde zorlayıcı/baskıcı değilsin.[1]

23-24. Ancak, kim (imandan) yüz çevirir ve küfre saparsa, Allah da onu en büyük azap ile azaplandırır.

25. Şüphesiz onların dönüşleri ancak bizedir.

26. Sonra, onların hesabı(nı görmek) de yalnız bize aittir.

[1] İman ettirmek için zorlama yoktur. [krş. 2/256, 272; 13/40]

89. Fecr Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 30 âyettir. Adını ilk âyetindeki aynı ifadeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4-5. (Tan yerinin ağarmasındaki) fecre, (derecesi yüksek) on geceye,[1] çift ve tek (olarak yaratılan şeyler)e, geçip giderken geceye andolsun ki bun(lar)da, (ibret alacak) akıl sahibi için birer yemin (değeri) vardır.

6-7-8-9-10-11-12. Görmedin mi Rabbin nasıl yaptı Âd (kavmin)e? (Kıymetli) sütunları (yüksek bina ve köşkleri olan), şehirler arasında benzeri yaratılmamış İrem'e? Vadi(ler)de kayaları oy(up evler yap)an Semûd (kavmin)e. Ordu ve saltanat sahibi Firavun'a[2] ki bunlar, ülkelerde (Allah'a ve inananlara karşı), azgınlık etmişlerdi de böylece oralarda fesadı (kötülüğü) çoğaltmışlardı.

13. Bu yüzden Rabbin, onların üzerine bir azap kamçısı salıverdi.

14. Çünkü Rabbin elbette gözetlemektedir. (Her an kullarını görüp gözetendir.)

15. (Buna rağmen) şu insan var ya! Ne zaman Rabbi onu (zenginlikle) imtihan

edip de ona iyilik/ikram eder ve ona (bol) nimet verirse: “Rabbim bana ikram etti.” der. (Sebebini ve şükrünü unutur.)

16. Ama (Rabbi,) ne zaman imtihan edip üzerine rızkını daraltırsa: “Rabbim bana ihanet etti (hor baktı).” der. [bk. 17/83; 41/51]

17. Hayır! (Öyle değil!) Doğrusu (siz, kendinizi düşünüp) yetime ikram etmiyorsunuz.

18. Yoksula yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz.

19-20. (Kadın ve yetim çocuklara ait) mirası (koruyacak yerde) haram helal demeyip yiyorsunuz,[3] malı da pek çok seviyorsunuz.

21-22. Yer (sarsıntı ile) çarpıla çarpıla paralandığı, melekler sıra sıra iken Rabbin(in emri) geldiği zaman,

23. O gün cehennem de getiril(ip ortaya konul)ur. O gün (günahkâr) insan, (her şeyi) hatırlar, ama artık hatırlama ona ne (fayda verecek)?

24. (O zaman:) “Ah keşke ben, (bu) hayatım için (dünyada iken sâlih ameller yapıp) önceden gönderseydim.” diyecek.

25-26. Artık o gün, O’nun azabı gibi, hiç kimse azap edemez ve hiç kimse, O’nun (âsîlere vurduğu) bağ gibi bağ vuramaz.

27-28. Ey (Allah’ın rızasıyla) huzura eren nefis! (Rabbini) hoşnut etmiş ve (sen de Rabbin tarafından) hoşnut edilmiş olarak Rabbine dön. [krş. 98/8]

29-30. Haydi (iyi) kullarımın içine katıl ve cennetime gir! (denilir.)

(Bu duruma erişmek için çalışmak, insanın en büyük gayesi olmalıdır. Bu aşamaya gelmesi için insanın, nefsiyle mücadelesinde nefsinin hayvanî yönüyle, Emmâre olan kötülüğe, günaha teşvik eden yönü ve Levvâme yani günahlarından pişmanlık duyup kendini kınayan fakat tam vazgeçemeyen yönleriyle mücadele edip onlardan kurtulması lazımdır.)

[1] Bu on gece hakkında çoğunlukla “Zilhicce’nin ilk on günüdür.” denmiştir. Fakat Ramazan-ı şerîfin son on günü olduğuna dair de rivayet vardır. [bk. Elmalılı, IX, 184-185]

[2] Ordusunun çokluğu dolayısıyla; konakladığı yerlerde fazlaca çadır ve kazık kullandığı için âyette “kazıklar sahibi Firavun’a” diye geçmektedir (Beydâvî).

[3] Câhiliye devrinde Araplar kadınlara, çocuklara ve yetimlere mirastan pay vermezlerdi.

90. Beled Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 20 âyettir. Beled, “belde” anlamında olup burada Mekke kastolunmuştur. Adını ilk âyetindeki aynı ifadeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Elbet[1] bu şehre (Kutsal Mekke’ye) yemin ederim ki!

2. Sen bu şehirde oturacaksın.[2]

3. Babaya ve oğluna yemin ederim ki![3]

4. Gerçekten biz (her) insanı (hayatında karşılaşacağı) birtakım zorluklar içinde yarattık.

5. (İnsan), hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi zannediyor?

6. (Gösteriş için övünerek:)“Ben birçok mal tükettim.” diyor.

7. (O) hiç kimsenin (yani Allah’ın da) kendisini, görmediğini (ondan haberi olmadığını) mı zannediyor?

8-9-10. Biz (hikmetimiz üzere) ona iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi? Ona iki yol (iki hedef olan hayır ve şerri) göstermedik mi? [krş. 76/2-3]

11-12-13-14-15-16. Fakat o, (âhiret mutluluğunu engelleyen) sarp yokuş(u aşmay)a girişmedi.[4] O sarp yokuşun ne olduğunu sana ne bildirdi? (O ilk adım olarak) bir köle (ve esir) azat etmektir. Yahut (salgın) bir açlık gününde, akraba olan yetimi, yahut yere serilmiş (aç) bir yoksulu doyurmaktır.

17. Sonra (bu sarp yokuşu aşmak) iman edip de, birbirlerine sabrı ve merhameti tavsiye edenlerden olmaktır.

18. İşte bunlar, bahtiyar olan (amel defteri sağından verilen) kimselerdir.

19. Âyetlerimizi inkâr edenler ise, sol ehli olan (amel defterleri solundan verilmiş olan)ların ta kendileridir.

20. Onların üzerlerine (kapakları) kapatılacak bir ateş vardır.

[1] bk. 75/1 ve dipnotu.

[2] Bu âyetle Mekke'nin ileride İslâm şehri olacağının müjdesi verilmektedir (Beydâvî; Celâleyn; Elmalılı, VII, 5825-5827).

[3] Hz. İbrahim ile Hz. İsmail'e (Elmalılı, VIII, 5830). Bazı müfessirler ise bundan Hz. Âdem ve onun sâlih neslinin kastedildiğini söylemektedirler.

[4] O insan, basit olanı, nefsin arzu ve isteklerine göre tanzim edilen (şerli) yaşam biçimini seçti.

91. Şems Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 15 âyettir. Şems, "güneş" demektir. Adını ilk âyetteki ilgili kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4-5-6-7-8. Güneşe ve onun ışığına, (ışık bakımından) onu takip ettiğinde aya,[1] (güneş) açıp parlattığında gündüze, onu(n ışığını) örttüğü zaman geceye, göğe ve onu bina edene, yere ve onu (hayata elverişli olarak) 'yayıp döşeyene', her bir nefse ve onu (insan şeklinde) düzenleyene, sonra da ona, hem kötülüğü, hem de ondan sakınmayı/ korunmayı ilham eden (onlara bilme kabiliyeti veren)e andolsun ki!

9-10. O (nefsi)ni (günahlardan)[2] tertemiz yapan, muhakkak kurtulup umduğuna ermiştir. Onu (günahlarla) örtüp gömen de elbette ziyana uğramıştır. [krş. 92/12-18]

11. Semûd (kavmi) azgınlığı yüzünden (peygamberleri Salih'i) yalanladı.

12. Hani onların en bedbaht olanı (mucize olarak verilen deveyi öldürmek için) ayaklanmıştı.

13. Allah’ın peygamberi (Salih) onlara: “Allah’ın dişi devesine ve onun su içmesi (nöbeti)ne dokunmayın.” demişti. [bk. 7/73; 26/155; 54/28]

14. Fakat onu yalanladılar, onu (deveyi) de (ayaklarından biçerek) devirip kestiler. Rableri de onları, günahları yüzünden, (gazabıyla) kırıp geçirdi, orayı dümdüz etti.[3]

15. Bunun sonucundan (yere batırmasından) da, O korkacak değildir.

[1] Ay, hareket bakımından dünyaya, ışık bakımından güneşe bağlıdır. Ayın güneşe uyması ve ona benzemesi de 14-15’inde dolunay günlerinde olur ki doğuşu, güneşin batışını takip eder.

[2] Şirkten, ibadetsizlikten, kötü duygu ve fiillerden.

[3] İnsanlar başıboş yaratılmamıştır. Yaptığı günah işler kimsenin yanına kâr kalacak değildir. İyiliği emir ve kötülükten menetmenin yapılmadığı ve günahkârlığa devam edilen yerlerde, ferdin veya bir grubun âsîliğine karşı, ceza umûmî gelir. [bk. 8/25]

92. Leyl Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 21 âyettir. Leyl, “gece” demektir. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3. (Karanlığıyla) bürüyüp örttüğü zaman geceye, açılıp parladığı zaman gündüze, erkeği ve dişiyi yaratana andolsun ki!

4. Doğrusu sizin çalışmanız, çeşit çeşit (gayelerle)dir.

5-6-7. Artık kim (Allah için) verir ve (günahlardan) sakınırsa ve en güzeli (Kelime-i tevhîdi) de tasdik ederse,[1] biz de onu en kolay olana hazırlarız.

8-9-10. Kim de cimrilik eder, kendisini (yeterli görüp Allah’a) muhtaç görmez ve o en güzeli (Kelime-i tevhîdi) yalanlarsa, biz de onu, en güç olana hazırlar sevkederiz.[2]

11. O aşağıya (cehenneme) düştüğü zaman, malı ona hiç fayda vermeyecek.

12. Şüphesiz doğru yolu göstermek bize aittir.

13. Şüphesiz âhiret de, önünde olan (dünya) da bizimdir.

14. İşte (ben) sizi alevler saçan bir ateşle uyardım.

15-16. Ateşe âsî/kötü olandan başkası girmez. O (da, peygamberi) yalanlayan ve (imandan ve Allah'ın emirlerinden) yüz çevirendir.

17-18. Arınmak için, malını (sırf Allah rızası için) veren en takvâlı (Allah'ın emirlerine en uygun yaşayan) kimse ise, o (ateşin azabı)ndan uzaklaştırılacaktır. [3]

19-20. O, yanındaki verilecek nimeti, bir kimseden şükran beklemek için değil, ancak yüce Rabbinin rızasını kazanmak için verir.

21. Elbette o da (Allah'ın kendisine vereceği nimetle) hoşnut olacaktır.

[1] İslâm, önce Lâ ilâhe illallâh ile başlar. Bu, İslâm inkılâbının anahtarı olmuştur. Bir kimse "Lâ ilâhe" ile Allah'ın önüne geçecek bütün tabuları, put ilâhları ve nefsindeki putları ortadan kaldırır. "İllallâh" ifadesi ile de tevhidi tasdik eder, yalnız Allah'a ve O'ndan gelenlere teslim olur ve işte o zaman gerçek/samimi müslüman olur. Müslüman olunca da gereğini yerine getirir. Çünkü İslâm Kelime-i Tevhîdin gerçekleştiği yerdedir. [bk. 2/256]

[2] Allah'a karşı kendini yeterli gören ve Kelime-i Tevhîde ve gereğine değer vermeyenleri Allah zor, şer ve kötü işlere hazırlar. Onun da bu işleri kolayına gelir. Böylece cehenneme gitmek ona kolaylaştırılmış olur.

[3] İslâm'a uygun yaşayanlar; Hz. Ebû Bekir (r.a) ve benzerleri.

93. Duhâ Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 11 âyettir. Duhâ, "kuşluk vakti" demektir. Adını ilk âyetindeki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3. Kuşluk vaktine, karanlığı çöküp sükûn bulduğu zaman geceye andolsun ki! (Resûlüm!) Rabbin seni (müşriklerin dediği gibi) terketmedi ve (sana)

darılmadı. [bk. 18/23-24]

4. Elbette senin sonraki (hayatın), evvelkinden (âhiretin de dünyadan) daha hayırlı olacaktır.

5. Elbette Rabbin (nimetlerini) verecek, sen de hoşnut olacaksın.

6. O seni bir yetimken seçip barındırmadı mı?

7. Seni (önce ne yapacağını) şaşırmışken seçip de doğru yola iletmedi mi?

8. Seni fakirken seçip de zengin etmedi mi?

9. O halde (sen de) yetime eziyet etme!

10. Sâili (isteyeni) de sakın azarlayıp kovma!

11. Rabbinin nimetine gelince: (Onu) durmayıp anlat.[1]

[1] Kur'an okurken, bu sûreden itibaren sûrelerin bitiminde "Allâhu Ekber" demek Ehl-i Mekke'nin sünnetidir. Peygamberimiz de bu sûrenin nüzûlü dolayısıyla sevincinden tekbir getirmiştir.

94. İnşirâh Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Sekiz âyettir. Sûre, adını Allah Resûlü'nün kalbinin ferahlatılması hadisesine işaret edilen birinci âyetteki olaydan almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. (Resûlüm!) Senin (Kalbine dayanıklılık ve ferahlık vermek ve hikmetle doldurmak için) göğsünü açıp genişletmedik mi? [bk. 6/125; 20/25; 39/22]

2-3. Sırtına ağır gelmiş (belini bükmüş) olan yükünü senden indir(ip hafiflet)medik mi?

4. Senin namını da (dünya ve âhirette) yükseltmedik mi?

5. Muhakkak güçlükle beraber bir kolaylık vardır.

6. Gerçekten (yine) o (geçen) güçlükle beraber bir kolaylık (daha) vardır.[1]

7. O halde (bir iş ve ibadeti bitirip) boş kaldığın zaman, hemen (başka bir işe/ibadete) koyul.

8. Ve (her işinde) ancak Rabbine rağbet et (O'na sarıl ve O'ndan iste).

[1] Güçlükler, mârife kelime olduğundan, iki güçlük bir güçlük durumunda olup kolaylıklar da nekre olduğundan ayrı ayrı kolaylığı ifade eder. Böylece bir güçlüğe iki kolaylık var demektir. Zorluğun arkasından kolaylığın pek çabuk geleceğini belirtmek için de "ma'a" kelimesi kullanılmıştır. [bk. 92/5-7]

95. Tîn Sûresi

Mekke devrinde nâzil olmuştur. Sekiz âyettir. Tîn, lügatte "incir", mecâzen onun yetiştiği yer anlamındadır. Tîn'e yeminle başladığından sûre bu adı almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4. Tîn'e ve zeytûne,[1] Sînâ dağına ve şu güven veren şehre (Mekke'ye) andolsun ki biz insanı hakikaten en güzel biçimde yarattık.

5. Sonra onu (isyanı, vahiy yolundan sapması, hep kötü şeyleri düşünüp yapması yüzünden) aşağıların aşağısına çevir(ip indir)dik.

(Allah, insana muhakeme ve irade gücü ve yeteneği vermiştir. Kulağını, gözünü, gönlünü, aklını vahiyden koparıp hevâ ve hevesine bağlayan insan, Allah'a olan nankörlüğü, O'nu inkârı, ilâhî hükümleri tanımaması ve hareketlerindeki isyanı sebebiyle Allah katında hayvanlardan da aşağı olmayı ve cehennemin en alt tabakasına gitmeyi hak etmiştir.) [bk. 7/179]

6. Yalnız iman edip de sâlih (sevaplı) amel (ve hareket)lerde bulunanlar hariçtir. Çünkü onlar için ardı arkası kesilmez bir mükâfat vardır.

7. O halde (ey insan! Bunca delillerden) sonra dîni (hesap gününü) hangi şey sana yalan saydırabilir?

8. Allah, hükmedenlerin en iyi hükmedeni (ve hükmü en iyi olan) değil midir? [2]

[1] Bunlar bir görüşe göre incir ve zeytin olarak meyve ismidir. Allah'ın yemini bunların faydasından dolayıdır. Diğer görüşlere göre bunların eski zamanlardan beri bolca yetiştiği yer olan, Filistin'e/Beytü'l-Makdis'e işaret vardır ki bu, bundan sonraki iki âyete daha uygundur. Çünkü buralarda Hz. İsa, Hz. Musa ve Hz. Muhammed'in (aleyhimüsselâm) peygamberlik görevleri vardır.

[2] "Belâ ve ene alâ zâlike mine'ş-şâhidîn" (Evet, hâkimler hâkimidir, ben de buna şahitlik edenlerdenim) demek Peygamber Efendimiz'in tavsiyesidir (Celâleyn).

96. Alak Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 19 âyettir. İnsanın alak'tan yaratıldığını ifade etmekte ve aynı kelimeyle adlandırılmaktadır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2. Yaratan Rabbinin adıyla (Rabbin adına sana okunan şekliyle) oku (ve bildir insanlara).[1] O insanı bir alak'tan (rahim duvarına asılmış zigottan/aşılanmış yumurtadan) yarattı. [bk. 22/5; 23/13-14]

3-4-5. Oku, insana bilmediğini öğreten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabbin en büyük kerem sahibidir.

6-7. Ama doğrusu insan, kendisini müstağnî (Allah'a karşı ihtiyaçsız) görmesiyle azar (tâğûtlaşır, rablaşır/kendini tanrılaştırır).

8. Şüphesiz dönüş ancak Rabbinedir.

9-10. Gördün mü, namaz kılarken bir kulu men edeni(n hali nice oldu)?

(Kureyş kabilesi içinde önemli bir mevkiye sahip olan ve kendisini yeterli görüp Allah'a ihtiyaç duymayan Ebû Cehil, Hz. Peygamber namaz kılarken boynuna basıp ona engel olmak istemişti. Fakat daha yanına varınca gözüne ateş hendeği ve bazı kanatlılar gözükünce titreyerek geri dönüp kaçtı.)

11. Söyle bana! Ya o (namaz kılan kul) doğru yol üzerinde ise!

12. Yahut takvâyı (Allah'ı tanıyıp O'nu emirlerine uygun yaşamayı)

emrediyorsa!

13. Söyle bana! Ya o (biri de hakkı) yalan sayıyor ve (imandan) yüz çeviriyorsa (hali nice olur)?

14. (O,) Allah'ın (her şeyi) gördüğünü bilmiyor mu?

15-16. Sakınsın o. Yok eğer (inkârından ve bu tutumundan) vazgeçmezse, andolsun ki (onu) perçem(in)den, o yalancı, günahkâr perçem(in)den yakalayıp (cehenneme) sürükleriz.

17-18. Artık o (kendisine yardım ede cek) grubunu çağırsın. (Biz de) zebânîleri çağıracağız.

19. Sakın, (seni ibadet ve taatten menedene korkup) boyun eğme; (Allah'a) secde et ve (böylece başkalarına kulluktan kurtulup O'na) yaklaş. [2]

[1] Hz. Peygamber okuma yazma bilmemekle beraber, Arap müşriklerinde okuma yazma vardı. Hatta şiirlerindeki edebî sanat üst seviyede idi. Fakat öğrenimlerinin temelinde "Bismi'l-Lât ve'l-Uzzâ" gibi putlarını anma, onları yüceltme ve onlar adıyla okuma vardı. Bu âyet-i kerîme ile artık putlar ve onları yüceltme adına değil, Allah'ın yüceliğini hâkim kılma ve O'nun adıyla okuma inkılâbı yapılmış oldu. Burada mef'ûl (nesne/okunacak şey) kaldırılmış olduğundan rızasına uygun bütün okumaları da içine almaktadır. İnsanın aklını, düşüncesini aydınlatan fen bilimleridir. Gönlünü, duygularını aydınlatan ise din ilimleridir. Sadece fen bilimleri ile beslenen insan genelde hile, şüphe ve çıkarcılığa yönelir. Ancak din bilimleriyle birlikte insan yücelir, mutluluğa erer.

[2] [Secde âyeti konusunda bk. 7/206]

97. Kadr Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Medenî diyenler de vardır. Beş âyettir. İlk âyette geçen kadir, "şeref ve azamet" demektir. Bu kelime sûreye ad olmuştur.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Doğrusu biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. [krş. 2/185; 44/3]

2. Kadir gecesini(n fazîletini) sen nereden bileceksin?

3. (O) Kadir gecesi, (içinde Kadir gecesi olmayan) bin aydan daha hayırlıdır.[1]

4. Melekler ve Rûh,[2] onda Rablerinin izniyle (gelecek yıla kadar olacak hikmetli) her iş için iner de iner. [bk. 44/4]

5. O (gece), tanyeri ağarıncaya kadar, (ibadet ehline) bir selam (rahmet ve esenlik)tir.

[1] Kadir gecesinin Ramazan ayının son on gününde ve onların da tek gecelerinden birinde olduğu hakkında hadisler mevcuttur. Buna dayanarak ekseriyetin görüşü, 27. gecesi olduğudur.

[2] Müfessirlerin çoğuna göre “Rûh” Hz. Cebrail’dir (Celâleyn). Yahut bu, “Rûh” isimli bir melektir ki melekler onu ancak bu gecede görürler (Nesefî (Medârik), IV, 398).

98. Beyyine Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. Sekiz âyettir. Mekke döneminde indiği de söylenir. Beyyine, “açık delil” demektir. Birinci âyette geçen bu kelime sûreye ad olmuştur.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ehl-i Kitab olan kâfirler ile müşrikler, kendilerine apaçık bir delil gelinceye kadar (kendi küfürlerinden) ayrılacak değillerdi. [bk. 5/17, 72; 9/30; 13/36]

2-3. (İşte bekledikleri apaçık delil:) Allah tarafından gönderilen, içinde payidar kalacak (doğru) yazılar (hüküm ve bilgiler) bulunduran, (batıldan) arınmış sayfaları okuyan (son) bir Resûldür (ki o da gelmiştir). [bk. 3/105]

4. (Böyle iken) Kitab verilenler ancak kendilerine apaçık delil (Kur’an ve Peygamber) geldikten sonra ayrılığa düştüler.

5. Halbuki onlar, ‘Allah’ı birleyerek’ (O’na) kulluk etmek, bu dini yalnız Allah’a has kılmak,[1] namazı dosdoğru kılmak ve zekâtı vermekten başka bir şey ile emredilmediler. İşte bu da en doğru/sağlam dindir.

6. Şüphesiz ki gerek Ehl-i Kitab'dan, gerek (Allah'tan başkalarına bağlanıp onları tabulaştırarak/ilâhlaştırarak) müşriklerden olsun (böylece) küfre sapanlar/kâfirlikte kalanlar, içinde devamlı kalmak üzere cehennem ateşindedirler. İşte halkın en kötüsü/en şerlisi, onlardır. [krş. 2/165]

7. Doğrusu iman edip de sâlih amel işleyenler, işte yaratılanların en iyisi onlardır.

8. Rableri katında onların mükâfatları, içinde devamlı kalacakları, alt tarafından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. Bu (mükâfat), Rabbine (itaatle) içi ürpererek saygı gösteren kimselere mahsustur. [krş. 89/27-30]

[1] Dini Allah'a has kılmak/dinde ihlaslı olmak; dini, kendine veya başkalarına göre değil, Allah'ın emrine uygun yaşamak, O'nun emrine aykırı olan emirleri ondan üstün tutmamaktır. Aynı zamanda akla ve nefse uygun gelen şekli ile algılanan ve yaşanan İslâm da, Ehl-i Kitab'ınki gibi, Allah'ın dini olmaktan çıkar. [bk. 1/4; 39/2-3]

99. Zilzâl Sûresi

Medine döneminde nâzil olmuştur. Sekiz âyettir. Zilzâl, "zelzele" (yer sarsıntısı) demektir. Adını ilk âyetindeki aynı kelimeden almıştır. Kıyametten hemen önce meydana gelecek olan şiddetli depremden ve daha sonra bütün ölülerin kabirlerinden çıkıp hesap vereceklerinden bahseder.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Yer o dehşetli sarsıntısıyla sarsıldığı,

2. Yer (içindeki her türlü) ağırlıklarını çıkar(ıp fırla)ttığı,

3. Ve (dehşet içinde) insan: "Buna ne oluyor?" dediği (zaman)!

4-5. O gün (yer) senin Rabbinin kendisine bildirdiği haberleri anlatacak.

6. O gün (kıyamette) insanlar, amelleri(nin karşılığı)nı görmeleri (ve iyi kötü sonuçlarını tatmaları) için (hesap yerinden) bölük bölük dönecekler.

7. İşte kim zerre ağırlığınca (iman ve ihlâsla) bir hayır işlerse, onu(n karşılığını) görecek.

(Mü'minler ihlâsla yaptıkları iyiliklerinin karşılığını her iki dünyada, kâfirler ise ancak bu dünyada görebilirler.)

8. Kim de zerre ağırlığınca bir şer işlerse onu görecektir. [bk. 18/49]

(Ancak mü'minlerin amel defterlerinde gördükleri günahlar, Allah'ın lütfu ile bağışlanabilir. Kâfirler ise, affa uğramayarak karşılığını göreceklerdir.)

100. Âdiyât Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 11 âyettir. Âdiyât kelimesiyle başladığı için adını bu kelimeden almıştır. Âdiyât, "nefes nefese koşarken tırnaklarıyla kıvılcım saçan atlar" demektir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Andolsun (cihadda) o harıl harıl koşan (at)lara!

2. (Koşarken tırnaklarıyla) çakıp kıvılcımlar saçanlara!

3-4-5. Sabahleyin baskın yapanlara, (geçtiği yerde) tozu dumana katıp (düşman) bir topluluğun ortasına dalanlara ki!

6-7. Gerçekten insan, Rabbine karşı çok nankördür (âsîlik yapar), şüphesiz o (kendisi)[1] de buna şahittir.

8. Hakikaten o (insan, dünya ihtirasından ve)[2] mal sevgisinden dolayı, cidden pek katı (ve cimri)dir.

9-10. Hâlâ bilmeyecek mi o, kabirlerin içindekilerin dışarı çıkarıldığı ve gönüllerdekinin devşiril(ip ortaya kon)duğu zamanı?

11. Şüphesiz o gün Rableri onlar(ın her halin)den elbette haberdardır.

[1] Yahut, Allah

[2] Nesefî (Medârik), IV, 402.

101. Kâri'a Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 11 âyettir. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Başa gelecek olan o büyük felaket.

2. Nedir başa gelecek olan o büyük felaket?

3. Başa gelecek olan büyük felâketin ne olduğunu sen nereden bileceksin ki? (Bilemezsin.)

4. O gün insanlar (gece ateşin çevresinde) yayılıp serilen pervaneler gibi olacak.

5. Dağlar, didilip atılmış renkli yünler gibi olacak.

6-7. Artık kimin tartı(da iyilik)leri ağır gelirse, işte o artık (cennette) memnun (olacağı) bir yaşayış içindedir. [krş. 23/101-103]

8-9. Kimin de tartı(da iyilik)leri hafif gelirse, onun anası (yurdu, devamlı kalacağı yer) Hâviye’dir.

10. Onun ne olduğunu sen nereden bileceksin?

11. (O) kızgın bir ateştir (cehennemin uçurumudur.)

102. Tekâsür Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Sekiz âyettir. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır. Tekâsür, “çokluk ve çoklukla övünmek” demektir.[1]

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2. Çoklukla böbürlenmek sizi kabirleri ziyarete kadar oyaladı.[2]

3. (Bundan) sakının! Yakında (kötülüğünü) bileceksiniz.

4. Yine sakının ki siz, (âhirette de bunun kötülüğünü) bileceksiniz.

5. Eğer siz kesin bilgi ile (hakikati) bilseydiniz (böyle yapmaz, dünyalıklarla övünmezdiniz).

6. Andolsun ki, siz (bu kötü amellerinizin karşılığında) o alevli ateşi göreceksiniz.

7. Yine andolsun ki siz onu yakîn gözüyle (kendi gözlerinizle) göreceksiniz.

8. Sonra andolsun ki o gün (siz, verilen) nimetlerden sorulacaksınız.

(Allah'ın huzurunda bu sorguya kesin inanan insanın yaşantısı, İslâm'a uygun olur ve şükrün gereğini yerine getirir. Helâl kazanır, helâle harcar. Lüksten, israftan kaçınır ve infak etmesini bilir.) [bk. 17/26-27; 25/67]

[1] Araplar câhiliye devrinde gerek mal, gerek kabile ve gerekse aşîretlerinin çokluğuyla övünürler, hatta bazen gider ölülerini de sayarlardı. Gruplar mezarlıkta birbirlerine: "Falanca gibisi var mı?" diyerek, büyüttükleri kimselerin başında onlarla övünerek yaldızlı nutuklar çekerler, onlara tâzimde bulunurlar, hatta secde bile yaparlardı. İşte Peygamberimiz bundan dolayı ilk zamanlar, kabir ziyaretini yasaklamıştı. Fakat sonra, tevhid gönüllere yerleşip câhiliyeye ait (İslâm dışı) hareketler terkedilince bu yasağı kaldırdı. Bir müslüman, müslüman birinin kabrini ziyarete gitmiş ise, ona dua ve istiğfârda bulunmayı onun rûhuna Fâtiha okumayı; insana ölümü hatırlatması için de kabirleri ziyareti tavsiye etmiştir (Zebîdî, IV, 473-474).

[2] Mezardakileri de saymaya varıncaya kadar yahut ölüp mezara gidinceye kadar bu hâle devam ettiniz (Beydâvî, Celâleyn , Medârik). Diğer bir anlam ise mal ve servetle böbürlenip oyalanmanın mezara kadar devam etmesidir ki; bu türlü yaşantının âkibeti devamındaki âyetlerde belirtilmektedir.

103. Asr Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Üç âyettir. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2. Asra[1] yemin olsun ki muhakkak insan kesin bir ziyan içindedir.

3. Ancak iman edip de sâlih (sevaplı) amel (ve hareket)lerde bulunanlar, hem de birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler hariçtir (onlar ziyandan kurtulmuşlardır).

(Ashâb-ı kirâm bu sûreyi okumadan birbirlerinden ayrılmazlardı. Hakkı tavsiyede iyiyi, doğruyu ve tevhidi; sabrı tavsiyede ise ibadetlere devamı, nefse uymamayı ve ilâhî imtihanlara katlanmayı tavsiye vardır. İmam Şâfiî şöyle der: "Kur'an'da başka hiçbir sûre nâzil olmasaydı, şu kısacık sûre bile insanların dünya ve âhiret saadetini temine yeterdi.")

[1] Yüksek fazîletleri dolayısıyla ikindi namazına, yahut Peygamberimiz'in asrı olan saadet çağına veyahut da dehre (sürekli zaman) (Beydâvî; Celâleyn).

104. Hümeze Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Dokuz âyettir. Hümeze, "birini arkasından durmadan çekiştirip inciten kimse" demektir.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2. (İnsanları) arkadan çekiştir(ip küçük düşür)en, (el, kaş ve göz işaretleriyle) alaycı davranışta bulunan her kişinin vay haline! O ki malı toplayıp durmadan sayar. [krş. 49/11-12]

3. (O,) malının kendisini (dünyada) ebedî bırakacağını (şöhretin servetle olacağını) zanneder.

(Âhirette hesabı unutur, serveti için her türlü yolu meşru görür.)

4. Hayır! Andolsun ki o, (maddeperest olduğu için hakaretle fırlatılıp) Hutame'ye atılacaktır.

5. Bilir misin Hutame nedir?

6-7. (O,) (acısı) tâ yüreklere işleyecek, Allah'ın tutuşturulmuş (asla sönmez) ateşidir.

8-9. Onlar uzatılmış sütunlar içinde (bağlı) oldukları halde, o (ateşin kapısı) onların üzerine kapatılmış (olacak)tır.

105. Fil Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Beş âyettir. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Görmedin mi nasıl yaptı Rabbin, (Kâbe'yi yıkmaya gelen) fil sahiplerini (Ebrehe ve ordusunu)?

2. Onların kötü planlarını boşa çıkarmadı mı?

3. Onların üzerine sürüler halinde kuşlar gönderdi.

4. (Bunlar) onlara pişkin sert çamurdan (dolu gibi) taşlar atıyor(lar)dı.

5. Derken (Allah) onları (Ebrehe ve ordusunu), yenmiş (delik deşik olmuş) ekin yaprağı gibi yapıverdi.

(Bu sûre, insanları orada toplamak için San'a (Yemen)'de bir kilise yaptıran ve gururlu zorba bir tavırla ve siyâsî üstünlüğüne güvenerek İslâm'ın kutsal bir sembolü olan Kâbe'yi yıkmaya niyetlenen Habeşistan vâlisi Ebrehe ve ordusunun hâlini konu edinmiştir. Hem de bütün zamanlarda geçerli, aynı mevki ve konumdaki kutsal düşmanlarına bir uyarı niteliği taşımaktadır. Burada, Ebrehe benzeri kimselerin otorite güç ve servetine güvenerek, İslâm'ın kutsal değerlerine saldırma veya onlarla mücadele etme planları hazırlamalarına karşı, bütün zamanlara yönelik, mühim bir uyarı vardır.)

106. Kureyş Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Dört âyettir. Adını ilk âyetinde geçen ve bir kabile adı olan "Kureyş" kelimesinden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah'ın adıyla

1. Kureyş (kabilesi, güvenliği sağlanıp sefere) alıştırıldığı (ve başkalarıyla uzlaştırıldığı) için;

2. Kış(ın Yemen) ve yaz(ın Şam) seferine (Allah'ın) kendilerini alıştırdığı (ve

başkalarıyla uzlaştırdığı) için;

3. Şu Beyt’in (Kâbe’nin) Rabbine kulluk etsinler.

4. O (Rab) ki onları (Kâbe hürmetine) açlıktan (kurtarıp) doyurmuş, hem de kendilerini korkudan güvene kavuşturmuştur.

(Allah’a şükrün gereği O’na imandır; iman ise O’na teslimiyettir.)

107. Mâ'ûn Sûresi

İlk üç âyeti Mekke döneminde, diğerleri Medine’de inmiştir. Yedi âyettir. Adını “yardımlaşma” anlamına gelen ve son âyette geçen “mâ’ûn” kelimesinden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Dini (o hesap gününü) yalanlayanı gördün mü?

2. İşte, yetimi itip kakan,

3. Yoksulun yiyeceği ile ilgilenmeyen/yoksula yedirmeyi teşvik etmeyen de odur.

4-5-6. Vay haline! (Şöyle) namaz kılanların ki onlar, namazlarından (onun öneminden, gayesinden ve vaktinin geçtiğinden) gafildirler. Hem de onlar, gösterişçidirler.

(İyi tanınmak veya çıkar sağlamak için namaz kılarlar.)

7. (Onlar, zekâtı veya yardım ve yardımlaşma için) en basit şeyleri bile esirgerler/engel olurlar. [bk. 2/264; 4/38, 142]

108. Kevser Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Üç âyettir. Kevser, aynı zamanda cennette bir havuzdur. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Resûlüm!) Şüphesiz ki biz, sana Kevser’i verdik.[1]

2. O halde Rabbin için namaz kıl, hem de nahret (boğazla/kurban kes).[2]

3. Şüphesiz sana kin tutan var ya (bütün hayırdan ve hayırlı nesilden) nesli kesik olan asıl odur.

(Hz. Peygamber’in oğlu Kâsım vefat edince, müşriklerden Âs b. Vâil, ona “ebter” (nesli kesilmiş) demişti. Halbuki onun nesli ve şânının yüceliği devam etmiştir. Asıl, adı sanı unutulan ve aşağılananlar onlar olmuştur. Çok uzak bile olsa kendisini Resûlullah’a nisbet eden çoktur, ama müşrik birinin torunu olmakla övünen yoktur.)

[1] Yahut da “bol hayrı ve nimeti.” Resûlullah (sas.), bir de cennette verilecek Kevser ırmağının, Mirâç’ta kendisine gösterildiğini söylemiştir (Zebîdî, XI, hadis no: 1761-1762).

[2] Resûlullah (sas.) Kevser’le ve müşriklere verilen cevap ile taltif edildiğinde, müşriklerin kendi putlarına kurban kesmelerine karşılık, şükür ve ibadetin Allah’a tahsis edilmesi gerektiğini göstermek için (6/162-163) bu âyeti kendisine farz kabul ederek, kuşluk vakti namazı kılmış ve kurban kesmiştir. Bazı dil bilginleri, “nahr” kelimesine, kökü yönünden farklı anlam vermişlerse de uygulama ve hadîs-i şerîflere dayanarak sahabe ve mezhep imamları “venhar” lafzı için “kurban kes” mânasında görüş birliğinde olmuşlardır. Mü’minlere kurban kesme ve bayram namazı Medine’de meşru kılınmıştır. Bu da gece namazı gibi özellikle Hz. Peygamber’e farz kılınmıştır. Hanefîler’e göre vitir, bayram namazı ve kurban kesmek vaciptir. (Râzî, XXIII, 478’de 10 mesele; İbni Kesîr (Sâbûnî), III, 684; Elmalılı, IX, 526-535; Derveze, I, 184; Kenûn, s. 415).

109. Kâfirûn Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Altı âyettir. Kâfirlere hitapla başladığından bu adı almıştır.[1]

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. (Resûlüm!) De ki: “Ey kâfirler! (Ey İslâm karşıtları!)”

2. “(Sizin) tapmakta olduklarınıza ben tapmam.”

3. “Siz de (aslında benim) ibadet ettiğime ibadet/kulluk edecek değilsiniz.”

4. “Zaten ben (sizin) taptığınız şeylere asla tapacak değilim.”[2]

5. “Siz de (aslında benim) ibadet ettiğime ibadet/kulluk edenlerden değilsiniz.”

6. “Sizin (batıl) dininiz size, benim (hak olan) dinim de banadır.”

(İslâm’ın tebliğine/insana ulaşmasına, onun hayata geçirilmesine engel olunmadıkça ve saldırılmadıkça prensip böyledir. Yoksa dinlerini onaylamak için değildir.)

[1] Ebû Cehil ile bazı Kureyş müşrikleri, Resûlullah’a amcası aracılığıyla cazip teklifler yapmışlar, “İsterse kendisine başkanlık verelim. Yeter ki putlarımıza söz söylemesin. Bir yıl o bizim putlarımıza tapsın/saygılı olsun; bir yıl da biz onun Allah’ına ibadet edelim.” demişlerdi. İşte inen bu sûre ile Allah Resûlü onlara Allah’ın red cevabını bildirdi. Putlara saygı ve tapınma ile beraber uzlaşmacı ve tavizci beraberliğe girmedi. O’na, şirke girmemek için Allah’ın hâkimiyetine, Rabliğine/tevhide aykırı bulunan şeylerde hiçbir taviz ve uzlaşma ruhsatı verilmemiştir. Resûlullah’ın tatbikatı da bu olmuştur. Fakat bundan sonra müşrikler daha sertleşmeye başladılar. Zaten bütün peygamberlerin mücadelesi, dinsizlerden ziyade, Allah’ın varlığını kabul ettikleri halde tâğûtlara kulluk eden, fikrî veya şeklî putları yücelten, onları öne geçiren şirk dini mensuplarıyla olmuştur.

[2] “Allah var” deseniz bile. [10/31; 23/84-89]

110. Nasr Sûresi

Medine döneminde, Mekke fethedildikten sonra nâzil olmuştur. Üç âyettir. İlk âyette geçen ve sûreye ad olan “nasr” kelimesi “yardım” demektir. Allah’ın yardımını anlattığından bu adı almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Allah’ın (vaadettiği) yardımı ve fetih (zafer) gelince,

2. İnsanların Allah’ın (son) dinine akın akın girdiklerini görünce,[1]

3. Hemen Rabbini hamd ile (överek) tesbih et ve O’ndan bağışlanma dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.

(Allah Resûlü, bu sûrenin inmesi ile, “Sübhânallâhi ve bihamdihî, estağfirullâhe ve etûbü ileyh” duâsını çokça yapmaya başlamıştır.[2])

[1] Mekke’nin fethi sırasında bu ifadeler aynen gerçekleşmiştir (Beydâvî). Türkler’in sekizinci asırda İslâm’a girişleri de böyledir. [bk. 49/29 dipnotu]

[2] Beydâvî.

111. Tebbet Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Beş âyettir. Tebbet, “kurusun” mânasına bedduadır. Adını ilk âyetteki aynı kelimeden almıştır. Leheb ve Mesed sûresi de denilir. Ebû Leheb ve karısı, Allah Resûlü’ne eziyet için gece geçeceği yollara çalı, diken atarlardı. Sûre, İslâm’a karşı tavır alan ve engel koyan Ebû Leheb, karısı ve benzerlerine yönelik nâzil olmuştur.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. Ebû Leheb’in elleri kurusun (o kahrolsun), hem kahrolacak da![1]

2. Malı ve kazandığı (şeyler) ona fayda vermedi.

3. (O) alevli bir ateşe girecektir.

4-5. Odun hamalı (gibi İslâm’a ve müslümanlara karşı kin ve fesat yükü taşıyan) karısı da, boynunda (hamallık simgesi) bükülüp örülmüş bir ip olduğu halde (ateşe girecektir).

[1] Birkaç sene içinde bu beddua gerçekleşmiştir.

112. İhlâs Sûresi

Mekke döneminde nâzil olmuştur. Dört âyettir. Kur’an’ın ve İslâm’ın özü olan sûredir. Bu sebeple bu adla anılmıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1. De ki: “O Allah, birdir.”

2. Allah Samed’dir (her varlık O’na muhtaçtır, O hiçbir şeye muhtaç değildir, başvurulup yardım istenilecek tek varlık O’dur).

3. (O) baba olmadı ve doğmadı da.[1]

4. Hiçbir şey O’na denk (ve benzer) değildir.

(Allah, zât-ı ulûhiyetinde, mülkünde, kudretinde, hükmünde, hâkimiyetinde ve bütün sıfatlarında birdir. Eşi, dengi ve benzeri yoktur.

Bu sûrenin bir adı da Tevhid sûresidir. Bundan dolayı hadîs-i şerîfte, İhlâs sûresinin, Kur’an’ın üçte birine denk olduğu bildirilmiştir.)

[1] İncillere hıristiyanlarca yazılan: “Allah babadır, oğul Allah da İsa’dır.” şeklindeki küfür ve şirk inancı bu âyetle reddedilmiştir. Allah ezelî ve ebedîdir. O, ne doğmuş çocuk olarak aciz bir varlık ne de çocuğa muhtaç bir varlıktır. O, Samed’dir.

113. Felak Sûresi

Bu ve sonraki sûre Medine’de nâzil olmuştur.[1] Beş âyettir. Adını içerisinde geçen “felak” kelimesinden almıştır. Bu ve bundan sonraki sûreye, birlikte “el-Muavvizeteyn” denilir. Allah’a sığınmayı ifade eder.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5. (Resûlüm!) De ki: “Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlık çöktüğü zaman gecenin (içinde işlenenlerin) şerrinden, düğümlere üfleyen (büyücü)lerin şerrinden ve hased et(meye başla)dığı zaman hasetçinin şerrinden, tanyerini ağartan Rabbe sığınırım.”

(Haset, insanı huzursuz eder ve ahlâkı bozar. Resûlullah (sas.): “Haset etmekten (çekememezlikten) sakının. Çünkü ateşin odunu/otu yediği gibi haset de iyi amelleri yer bitirir.” buyurmuştur.)

[1] Bu sûrelerin Mekkî olduğu da söylenmiştir. İbni Abbas ve Katâde’den gelen rivayete göre Medine’de nâzil olmuştur. Bu her iki sûre varlıkların

kötülüklerinden, büyücülerin ve çekemeyenlerin şerrinden korunmak için de okunur ve onlar okunarak Allah’a sığınılıp güvenilir.

114. Nâs Sûresi

Medine’de nâzil olmuştur. Altı âyettir. Adını içerisinde geçen “nâs” kelimesinden almıştır.

Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla

1-2-3-4-5-6. (Resûlüm!) De ki: “İnsanların gönüllerine vesvese veren (günaha teşvik eden, ibadetlerden alıkoyan, Allah’a sığındıkça geri çekilen) o sinsi vesvese verici insan ve cin (şeytanlar)ın şerrinden insanların Rabbine, insanların melikine (hükümdarlar hükümdarına ve sahibine), insanların (Allah’ı olan) İlâh’ına sığınırım.”

(Sûrede görüldüğü gibi Allah: Rab’tır, Melik (hükümran)’dır ve İlâh’tır. Ancak böyle inanmakla Allah’a inanılmış olunur.)